

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Rigorózní práce

Mgr. Ondřej Kulhavý

Potrestání válečných zločinců a kolaborantů po

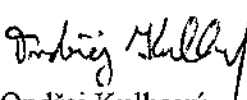
2. světové válce s ohledem na situaci na

Benešovsku

Praha 2008

Prohlašuji, že tuto rigorózní práci jsem vypracoval samostatně a uvádím v ní veškeré prameny, které jsem při práci použil.

V Pyšelicích 25. 8. 2008

Mgr. Ondřej Kulhavý

Dovoluji si poděkovat prof. JUDr. Dr. h.c. Karlu Malému, DrSc. za námět na téma rigorózní práce a za cenné rady a připomínky. Dále bych rád poděkoval velmi milým pracovníkům SOA Třeboň, zejména PhDr. Jarmile Plucarové, a SOA Praha, zejména potom Mgr. Evě Šimicové, která mi při bádání velmi pomohla. Chtěl bych také poděkovat mému „domovskému“ archivu SOkA Benešov za příkladnou spolupráci a pomoc. Zvláště bych rád poděkoval Mgr. Michalu Sejkovi. Dále děkuji také velmi vstřícným pracovníkům Archivu bezpečnostních složek MV ČR a Národního archivu. Dík patří také Českému svazu bojovníků za svobodu, Okresnímu výboru v Benešově. Děkuji také PhDr. Erichu Rennerovi, Veronice Chromé a Mgr. Pavlu Hozovi za cenné informace. V neposlední řadě děkuji také Mgr. Tomáši Lichtenbergovi, Peteru Fritschovi, Christophu Bormovi a Lucii Chudlařské.

Obsah:

1. Úvod.....	str. 6
2. Část I. Potrestání válečných zločinců a kolaborantů.....	str. 10
- Retribuce v mezinárodním kontextu.....	str. 10
- Příprava a provedení retribuice v ČSR.....	str. 14
- Obnovená retribuice.....	str. 24
- Potrestání válečných zločinců v 60. a 70. letech v NDR a NSR.....	str. 25
3. Část II. Potrestání válečných zločinců a kolaborantů na Benešovsku.....	str. 27
- Období po skončení okupace.....	str. 28
- Mimořádné lidové soudy.....	str. 32
• MLS Tábor v první fázi retribuice.....	str. 32
• MLS Kutná Hora v první fázi retribuice.....	str. 40
• Obnovená retribuice na Benešovsku.....	str. 42
- Trestní nalézací komise na Benešovsku.....	str. 46
• TNK Benešov.....	str. 47
• TNK Vlašim.....	str. 54
• TNK Votice.....	str. 57
• TNK Dolní Kralovice.....	str. 63
- Potrestání válečných zločinců z Benešovska v 60. a 70. letech mimo území Československa.....	str. 64
- Nejzávažnější a nejzajímavější případy retribuice na Benešovsku.....	str. 73
• Benešovský lékař před Národním soudem – případ MUDr. Františka Teunera.....	str. 73
• Truppenübungplatz Böhmen (Beneschau) – cvičiště zbraní SS u Benešova.....	str. 76
• Německá okupační správa a služba v cizím vojsku.....	str. 89
• Benešovské gestapo.....	str. 97
• Konfidenti gestapa a SD.....	str. 115
• Trestání mladistvých – případ oberjunkera G. Clause.....	str. 122
• Členové SA na Benešovsku.....	str. 123
• Vlajkaři z Benešova a okolí.....	str. 126

• Vlajkaři na Neveklovsku.....	str. 131
• Vlajkaři z Týnecka.....	str. 132
• Vlajkaři na Dolnokralovicku a ve Vlašimi.....	str. 135
• Udavači na Benešovsku.....	str. 138
• Společenské a pracovní styky s Němci , podpora nacismu.....	str. 146
• Intimní styky s příslušníky benešovského Gestapa aneb nejen Tři Codonas.....	str. 153
• Exkurz k Mimořádnému lidovému soudu Praha aneb případ manželky vězeňského lékaře na Pankráci Marie Navarové.....	str. 158
4. Závěr.....	str. 161
5. Seznam pramenů a literatury.....	str. 165
6. Seznam použitých zkratk.....	str. 170
7. Důstojnické a poddůstojnické hodnosti.....	str. 171
8. Obrazové přílohy.....	str. 172
- Seznam obrazových příloh.....	str. 172

Úvod

Motto: Ut sementem faceris, ita metes. – Jak zaseješ, tak sklidiš. (Cicero)

Dne 16. března 1939 okolo 16. hodiny obsadila nacistická německá armáda Benešov. Stalo se tak za husté sněhové vánice.¹ A právě počasí jako by předznamenalo následující více než šestileté období – období nesvobody, německé nadřazenosti a antisemitismu, pronásledování domnělých i skutečných odpůrců nacismu, těžkých zkoušek fyzických i těch morálních – období existence Protektorátu Čechy a Morava, období druhé světové války...

Už v průběhu válečných let vysvítily na povrch ukrutnosti nacistů, kterých se dopouštěli na obsazených územích. Jako reakce na množící se zprávy o nacistických zločinech začala diskuze spojenců o případném potrestání nacistů po vítězném konci války. Diskuzi se účastnila i naše exilová vláda v Londýně v čele s prezidentem dr. Edvardem Benešem. Exilové vlády byly velmi aktivní při těchto jednáních, neboť nacisté páchali své zločiny většinou právě na územích států těchto exilových vlád.² Přestože se již do pozadí jednání vtírala poválečná realita studené války, dokázaly se vítězné mocnosti shodnout na určitém způsobu potrestání válečných zločinců.

Mohl tak vzniknout Mezinárodní soudní tribunál v Norimberku, soudící nejvyšší představitele nacistického Německa. Význam tohoto soudního tribunálu tkvěl nejen v potrestání konkrétních viníků stojících v čele státu, který rozpoutal hrůzy druhé světové války, nýbrž i v dání jakéhosi příkladu a právně-teoretických koncepcí pro potrestání ostatních viníků v zemích, na jejichž území byli tito viníci činní.³

Poválečná Československá republika nebyla v tomto výjimkou – již v průběhu londýnského exilu se vláda zabývala otázkou potrestání válečných zločinců a kolaborantů na území Československa. Světlo světa tak spatřily právní

---

1 Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 45.

2 Justin, P.: Retribuční soudnictví v jižních Čechách 1945 - 1948. Dizertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav, České Budějovice 2004, s. 16, také Ečer, B.: Jak jsem je stíhal. Praha 1946, s. 146, 147, také Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 14.

³ Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 30, 31.

normy, dnes zjednodušeně nazývané „Velký“ a „Malý“ retribuční dekret prezidenta republiky a dekret prezidenta republiky o Národním soudu.⁴ Tato úprava platila pouze v Česku (Slovensko mělo svoji samostatnou retribuční normu – Nařízení Slovenské národní rady č.33/1945 „o potrestání zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví.“) Na základě „Velkého“ dekretu byly zřízeny v místech krajských soudů mimořádné lidové soudy soudící v dekretu vyjmenované trestné činy. Osoby, které se v době nesvobody nechovaly „jako správní Češi“ a přesto tímto chováním nespáchaly trestný čin podle „Velkého“ retribučního dekretu, byly trestány tzv. trestními nalézacími komisemi, které pracovaly při okresních národních výborech. Národní soud trestal potom prohřešky, a to nejen právní ale i morální, nejvyšších představitelů protektorátu.

Přitom už tehdy panovaly na průběh retribuční velmi rozdílné názory. Kdybychom měli vybrat jediné slovo charakterizující retribuční, bylo by to slovo rozporuplnost. O smysl a spravedlivost retribučního soudnictví vedli spory nejen prostí občané, ale i osobnosti té doby. Retribuci kritizoval kupříkladu známý český exulant Pavel Tigrid, který v ní viděl spíše justici politickou, šlo o potrestání poražených z rukou vítězů. Podle něj o tom kdo byl Němec, kdo kolaborant, kdo udavač, „rozhodovali národní výbory, revoluční gardisti, udavači nebo i opravdoví kolaboranti, kteří narychlo vstupovali do KSČ“.⁵ Dalším kritikem byl například ministr všech našich exilových vlád Ladislav Feirabend, ten dokonce protestoval proti přijetí retribučních dekretů v takové podobě, v jaké byly přijaty, již v Londýně.⁶ Generál František Moravec, stejně jako Pavel Tigrid, viděl v retribuční politický boj, v němž se stále více prosazovala komunistická strana, jež se neštítala ani podvrhů k diskreditaci svých odpůrců. Metody komunistů dokonce přirovnal generál Moravec k metodám gestapa.⁷

Dalo by se říci, že mezi obhájce patřili vesměs tvůrci a vykonavatelé retribuční. Mezi obhájce retribuční patřil zejména ministr spravedlnosti dr. Prokop Drtina, i když i on nemohl nevidět, že komunisté s retribuční spojují boj o nový společenský řád. Méně důrazně hájil retribuční soudnictví Drtinův předchůdce

---

⁴ Jedná se o dekrety prezidenta republiky číslo 16/1945 O potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, číslo 17/1945 O Národním soudu a číslo 138/1945 O trestání některých provinění proti národní cti.

⁵ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 15.

⁶ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 12.

⁷ Tamtéž.

Jaroslav Stránský. Svě ano retribuaci řekl i prezident dr. Edvard Beneš nebo novinář Ferdinand Peroutka.⁸

Nelze zapomenout ani na ty, kterým retribuce ležela na srdci nejvíc, i když po hříchu i z jiných důvodů než je pouhé potrestání viníků, a to komunistům. Uvést můžeme například tehdejšího ministra vnitra Václava Noska nebo budoucího prezidenta Klementa Gottwalda. Komunisté dokonce prezidenta Beneše kritizovali za přílišnou mírnost retribučních dekretů. Ať tak či tak, fenomén retribuce do našich dějin patří, ať už její výsledky byly jakékoliv. Upřímně řečeno, dát jednoznačně přednost názoru jedné či druhé strany a navíc toto své tvrzení nějakým způsobem dokázat, je velmi nesnadné či snad zhora nemožné.

V rigorózní práci jsem se zaměřil především kromě obecných poznatků na potrestání válečných zločinců a kolaborantů na Benešovsku. Toto území patřilo z větší části do jurisdikce MLS Tábor, v Benešově pracoval jeho zvláštní senát, z menší části do jurisdikce MLS Kutná Hora. Proto jsem se těmito soudy zabýval v dalších částech mé práce podrobněji. Téměř stranou jsem ponechal MLS Praha, který do dnešního okresu Benešov zasahoval jen velmi nepatrně (jednalo se o zřejmě pouze o 3 obce)⁹ a jehož zpracování by svým rozsahem vydalo minimálně na další obdobnou práci. Použil jsem z něj pouze několik případů, které se přímo dotýkaly Benešovska. Obdobně jsem postupoval při zpracovávání problematiky „Malého dekretu“.

K archivním pramenům je třeba uvést toto: Veškeré spisy, které se týkají mimořádných lidových soudů i trestních nalézacích komisí, jsou archivovány ve státních oblastních archivech – MLS Tábor v SOA Třeboň, MLS Kutná Hora, MLS Praha a trestní nalézací komise pro Benešovsko v SOA Praha. Tyto fondy nejsou zpracované, u MLSů je zpracována jakási kartotéka (jednotlivé spisy ale mohou chybět), zatímco u trestních nalézacích komisí někde téměř chybí presidiální spisy a samotné spisy jednotlivých případů se nedochovaly zdaleka všechny. U mimořádných lidových soudů lze proto uvést určité statistiky jejich činnosti (byť s určitou mírou předpokládané nepřesnosti), u trestních nalézacích komisí je to v některých případech složitější. Další materiály bylo možné vyhledat v Národním archivu nebo v Archivu bezpečnostních složek ministerstva vnitra. Dalším, spíše doplňkovým, nepublikovaným pramenem byly různé obecní kroniky nebo fondy

---

⁸ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 15 – 17.

⁹ Jedná se o obec Pyšely a k ní náležející menší obce.

ONV uložené ve státních okresních archivech. Pomohly mi také konzultace a články místního milovníka historie PhDr. Ericha Rennera. Spíše pro dokreslení tehdejší situace o několik zajímavostí jsem použil vzpomínek pamětníků. Při počátcích práce mi velmi pomohly i dizertační práce pánů Justina a Kozáka a diplomová práce pana Šmejka. Velmi mne inspirovala i kniha Mečislava Boráka Spravedlnost podle dekretu. V některých případech jsem také použil internetu.

Část I. Potrestání válečných zločinců a kolaborantů

Retribuce v mezinárodním kontextu

Druhá světová válka byla něčím novým, dosud pro celý svět nepoznaným, ovšem v tom zlém slova smyslu. Naprosto se lišila svým průběhem a prostředky používanými v ní od všech válek předešlých. Nikdy v tak masovém měřítku netrpělo civilní obyvatelstvo, nikdy se jiný stát tak otevřeně nepokusil o vyhlazení celých etnik a národů a nikdy také armády neuplatňovaly tzv. totální válku.

Průběh a důsledky druhé světové války postavily vítězné mocnosti před velmi složitý problém – na základě jakých právních norem a v jakém rozsahu potrestat válečné zločince a vedoucí představitele států, které rozpoutaly hrůzy druhé velké války, a v neposlední řadě osoby, jež jsou osobně zodpovědné za krutosti spáchané v době války. Československá exilová vláda, jako vláda státu značně postiženého nacistickými zvěrstvy, patřila k těm zemím, které již v průběhu roku 1942 žádaly přísné potrestání viníků spáchaných krutostí, jež se do konce války v roce 1945 ještě znásobily. Státy protihitlerovské koalice byly znepokojeny zejména zprávami o nacistických zločinech podávanými uprchlíky z území napadeného Sovětského svazu.¹⁰ Další hrůzné novinky přišly v průběhu roku 1942 z Protektorátu Čechy a Morava, kde nacisté nechali jako odplatu za atentát na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha vypálit obce Lidice a Ležáky, přičemž mužské obyvatele těchto obcí nacisté povraždili, ženy a děti skončily dílem v koncentračních táborech, dílem na převýchově v Německu.

Proto již v roce 1942 byla vydána tzv. Svatojakubská deklarace exilových vlád, ve které se snad poprvé jasněji objevuje prohlášení o tom, že váleční zločinci budou potrestáni.

Ještě konkrétnější byla Moskevská deklarace z října 1943, v níž se mimo jiné objevila zásada vydávat válečné zločince do státu, v němž spáchali své zločiny, aby tam byli souzeni a potrestáni.

Důležitou událostí byl i Charkovský proces, ve kterém byli za svoji činnost na sovětském území odsouzeni jako váleční zločinci v prosinci 1943

---

¹⁰ Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 14.

k trestu smrti tři němečtí důstojníci a jeden ruský kolaborant.¹¹ Podle tehdejšího profesora mezinárodního práva dr. Ečera v procesu nešlo pouze o souzené osoby, nýbrž o skutečnost samu, že váleční zločinci se opravdu ze svých činů budou zodpovídat.¹²

I přes rozpory a různice v táboře Spojenců, a dokonce i uvnitř jednotlivých vlád, o charakter potrestání válečných zločinců byla v srpnu 1945 přijata Charta Mezinárodního vojenského tribunálu, který měl soudit hlavní válečné zločince za válečné zločiny, zločiny proti míru a zločiny proti lidskosti. Tento Norimberský vojenský tribunál a jeho rozsudky pouze netrestaly konkrétní viníky, ale zároveň dávaly jakýsi právní a morální návod či legitimovaly následnou retribuci v jednotlivých státech. Rozsudky z Norimberku potvrdily odpovědnost Německa za rozpoutání válečné agrese a individuální odpovědnost za spáchání válečných zločinů. Potvrzena byla i sporná zpětná účinnost retribučních norem či trestný čin spiknutí za účelem rozpoutání útočné války. Činnost a právní úprava norimberského tribunálu byla tedy určitým vzorem pro retribuci v jednotlivých státech, Československo nevyjímaje.¹³ Lze tedy konstatovat soulad retribuční jednotlivých států s mezinárodním právem.

Již od roku 1943 pracovala v Londýně Komise Spojených národů pro válečné zločiny (UNWCC), která shromažďovala důkazy o válečných zločinech a o jejich pachatelích a jednala s vládami Spojenců o zásadách vydávání válečných zločinců. Dále jednala o vzniku Mezinárodního vojenského tribunálu a pokoušela se o definování trestně-právních pojmů týkajících se problematiky válečných zločinů. UNWCC spolupracovala s vládami Spojenců při vyšetřování zločinů a při extradici pachatelů. Mezi pět zástupců československé vlády v této komisi patřil např. již výše zmiňovaný dr. Ečer.¹⁴

Nezávisle na UNWCC pracovala od dubna 1945 ještě druhá komise – Ústřední evidence válečných zločinců a podezřelých osob – CROWCASS. Tato komise shromažďovala a evidovala informace o obžalovaných a podezřelých osobách a o svědcích. Na žádost CROWCASS zpracovala i československá vláda

---

¹¹ Ečer, B.: Jak jsem je stíhal. Praha 1946, s. 155-157.

¹² Ečer, B.: Jak jsem je stíhal. Praha 1946, s. 154.

¹³ Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 30, 31.

¹⁴ Ečer, B.: Jak jsem je stíhal. Praha 1946, s. 153, také Kozák J., Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002 s. 19.

seznam zajištěných nacistů.¹⁵ Do jara 1948 bylo v evidenci CROWCASS 36 529 obviněných osob, přičemž československá vláda z tohoto počtu navrhla 1 543 Němců a 14 Maďarů.¹⁶ O vydání obviněných osob se žádalo zpravidla diplomatickou cestou, o samotném vydání rozhodoval velitel příslušné okupační zóny. V praxi vlády podávaly žádost o vydání komisi UNWCC, která si důkazy viny ověřila v evidenci u kolegů v CROWCASS. Schválení žádosti komisí mělo samo o sobě charakter zatykače a plně dostačovalo pro extradici obviněného. Státy, které měly zájem o vydávání obviněných osob nacházejících se na území Německa (kam prchaly před postupující frontou), měly u Spojenecké kontrolní rady své mise, u nichž působily zvláštní komise zabývající se vyšetřováním válečných zločinů. Mezi tyto komise patřila i ta československá ve Weisbadenu.¹⁷

Již bylo naznačeno, že kromě hlavních válečných zločinců, trestaných norimberským tribunálem a vojenskými tribunály v okupačních zónách na území Německa, trestaly válečné zločince i jednotlivé státy, na jejichž území tito zločinci své činy páchali. Úprava a průběh retribuice byl v tom kterém státě různý.

Další stát Osy, Itálie, proslul podle M. Boráka spíše nevydáním svých státních příslušníků, zapsaných na seznamy UNWCC, k potrestání do Řecka, Jugoslávie a Albánie.¹⁸ Potrestání v Itálii probíhalo částečně živelně (partyzáni), částečně pomocí komisí pro potrestání fašistů a zvláštních lidových a později vládních porotních soudů. V Rakousku byla trestána především ilegální činnost v období let 1933 – 38 a budoucí podpora nacismu. Zpočátku rozhodovaly zvláštní lidové soudy, později, po roce 1947, soudy řádné. Zde i v sousedním Německu navíc probíhal proces tzv. denacifikace, to znamená jakási očista společnosti od nacismu a nacistů.

Válečné zločince a kolaboranty trestali přísně i v Nizozemí, Belgii, Norsku, Dánsku i Francii, v menší míře také ve Finsku. Retribuci prováděly i státy, které se více či méně dostávaly pod vliv Sovětského svazu a i retribuice zde vykazovala určité znaky tohoto vlivu, zejména snahu spojit retribuici s prosazením svých mocenských zájmů. Jednalo se o Bulharsko, Albánii, Rumunsko, Jugoslávii (zde nesoudily soudy lidové, ale vojenské). Obdobně na tom bylo i Maďarsko,

---

¹⁵ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998 s. 96.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998 s. 99.

jehož zvláštností byla dvojinstančnost řízení. Rozsáhlá retribuce proběhla i v dalším pozdějším sovětském satelitu, Polsku, kde nejprve retribuci prováděly tzv. „lidové tribunály“, zvláštní trestní senáty v sídlech odvolacích soudů, od roku 1947 potom soudy řádné. Podobně jako v ČSR byl zřízen Nejvyšší národní tribunál k potrestání vysokých nacistických funkcionářů působících na území Polska. Za zmínku stojí také společná sovětsko-polská vyšetřovací komise, zřízená k vyšetření zločinů spáchaných v koncentračním táboře Majdanek.

Je třeba dodat, že ve většině států docházelo brzy po osvobození k „revoluční spravedlnosti“, potrestání válečných zločinců a kolaborantů bez jakéhokoliv právního podkladu, často na základě pochybných důkazů. Tato skutečnost se projevila zejména ve Francii, Jugoslávii nebo v Bulharsku. Po ustanovení řádné výkonné moci již retribuce probíhala na podkladě právních předpisů, přičemž jejich forma byla různá. Nejčastější formou byly dekrety – prezidentské (Československo), ministerské (Maďarsko) nebo vládní (Bulharsko). Určitou výjimkou byla v tomto směru Francie, kde většina trestných činů spáchaných během okupace byla stanovena již v předválečném trestním zákonu.

Československo nijak nevybočovalo z kontextu tehdejší retribuce. Protože patřilo do sféry vlivu Sovětského svazu, byl na něj vyvíjen tlak ze strany komunistů, kteří retribuci sledovali především své cíle, ovšem dle názoru mého i názoru Petra Justina v porovnání s ostatními státy budoucího „východního bloku“ se jim to dařilo méně, a to především vlivem národně socialistického vedení tehdejšího československého ministerstva spravedlnosti.¹⁹

---

¹⁹ Justin, P.: Retribuční soudnictví v jižních Čechách 1945 – 1948. Dizertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav, České Budějovice 2004, s. 64, 66.

Příprava a provedení retribučních norem v ČSR

Podobně jako ostatní exilové vlády připravovala ta československá právní normy, které měly vést k potrestání válečných zločinců působících na jejich obsazeném území i domácích kolaborantů. Bylo již výše uvedeno, že forma těchto právních norem byla v jednotlivých státech různá.

Retribuční normy československé měly formu dekretů prezidenta republiky. Tyto dekrety vydával prezident Beneš obvykle na návrh vlády a od roku 1942 také po projednání Státní radou.²⁰ Dekrety měly stejnou právní sílu jako zákony a bylo přistoupeno k jejich vydávání, protože bylo fakticky znemožněno nacisty vykonávat efektivní státní moc dle ústavní listiny z února 1920. Toto řešení nedostatku zákonodárné moci ústavou nepředvídané je však legitimováno vzniklou situací, neboť jen tak mohla pokračovat kontinuita republiky československé. Stejně jako na mezinárodní scéně byla i jednání o podobě retribuce v ČSR velmi bouřlivá. Názorová nejednotnost vyplývala zejména z různých úhlů pohledu jednotlivých politických stran zastoupených v exilové londýnské vládě. První návrh retribučního dekretu byl předložen prezidentu Benešovi ministrem spravedlnosti Stránským v červnu 1943.²¹

Tento návrh prošel četnou řadou změn, ale přesto k němu měly jednotlivé strany stále své výhrady. Jedni (např. ministr Feirabend) vyčítali návrhu rozsah retroaktivity, dále vyčítali návrhu, že soudy mají charakter stanných soudů a že neexistuje opravný prostředek. Druzí (převážně komunisté) vyčítali návrhu naopak jeho přílišnou mírnost.²² Během roku 1944 došlo k dalším úpravám návrhu retribučního dekretu. Na podzim 1944 byl návrh schválen jak Státní radou, tak vládou.²³ Prezident Beneš návrh podepsal počátkem roku 1945.²⁴

Text byl vyhlášen pod číslem 6/1945 Úředního věstníku československého. Slovenská strana však trvala na vydání své retribuční normy a

---

²⁰ Kuklík, J.: Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“. Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945, Praha 2002, s. 76 – 78.

²¹ Soukup, L.: Retribuční dekrety prezidenta ČSR dr. Edvarda Beneše in Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945 – 1990, Praha 2002, s. 143, též Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 24.

²² Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 24 – 26.

²³ Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 56, též Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 27.

²⁴ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 28.

po delším jednání mezi vládou a Slovenskou národní radou si ji skutečně prosadila. Bylo tak vydáno nařízení SNR č. 33/1945, které upravilo potrestání válečných zločinců a kolaborantů odlišně od dekretu londýnského a vztahovalo se pouze na Slovensko. Přestože slovenská úprava byla podobná té londýnské, v některých podstatných věcech se lišila: předsedou lidového soudu nemusel být soudce z povolání, soudy byly zřízeny v sídlech okresních soudů a vzniknout měly i místní lidové soudy. Stejně jako v Čechách vznikl na Slovensku Národní soud v Bratislavě. Po dalších jednáních ve vládě (už na osvobozeném území) v červnu 1945 došlo k přijetí mírně upraveného londýnského dekretu.²⁵ Tento byl publikován pod číslem 16/1945.

V průběhu retribuice došlo k několika novelizacím tohoto tzv. „Velkého“ dekretu. Šlo především o prodloužení činnosti mimořádných lidových soudů, které nakonec pracovaly do 4. května 1947.²⁶ Dále se jednalo o drobné změny, např. o možnost potrestat soudce z lidu za nedostavení se k hlavnímu líčení, o možnost odložení výkonu trestu smrti z důležitého veřejného zájmu či možnost podat zmateční stížnost k zachování zákona a na obnovu řízení (do té doby dekret nepřipouštěl žádné opravné prostředky).

Celkové výsledky shrnul ministr spravedlnosti Drtina na půdě poslanecké sněmovny 29. května 1947. Výsledky jím předložené byly projednány v poslanecké sněmovně 10. a 11. června 1947. Podle tehdy přítomných poslanců byla debata o výsledcích retribuice velmi dlouhá a bouřlivá. Nakonec byla zpráva schválena.²⁷

Veřejným žalobcům došlo podle Drtinovy zprávy celkem 132 549 trestních oznámení a spisů. Nakonec bylo z tohoto počtu veřejnými žalobci podáno u mimořádných lidových soudů 38 316 žalobních návrhů. Ty byly vyřízeny takto: 21 342 osob bylo odsouzeno, z toho 741 osob bylo odsouzeno na doživotí, 713 k trestu smrti (z toho 475 Němců a 234 Čechů, 693 jich bylo skutečně vykonáno); osvobozeno bylo 9 132 osob, zbylé případy skončily jiným způsobem, na řádné soudy po ukončení retribuice 4. května 1947 přešlo pouhých 334 případů.²⁸

---

²⁵ Jednalo se především o vložení § 11 o udavačství, přeformulování § 16 o možnosti zmírnění trestu nebo o částečnou změnu textu v § 13 týkající se zločinů spáchaných při konání služební povinnosti atd.

²⁶ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 34.

²⁷ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 71 – 74.

²⁸ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 72, též Justin, P.: Retribuční soudnictví v jižních Čechách 1945-1948. Dizertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav, České Budějovice 2004, s. 55.

Dekret č.16/1945 obsahoval nezvyklou preambuli, která vysvětluje důvod přijetí tohoto dekretu. V hlavě první hmotně-právní ustanovení a hlava druhá se týkala mimořádných lidových soudů. Stíhán měl být každý, kdo se v době zvýšeného ohrožení republiky, tj. od 21. 5. 1938 do 31. 12. 1946, dopustil trestných činů vymezených v hlavě I. dle platných právních norem, zejména zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. nebo trestního zákona 117/1852 ř.z.. Skutkové podstaty byly členěny podle závažnosti provinění.

V § 1 – 4 byly upraveny zločiny proti státu, § 1 se týkal úkladů o republiku či jejich přípravy, ohrožení bezpečnosti republiky, prorady, zrady státního tajemství a násilí proti ústavnímu činiteli. Trestní sazba se pohybovala od 20 let až na doživotí.

§ 2 trestal tzv. členské delikty, tedy členství ve vyjmenovaných fašistických organizacích, mezi které patřily např. Schutzstaffeln (SS), Freiwilliger Schutzdienst (FS), Sturmabteilung (SA). Byl to trestný čin nový. Za tento trestný čin bylo možné uložit trest od 5 do 20 let a za okolností zvláště přitěžujících od 25 let až na doživotí.

Hojně užívaný byl § 3 trestající podporu a propagaci nacismu. V prvním odstavci tohoto § byla stíhána aktivní podpora nacismu spáchaná dobrovolně (např. tiskem, veřejným vystoupením atd.), ve druhém pak tzv. činovnícké delikty, což znamená, že pachatel byl funkcionářem některé fašistické organizace, převážně politické povahy (příkladmo jsou jmenovány NSDAP, SdP, Vlajka, Svatoplukova garda).²⁹ V prvním případě byla trestní sazba od 10 do 20 let a při okolnostech zvláště přitěžujících od 20 let až na doživotí, případně mohl být vynesena i trest smrti. Ve druhém případě hrozilo pachateli od 5 do 20 let těžkého žaláře. Paragrafy 2. a 3. zakládaly nové skutkové podstaty.

Paragraf 4 trestal osoby, které v zahraničí rozvracely hnutí směřující k osvobození ČSR. Toto ustanovení bylo jakousi hrozbou pro opozici v Londýně, nikdo však na základě tohoto § nebyl odsouzen.³⁰

Paragrafy 5 – 7 obsahovaly trestné činy proti osobám. § 5 odkazoval na četná ustanovení trestního zákona, jehož objektem byl život, zdraví,

---

²⁹ Podrobný přehled nacistických a fašistických organizací pro účely retribučního dekretu obsahovala Směrnice ministerstva vnitra č.j. Z/II-31366-45 z 16. 1. 1946. Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 327 – 331.

³⁰ Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 63.

lidská svoboda a důstojnost. Tyto trestné činy měly být spáchány „ve službách nebo zájmu Německa nebo jeho spojenců nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizaci, či členů“. Tresty zde uvedené byly jednak těžký žalář na deset až dvacet let, v dalších případech trest smrti.

V § 6 byl stíhán ten, kdo v zájmu Německa nařizoval nucenou práci, trest zněl od 5 do 10 let těžkého žaláře, v případě nařízení práce v cizině či v prostředí životu nebo zdraví nebezpečném od 10 do 20 let.

§ 7 trestal osoby zaviniší ztrátu svobody obyvatele republiky. Byl namířen především proti vězeňským dozorcům, kteří vězně často týrali. Trestem byl buď těžký žalář od 20 let až po doživotí, nebo trest smrti.

Paragrafy 8 – 10 postihovaly jednání proti majetku. Pachatelé museli jednat v zájmu Německa, jeho spojenců nebo republiky nepřátelského hnutí, jeho organizaci, či členů, přičemž dekret zde opět odkazoval na trestní zákon. Nejtěžším trestem zde byl trest smrti.

Často používaným byl § 11, který postihoval udavačství. Trest zde byl stanoven podle následků, které ono udání způsobilo. Zůstalo-li bez následků těžký žalář od 5 do 10 let, ztráta svobody československého občana 10-20 let, ztráta svobody většího počtu osob nebo těžká újma na zdraví doživotí, smrt potom trest smrti.

K ukládání trestů ovšem nutno doplnit, že byl často užíván § 16 odstavec 2, umožňující uložení trestu pod dolní hranici trestní sazby v případech zvláštního zřetele hodných. Ustanovení mělo sloužit k odstranění přílišné tvrdosti zákona, jednalo se o jakousi zvláštní účinnou lítost směřující ke „zmenšení zla nepřitelem způsobeného“, v případě odsouzených Němců se použilo také v případech, kdy spáchali nepřilíš závažný trestný čin a kdy zájem na jejich odsunu převážil zájem na potrestání.³¹

Paragrafy 12 – 20 obsahovaly všeobecná ustanovení. Jednalo se například o nepromlčitelnost trestných činů podle tohoto dekretu (§17), neospravedlnitelnost trestného jednání cizími právními normami nebo služebními příkazy (§13) nebo vedlejší tresty vyslovené zároveň s trestem hlavním – pozbytí občanské cti, odpykání trestu ve zvláštních pracovních táborech či propadnutí majetku odsouzeného (§ 14).

---

³¹ Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 66.

Velký retribuční dekret v hlavě II. zřizoval a upravoval činnost mimořádných lidových soudů, které působily v sídlech krajských soudů. V případě potřeby mohl soud zasedat v kterémkoliv místě soudního obvodu. Vznikaly postupně podle rychlosti, s jakou okresní národní výbory sestavily návrhy soudců z lidu. Nejdříve započal svoji činnost MLS v Brně, a to již 8. června 1945.³² Zajímavé je, že až do počátku účinnosti dekretu č. 16/1945 (9. července 1945) soudil MLS v Brně podle londýnské verze retribučního dekretu (dekret č. 6/1945).³³ Během doby vzniklo celkem 24 mimořádných lidových soudů, jako poslední to byl MLS v Chebu (ten dokonce až počátkem roku 1946).³⁴

V čele mimořádného lidového soudu stál přednosta, zastupoval ho jeho náměstek. Soudy rozhodovaly v pětičlenných senátech, předsedou byl vždy soudce z povolání. Přednostu, náměstka i předsedy senátů jmenoval prezident republiky ze seznamů, které sestavily okresní národní výbory (ONV). Soudci z lidu byli vybíráni stranami Národní fronty, jednalo se zvláště o osoby perzekuované či osoby zúčastněné se odboje. Jmenování pak byli na základě návrhů ONV vládou. Za to, že se účastnili a rozhodovali v hlavním líčení, jim náležela náhrada cestovného, nocležného, stravného a náhrada ušlé mzdy.³⁵

Retribuční řízení dle „Velkého“ dekretu bylo zahajováno na návrh veřejného žalobce, obžaloba musela být vypracována písemně. Veřejní žalobci byli jmenováni vládou nebo ministrem spravedlnosti, který byl k tomu vládou pověřen. Okresní národní výbory k tomu vytvořily seznam osob s právníkým vzděláním, ze kterého pak vláda nebo ministr spravedlnosti vybíral. Veřejní žalobci byli ministru vnitra podřízeni. Vyšetřování a zajišťování důkazů v předsoudním stadiu řízení vykonávaly okresní vyšetřovací komise, ovšem nejednalo se o klasické přípravné řízení.

Proces se konal na zásadách stanného soudu, s výjimkami uvedenými v dekretu. Platné trestní předpisy mohly být použity potud, pokud na ně dekret výslovně odkazoval. Ustanovení trestního řádu se tedy použila zejména pokud se jednalo o úpravu výslechu obviněného a výslechů svědků a při provádění důkazů

---

³² Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 48.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ V průběhu roku 1946 se množily případy, kdy se soudcové z lidu bez omluvy nedostavovali k soudnímu jednání. Proto do „Velkého“ dekretu přidán § 22a, který za takové jednání umožňuje udělit pokutu až do 10 000Kč nebo 8 dní vězení. Výkon soudce z lidu byl označen za občanskou povinnost. Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 33.

obecně. Řízení před soudy bylo veřejné a ústní, mělo být skončeno do tří dnů, jinak bylo předáno řádnému soudu. Nemělo být zbytečně protahováno, a to ani kvůli zjištění případných spoluviníků. Rovněž se nemělo řízení zdržovat jednáním o náhradě škody, která vznikla trestným činem. Obžalovaný měl právo na obhájce, nevybral-li si ho, byl mu přidělen ex-offo. Mohlo se jednat o advokáta nebo o osobu sice nezapsanou v seznamu obhájců, ale mající doktorát práv nebo alespoň tři státní zkoušky. Řízení mohlo proběhnout i bez účasti obžalovaného. Před soudem ale nemohli stanout mladiství a těhotné ženy. Soud se usnášel na rozsudku v neveřejné poradě. Po poradě byl rozsudek ihned vyhlášován. Proti rozsudku nebyl žádný opravný prostředek³⁶ a žádost o milost neměla odkladný účinek. K uložení trestu smrti bylo třeba čtyř hlasů z pěti. Pokud pro trest smrti hlasovali pouze tři soudci, mohl odsouzený dostat trest těžkého žaláře od 20 let až na doživotí. Trest smrti se vykonával oběšením. Výkon rozsudku smrti měl být proveden dvě hodiny po vyhlášení rozsudku, na žádost odsouzeného mohla být tato doba prodloužena na tři hodiny. Exekuce mohla proběhnout veřejně.³⁷

Spolu s dekretem č.16 byl přijat dekret č. 17/1945 o Národním soudu. O jeho zřízení bylo rozhodnuto na jednáních v Moskvě v roce 1943.³⁸ Původně s ním retribuční dekret vůbec nepočítal. Jednalo se o soud trestní a zároveň čestný. Soudit měl občany, kteří spáchali trestný čin podle dekretu č. 16/1945 Sb., a zároveň jednalo-li se o prezidenta, člena protektorátní vlády, nejvyššího funkcionáře vyjmenovaných veřejně činných organizací, aktivistické novináře nebo osoby, které měly být díky své veřejné nebo hospodářské funkci vlasteneckým vzorem pro ostatní spoluobčany. Jako čestný soud soudil ty výše uvedené občany, kteří se sice nedopustili trestného činu, nicméně se nechovali jako věrní a stateční občané českoslovenští.

---

³⁶ Opravnými prostředky v retribučním soudnictví se zabýval prof. V. Solnař, podle kterého bylo možné použít mimořádné opravné prostředky jako např. obnovu řízení nebo zmateční stížnost k Nejvyššímu soudu. Zákonodárce v prosinci 1946 novelizoval „Velký“ dekret v tom směru, že výslovně umožnil použití mimořádných opravných prostředků v § 31, tj. zmateční stížnost pro porušení zákona a obnovu řízení.

³⁷ Po veřejné popravě bývalého náměstka pražského primátora J. Pfitznera, kterému přihlížely jako náhodní diváci i děti a kterou kritizovali i zahraniční pozorovatelé, vydala vláda 14. 9. 1945 nařízení zpřísnující podmínky poprav. Popravy mohly být i nadále vykonávány veřejně, avšak pouze tak, aby ji nemohli zhlédnout náhodní diváci ani obyvatelé okolních domů. K možnosti účastnit se poprav bylo vydáváno potvrzení, jakási „vstupenka“, opravňující osobu starší 18 let ke vstupu a zhlédnutí poprav.

³⁸ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 59.

Národní soud sídlil v Praze a jak už bylo výše uvedeno, byl příslušný pouze pro české země.³⁹ Ačkoliv Národní soud nesoudil jako mimořádné lidové soudy podle zásad stanného práva, úprava procesu obsahovala některé zvláštní prvky, například hlavní líčení mělo skončit do 14 dnů, přípravné řízení bylo zúženo jen na zjištění těch nejpodstatnějších skutečností. Soud soudil v sedmičlenných senátech, předsedou senátu byl vždy soudce z povolání jmenovaný prezidentem republiky. Zbylí členové byli soudcové z lidu, osoby vlastenecky zaměřené, odbojáři nebo osoby nacisty perzekuované. Byli jmenováni vládou ze seznamů sestavených zemskými národními výbory. Obžalobu zastupoval úřad veřejného žalobce, v čele stál národní prokurátor se svými náměstkyně. Tento úřad rozhodoval, kdo bude žalován u Národního soudu, a tím byla zrušena příslušnost toho kterého mimořádného lidového soudu.

Nejvýznamnějšími případy před Národním soudem byly bezesporu procesy s protektorátní vládou, s bývalými premiéry Beranem a Syrovým nebo s aktivistickými novináři. I zde není možné přehlédnout určitý „dvojitý metr“ tehdejší doby. Zatímco např. bývalý předseda vlády Beran nebo generál Bartoš byli odsouzeni na základě velmi pochybných důkazů, bývalí funkcionáři Národní odborové ústředny zaměstnanecké Erban a Jungman nebyli před soud postaveni vůbec, dokonce oba později působili jako poslanci! Oba totiž byli chráněnci nastupující komunistické strany, které se netajila tím, že Erbanu chrání, neboť jí na oplátku pomůže rozbít sociální demokracii.⁴⁰ Ministr Drtina v této souvislosti hovoří o cynismu, kdy v zásadě za obdobné chování nosí protektorátní vláda trestanecký úbor a jiní jsou na svobodě, notabene ještě je z řad jejich ochránců protestováno, jak mírné tresty protektorátní vláda dostala.⁴¹

Celkem před národním soudem stálo 83 osob, z toho ve třech případech soudil jako soud čestný. Odsouzeno bylo 65 osob, 15 bylo osvobozeno. V osmnácti případech byl udělen trest smrti (v patnácti případech vykonán, třikrát udělena milost), osmkrát vyměřil národní soud trest doživotního těžkého žaláře.⁴²

Nedlouho po začátku činnosti mimořádných lidových soudů začalo být zřejmé, že současná retribuční právní úprava na zamýšlené potrestání všech viníků

---

³⁹ Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 70.

⁴⁰ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 69.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 71.

zdaleka nestačí. Zejména prohřešky menší závažnosti unikaly pozornosti lidových soudů, neboť je nebylo možno podřadit pod ustanovení dekretu č. 16/1945 Sb. Z tohoto důvodu byl vytvořen a jako řešení přijat dekret č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti, pro odlišení a zjednodušení nazývaný „Malý retribuční dekret“.

K vydání došlo 27. října 1945.⁴³ Stejně jako „Velký“ dekret platil pouze pro české země.⁴⁴ Trestal toho občana, „kdo v době zvýšeného ohrožení republiky nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění českého nebo slovenského lidu, vzbudil veřejné pohoršení – nejde-li o čin soudně trestný...“. Formulace provinění se jevila jako velice vágní. Směrnici ministerstva vnitra vydanou k provedení tohoto dekretu z listopadu 1946 došlo k určitému zpřesnění, příkladmo jsou vyjmenována jednání spadající pod jednání uvedené v „Malém“ dekretu. Jednalo se např. o hlášení se k německé nebo maďarské národnosti, členství ve fašistických organizacích, jednal-li pachatel s obzvláštní horlivostí, překračuje tak ve značné míře normální rámec svých členských povinností (seznam těchto fašistických organizací byl uveden v příloze této směrnice), odbornou spolupráci s Němci a Maďary a s domácími zrádci přesahující meze průměrného nařízeného výkonu nebo společenský styk s okupanty přesahující míru nezbytné nutnosti. Jako trest mohli být uloženi maximálně jeden rok vězení, pokuta do jednoho miliónu korun nebo veřejné pokárání. Tresty bylo možno kombinovat, popřípadě použít všechny tři najednou. Trestní stíhání však mělo být zastaveno, byl-li čin spáchaný pod neodolatelným nátlakem nebo pokud občan jednal s úmyslem prospět československému národu nebo pokud se později podílel na osvobození republiky. U všech výše uvedených důvodů pro zastavení trestního stíhání však škoda způsobená pachatelem nesměla neúměrně převyšovat účel, kterého chtěl pachatel dosáhnout.

Důležité bylo, že o vině a trestu podle „Malého“ dekretu nerozhodovaly soudy, nýbrž komise zřízené při okresních národních výborech, nazývané trestní nalézací komise. Komise měly být čtyřčlenné, alespoň jeden člen měl mít právnické vzdělání. Členy komise volil okresní národní výbor. Výkon člena komise byl považován za občanskou povinnost, za porušení této povinnosti hrozily sankce –

---

⁴³ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 36.

⁴⁴ Kuklík, J.: Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“. Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945, Praha 2002, s. 385.

– pokuty nebo trest krátkodobého vězení. Jednání před touto komisí bylo obvykle neveřejné, v některých případech mohl předseda komise rozhodnout, že jednání bude veřejné. Důležitou úlohu v řízení hrál zpravodaj komise, jenž po důkazním řízení a výslechu obviněného vypracoval návrh trestního nálezu, o kterém měla komise následně hlasovat. K přijetí návrhu bylo třeba alespoň tři hlasů ze čtyř. Velkou odlišností od „Velkého“ dekretu byla možnost odvolání proti rozhodnutí okresních trestních nalézacích komisí. Lhůta pro odvolání byla 8 dnů, odvolání mělo odkladný účinek a o odvolání rozhodovaly trestní odvolací komise zřízené u zemských národních výborů. Tato odvolací komise mohla původní rozhodnutí potvrdit, zrušit nebo i změnit, nesměla však zvýšit trest uložený v původním rozhodnutí. V dekretu byla také stanovena promlčecí lhůta 6 měsíců, která se počítala od spáchání provinění nebo stalo-li se provinění před účinností tohoto dekretu, ode dne účinnosti „Malého“ dekretu. Pozdější novelizací se promlčecí doba počítala ode dne doručení spisů od mimořádného lidového soudu příslušnému okresnímu národnímu výboru. Účinnost dekretu „Malého“ byla vázána na účinnost dekretu č.16/1945 Sb., tedy měla skončit 4. května 1947.⁴⁵ Dosud neskončené případy měly být předány okresním soudům. Důležité také bylo to, že se provinění podle „Malého“ dekretu nezaznamenávala do rejstříků trestů.⁴⁶

Hodnocení práce trestních nalézacích komisí vyvolávalo rozpaky již u jejich současníků. Kromě jistě správně odsouzených kolaborantů se ale také hovořilo o vyřizování osobních účtů a zdiskreditování politických odpůrců. Nermalou měrou k tomu přispělo i to, že komise nepodléhaly ministerstvu spravedlnosti, ale ministerstvu vnitra, jehož ministrem byl komunista Nosek. Komunistům se před volbami podařilo využít ustanovení o tom, že komu je doručena byť jen soudní obsílka, pozbývá automaticky volebního práva. Na poslední chvíli před volbami do Ústavodárného národního shromáždění v květnu 1946 bylo takto postiženo údajně 250 000 – 300 000 voličů.⁴⁷ Toto usnadnilo komunistům volební vítězství. Dalším příkladem, který budí rozpaky, je případ některých umělců. Zatímco herci Vlasta Burian nebo Lída Baarová jsou komisemi odsouzeni, jiní jejich kolegové včas

---

⁴⁵ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 38.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 37.

„převlékají kabáty“ a chránění komunistickou legitimací zůstávají beztrestní, viz. např. Jan Drda nebo Zdeněk Štěpánek.⁴⁸

U ONV působily ještě bezpečnostní, nebo též vyšetřovací komise, které prováděly protokolární výslechy svědků a obviněného nebo zajišťovaly jiné důkazy svědčící o činnosti obviněného během doby zvýšeného ohrožení republiky. Výsledky své práce potom postupovala bezpečnostní komise komisi nalézací, popř. jako dožádaný orgán některému veřejnému žalobci u mimořádného lidového soudu či přímo soudu samotnému.⁴⁹ Dozor nad činností vyšetřovacích komisí měly provádět vyšetřovací komise zemských národních výborů, později také Komise pro vnitřní národní bezpečnost Zemského národního výboru v Praze.⁵⁰

S „Malým“ retribučním dekretem souvisí předpisy upravující očistu stavovskou (například na vysokých školách) nebo očistu veřejných zaměstnanců. Dekretem prezidenta republiky č.105/1945 Sb. byly zřízeny tzv. očištné komise, působící u okresních národních výborů,⁵¹ které měly za úkol přezkoumat činnost veřejných zaměstnanců v době okupace. Nejprísnějším trestem bylo propuštění ze služebního poměru.

Vedle těchto hlavních retribučních norem je třeba zmínit ještě další normy, které s retribuční bezprostředně souvisely a týkaly se též potrestání válečných zločinců a kolaborantů. Jedná se především o dekret prezidenta republiky č. 137/1945 Sb. o zajištění osob považovaných v době revoluce za státně nespolehlivé⁵² nebo dekret č. 126/1945 Sb. o zvláštních pracovních oddílech. Dále lze zmínit dekret prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství, dekrety týkající se majetkových jednání za doby okupace, konfiskace a rozdělení majetku Němců, Maďarů a kolaborantů. K velmi kontroverzním patřil dekret č. 115/1946 Sb. o právnosti jednání související při boji za znovunabytí svobody Čechů s Slováků, který byl schopen zakrýt i řadu krutostí,

---

⁴⁸ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 37 – 38.

⁴⁹ Kuklík, J.: Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“. Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945, Praha 2002, s. 378.

⁵⁰ Kuklík, J.: Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“. Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945, Praha 2002, s. 378, též Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2002, s. 78.

⁵¹ V Praze a Brně byly zvláštní očištné komise vytvořeny při zemských národních výborech a v Ostravě při expozituře moravskoslezského zemského národního výboru. Kuklík, J.: Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“. Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945, Praha 2002, s. 389.

⁵² Zajištění státně nespolehlivých osob v době revoluční bylo podle tohoto dekretu zákonné, zadržené osoby zvláště neměli nárok na jakoukoliv náhradu škody. Kuklík, J.: Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“. Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945, Praha 2002, s. 390.

kterých se obyvatelé dopustili až po válce. To připustil i ministr spravedlnosti Drtina, když prohlásil, že „není vyloučeno, že dobrodíní zákona se dostalo i osobám nehodným“.⁵³

Obnovená retribuce

V únoru 1948 se komunisté v ČSR chopili moci a začali s ještě větší razancí uskutečňovat svůj třídní boj. K tomu jistě měl sloužit i zákon č. 33/1948 Sb., kterým se obnovovala činnost mimořádných lidových soudů dle dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. Činnost měla skončit, a také skončila, k 31.12. 1948. Zákon zároveň modifikoval některá ustanovení dekretu. O návrzích na obnovu řízení rozhodoval výlučně mimořádný lidový soud, který nyní rozhodoval ve tříčlenných senátech (předseda-soudce profesionál, dva soudci z lidu) nebo v pětičlenných senátech (soudce předseda, čtyři soudci z lidu). Zvýšily se i pravomoci ministra spravedlnosti (nyní již komunista dr. Čepička). Případy pravomocně skončené před účinností tohoto zákona mohly být znovu otevřeny na návrh veřejného žalobce „i bez podmínek a formálností obnovy“.⁵⁴ Stejně tak došlo i k obnově účinnosti dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb. zákonem č. 34/1948 Sb. Rozhodovat měly opět okresní národní výbory. Revizí mohly projít i pravomocně rozhodnuté případy, stíhány byly i případy nové. Opravný prostředek proti revizi případu nebyl přípustný.

Celkově lze říci, že obnovená retribuce tak úplně nesplnila očekávání komunistů, i když přesné statistické údaje chybí. Snad proto nebyla ani vydána veřejně zpráva o činnosti obnoveného retribučního soudnictví. Podle výpočtu z údajů Československé komise pro stíhání válečných zločinců by na české zemi v době obnovené retribuce připadaly zhruba dva tisíce odsouzených.⁵⁵ Velkým paradoxem je i to, že bývalý ministr dr. Drtina se po únorovém převratu ocitl ve vězení ve společnosti právě těch lidí, které odsoudila „jeho“ justice v prvním období retribuce.⁵⁶ Nelze ovšem apriori vyloučit, že v době obnovené retribuce byl odsouzen nejméně kolaborant nebo zrádce. Ovšem ve větší míře se jednalo o „třídní“ justici již totalitního režimu.

---

⁵³ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 41.

⁵⁴ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 76.

⁵⁵ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 79 – 80.

⁵⁶ Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998, s. 77.

Potrestání válečných zločinců v 60. a 70. letech v NDR a NSR

Asi od poloviny 60. let 20. století se zabývala Československá Státní bezpečnost také prověrkami archivních materiálů, které se týkaly nedořešených případů z období retribuční či nedohledaných a uprchlých pachatelů válečných zločinů na našem území. Tito pachatelé se v drtivé většině případů nacházeli mimo území Československa, a proto bylo nutné za pomoci dohod o mezinárodní právní pomoci tyto osoby vyhledávat a v případě jejich nalezení i nechat potrestat v jiných státech, zejména v NDR a NSR. Orgány, jež zajišťovaly právní styk s cizinou, byly Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců, Generální prokuratura ČSR (později ČSSR) a Ministerstvo spravedlnosti ČSR (později ČSSR). Je nutné ještě uvést, že tato činnost československých orgánů byla možná také díky zákonu číslo 184/1964 Sb. o nepromlčitelnosti válečných zločinů.

Postup v takových případech byl obvykle následující. První fází bylo studium materiálů, na němž mimo pracovníků StB pracovali také zaměstnanci Studijního ústavu ministerstva vnitra. StB měla dokonce zvláštní odbor na zpracování těchto případů, jenž se dělil na 3 oddělení (1. oddělení – vyšetřování, 2. oddělení – operativní pátrání, 3. oddělení – studium archiválií).⁵⁷ Pokud se při studiu archiválií narazilo na nějaký případ, se kterým by bylo možné dále pracovat, došlo na další prověřování nalezených informací, shánění dosud žijících svědků, shánění informací, kde se nalézá podezřelý ze spáchání onoho zločinu apod. Vyšetřovatel StB zde působil jako poradní orgán svých operativních kolegů, kteří sháněli a vyhodnocovali vytěžené informace. V případě, že nalezené informace a důkazy opravňovaly zahájení trestního stíhání, bylo tak pracovníky StB učiněno dle § 163 odst. 1 trestního řádu (z. č. 141/1961 Sb.). V případě předání trestního stíhání do NSR byl posléze vypracován tzv. pamětní spis, jenž byl skrze ministerstvo spravedlnosti, generální prokuraturu a Československou vládní komisi pro stíhání nacistických válečných zločinců zaslán do západního Německa. Zároveň bylo v Československu trestní stíhání přerušeno. V případě NSR je také nutné dodat, že informace o spáchaných válečných zločinech byly také registrovány v Zentrale Untersuchungsvorgang (ZUV) v Ludwigsburgu, kam československé orgány zasílaly pamětní spisy v případě předávání trestního stíhání. O něco jednodušší byla

---

⁵⁷ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-121-1.

spolupráce se státy tzv. východního bloku, tedy zejména NDR, kdy nemusel být pamětní spis vypracováván vůbec a trestní stíhání bylo na základě dohody o právní pomoci mezi těmito státy předáno bez něj.

Z tehdejší politické situace je zřejmé, že daleko lepší spolupráce byla mezi tehdejšími sovětskými satelity NDR a ČSSR, než když byl pamětní spis zaslán do NSR. Úzká spolupráce mezi NDR a ČSSR probíhala i na úrovni vyšetřování. Nebylo výjimkou, že pracovníci státní bezpečnosti NDR jezdili na pracovní cesty do ČSSR a naopak i pracovníci československé tajné policie vyjížděli do NDR. Také se stávalo, že českoslovenští občané v roli svědků cestovali k soudnímu jednání do zahraničí, v drtivé většině do NDR.

Pokud byl pachatel v zahraničí vypátrán, usvědčen a odsouzen, bylo trestní stíhání na našem území zastaveno. Do ČSSR byl zaslán rozsudek, případně další informace o soudním procesu (např. o průběhu hlavního líčení, fotografie apod.) Zastaveno bylo stíhání i v případě, že dotýčný pachatel již zemřel. Častokrát se také stalo, že trestní stíhání bylo v zahraničí zastaveno, např. pro nedostatek důkazů nebo pro nezjištěný pobyt obviněného, a tudíž i reálná šance potrestat pachatele v ČSSR byla téměř nulová.

Část II. Potrestání válečných zločinců a kolaborantů na Benešovsku

Benešovsko, kraj blanických rytířů, zámku Konopiště, hradu Český Šternberk a řeky Sázavy, můžeme chápat v hrubých obrysech jako dnešní rozsah okresu Benešov. Alespoň tak je Benešovsko chápáno v této práci s určitými přesahy přes hranice takto určeného území. Velkým specifikem je, že toto území spadalo pod jurisdikci několika mimořádných lidových soudů a mnoha vyšetřovacích i trestních komisí. Z větší části spadalo Benešovsko pod Mimořádný lidový soud v Táboře, v menší míře potom pod Mimořádný lidový soud v Kutné Hoře. Nepatrná část pak pod Mimořádný lidový soud v Praze.⁵⁸

Na Benešovsku, stejně jako všude jinde na území Protektorátu Čechy a Morava, docházelo v době okupace k mnoha zločinům a nepravostem. Přispělo k tomu jistě i to, že v Benešově byla zřízena úřadovna gestapa, a to již v roce 1939.⁵⁹ Poté ztratila svoji samostatnost, patřila pod služebnu v Táboře nebo v Praze, od roku 1943 však opět pracovala samostatně a stala se v okolí neblaze proslulou, především svou krutostí. Ke své práci si zde i v širokém okolí gestapo vytvořilo širokou síť konfidentů a udavačů, kteří byli postrachem nejen ilegálních pracovníků, ale všech českých lidí.

Stejně velkou, ne-li větší ranou bylo pro Benešovsko zřízení cvičiště zbraní SS (Truppenübungsplatz SS Beneschau). To se rozkládalo na obrovské ploše mezi řekami Vitavou a Sázavou a zasahovalo i na okraj samotného Benešova. Obyvatelé byli vystěhováni, zůstali pouze někteří z nich na práci, buď jako živnostníci, nebo jako zaměstnanci SS dvorů (SS-Hof). Přítomnost jednotek SS limitovala domácí odboj zejména v revolučních květnových dnech.

Na území německého cvičiště vznikla také celá řada koncentračních táborů, jeden z nich také u Bystřice u Benešova, další byly např. ve Vrchotových Janovicích nebo v Hradištku.

Podobně jako v jiných částech našeho území se i zde objevovaly typické nešvary protektorátu, zejména udavačství, podpora nacismu či hospodářský prospěch z okupace.

---

⁵⁸ Viz. poznámka pod čarou číslo 10.

⁵⁹ Prvním vedoucím zdejší úřadovny byl jmenován Harald Weissmann, později neblaze proslulý člen kladenského gestapa, které se podílelo na vyhlazení Lidic. Svoji životní pout' skončil na šibenici rozsudkem Mimořádného lidového soudu v Praze.

Období po skončení okupace

Na počátku května 1945 bylo jasné, že každou chvílí přijde konec okupace. Z východu se blížila sovětská vojska. Benešovsko bylo zasaženo vlnou německých uprchlíků a ustupujících říšských jednotek. Německé orgány pálily spisy a připravovaly se na brzký odchod. Společně s nimi se chystala řada místních lidí zprofanovaných německým režimem, někteří volili raději dobrovolně smrt. Příkladem nám může být starosta obce Dolní Kralovice, zuřivý nacista, Otto Havlíček, který spolu s manželkou utekl z Dolních Kralovic již 5. května 1945. V téže obci zvolila dobrovolnou smrt vdova po blockleiterovi NSDAP Nájemníkovi. O této smrti však spekoval dobový kronikář, zda ji spíš někdo nechtěl násilně umlčet.⁶⁰

Právě Dolnokralovicko bylo místo, kde se snažil nově utvořený národní výbor převzít moc. Místní Němci, někteří uprchlíci a zajatí němečtí vojáci byli internováni ve věznici okresního soudu v Dolních Kralovicích. Osmého května byli projíždějící příslušníci SS upozorněni některým z německých uprchlíků na situaci zde vzniklou. Všichni zajatí museli být osvobozeni a několik českých obyvatel mělo být popraveno jako odplata.⁶¹ Situaci zachránil lesmistr Bedřich Roder, blockleiter NSDAP, který byl mezi propuštěnými z věznice okresního soudu. Později byl souzen Mimořádným lidovým soudem v Kutné Hoře⁶² a v březnu 1946 vynesl soud při zasedání v Havlíčkově Brodě rozsudek 8 měsíců těžkého žaláře za činnost v NSDAP, jenž si odsouzený Roder odpykal předešlou vazbou. V tomto případě byl použit § 16 odstavec 2, který umožňoval uložení trestu pod jeho spodní hranici.

Večer z osmého na devátý květen můžeme považovat za okamžik, kdy místní orgány převzaly moc na území celého Benešovska, neboť odešly nejen německé orgány, ale i posádka SS Waffen z nedalekého cvičiště. Došlo k tomu po dohodě představitelů nově utvořeného Národního výboru v Benešově s velitelem zbraní SS brigadeführerem Karraschem a jeho přímým podřízeným sturbannführerem Hauprichem. Vedoucí vyjednávacího výboru špkt. Volevecký

---

⁶⁰ SOA Praha, SOkA Benešov, Archiv obce Dolní Kralovice, Památní kniha Dolních Kralovic 1905 – 1956, s. 274.

⁶¹ SOA Praha, SOkA Benešov, Archiv obce Dolní Kralovice, Památní kniha Dolních Kralovic 1905 – 1956, s. 276.

⁶² SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 28/46.

uvedl, že jednání s nimi vedl Hauprich, neboť velitel Karrash seděl v křesle zřetelně skleslý z nastalého vývoje událostí.

Již v této době docházelo k prvním zatýkání kolaborantů, ať již skutečných nebo domnělých.⁶³ Toto pokračovalo i v dalších dnech. Zatýkání neprobíhalo vždy „v rukavičkách“, nahromaděný strach a vztek z okupačních let někdy zvítězily nad zákonným postupem. Později v Benešově souzený Stanislav Pánek se nechtěl nechat bez vzpouzení odvést do vazby, proto podle jednoho současníka „byl zřezán“.⁶⁴

Je třeba dodat, že nejvíce zatčených bylo v roce 1945. Zatčení byli internováni buď ve věznicích u okresních soudů (Benešov, Vlašim, Votice, Dolní Kralovice, Kutná Hora, Ledec nad Sázavou), nebo v internačních táborech. Internační tábor bylo možno nalézt kupříkladu v bývalém koncentračním táboře u Bystřice u Benešova, v Lešanech, v Konopišti, v bývalé továrně obuvníka Vrtišky ve Vlašimi nebo také v sousedství věznice v Pražských kasárnách v Benešově. Obecně lze říci, že ti vězni, u nichž se předpokládalo obvinění z těžších zločinů, byli vězněni u okresních soudů, kdežto v internačních táborech se nacházeli kromě takto zadržených též němečtí uprchlíci a obecně Němci, kteří byli určeni převážně k pozdějšímu odsunu. Právě po odsunu Němců docházelo k postupné likvidaci těchto internačních táborů. Vojenští zajatci přecházeli pod správu sovětské armády, ale spolupráce s ní nebyla vždy jednoduchá. Kupříkladu podle stížnosti jednoho z důstojníků obnovené československé armády sovětské velitelství s vězni disponuje tak, že je pro různé firmy propůjčuje k práci za dva litry vodky, přičemž MNV Vlašim všechny tyto vězně živí.⁶⁵ Práci se nevyhnuly ani civilní osoby zajištěné v internačních táborech i ve věznicích okresních soudů. Zatímco v prvních porevolučních dnech měla práce spíše charakter potupy, v dalším období se jednalo o levnou pracovní sílu, která se měla podílet na obnově hospodářství, protože

---

⁶³ Není však doloženo, že by na Benešovsku došlo k něčemu podobnému, jako v Táboře, kde byli odsouzeni ředitel obchodní akademie Ing. Ryneš a poštovní tajemník Král jménem revolučního národního výboru (nikoliv jménem republiky!!!) k trestu smrti a dne 18. 5. 1945 na Klášterním náměstí (dnes Náměstí Mikuláše z Husí) za účasti Rudé armády veřejně popraveni. Nutno podotknout, že k odsouzení došlo bez jakéhokoliv právního podkladu, neboť dekret prezidenta republiky č. 16/1945 o potrestání válečných zločinců a kolaborantů byl vydán až 16. 6. 1945. Soud tvořil pozdější přednosta MLS Tábor dr. Müller a tři soudci z lidu. Spisy těchto případů byly zařazeny až na konec řady spisů MLS Tábor roku 1945 a svojí útlostí a stručností budí dojem, že byly vypracovány až zpětně. SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 378/45, LS 379/45, Blíže viz. Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Táboře v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2006, s. 10 – 14.

⁶⁴ Dopis maminky paní Žabové, členky Českého svazu bojovníků za svobodu, z 9. května 1945.

⁶⁵ SOA Praha, TNK Vlašim, karton 1.

pracovních sil byl po válce nedostatek. Pokud se týká prvně uvedených činností, v Benešově, Vlašimi i Dolních Kralovicích je doloženo, že vězni například zametali ulice.⁶⁶ K následně uvedeným patří například zemědělské práce, zahazování zákopů, práce u různých soukromých i státních podniků. V létě 1945 se množily útoky zatčených, kteří při práci mimo věznici nebo internační tábor měli k útěku daleko více příležitostí. Proto k jejich střežení bylo možné určit i vojsko z místních posádek. Tento postup posvětil Zemský národní výbor v Praze ve své tajné instrukci.⁶⁷ K práci byli přidělováni i zajatí němečtí vojáci, kteří byli pod správou sovětských vojsk. Nasazováni byli například k orbě v prostoru bývalého cvičiště SS, kde často při této práci vybuchovala munice a granáty. Docházelo ke ztrátám jak na technice, tak na životech. Z uvedeného je zřejmé, že německým zajatcům se za volant traktorů příliš nechtělo, někteří tuto pro ně svízelnou situaci řešili až sebevraždou.⁶⁸

K veřejné potupě Němců a kolaborantů docházelo i jinak než jen veřejnou prací. Německé ženy nebo ženy, které se za okupace stýkaly s Němci, byly ostříhány dohola, označeny na zádech namalovaným hákovým křížem a takto byly voděny na práce.⁶⁹ Došlo i k několika větším excesům. Například v Benešově byli němečtí civilisté v prvních dnech po osvobození nahnáni do ulice Na Bezděkově a tam drženi nějaký čas bez vody a potravy.⁷⁰ V Dolních Kralovicích 31. května 1945 byli někteří zajatí Němci (spíše ale poněmčelí čeští lidé) přivázáni ke kůlům na náměstí, přičemž měli na krku cedulky s nápisy jako: „Dal jsem se k Němcům“ apod. Někteří lidé je dokonce políčkovali, avšak většina obyvatel Dolních Kralovic toto odsuzovala.⁷¹ Zatčený konfident gestapa Kasal z Votic (viz. dále) byl zase v den pohřbu jedné své oběti předveden před její dům ve Voticích, kde spoutaný na rukou a nohou stál mezi dvěma vězni (viz. foto v přílohách) na odiv všech lidí. Podle votického kronikáře neprojevil žádnou lítost, pouze strach o sebe

---

⁶⁶ SOA Praha, SOKA Benešov, Archiv obce Dolní Kralovice, Památní kniha Dolních Kralovic 1905–1956, s. 277, též Městský úřad Vlašim, Archiv města Vlašim, Pamětní kniha města Vlašimě, s. 64, také vzpomínky pana Jaroslava Mareše z Benešova, dále též vzpomínky členů Českého svazu bojovníků za svobodu, okresního výboru Benešov.

⁶⁷ SOA Praha, SOKA Benešov, fond ONV Benešov 1945–48, k. č. 6.

⁶⁸ Kolektiv autorů: Roky a lidé – Dvacet svobodných let na Podblanicku ve vzpomínkách a fotografiích, Benešov u Prahy 1965, s. 31.

⁶⁹ Vzpomínky členů Českého svazu bojovníků za svobodu, Okresního výboru Benešov, také vzpomínky pana Jaroslava Mareše z Benešova a rovněž Renner, E.: Dny svobody a chaosu. Benešovský kalendář, rok 2006, číslo 5, s. 22.

⁷⁰ Renner, E.: Dny svobody a chaosu. Benešovský kalendář, rok 2006, číslo 5, s. 22.

⁷¹ SOA Praha, SOKA Benešov, Archiv obce Dolní Kralovice, Památní kniha Dolních Kralovic 1905–1956, s. 277.

samotného.⁷² Tyto excesy ale postupem času a díky konsolidaci poměrů ustaly. Přispívaly k tomu samozřejmě i vyhlášky okresních národních výborů. V Benešově se vyhláška místního ONV týkala například toho, že zatčené kolaborantky smí dohola stříhat napříště pouze holič, tedy nikoliv jakýkoliv samozvaný „mstitel“.⁷³

U nově utvořených okresních národních výborů začaly vznikat krátce po válce vyšetřovací komise, které prováděly vyšetřování zločinů spáchaných v době německé okupace. Nejinak tomu bylo i na Benešovsku. Vyšetřovací komise vznikla u ONV v Benešově, ve Voticích, ve Vlašimi, v Dolních Kralovicích a dále komise, které sice nebyly přímo na Benešovsku, ale zasahovaly svojí činností na toto území, v Ledči nad Sázavou nebo v Kutné Hoře.⁷⁴ Například v Benešově byli v čele vyšetřovací komise JUDr. Schenk a JUC. Dráb. Někteří vyšetřovaní byli vyšetřováni na svobodě, ve většině případů, zejména u podezření z vážnějších trestných činů, však byli vzati do tzv. zajišťovací vazby, jež se po podání obžaloby stávala řádnou vazbou soudní. Informace od vyslychaných zadržených osob byly získávány nejen přímými výslechy, ale často také ve spisech najdeme rozsáhlou písemnou výpověď takto zadržené osoby, psanou nejčastěji vlastní rukou zadrženého. Výsledky vyšetřování tyto komise postupovaly buď veřejnému žalobci u mimořádného lidového, soudu nebo trestním komisím nalézacím.

---

⁷² SOA Praha, SOkA Benešov, Archiv města Votice, Kronika města Votic 1938 – 1953, s. 115.

⁷³ Renner, E.: Dny svobody a chaosu. Benešovský kalendář, rok 2006, číslo 5, s. 22.

⁷⁴ Toto je patrné ze spisů SOA Třeboň, MLS Tábor a SOA Praha, MLS Kutná Hora.

Mimořádné lidové soudy

Dekretem prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. byla vytvořena soustava mimořádných lidových soudů, které měly soudit pachatele trestných činů v dekretu uvedených. Jak bylo uvedeno výše, Benešovsko je problematické v tom, že z větší části patřilo pod MLS Tábor, z menší pak pod MLS Kutná Hora. Z tohoto důvodu je věnován větší prostor právě MLS Tábor.

Mimořádný lidový soud Tábor v první fázi retribuice

Mimořádný lidový soud v Táboře byl zřízen 31. 7. 1945 jako poslední v jižních Čechách. Jeho obvod se shodoval s tehdejším obvodem Krajského soudu v Táboře. Do tohoto obvodu spadaly následující politické okresy:

1. Politický okres Tábor – tvořený soudními okresy Tábor, Mladá Vožice, Soběslav a Veselí nad Lužnicí
2. Politický okres Milevsko – tvořený soudními okresy Milevsko a Bechyně
3. Politický okres Sedlčany – tvořený soudními okresy Sedlčany, Sedlec a Votice
4. Politický okres Benešov – tvořený soudními okresy Benešov a Neveklov
5. Politický okres Vlašim – tvořený soudním okresem Vlašim
6. Politický okres Pelhřimov – tvořený soudními okresy Pelhřimov a Pacov
7. Politický okres Kamenice nad Lipou – tvořený soudními okresy Kamenice nad Lipou a Počátky⁷⁵

Obsazení soudu tvořili soudci z povolání, jejich jmenování proběhlo 10. srpna 1945. Do čela soudu byl jmenován dr. Bohumil Müller, tehdy již čtyřiašedesátiletý⁷⁶ soudce z povolání ve výslužbě. Na tomto jmenování je patrné, že v této době byl nedostatek kvalifikovaných sil v oblasti soudnictví. Jak již bylo zmíněno výše, součástí soudního senátu byli též soudci z lidu.

Již v průběhu měsíce června byly podány návrhy soudců z lidu za okresy Benešov a Votice, ze kterých byli tito soudci jmenováni. Jmenování mělo

---

⁷⁵ Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Táboře v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2006, s. 4.

⁷⁶ Justin, P.: Retribuční soudnictví v jižních Čechách 1945 – 1948. Dizertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav, České Budějovice 2004, s. 128.

probíhat podle zásad parity a patrně také probíhalo, jak je patrné jednak z případu ze Soběslavi,⁷⁷ nebo z porovnání soudců z lidu s jejich politickou příslušností v Benešově. Postupem času musely být řady soudců z lidu doplňovány. Nejčastěji proto, že jmenovaný soudce z lidu se svým jmenováním nesouhlasil a z různých důvodů se zdvořile omlouval. Šlo například o přílišné pracovní vytížení, nepříznivý zdravotní stav nebo rodinné důvody. Zvláštním případem je potom kauza odbojového pracovníka Vrzala z Votic, který se funkce vzdal, neboť byl v téže době, kdy měl funkci vykonávat, obviněn podle „Malého“ dekretu. Později byl nalézací komisí zproštěn obvinění. Z dopisu, kterým funkci nepřijímá, je znát velká hořkost, jelikož za okupace byl vězněn jako politický vězeň v cele č. 44 v Malé pevnosti Terezín.⁷⁸

Samotná činnost soudu začala dle zprávy podané ministerstvu spravedlnosti 19. září 1945, ale vše nasvědčuje tomu, že některé úkony byly provedeny i dříve.⁷⁹ Nesporné však je, že prvním souzeným byl 2. října 1945 v Táboře Ladislav Neuberg⁸⁰, malozemědělec z Votic, odsouzený na 15 let těžkého žaláře spolu s vedlejšími tresty ztráty cti na 15 let a propadnutí 1/5 majetku. Odsouzen byl za to, že udal tábořskému gestapu několik občanů pro jejich komunistickou činnost.

U mimořádného lidového soudu byly zřízeny dva zvláštní senáty, které zasedaly mimo Tábor. Jednalo se o samostatný senát v Pelhřimově a Benešově. V čele benešovského senátu MLS Tábor stál okresní soudce z Benešova dr. Ludvík Šilhavý. Tento soudce z povolání se na retribuci podílel již před svým jmenováním do čela benešovského senátu a sice na pozici vyšetřujícího soudce u vyšetřovací komise při ONV Benešov. Dr. Šilhavý byl pro MLS Tábor, senát v Benešově uvolněn dne 6. listopadu 1945.⁸¹ To způsobilo v několika případech určité komplikace, neboť podle zákona nemohla být táž osoba ve stejném případě zároveň soudcem vyšetřujícím a zároveň předsedou senátu. Zajímavé je, že někdy

---

⁷⁷ Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Táboře v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2006, s. 6, Jedná se o případ stížnosti KSČ ze Soběslavi na to, že nemá ze svých členů nikoho jako soudce z lidu.

⁷⁸ SOA Třeboň, MLS Tábor, Prezidiální spisy, karton číslo 108, sign. 1/45.

⁷⁹ Justin, P.: Retribuční soudnictví v jižních Čechách 1945 – 1948. Dizertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav, České Budějovice 2004, s. 131, též Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Táboře v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2006, s. 8.

⁸⁰ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 4/45.

⁸¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální deník, zápis č. 24 z 6. 11. 1945.

na tuto skutečnost advokáti obžalovaných upozornili, někdy to nechali bez povšimnutí.

Prvním případem projednávaným před benešovským senátem byl případ již zmiňovaného konfidenta gestapa Jana Kasala z Votic (viz. dále) ve dnech 21. a 22. listopadu 1945. Tento senát soudil osoby působící za války v Benešově a okolí. Osoby páchající svoji trestnou činnost za okupace na Voticku a Vlašimsku soudil buď senát benešovský, nebo přímo senáty MLS Tábor v Táboře.

U mimořádných lidových soudů působili také veřejní žalobci, u senátu v Benešově to byl především benešovský občan a aktivní účastník odboje JUC. Josef Dráb (známý také pod přezdívkou Pius), který stíhal valnou většinu nejtěžších válečných zločinců a kolaborantů zajištěných a souzených v Benešově. Vedle něj působili také dr. Kejmar a dr. Klouda z Benešova, popřípadě ještě dr. Růžek, původně advokát z Votic. K osobě JUC., později JUDr., Drába je nutné se ještě vrátit. Nejen proto, že v Benešově v době retribuce byl známou a aktivní postavou, ale také proto, že jeho další životní osud byl tak typický pro spoustu po únoru 1948 nepohodlných osob.⁸² Tento velký sportovec byl za války členem ilegální odbojové skupiny škpt. Voleveckého, v revolučních květnových dnech spolupůsobil při předávání moci zpět do československých rukou. Za svoji činnost byl vyznamenán Československou medailí za chrabrost. Stal se členem, pak předsedou okresní vyšetřovací komise válečných zločinců a jako takový jezdil po městech, věznicích a internačních táborech po celých Čechách. Dále byl, jak již bylo uvedeno, veřejným žalobcem u MLS Tábor. Stal se také členem strany národněsocialistické, kde si vedl zdatně jako řečník. Právě proto si vysloužil po únorovém převratu roku 1948 nenávisť nastoupivší komunistické garnitury. Byl zproštěn všech funkcí a později dokonce zatčen a odsouzen na 4 roky těžkého žaláře za vymyšlenou protistátní činnost. Jako vězeň prošel celou řadu nápravných zařízení, kde se snadno mohl potkat s osobami retribučních vězňů, jež pomáhal stíhat. Jednalo se například o jáchymovské a příbramské uranové doly nebo nechvalně proslulé pizeňské Bory, kde kromě jiného dral peří. Po propuštění pracoval se svým vzděláním (získal titul JUDr.) jako kopáč 15 roků! Až na krátké intermezzo pracoval až do důchodu na pracovních místech, jež zdaleka neodpovídala jeho schopnostem (skladník, recepční apod.). Byl rovněž členem

---

⁸² Vzpomínky JUDr. Josefa Drába, veřejného žalobce MLS Tábor.

klubu K 231. I přes nepřízeň osudu se dožil vysokého věku a zemřel před nedávnou dobou v Benešově.

Pokud si obžalovaný nezvolil svého obhájce, k zastupování obžalovaných byli povoláváni advokáti ex-offo zejména z Benešova, Vlašimi, Votic, Tábora či Prahy. Pro představu je možné uvést odměnu advokáta ex-offo za účast na hlavním líčení. Dochoval se záznam o vyúčtování takové účasti, i když u sousedního MLS Praha.⁸³ Například advokát bývalého SS Oberscharführera Kusse JUDr. Milan Krupka za svoji činnost u hlavního líčení dostal odměnu 800 Kčs a 240 Kčs jako náhradu jízdného.⁸⁴ Je možné předpokládat, že výše náhrad advokátům byly obdobné i u MLS Tábor.

V některých případech, kdy obžalovaný neovládal dobře český jazyk, bylo nutné mu ustanovit soudního tlumočníka. I on měl pochopitelně nárok na odměnu. Pro příklad, jak byla odměna vysoká, je možné opět použít spis sousedního MLS Praha, kde soudní tlumočník JUDr. Papež, jinak advokát v Praze, obdržel za 5 hodin tlumočení u hlavního líčení proti bývalému SS oberführerovi Kleinovi 450 Kčs.⁸⁵

Zajímavé bylo také obsazení postu kata při MLS Tábor. Tuto funkci nazývanou přesně „vykonavatel hrdelních trestů“ vykonávali u tohoto soudu hned tři lidé současně, přičemž u benešovského senátu se objevili a svou funkci vykonávali dva z nich. Jednalo se o Josefa Kutlvašra z Jihlavy (vykonával u MLS České Budějovice a MLS Tábor) a Františka Nenáhla z Prahy (vykonával u MLS Praha a u MLS Tábor, senát v Benešově).⁸⁶ Každý z nich měl ještě dva asistenty. Důvodem pro ustanovení více katů byla skutečnost, že v případě navržení trestu smrti veřejným žalobcem musel být kat přítomen v místě jednání soudu, aby případný rozsudek mohl vykonat do dvou, respektive tří hodin od vyhlášení rozsudku. V případě, že jeden kat byl na ten samý termín přítomen u jiného mimořádného lidového soudu, povolával se kat jiný. Kat vykonával svoji funkci na základě smlouvy o dílo, odměna byla 2 000 Kčs pro něj a 1 000 Kčs pro každého jeho pomocníka za každou vykonanou popravu. Dále se vykonavateli

---

⁸³ Nutno dodat, že u tohoto i dalších příkladů z MLS Praha se vždy jedná o případ blíže spjatý s Benešovskem! Pro větší přehlednost jsou tyto případy souzené již v období obnovené retribuice zařazeny sem, neboť částky v prvním i druhém období se jistě příliš nelišily.

⁸⁴ SOA Praha, MLS Praha, LS 178/48

⁸⁵ SOA Praha, MLS Praha, LS 377/48

⁸⁶ SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. LS 82/46, sign. LS 34/45.

hrdelních trestů a jeho pomocníkům vyplácelo jízdné a stravné, a to bez ohledu na vykonání či nevykonání poprav.⁸⁷

Řízení před Mimořádným lidovým soudem v Táboře (včetně benešovského senátu) probíhalo stejně jako u ostatních mimořádných lidových soudů podle dekretu prezidenta republiky č.16/1945, to znamená podle zásad řízení před stannými soudy s modifikacemi v § 26-31 tohoto dekretu.

Řízení se započínalo na návrh veřejného žalobce. Návrh byl většinou vypracován velmi stručně, kromě generálií obžalovaného se uváděl skutkový stav, v němž je spatřován retribučně závadný skutek, a právní kvalifikace s návrhem potrestání a seznam svědků, které si veřejný žalobce žádá předvolat k jednání soudu. Méně často se setkáme s více než třístránkovým návrhem žalobce.⁸⁸ Žaloba mohla být v průběhu soudního jednání i rozšířena. V některých případech tak tehdy došlo i k právnímu překvalifikování skutku a to zpravidla na popud předsedy senátu. Často se také stávalo, že bylo k hlavnímu líčení nutné transportovat jako svědka osobu, která byla ve vazbě u jiného mimořádného lidového soudu nebo si již odpykávala trest v některé věznici v ČSR. Taková osoba byla k hlavnímu líčení eskortována, přičemž náklady tohoto eskortování platil soud, u něhož se hlavní líčení konalo. Důkaz o tom máme opět u sousedního MLS Praha, kdy do Prahy k hlavnímu líčení proti obžalovanému Alfredu Kussovi byl eskortován z Plzně – Borů, v té době již odsouzený, Emil Klein. Náklady této eskorty byly vyčísleny na 306 Kčs.⁸⁹

Nejčastějším žalobním důvodem bylo bezesporu udavačství, na druhém místě se umístila podpora a propagace nacismu, třetí byl pak delikt členství a činovnictví v nacistické nebo fašistické organizaci. Toto pořadí odpovídá národnostnímu složení obžalovaných u MLS Tábor – zhruba 73 % bylo Čechů, 26 % Němců a asi 1 % jiné národnosti (zejména Slováků, Maďarů nebo Ukrajinců).⁹⁰ U obžalovaných Němců převládaly delikty členství a činovnictví v SS, SA apod. nebo delikty vztahující se na jejich působení u gestapa, SD atd.⁹¹

⁸⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. LS 33/45 Smlouva s J. Kutlvašem z 21. listopadu 1945.

⁸⁸ Zejména u členů gestapa nebo jejich konfidentů, popřípadě u jiné rozsáhlé trestné činnosti.

⁸⁹ SOA Praha, MLS Praha, LS 178/48

⁹⁰ Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Táboře v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2006, Přílohy.

⁹¹ Srov. žalobní důvody na území bývalých Sudet, např. Jiřík, V.: Nedaleko od Norimberku. Cheb 2000.

Žalobce k návrhu připojoval i návrh na vzetí obžalovaného do vazby, pokud to považoval za nutné. Nutno ovšem dodat, že velká většina obžalovaných se již ve vazbě nacházela. Jak se situace konsolidovala, někteří obvinění byli vyšetřováni i na svobodě. Propuštění z vyšetřovací vazby mohli být oproti slibu, že se budou zdržovat na adrese trvalého pobytu a že se přihlásí na povinné práce, kupříkladu v Benešově v létě 1945 to byly práce žňové. Jednání před mimořádným lidovým soudem bylo ústní a veřejné, v případech, kdy zájem veřejnosti o účast na něm přesahoval kapacitu místnosti, kde se jednání konalo, byly na ně vydávány vstupenky. Benešovský senát MLS Tábor zasedal buď v aule Gymnázia Benešov v Husově ulici, nebo v zasedací síni Okresní hospodářské záložny na Masarykově náměstí. Aula gymnázia se používala v případech, kdy se očekávala větší účast veřejnosti (např. případy rodiny Vaňkovy, vlajkařů Pánka, Šteffela a Zemana nebo SS oberjunkera Clause).⁹² S improvizovanými jednacími síněmi byly v Benešově spojeny některé problémy. Zvláště aula gymnázia příliš neodpovídala potřebám soudu, proto zde musely být vykonány značné úpravy – zednické, lakýrnické, tesařské atd. Jejich cena byla vyčíslena na 9 900 Kčs.

O každém případě se vedl trestní spis. U tábořského mimořádného lidového soudu byla zjištěna dosti neobvyklá praxe číslování spisů, kdy se jako trestní spisy LS vedly i ty, u kterých nebylo později ani řízení zahájeno nebo bylo zastaveno pro nedostatek důkazů či pro jiný důvod.⁹³ U jiných soudů, např. MLS Kutná Hora, se tyto spisy uváděly jako spisy vyšetřovací a byly tak i číslovány.

Rozsudek byl vyhlášován veřejně a byl vypracováván písemně. Jestliže byl obžalovaný zproštěn obžaloby nebo pokud uložený trest byl již odpykán vazbou, byl po skončení jednání propuštěn na svobodu. Pokud mu byl uložen trest odnětí svobody, byl odveden zpět do vazby. Trest odnětí svobody býval obvykle zostřován, například jedenkrát za určité období tvrdým lůžkem, půstem apod. Z vazby byl za určitou dobu předán k výkonu trestu do příslušného nápravného zařízení.

---

⁹² V případě SS oberjunkera G. Clause dokonce žádal MNV v Čerčanech o to, aby toto jednání bylo ve větší místnosti v aule gymnázia a zároveň žádal o přidělení alespoň 70 vstupenek pro občany Čerčan, neboť Claus své činy páchal ponejvíce právě v Čerčanech.

⁹³ Srov. Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Táboře v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2006, s. 40, též Justin, P.: Retribuční soudnictví v jižních Čechách 1945 – 1948. Dizertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav, České Budějovice 2004 s. 175.

Obvyklou praxí bylo, že soud uložil určitou část z trestu odnětí svobody odpracovat v táborech nucených prací. Pokud byl trest odnětí svobody do výše 5 roků, odpykal si ho odsouzený v táboře nucených prací zřízeném u krajského soudu. Jinak byli tito vězni posíláni do nápravných zařízení v Praze (pro doly na Kladně), v Ostrově u Karlových Varů, v Plzni-Borech, v Mírově, ve Valdicích, v Ilavě na Slovensku atd. Pokud se jednalo o odsouzené ženy, ty byly často posílány do nápravného zařízení v Praze-Řepích, v Olomouci, v Pardubicích, v Chrudimi nebo v Želiezovci na Slovensku apod. Pokud měl být odsouzený po odpykání trestu nebo po upuštění od potrestání vysídlen, byl obvykle na poslední vězeňskou „štaci“ poslán do věznice v Chebu, odkud pak byl vysídlen do Německa (SRN nebo NDR). Práce, které ve výše uvedených nápravných zařízeních odsouzení vykonávali, se velmi různily. Šlo zejména o manuální práce, často byli nasazováni k těžbě do dolů, do cihelen, vatáren atd., v létě potom příležitostně na žňové práce. Stávalo se, že při těchto těžkých pracích odsouzení utrpěli vážný úraz, nebo dokonce přišli o život. To je případ Josefa Chrpy⁹⁴, obchodníka z Týnce nad Sázavou. Byl odsouzen benešovským senátem MLS Tábor za to, že podával gestapu zprávy o náladách obyvatelstva a že jako placený konfident gestapa udal několik občanů za poslech cizího rozhlasu, k trestu 20 let těžkého žaláře, ztrátě ¼ majetku a ztrátě cti na 20 roků, přičemž celý trest měl odpykat ve zvláštních nucených pracovních oddílech. To se mu také stalo osudným. Josef Chrpa zemřel 14. 11. 1946 při katastrofě na dole Koh-i-noor v Lomu u Mostu.⁹⁵

V případech uložení trestu dočasného žaláře, zvláště v případech vyšších trestů či trestů doživotí, si odsouzení zpravidla neodpykali trest celý, neboť jim byl milostí prezidenta republiky zmírněn nebo prominut. Obdobně mohli být po polovině trestu podmíněčně propuštěni. O tom rozhodovala komise pro podmíněčné propuštění, která zejména zkoumala chování a smýšlení odsouzeného, jeho pracovní výkon a postoj k novému lidově-demokratickému zřízení. Celá řada odsouzených žádala po propuštění na svobodu ještě o milost týkající se vedlejších trestů, zejména pozbytí občanských práv. Ve většině případů

---

⁹⁴ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 59/46.

⁹⁵ K neštěstí došlo těsně před čtvrtou hodinou ranní v důsledku výbuchu metanu a uhelného prachu. V tu dobu bylo na směně 74 horníků, 38 civilních zaměstnanců a 14 trestanců. Nehodu nepřežilo 52 z nich, další byli zraněni. Zatímco civilním zaměstnancům byl vypraven státní pohřeb, kterého se zúčastnil i tehdejší předseda vlády Gottwald, jména trestanců se neměla veřejnost dozvědět.

byla důvodem výše budoucího důchodu a ve většině případů byla žádost o milost zamítnuta.

V případě uložení trestu smrti byl tento vykonán neprodleně dvě, resp. tři hodiny po skončení jednání, jak uvedeno výše. Tresty smrti uložené benešovským senátem MLS Tábor byly vykonávány oběšením a to v zahradě věznice Okresního soudu v Benešově (viz. přílohy). Popravy se konaly zpočátku veřejně (např. odsouzený Kasal 22. listopadu 1945) podle usnesení vlády z 14. září 1945,⁹⁶ později byl výkon trestu smrti neveřejný. Odsouzení na smrt benešovským senátem MLS Tábor, na nichž kat vykonal rozsudek, byli pohřbeni na starém hřbitově v Benešově pod ubytovnou hrobníků.⁹⁷

Jak již bylo naznačeno výše, k hlavnímu trestu ukládal soud ještě trest vedlejší. Odsouzený mohl ztratit občanskou čest na určitou dobu nebo navždy nebo jeho majetek či část majetku propadla státu.

Velmi zajímavé informace lze nalézt ve zprávách⁹⁸, v nichž hodnotí první fázi retribuice samotní soudci, přednosta MLS Tábor dr. Müller a předseda benešovského senátu dr. Šilhavý. Vzácně se shodli, že retribuční dekret vcelku postihl všechna závažná jednání za okupace, že však bylo třeba opravit či doplnit některé nejasnosti. Dále se také shodli, že někteří soudci z lidu nestačili svojí inteligencí na tak těžký úkol. Co bylo však horší, někdy přišli předem instruováni jak mají hlasovat. Stejně tak byli zajedno s názorem, že za stejná provinění byly ukládány vyšší tresty v roce 1945 a v první polovině roku 1946 než později. Zajímavý je také poznatek dr. Šilhavého, podle jehož názoru byli soudcové z lidu, kteří za okupace byli politickými vězni a prošli německými lágry, mírnější při ukládání trestů než ostatní soudcové z lidu. Dr. Müller zase podotkl, že někteří laičtí soudci presumovali vinu obžalovaného již z žalobního návrhu. Uvádí také některé případy, kde se mu tresty zdají příliš přísné (např. případ JUDr. Semráda, viz. dále).

V první fázi retribuice od 15. 9. 1945 do 4. 5. 1947 byly u MLS Tábor žalobní návrhy vyřízeny takto: trest smrti 29 případů, trest doživotního žaláře 24, trest dočasného žaláře 326, upuštěno od potrestání 17, osvobozující rozsudek 186, postoupeno řádným soudům 74 a vyřízeno jinak 26 případů. Z tohoto počtu

---

⁹⁶ Účast veřejnosti se měla omezovat jen na osoby s úředním povolením, zejména nesměli popravě být přítomni mladiství a děti. Viz. SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. 6/45.

⁹⁷ Vzpomínky JUDr. Josefa Drába, veřejného žalobce u MLS Tábor.

⁹⁸ SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. 25/47.

případů bylo obžalovaných 369 Čechů, 126 Češek, 97 Němců, 34 Němek a 9 osob jiné národnosti.⁹⁹

U benešovského senátu bylo souzeno celkem 153 osob. Posledním případem byla Gisela Sochůrková dne 28. dubna 1947.

Mimořádný lidový soud Kutná Hora v první fázi retribuice

Mimořádný lidový soud zahájil svoji činnost 3. září 1945. Jeho obvod se shodoval s tehdejším obvodem Krajského soudu v Kutné Hoře. Spadaly do něj následující politické okresy:

1. Politický okres Kutná Hora – tvořený soudními okresy Kutná Hora a Uhlířské Janovice
2. Politický okres Kolín – tvořený soudními okresy Kolín a Kouřim
3. Politický okres Čáslav – tvořený soudními okresy Čáslav a Habry
4. Politický okres Poděbrady – tvořený soudními okresy Poděbrady, Nymburk a Městec Králové
5. Politický okres Ledec nad Sázavou – tvořený soudními okresy Ledec nad Sázavou a Dolní Kralovice
6. Politický okres Havlíčkův Brod – tvořený soudními okresy Havlíčkův Brod, Polná a Štoky
7. Politický okres Humpolec – tvořený soudním okresem Humpolec
8. Politický okres Chotěboř – tvořený soudními okresy Chotěboř a Přebyslav¹⁰⁰

Stejně jako u MLS Tábor byl obsazen soudci z povolání. V čele soudu stál přednosta, bývalý soudní rada dr. Jaroslav Zvěřina. I zde se potvrzuje, stejně jako v Táboře, nedostatek kvalifikovaných soudců. Na totéž upozorňoval přednosta dr. Zvěřina v březnu 1946, kdy musel zastávat agendu dvou předsedů senátu a zároveň agendu samosoudcovskou.¹⁰¹ Počet soudců byl v dubnu téhož roku navýšen. Stejně problémy byly se soudci z lidu (ti byli jmenováni podle stejných zásad jako u MLS Tábor). Jejich počet musel být také několikrát doplňován. Kromě důvodů uváděných u MLS Tábor se zde setkáváme navíc s problémem

---

⁹⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. 1947-IV/5.

¹⁰⁰ <http://www.soupisnamatek.com>

¹⁰¹ SOA Praha, MLS Kutná Hora, Prezidiální spisy, sign. Pres. 61/46.

dopravy, špatné dopravní dostupnosti. Jednalo se o soudce z lidu jmenované za okres Dolní Kralovice, kteří se nemohli z těchto důvodů dostavovat k soudním jednáním do Kutné Hory nebo do Havlíčkova Brodu.¹⁰²

Mezi soudce, kteří rozhodovali případy osob, které spáchaly své činy na území dnešního Benešovska, patřili kromě přednosty především dr. Josef Řezníček a dr. Jaroslav Bošina.

Mezi veřejné žalobce nejčastěji se vyskytující ve výše uvedených případech patřili JUDr. Karel Boháč a JUDr. Bohumil Havel.

MLS Kutná Hora měl na rozdíl od MLS Tábor svého vykonavatele hrdelních trestů. Byl jím, opět na základě smlouvy o dílo, František Škramovský z Kutné Hory, zaměstnanec zdejší elektrárny. I on si vybral dva své pomocníky. Shodovala se i odměna za vykonanou popravu, tedy 2 000 Kčs pro kata, 1 000 Kčs pro každého z jeho pomocníků.

Na rozdíl od MLS Tábor nebyly u MLS Kutná Hora zřízeny samostatné stálé senáty mimo Kutnou Horu. Některá soudní jednání se mimo Kutnou Horu konala, avšak vždy to byl výjezd soudu ad hoc, tedy ke konkrétnímu případu, který byl s daným místem spjat. Stávalo se také, že si projednávání případu ve svém městě vyžádal přímo místní národní výbor.¹⁰³ Výjezdní jednání se konala např. v Kolíně, Čáslavi, Ledči nad Sázavou, Humpolci, Poděbradech nebo Dolních Kralovicích. Pokud soudní jednání probíhalo v Kutné Hoře, odehrávalo se v budově krajského soudu. V jiných městech tomu bylo porůznu, např. v Dolních Kralovicích se jednání konalo v zasedací místnosti okresní hospodářské záložny.

Prvním případem projednávaným u MLS Kutná Hora byl 20. září 1945 případ Karla Svobody, člena závodní stráže z Malína. Byl odsouzen za předsednictví dr. Zvěřiny k trestu smrti provazem za to, že udal větší množství lidí, přičemž toto udání mělo v sedmi případech za následek smrt. Mimo to psal také do Árijského boje. Výkon trestu byl na něm proveden veřejně na druhém vězeňském dvoře Krajského soudu v Kutné Hoře.

O průběhu soudního řízení platí obdobně to, co bylo uvedeno výše v souvislosti s MLS Tábor, pouze se dvěma dodatky. Prvním dodatkem je případ,

¹⁰² SOA Praha, MLS Kutná Hora, Prezidiální spisy, sign. Pres. 56/46.

¹⁰³ Např. MNV Ledec n. Sázavou, SOA Praha, MLS Kutná Hora, Prezidiální spisy, sign. Pres. 7, 2-26/46 nebo MNV Poděbrady, SOA Praha, MLS Kutná Hora, Prezidiální spisy, sign. Pres. 17/46.

který se přihodil při jednání proti obžalovanému Jiřímu Škochovi. Vynesení rozsudku tehdy znemožnil jeden ze soudců z lidu! Oním soudcem byl Rudolf Koštejn, tajemník KSČ z Kolína, který během porady senátu o vynesení rozsudku odešel, přestože byl zadržován předsedou senátu a upozorňován na své povinnosti soudce z lidu. Důvodem bylo to, že při poradě byl ostatními členy senátu přehlasován. Tímto činem způsobil, že soud nemohl vynést rozsudek, jednání muselo být odročeno a za Rudolfa Koštejna musel být povolán jiný soudce z lidu.

Z druhého dodatku je jasné, že se MLS v Kutné Hoře potýkal stejně jako MLS Tábor s běžnými problémy každodenního života – řešil například na počátku listopadu 1945 nedostatek uhlí.¹⁰⁴

Podle výkazů, které měl každý mimořádný lidový soud posílat na ministerstvo spravedlnosti nejdříve dvakrát měsíčně, později jednou, lze s určitou mírou tolerance nepřesností tehdejších zaměstnanců soudu sestavit statistiku Mimořádného lidového soudu v Kutné Hoře v prvním období retribuční, tj. od vzniku MLS Kutná Hora až do 4. května 1947. Výkazy se dochovaly v prezidiálních spisech kutnohorského soudu. Podle těchto výkazů vyřídil Mimořádný lidový soud v Kutné Hoře 820 případů tímto způsobem: trest smrti v 19 případech, trest doživotního žaláře ve 14, trest dočasného žaláře 433 případů, osvobozeno bylo 265 osob, upuštěno od potrestání ve 14 případech, předáno řádných soudům 75 případů a jinak byly vyřízeny 4 případy. V těchto kauzách stálo 824 osob, z nichž bylo 476 československé národnosti mužského pohlaví, 135 pohlaví ženského, 166 Němců, 33 německých žen a 14 osob bylo jiné národnosti. Na závěr je nutné dodat, že statistiky vykazované ministerstvu spravedlnosti se liší svojí formou a způsobem uvádění jednotlivých položek výkazu.

Obnovená retribuce na Benešovsku

V únoru 1948 vyhráli komunisté svůj boj o moc. V ovzduší personálních čistek akčních výborů Národní fronty bylo rozhodnuto o obnově retribuční. Na základě zákona číslo 33/1948 Sb. byla proto retribuční obnovena, Mimořádné lidové soudy v Táboře a Kutné Hoře nevyjímaje. Zásadní změnou oproti první

---

¹⁰⁴ SOA Praha, MLS Kutná Hora, Prezidiální spisy, sign. 65/45.

fázi retribuice bylo především personální obsazení soudů, ať už soudců z povolání, tak soudců z lidu.

Je proto trochu překvapením, že soudci z povolání se u MLS Tábor téměř nezměnili. Přednostou soudu zůstal dr. Bohumil Müller. První jednání soudu proběhlo 3. května 1948 a byl v něm odsouzen Bedřich Kuta, československý občan německé národnosti, za podporu nacismu, službu ve Wehrmachtu a spolupůsobení při nucené práci k hlavnímu trestu 10 roků těžkého žaláře.¹⁰⁵

Mnoho případů bylo k obnovené retribuci navrhnuo revizními komisemi, které působily u okresních národních výborů. Revizní komise spolu s návrhem obnovení případu též uváděly, zda se má obnova dít ve prospěch či neprospěch obžalovaného.

Například revizní komise při ONV Vlašim doporučila veřejnému žalobci návrh na obnovu řízení u Karla Tlapáka¹⁰⁶, dělníka z Vlašimi, který byl odsouzen Mimořádným lidovým soudem Tábor podle § 2 retribučního dekretu za členství v organizaci SA na 5 roků těžkého žaláře, a to v jeho neprospěch. V jednání konaném 7. října 1948 mu byl trest zvýšen na 7 roků těžkého žaláře, celý ho měl odpracovat v pracovních táborech, ztrátě cti navždy a ztrátě celého jmění. K tomuto případu je nutné ještě uvést, že v obou rozsudcích byl zproštěn obžaloby, že sloužil v cizí armádě, neboť Tlapák sice byl na východní frontě v německé armádě, ale německé státní občanství nabyl po matce automaticky při zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Soudu se rovněž nepodařilo prokázat jeho účast v popravčí četě v Táboře. Trest si odpykal a propuštěn byl v únoru 1953.

Podobný osud mělo i trestní řízení s Františkem Dürrerem.¹⁰⁷ Jeho spis také prošel revizní komisí při ONV Vlašim a byl navrhnut k obnově v neprospěch odsouzeného. Tento ve Vlašimi známý německý zástupce ředitele muniční továrny Sellier & Bellot byl souzen poprvé senátem v Benešově 10. dubna 1947 společně s Antonínem Závorkou. Dürrer byl odsouzen k hlavnímu trestu na 8 roků těžkého žaláře, Závorka byl zproštěn obžaloby. 27. září stanuli oba před mimořádným lidovým soudem znovu, tentokrát v Táboře. Dürrer byl uznán vinným, že v době okupace podporoval nacismus podáváním zpráv gestapu, byl členem SS a blockleiterem NSDAP. Trest mu byl zvýšen na 15 roků těžkého

---

¹⁰⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 6/48.

¹⁰⁶ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 77/48.

¹⁰⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 74/48.

žaláře zostřený o jeden post čtvrtletně, celý trest měl odpykat v táborech nucených prací, ztrátě cti na 15 let a k propadnutí celého jmění. Zbývá dodat, že na podzim roku 1955 byl usnesením generálního prokurátora vysídlen do SRN. Závorka byl v obnoveném řízení opět osvobozen.

V období do konce roku 1948, kdy měla obnovená retribuce skončit, vypracoval MLS Tábor 135 spisů. Nebyl uložen žádný trest smrti ani trest doživotního žaláře. Pouze 30 osob bylo odsouzeno k dočasnému žaláři, 38 bylo osvobozeno a u 31 osob proběhla revize.¹⁰⁸ V jednom případě soud upustil od potrestání a 14 případů zastavil úplně.¹⁰⁹

Obdobně jako u jiných soudů probíhala obnovená retribuce i u MLS Kutná Hora. Rozsudkem z června 1946 byl Dionys Locke¹¹⁰, velkostatkář z Dolních Kralovic, odsouzen k hlavnímu trestu tří roků těžkého žaláře za to, že podporoval nacismus, zejména tím, že se přihlásil k německé státní příslušnosti, posílal své děti do německých škol, vydržoval na svém statku svého vzdáleného příbuzného Ottu Havlíčka, známého nacistu (viz dále) a dále byl i blockleiterem NSDAP. Nízký trest byl udělen vzhledem k použití §16 odst. 2 retribučního dekretu, neboť odsouzený pomohl několika českým lidem. Na popud ONV v Ledči nad Sázavou se ocitl krátce po odpykání trestu opět u MLS Kutná Hora. Respektive měl se ocitnout, ale k soudu se nedostavil. Pokusil se o ilegální přechod státních hranic do SRN, byl zadržen a internován ve věznici Okresního soudu v Domažlicích. Byl odsouzen v nepřítomnosti k 15 letům těžkého žaláře, celý trest měl odpykat v táborech nucených prací, ztrátě cti na 15 let a ke ztrátě celého majetku. K výše uvedeným skutkům soud ještě uznal Lockeho vinným, že byl činovníkem Národní árijské kulturní jednoty. V tomto rozsudku nebyl zohledněn §16 odst. 2, jak tomu bylo v prvním řízení. Než byl rozhodnutím generálního prokurátora vysídlen do SRN v roce 1955, pracoval ve výkonu trestu například v továrně na kaolin nebo na dole Koh-i-noor II u pásu.

Podle statistiky své činnosti, kterou Mimořádný lidový soud v Kutné Hoře posílal ministerstvu spravedlnosti, řešil v období obnovené retribuce 279 případů, ve kterých figurovalo 308 obžalovaných. Z tohoto počtu bylo 274 osob

---

¹⁰⁸ I revidované případy dostaly značku LS. Viz. Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Tábore v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2006, s. 37.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 238/48.

československé národnosti, z toho 224 mužů a 50 žen. Osob německé národnosti bylo 30, z toho 24 mužů a 6 žen. Čtyři osoby byly jiné národnosti. Soud v jednom případě vynesl trest smrti, a to nad kriminálním asistentem gestapa Janem Neubauerem,¹¹¹ který byl popraven 16. října 1948. Soud také vynesl jeden trest doživotního žaláře, dále 118 trestů dočasného žaláře, ve 137 případech byl obžalovaný osvobozen, v 10 bylo upuštěno od potrestání a v 41 případech soud rozhodl jinak (nejčastěji tak, že se obnova řízení nepřipouští).

---

¹¹¹ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 289/48.

Trestní nalézací komise na Benešovsku

Provinění proti národní cti podle dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 měly trestat zvláštní komise působící u okresních národních výborů. Na území Benešovska jich vznikla celá řada. Přímou v samotném Benešově u ONV Benešov, dále při ONV Votice, ONV Vlašim a ONV Dolní Kralovice. Ostatní komise při jiných ONV zasahovaly na území Benešovska pouze okrajově. Již bylo uvedeno výše, že tyto komise měly trestat činy menší závažnosti, které však vzbudily veřejné pohoršení. Relativně vágní právní úprava byla jednou z příčin, že se tato část retribuční jeví jako problematičtější, neboť právě zde byl větší prostor pro vyřizování osobních a později i politických účtů. Patrně žádná z komisí na Benešovsku nebyla v tomto výjimkou.

Úvodem ještě několik obecných poznámek k trestům ukládaným komisemi. Tresty odnětí svobody, mnohem nižší než u retribučních soudů, byly ukládány v řadě případů tak, aby trest odpovídal přesně době, po kterou byla odsouzená osoba ve vyšetřovací vazbě. Co se týče ukládaných pokut, bylo možné a poměrně časté umožnit odsouzené osobě splatit pokutu v několika splátkách. Stávalo se tak zpravidla z důvodu nízkých příjmů odsouzeného (zjištěno zejména u TNK Benešov). Poslední poznámka se týká trestu veřejného pokárání. Ze spisů je zjištěno, že se tak stávalo jednak vyvěšením trestního nálezu po určitou dobu na úřední desce okresního nebo obecního úřadu a v lépe technicky vybavených obcích se zároveň trestní nález vyhlašoval třikrát místním rozhlasem.

V případě, že se jednání muselo odročovat na jiný termín, zejména ukázala-li se potřeba vyslechnout další svědky, stávalo se, že u příštího jednání nezasedla totožná komise. Potom musel být znovu přečten obsah celého spisu a teprve poté se mohlo v jednání pokračovat.

Obnovená retribuce se samozřejmě projevila i u TNK na Benešovsku, okresní národní výbory doporučovaly nebo nedoporučovaly obnovu řízení. Pokud byl případ znovu otevřen, docházelo často k tomu, že souhlasil-li obviněný, rozhodovala komise bez zjišťování dalších důkazů podle již zjištěného skutkového stavu.

Ze spisů je možné vysledovat také to, že mnoho případů skončilo po amnestii ve věcech správních roku 1948 tím, že i jakkoliv vysoký trest nemusel být vykonán.

Trestní komise nalézací Benešov

Nejrozsáhlejší agendu vedla bezesporu trestní komise nalézací v Benešově. Přesněji řečeno, jednalo se o dvě komise, které zde pro četnost případů byly vytvořeny. V jejich čele byli právníci z povolání, další tři členové senátu byli soudci z lidu. V Benešově funkci předsedy trestní nalézací komise plnili JUDr. František Doskočil, JUDr. Ivan Klouda a JUDr. Vladimír Vodička. U posledně jmenovaného je velmi zarážející, že minimálně v jednom případě působil jako advokát obviněné v řízení před Trestní komisí nalézací v Benešově, kdy předsedou komise byl jeho kolega.¹¹²

Další překvapivou skutečností je fakt, že ze spisů lze zjistit, že ne vždy byl předsedou komise výše uvedený právník. Tak se stalo u případu Marie Schützové¹¹³ z Vysoké Lhoty u Pyšel, jež byla jako zaměstnankyně SS komandatury za své styky s SS-manny odsouzena k pokutě 2 000 Kčs a veřejnému pokárání, že byl předsedou komise náměstek poštovního úřadu Karel Dráb, tedy osoba bez potřebného právníckého vzdělání, přičemž v komisi žádná jiná osoba právnícké vzdělání také neměla! Dalším příkladem, kdy Karel Dráb byl předsedou TNK a v komisi nebylo jediného právníka, je případ Klotyldy¹¹⁴ a Marie¹¹⁵ Přibyslavské. Obě, matka i dcera, byly odsouzeny pro nadměrný společenský styk s Němci, zejména s rodinou gestapáka Neubauera. Jméno Karla Drába je uvedeno v zajímavých souvislostech i v jiném případě TNK Benešov, případu Josefa Drába.¹¹⁶ Josef Dráb byl úředník Okresní nemocenské pojišťovny v Benešově a viněn byl členstvím ve Vlajce. Řízení bylo zastaveno, neboť bylo zjištěno, že členem Vlajky byl pouze 14 dní. Jedním ze soudců z lidu byl i jmenovec (či příbuzný?) Karel Dráb. A aby byl příběh úplně absurdní, ve spisech

---

¹¹² Případ obviněné Věry Krejčové, SOA Praha, TNK Benešov, TK 399/47. JUDr. Vodička ji zastupoval i u soudního řízení před MLS Tábor, senátem v Benešově, kde byla Krejčová zproštěna obžaloby.

¹¹³ SOA Praha, TNK Benešov, TK 5/46.

¹¹⁴ SOA Praha, TNK Benešov, TK 328/46.

¹¹⁵ SOA Praha, TNK Benešov, TK 329/46.

¹¹⁶ SOA Praha, TNK Benešov, TK 83/46.

je v jakémisi seznamu nacisticky smýšlejících osob sepsaném obviněným zapsán také jakýsi Karel Dráb. Ale patrně se soudcem z lidu nemá nic společného. Když si uvědomíme, že jedním z veřejných žalobců MLS Tábor v Benešově byl JUC. Josef Dráb a že další jmenovec Josef Dráb z Votic byl souzen MLS Tábor, je jasné, že příjmení Dráb bylo na Benešovsku velmi rozšířené a může dnes badatele poněkud zmást a přivést ho až k fantastickým konstrukcím.

Dalším případem, kdy předsedou nebyl nikdo z uvedené trojice předsedů, bylo trestní řízení proti Marii Krásnické.¹¹⁷ V tomto případě předsedal benešovské TNK dr. Hofbauer, okresní soudce z Benešova a zároveň vyšetřující soudce v době retribuice. Trestní řízení proti ní bylo zastaveno, neboť nebyl zjištěn retribučně závadný přestupek. Dr. Hofbauer je v zápise o řízení uveden jako „zástupce předsedy“. Z prezidiálních spisů ONV Benešov však vyplývá, že s dr. Hofbauerem bylo již předem počítáno jako s možným náhradníkem předsedy komise.¹¹⁸

Častými „hosty“ u trestních nalézacích komisí, především v Benešově, byli členové Českého národně socialistického tábora – Vlajky tzv. vlajkaři. Konkrétním případům je věnována samostatná část, ale nyní jedna obecná poznámka. Členové Vlajky, jenž projevovali určitou horlivost, byli zpravidla uznáni vinnými a trestáni. Naopak členové žádnou nebo téměř žádnou činnost nevyvíjející odcházeli od jednání obvykle bez trestu. Pomoci jim mohlo rovněž včasné vystoupení z organizace či určitá činnost směřující proti okupační moci nebo k podpoře československých občanů.

Rudolf Štekl,¹¹⁹ drogist z Týnce nad Sázavou, se dopustil trestného činu podle „Malého“ dekretu tím, že podával zprávy německým orgánům o celkové situaci v Týnci nad Sázavou a ve zdejší Janečkově továrně. Trestem bylo dvouměsíční vězení, tisícikorunová pokuta a veřejné pokárání.

Celá řada trestných činů souvisela s činností tzv. SS dvorů, hospodářských dvorů na území cvičiště SS, které měly tvořit hospodářské zázemí tohoto zabraného území. Na práci zde dohlíželi také čeští občané, někteří své pravomoci zneužívali. To byl případ Josefa Horčíka,¹²⁰ jenž po českých zaměstnancích žádal zvýšení pracovního nasazení, kupříkladu i práci v neděli, ucházel se u Němců o

---

¹¹⁷ SOA Praha, TNK Benešov, TK 196/46.

¹¹⁸ SOA Praha, SOkA Benešov, fond ONV Benešov 1945 – 48, k. č. 2.

¹¹⁹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 15/47.

¹²⁰ SOA Praha, TNK Benešov, TK 2/47.

odměny a urážel české zaměstnance. Se svým odvoláním k trestní odvolací komisi při Zemském národním výboru sice neuspěl, ale nemusel strpět trest 3 000 Kčs pokuty a veřejného pokárání v obci Neveklov díky amnestii.

Stejný začátek, ale opačný konec měl případ Františka Kováře,¹²¹ rolníka z Bukové Lhoty u Týnce nad Sázavou. Přestože se výpovědi svědků v lecčems rozcházel, byl uznán vinným, že zneužíval svého vedoucího postavení, propagoval nacismus a terorizoval české zaměstnance, to vše ve službách SS. Trest byl vyměřen ve výši 12 000 Kčs a zároveň 14 dní vězení. O jeho odvolání se rozhodovalo až v roce 1950, kdy Zemský národní výbor již neexistoval, proto o jeho odvolání rozhodovala odvolací komise při Krajském národním výboru v Praze. Tato komise celý trestní nález zrušila jako nezákonný, protože dala spíše za pravdu svědkům opačným než komise v prvním stupni. Kovářovi pomohlo jistě i to, že v porevoluční době zajišťoval a odvážel z pohraničí válečný materiál.

Pro svoji činnost pro SS v zabraném území byl taktéž trestním nálezem odsouzen zahradník Edvard Löbl.¹²² Odsouzen byl jednak pro odbornou spolupráci s Němci, jednak po svých podřízených požadoval nadprůměrné výkony. Trest – 3 měsíce vězení odpykané vazbou a 10 000 Kčs pokuty navrhl. Zbývá dodat, že na pokutě zaplatil pouze 8 000 Kčs, zbytek byl prominut amnestií ve věcech správních v roce 1948.

Své postavení také zneužil František Kabát¹²³ z Brandýsa nad Labem, nikoliv však jako správce SS-hofu, ale jako vedoucí závodní strážce zbrojařské továrny v Týnci nad Sázavou. Nejen že se tento na úkor jiných občanů obohatil, ještě navíc byl ve službě velmi horlivý a zdravil zdviženou pravici. Potrestán byl pokutou ve výši 5 000 Kčs. Zajímavé je, že ačkoliv mu byly v trestním nálezu z dubna 1946 povoleny splátky po 500 Kčs, do amnestie v roce 1948 zaplatil pouhou jednu splátku. Zbytek, tedy celých 4 500 Kčs, uhradit nemusel.

Pro Karla Štekeru¹²⁴ byla zřejmě touha po majetku silnější než národní hrdost. Karel Šteker byl rolníkem z Nové Vsi u Kolína a u trestní komise nalézací v Benešově se ocitl proto, že v roce 1941 pomáhal protiprávně rekvírovat u českého obyvatelstva husy pro německý Wehrmacht. Patrně počítal s tučnou odměnou. Dále se ucházel o německé občanství pro sebe i svoji rodinu a hostil ve

---

¹²¹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 31/46.

¹²² SOA Praha, TNK Benešov, TK 192/46.

¹²³ SOA Praha, TNK Benešov, TK 183/46.

¹²⁴ SOA Praha, TNK Benešov, TK 1/47.

svém domě gestapáka dr. Hohla. Jeho jednání mu vyneslo jako trest poměrně vysokou pokutu 20 000 Kčs. Přestože jeho odvolání bylo zamítnuto, díky amnestii nemusel trest vykonat.

Za pomoc okupačním jednotkám byl TNK Benešov odsouzen rovněž stavbyvedoucí Engelbert Svoboda.¹²⁵ K trestu vězení v trvání 6 neděl, k pokutě 6 000 Kčs a k veřejnému pokárání byl odsouzen za to, že v době okupace hostil u sebe členy SS a gestapa, čímž ve svém okolí vzbudil veřejné pohoršení. Nepomohlo mu ani odvolání proti trestnímu nálezu, neboť bylo u zemského národního výboru zamítnuto. Trest však díky amnestii nemusel vykonat.

Zvláštní kapitolou bylo chování některých žen za okupace. Celá řada z nich byla tu více, tu méně oprávněně nařčena ze styku s Němci. V trestních nálezech bylo toto chování nazýváno „styk s Němci nad míru nezbytné nutnosti“. Kromě níže uvedených příkladů je tomuto tématu věnována celá samostatná kapitola.¹²⁶

Za tuto činnost byla trestní nalézací komisí v Benešově odsouzena Anežka Tůmová¹²⁷, která se s SS-mannem Bendlem dokonce zasnoubila, k pokutě 2 000 Kčs, k 6 týdňům vězení a k veřejnému pokárání. Stejný skutek byl prokázán i Marii Šídlové¹²⁸, úřednici z Benešova. Ta se stýkala s německými důstojníky. Trestem jí byla pokuta 2 000 Kč a veřejné pokárání.

Corona Fišerová¹²⁹ z Benešova také zvala do domu německé vojáky, ale spíše pro své dvě dcery, kterým trpěla tyto intimní styky. Kromě toho žádala o německé státní občanství a urážela Čechy ve snaze zalíbit se německým okupantům. Benešovská nalézací komise ji odsoudila k 8 měsícům vězení a k veřejnému pokárání. Corona Fišerová si svůj trest odpýkala vazbou.

Dalším typickým jednáním, za které komise ukládala tresty, bylo žádání o německé státní občanství. Jak vyplývá z výše uvedeného, někdy se k tomu přidala ještě další provinění, ale někdy bylo toto jednání souzeno samostatně. To je případ Terezie a Markéty Boučkových.¹³⁰ Matka a dcera bydlící naposledy v Benešově se přihlásily k německé národnosti a žádaly o německou státní příslušnost. Byly

---

¹²⁵ SOA Praha, TNK Benešov, TK 3/46.

¹²⁶ Viz. s. 152 a násl.

¹²⁷ SOA Praha, TNK Benešov, TK 46/46.

¹²⁸ SOA Praha, TNK Benešov, TK 47/46.

¹²⁹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 19/47.

¹³⁰ SOA Praha, TNK Benešov, TK 64/47.

za to odsouzeny k jednomu, resp. dvěma měsícům vězení. Tento trest však vzhledem k amnestii ve věcech správních z června 1948 nemusely vykonat.

Alois Mandásek starší¹³¹ a jeho syn stejného jména¹³² byli oba TNK Benešov uznáni vinnými svými společenskými a hospodářskými styky s Němci, z nichž si oba odnesli mnoho peněžních prostředků. Tyto se snažili ukrýt i u svých příbuzných v Praze. Je to typický příklad rodiny, která na okupaci maximálně vydělala. Manželka Aloise Mandáska st. byla Němka a asi právě proto dostal do správy hotel Na Knížecí v Benešově její manžel, jenž musel odejít z restaurace v Konopišti kvůli záboru tohoto území příslušníky SS. Sem chodila celá řada Němců a společenskými i hospodářskými styky s nimi Mandásek vydělal spoustu peněz. Syn Alois Mandásek ml. zase vydělal na získání a provozování benešovského kina Bio Hélios, když zabavený promítací stroj zakoupil pod cenou. Oba byli odsouzeni k trestu vězení, otec ke 4 měsícům, syn ke 3 měsícům, jež si oba odpykali vazbou. Navíc ještě dostali pokutu, Mandásek st. 50 000 Kčs, jeho syn potom 10 000 Kčs. Dcera Aloise Mandáska st. a sestra Mandáska ml. si v době okupace vzala za muže příslušníka zbraní SS Noacka (viz. dále). Celá rodina Mandáskových, včetně provdané dcery, se po válce z Benešova odstěhovala do Plzně. Otec i syn si podali odvolání, ale oba až v roce 1950 zklamala odvolací komise Krajského národního výboru v Praze, když jejich odvolání v celém rozsahu zamítla. Ani oni však díky amnestii nemuseli pokutu zaplatit.

Před benešovskou komisí se dostaly i známé osobnosti. Za všechny například vrchní rada Zemského národního výboru JUDr. Fidelis Schlée starší,¹³³ otec svého stejnojmenného syna, vydavatele novin, časopisů a advokáta. Schlée starší byl spolu se svou družkou Boženou Noskovou¹³⁴ nařčen některými občany Živohoště, že se stýkali s Němci nad nutnou míru, že poskytli přístřeší německým četníkům a vůbec se za války chovali nevlastenecky. Schlée však nezůstal své pověsti schopného právníka nic dlužen a díky své obhajobě a celé řadě svědků se mu podařilo komisi přesvědčit, že ani on, ani jeho družka se nedopustili žádného provinění proti národní cti podle „Malého“ dekretu. Když ještě několik osob z řad svědků obžaloby prohlásilo, že svá svědectví proti oběma obžalovaným berou

---

¹³¹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 13/46.

¹³² SOA Praha, TNK Benešov, TK 14/46.

¹³³ SOA Praha, TNK Benešov, TK 351/46.

¹³⁴ SOA Praha, TNK Benešov, TK 368/46.

zpět a že se jim omlouvají, nebylo v podstatě co řešit. Trestní stíhání dr. Schlée a slečny Noskové bylo zastaveno.

Trestní komise nalézací v Benešově odsoudila osoby nejen za jejich činnost z doby okupace, ale i za jednání v předválečné době. To byl případ benešovského obchodníka Rudolfa Novotného.¹³⁵ Za války byl členem Národní obce fašistické, zúčastňoval se schůzí této organizace a rovněž v roce 1938 ve volbách kandidoval za tuto stranu do městského zastupitelstva, kam byl nakonec zvolen. TNK Benešov ho potrestala deseti tisíci pokutou a veřejným pokáráním. Další průběh případu byl klasický, podané odvolání, jež bylo zamítnuto, avšak díky amnestii trest nevykonán.

Zajímavé vyústění měl případ berního úředníka Václava Dvořáka.¹³⁶ Ten byl znám svými styky s Giselou Sochůrkovou (viz. dále), jeho manželka a nezletilý syn byli přihlášení k říšské národnosti. Benešovská komise se na svém jednání 2. května 1947 usnesla upustit od stíhání obviněného, protože již byl závodní zaměstnanec radou Berního úřadu v Benešově potrestán přeložením na jiné místo - do Dolních Kralovic - což považovala TNK za dostatečný trest.

Řada případů v trestních komisích nalézacích byla zastavena pro promlčení. Jestliže trestní oznámení došlo po 26. květnu 1946, rozhodla komise o tom, že provinění je promlčeno, a řízení zastavila. To se stalo například v případě Zdeňka Kráčmery¹³⁷, obchodníka s dobytkem. K zastavení řízení docházelo i z jiných důvodů. Nejčastěji proto, že se nepodařilo prokázat vinu obviněnému, ať už proto, že nebylo důkazů, nebo proto, že obviněný čin opravdu nespáchal. Důvodem zastavení řízení byla i skutečnost, že jednání obžalovaného nebylo možné označit za provinění podle „Malého“ dekretu. Příkladem může být v tomto případě řízení vedené proti známému hoteliérově z Nespek Karlu Lauřimovi¹³⁸, jehož jednání kladené mu za vinu nebylo mu prokázáno a zčásti v něm nebylo možné spatřit provinění dle „Malého“ retribučního dekretu. Zastavit trestní stíhání bylo možné také pro nedostatek „veřejného pohoršení“. To byl případ Marie Rotterové,¹³⁹ jež se jako čerstvě plnoletá provdala za dvacetiletého SS-manna Jana Rottera. Rotter uměl česky, neboť pocházel z Českého Těšína. V Benešově

---

¹³⁵ SOA Praha, TNK Benešov, TK 234/46.

¹³⁶ SOA Praha, TNK Benešov, TK 10/47.

¹³⁷ SOA Praha, TNK Benešov, TK 61/47.

¹³⁸ SOA Praha, TNK Benešov, TK 412/46.

¹³⁹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 24/46.

působil jako dozorce nad českými dělníky v zabraném území. Stíhání bylo zastaveno právě proto, že se v řízení před TNK nepodařilo prokázat veřejné pohoršení. Další možností, proč zastavit trestní stíhání podle „Malého“ dekretu, je fakt, že se obviněnému podařilo prokázat, že nemá československé občanství. Podařilo se to stavebnímu dělníkovi Janu Pavlovskému¹⁴⁰ z Benešova, jenž jako rodák z Vídně obdržel po válce rakouský cestovní pas, i s pomocí ve Vídni bydlícího švagra. Jako rakouský občan nemohl se tudíž provinít proti národní cti.

Jak retribuční řízení probíhalo u spousty obžalovaných, nám může ukázat případ číšníka Václava Pavlase z Poděbrad. Za okupace bydlel v Benešově, kde ho také zastihla květnová revoluce. Zde byl na pokyn místního národního výboru 17. července zatčen a dán do vazby ve věznici Okresního soudu v Benešově. Na počátku března 1946 byl souzen benešovským senátem MLS Tábor a zproštěn obžaloby, že vychvaloval nacistický režim v rozhlasu. Jeho spis byl předán Trestní nalézací komisi v Benešově, 1. dubna 1947 před ní stanul a byl uznán vinným tím, že v roce 1942 konal několik přednášek v rozhlasu, v nichž podporoval nacismus a fašismus, a tím politicky spolupracoval s Němci. Za toto provinění mu byl vyměřen trest 5 000 Kčs a veřejné pokárání. Pavlas využil svého práva podat odvolání, ještě jednou jeho chování za okupace posuzoval státní orgán a 4. listopadu 1947 trestní odvolací komise při Zemském národním výboru odvolání zamítla.

Podat přesnou statistiku benešovské trestní nalézací komise (resp. obou z nich) není úplně jednoduché. Nezachovaly se téměř žádné prezidiální spisy a samotné trestní spisy nejsou patrně úplné. Těch dochovaných je 496, přičemž poslední spis obsahuje hned devět obviněných. Jedná se o zemědělské dělníky a zaměstnance SS dvorů na zabraném území cvičiště SS.¹⁴¹ Toto číslo však zahrnuje i činnost komisí v obnovené retribuci, neboť bezpečnostní referát ONV Benešov ve své zprávě z 17. října 1947¹⁴² uvádí, že obě nalézací komise do 4. května 1947, kdy měla skončit činnost těchto komisí, zpracovaly celkem 423 trestních případů, z nichž skončilo 77 odsouzením, 20 případů bylo postoupeno místně příslušným komisím nebo soudům a zbylých 326 bylo zastaveno. Na pokutách bylo přitom

---

¹⁴⁰ SOA Praha, TNK Benešov, TK 889/46.

¹⁴¹ Pomůcka v SOA Praha k fondu TNK Vlašim uvádí, že v celém bývalém Pražském kraji chybí asi 20% spisů trestních nalézacích komisí.

¹⁴² SOA Praha, SOkA Benešov, fond ONV Benešov 1945 – 48, k. č. 2.

uloženo 345 000 Kčs a celková výměra trestů odnětí svobody činila 107 měsíců a dva dny. V 54 případech bylo vysloveno veřejné pokárání

Trestní komise nalézací Vlašim

Naproti tomu poměrně uceleně se zachovaly spisy trestní komise nalézací při ONV Vlašim. Agenda tohoto orgánu byla také mnohem menší než ta v Benešově. Součástí prezidiálních spisů jsou tu i spisy týkající se internačního střediska ve Vlašimi a některé spisy týkající se vyšetřovací komise ve Vlašimi.

Dochovala se zde především i statistika trestní nalézací komise za období od 26. listopadu 1945, kdy byl „Malý“ dekret vydán, do 4. května 1947, kdy skončila první fáze retribuice v Československé republice. Podle této statistiky předkládané Zemskému národnímu výboru v Praze během své činnosti vydala komise 40 trestních nálezů, v 39 případech vyslovila také trest veřejného pokárání, celkem udělila trest vězení 89 měsíců a 72 dnů, pokuty udělila ve výši 143 000 Kčs. Ve 191 případech bylo řízení zastaveno a 24 případů bylo předáno Okresnímu soudu ve Vlašimi.¹⁴³ Celkem se tedy komise zabývala 255 případy.

Praxe obsazování předsedy a členů trestní nalézací komise ve Vlašimi byla velmi neobvyklá a pozoruhodná. V roli předsedy se objevují hned čtyři jména – nejčastěji dr. Bubák, dále A. Bláha, dr. Soukup nebo dr. Král. Zajímavé je, že předsedou byl několikrát i právě výše zmiňovaný Antonín Bláha, jenž byl patrně asi šestatřicetiletý vdovec, vrátný z továrny Sellier & Bellot ve Vlašimi. V případě jeho předsednictví byl členem komise některý vlašimský právník, nebo také v několika případech vůbec nikdo s právním vzděláním v komisi nezasedal a přítomen musel být navíc právník jako „právník s hlasem poradním“.¹⁴⁴ Právním poradcem u TNK byl zjištěn např. dr. Král nebo dr. Froněk. Pokud byl stanoven jako právní poradce dr. Král, nabízí se otázka, proč, když u jednání byl tak jako tak přítomen, nebyl právě on předsedou nebo alespoň členem TNK v tom daném případě, když v jiném případě tyto funkce zastával.

Ani ve Vlašimi se provinění příliš nelišila od těch projednávaných v Benešově. Ing. Josef Tikal,¹⁴⁵ profesor průmyslové školy z Břeclavi, byl

---

¹⁴³ SOA Praha, TNK Vlašim, karton číslo 1, Prezidiální spisy, sign. 5328/47.

¹⁴⁴ Například případ obviněného J. Gaislera nebo níže zmiňovaného V. Svobody.

¹⁴⁵ SOA Praha, TNK Vlašim, TK 1807/47.

odsouzen k trestu 4 měsíců vězení a k veřejnému pokárání. Trest mu byl udělen za to, že v době okupace odborně spolupracoval s Němci, konkrétně v muniční továrně Sellier & Bellot ve Vlašimi. Tato spolupráce podle vyjádření komise přesahovala meze běžně nařízené spolupráce, neboť Tikal všemožně pobízel zaměstnance do práce, vytvářel různé výkonové systémy, nutil dělníky do práce i v neděli, vyhrožoval jim přidělením na práci do Říše nebo udáním na gestapu a všelijak jim nadával a urážel je. Svůj trest si odpýkal vazbou, v době vydání rozsudku „přesluhoval“ právě dva dny. Včas podané odvolání ing. Tikala bylo jako nedůvodné zamítnuto.

Dělnice z Vlašimi Jaroslava Veselá¹⁴⁶ byla odsouzena trestní nalézací komisí ve Vlašimi k trestu veřejného pokárání za to, že se přespříliš stýkala s německými vojáky, konkrétně s jakýmsi Fabiankovičem. Její obhajoba, že se jedná o Rakušana a nikoliv nacistu, byla pro senát nerozhodná. Je třeba ještě doplnit, že ve Vlašimi se veřejné pokárání vyvěšovalo na úřední desku u místního národního výboru a zároveň se vyhlašovalo městským rozhlasem.

Z dnešního pohledu téměř absurdní případ projednávala trestní nalézací komise ve Vlašimi 2. dubna 1946. Majitelka drogerie Hedvika Theisigová¹⁴⁷ byla odsouzena za to, že v únoru 1946 (!) ve Vlašimi podala pět cigaret intemovanému německému policistovi Studenymu, který pracoval v tu chvíli ve výkopu. Za svůj čin dostala trest 5 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání. Podle trestního nálezu jí přitížilo i to, že svého činu nelitovala, naopak ho považovala za správný. Po včas podaném odvolání rozhodla trestní odvolací komise o zrušení trestního nálezu pro jeho nezákonnost, neboť se neprokázal skutek, který by byl proviněním podle „Malého“ retribučního dekretu. Odvolací komise argumentovala tím, že bývalý německý policista Studeny byl senátem v Benešově osvobozen a v řízení bylo prokázáno, že prospíval českému národu.

Za to, že se hlásili k německé národnosti nebo žádali o německé státní občanství, byli odsouzeni například František Lichtenberg¹⁴⁸ k 10 měsícům vězení a veřejnému pokárání nebo Jan Kulíček¹⁴⁹ ke 3 měsícům vězení a veřejnému pokárání – oba bydlištěm ve Vlašimi.

---

¹⁴⁶ SOA Praha, TNK Vlašim, TK 580/47.

¹⁴⁷ SOA Praha, TNK Vlašim, TK 6174/46.

¹⁴⁸ SOA Praha, TNK Vlašim, TK 583/47.

¹⁴⁹ SOA Praha, TNK Vlašim, TK 6462/46.

Viktor Svoboda¹⁵⁰ z Vlašimi se stejně jako předešlí obvinění přihlásil k německé národnosti, na rozdíl od nich ještě navíc politicky a odborně spolupracoval s Němci. Za to byl TNK Vlašim odsouzen k 10 měsícům vězení, pokutě 20 000 Kčs a veřejnému pokárání, když předtím byl MLS Tábor senátem v Benešově zproštěn obžaloby. Tomuto úředníku bylo prokázáno, že v době nesvobody byl představitelem DAF na Kostelíku v Kladrubech u Vlašimi a jako takový politicky i odborně spolupracoval s okupanty, přičemž se chtěl svým německým „chleboďárcům“ zavděčit. Odsouzený Svoboda se proti trestnímu nálezu odvolal, ale rozhodnutí o odvolání se již nedočkal, neboť zemřel v benešovské nemocnici, patně v důsledku svého vysokého krevního tlaku a kornatění tepen.

Za odsouzeného Viktora Svobodu podával odvolání advokát ve Vlašimi JUDr. Břetislav Kuneš.¹⁵¹ Proti tomuto bylo v květnu 1946 zahájeno trestní stíhání podle „Malého“ dekretu, což bylo obzvláště pikantní, jelikož on sám spoustu retribučních vyšetřovanců jako advokát zastupoval. V listopadu 1945 píše ministerstvo vnitra vlašimskému ONV, aby dr. Kuneše, ve Vlašimi známého fašistu (?), ponechal ve vazbě a důsledně vyšetřil jeho chování v době okupace, zejména zda v roce 1939 nerozdával fašistické letáky. Nic jiného ve spise není, takže je možné se pouze dohadovat, jak celé stíhání skončilo. Pravděpodobné je, že nakonec bylo zastaveno, protože dr. Kuneš své klienty před retribučními orgány dále zastupoval a ve spise není jediný důkaz o vydaném trestním nálezu. Obvykle totiž, pokud chybí ve spise trestní nález, nebyl vůbec vydán a stíhání bylo zastaveno.

Vlašimská komise také prověřovala chování šlechtické rodiny Šternberků během okupace. Zjistila, že chování bylo celkem dobré a že majetek rodiny Šternberků byl za války pod německou správou. Proto nebylo proti nikomu z rodiny zahájeno trestní stíhání.

---

¹⁵⁰ SOA Praha, TNK Vlašim, TK 19455/46.

¹⁵¹ SOA Praha, TNK Vlašim, R 642/1946.

Trestní komise nalézací Votice

Stejný problém jako u TNK Benešov je i u studia spisů TNK Votice¹⁵², tzn. jejich relativní neucelenost a úplná absence jakýchkoliv prezidiálních spisů. Je proto jasné, že i zde podat, byť jen přibližnou, celkovou statistiku činnosti této komise je téměř nemožné. Z dochovaných spisů je pouze možné konstatovat následující věci. Posledním dochovaným spisem je spis Františka Zimmermanna z Vojslavic, jehož trestní stíhání bylo zastaveno. Tento spis má číslo 404, přičemž dochované spisy jsou řazeny postupně za sebou, tzn. že to je přibližný počet případů projednávaných u této trestní nalézací komise.¹⁵³ Další věci, kterou je možné obecně konstatovat, je fakt, že u většiny případů bylo nakonec trestní stíhání zastaveno.

Funkci předsedy Trestní nalézací komise ve Voticích vykonával votický advokát dr. Václav Růžek, jenž jinak také působil jako veřejný žalobce u Mimořádného lidového soudu Tábor. Docházelo tak stejně jako v případě TNK Benešov, kdy dr. Klouda byl také současně veřejným žalobcem a předsedou TNK, k přinejmenším „zvláštním“ věcem z pohledu dnešních zásad trestního řízení, kdy obviněného ten samý člověk nejprve stíhá z pozice obžaloby a poté má nestranně rozhodovat jako předseda nalézací komise podle „Malého“ dekretu. Nelze podle studia spisů tyto osoby podezřívat z nějaké podjatosti, neboť jako zkušení právníci se zřejmě opravdu chovali nestranně, ovšem tato „multifunkčnost“ mohla a může budít rozpaky.

Další zajímavostí je obsazování komise ve Voticích soudci z lidu. Běžná a dle „Malého“ dekretu zákonná praxe byla, že komise zasedají ve složení předseda a tři členové. U votické TNK je však možné vysledovat, že v některých kauzách měla komise hned členů pět – předsedu a čtyři další členy.

Na Voticku je možné konstatovat, že většina případů se točila okolo továrny na výrobu likérů a octa, kterou převzal za války pražský Němec W. Krigelstein, protože právě zde byla velká část místních obyvatel zaměstnávána. Sem dojížděla na nákup spousta významnějších osob tehdejšího

---

¹⁵² Celý název by měl znít ONV Sedlčany, TNK Votice, neboť v té době patřili Votice pod okres Sedlčany.

¹⁵³ Ale v archivní pomůcce Jmenný seznam TNK Votice se nachází pouze 1 61 jmen. Ale při studiu spisů je možné zjistit, že pravděpodobněji je počet vyšší, neboť některé spisy fyzicky přítomné v kartonu nejsou zaneseny v archivní pomůcce. SOA Praha, TNK Votice.

režimu a i s osobou majitele Krigelsteina bylo po válce spojeno nejedno trestní stíhání (trestní řízení se samotným Krigelsteinem, viz. dále).

Po majiteli druhým mužem votické továrny byl Ladislav Urban,¹⁵⁴ jenž nepožíval u zaměstnanců příliš dobré pověsti. Ti ho označovali za hrubiána a sám majitel Krigelstein přiznal, že Urban měl velmi blízko ke konzumaci vyráběných likérů. U TNK Votice se ocitl pro údajné odborné a společenské styky s německými okupanty, které měl jako ředitel Krigelsteinovy továrny pěstovat. Po provedeném řízení a vyslechnutých svědčích se nakonec rozhodla komise pro rozsudek zprošťující.

Karel Bartůněk,¹⁵⁵ pekař z Votic, také doplatil na společenský styk s Němci. Konkrétně mu byla prokázána vina v případě svatby majitele továrny Krigelsteina v době okupace, kdy jako předseda správní komise města Votic uspořádal spolu s jinými slavnostní přivítání novomanželů s různými oficialitami, nastoupeným sborem hasičů, hudbou a také „nezbytným“ zdravením zdviženou paží. V trestním nálezu je toto uvítání označeno jako „největší národní ostuda v kraji“. Za své jednání dostal pekař Bartůněk od TNK poměrně vysokou pokutu 25 000 Kčs a veřejné pokárání vyvěšením trestního nálezu na obecní desce po dobu jednoho měsíce. Prostřednictvím již výše zmíněného advokáta dr. Vodičky z Benešova podal odvolání k odvolací komisi ZNV, avšak ta jeho odvolání v plném rozsahu zamítla. Ovšem díky amnestii z téhož roku se trest nemusel vykonat.

Opačnou zkušenost s odvolací komisí při ZNV udělala po válce Františka Stojánková¹⁵⁶ z obce Kobylí. Ta byla votickou TNK odsouzena za své styky s Němcem Richterem a za to, že udala tomuto Němci dva občany, poněvadž lovili v rybníku ondatry. Komise jí jistě přičetla k tíži fakt, že v době jejích styků s Richterem byl její manžel na práci v Říši, a odsoudila ji k pokutě 10 000 Kčs a k veřejnému pokárání. Následovalo Stojánkové odvolání k odvolací komisi, jež trestní nález zrušila jako nezákonný, neboť podle jejího názoru nebylo provinění dostatečně prokázáno.

Následující dva případy měly společného jmenovatele – čin, jenž votická komise ve svém nálezu označila jako terorizování Čechů. Prvním obviněným byl

---

¹⁵⁴ SOA Praha, TNK Votice, TNK 119/46.

¹⁵⁵ SOA Praha, TNK Votice, TNK 180/46.

¹⁵⁶ SOA Praha, TNK Votice, TNK 219/46.

votický holič a kadeřník Karel Chládek.¹⁵⁷ Ten se provinil udáním tří studentů benešovského gymnázia na protektorátní četnické stanici, že jeho synovi nakreslili na břicho hákový kříž. Poté také činil nátlak na ředitele gymnázia Farku (později popraven nacisty) a na celý učitelský sbor, aby studenti byli příkladně potrestáni, nebo celou věc předá na vyšší, tedy okupantská místa. Studenti museli být ze školy vyloučeni a díky pedagogickému sboru mohli studovat soukromě. Chládek si za svůj čin vysloužil 5 měsíců vězení, 10 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání vyvěšením nálezu ve Voticích, Benešově a přímo na úřední desce Gymnázia v Benešově. Podané odvolání proti nálezu nakonec přes své zamítnutí způsobilo to, že díky amnestii z roku 1948 nemusel trest být vykonán.

Druhý případ terorizování českých obyvatel měl mnohem složitější průběh. Lesní správce ve Smilkově a Voticích Václav Čermák¹⁵⁸ za války vyhrožoval svým podřízeným gestapem apod., dále se k nim i jinak choval jako nadřízený ve službách Němců velmi hrubě, čímž způsobil veřejné pohoršení. Trest byl vynesena ve výši 6 měsíců, 30 000 Kčs pokuty a navíc ještě veřejné pokárání. Čermákovo odvolání proti trestnímu nálezu TNK Votice bylo odvolací komisí Zemského národního výboru v Praze zamítnuto. Následně si odsouzený podal stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu na rozhodnutí odvolací komise, která byla úspěšná, toto naříkané rozhodnutí bylo pro nedostatečné odůvodnění zrušeno a věc se vrátila zpět k odvolací komisi ZNV. Ta v roce 1950 už jako komise při Krajském národním výboru v Praze opět odvolání proti trestnímu nálezu zamítla s tím, že odůvodnění doplnila podle přání Nejvyššího správního soudu. Je pochopitelné, že díky amnestii z roku 1948 ani v tomto případě nemusel být trest vykonán.

Odvolací komise ZNV nebyla vstřícná ani k odvolání Františky Vaňkové,¹⁵⁹ kuchařky z Arnoštovic. Ta byla odsouzena TNK Votice za své nadstandardní styky s Němci v době okupace a za terorizování Čechů tím, že vyhrožovala udáním, když jednomu občanovi utrhla z kalendáře list s anekdotou o Hitlerovi a nechtěla mu ji vrátit. Také haněla prezidenta Beneše a český jazyk označovala jako „hatlaninu“. Trest 6 měsíců vězení, 10 000 Kčs pokuty a

---

¹⁵⁷ SOA Praha, TNK Votice, TNK 65/46.

¹⁵⁸ SOA Praha, TNK Votice, TNK 80/46.

¹⁵⁹ SOA Praha, TNK Votice, TNK 165/46.

veřejného pokárání však nemusel být vykonán, vzhledem k podanému odvolání, jež bylo projednáno až po amnestii v roce 1948.

Dva následující případy nejsou výsadou Votic, stávaly se jistě i jinde. Vrchní četnický strážmistr ve výslužbě Jan Céza¹⁶⁰ raději ukončil svůj život oběšením, než by čekal na ortel trestní nalézací komise. Stalo se tak při pracích vězňených osob 30. září 1945 v Obecné škole ve Voticích. Zajímavé je, že první u oběšeného byl níže uvedený a později odsouzený na doživotí Quido Zedwitz. Za co měl být Céza trestán? Především za své dopisy kolaborantu Moravcovi, v nichž vyjadřoval své proněmecké a antisemitské názory, například emigrační vládu nazýval „londýnskou holotou“.

I proti Františku Trautschovi¹⁶¹ muselo být trestní stíhání zastaveno z důvodu jeho úmrtí. Nejednalo se však patrně na rozdíl od předchozího případu o sebevraždu. Bývalý školník z Olbramovic byl v době své smrti v roce 1946 již 74 roků starý. Během svého působení se seznámil coby školník v Praze s pozdějším továrníkem Krigelsteinem, jenž v Praze učil. Po válce byl viněn z toho, že se s Krigelsteinem po jeho příchodu do Votic příliš stýkal, dále že k němu dojíždělo na návštěvy gestapo a konečně, že se stal zuřivým nacistou. Provedeným vyšetřováním bylo však zjištěno, že jeho jednání za okupace nebylo nijak závadné a pokud by se dožil jednání před TNK, byl by patrně osvobozen.

Velmi zajímavým případem byla i kauza rodiny Trillsamových¹⁶² z Votic. Jan Trillsam st. byl jako původem Rakušan zařazen do Volksturm, ale za okupace se podle zjištění TNK choval řádně a jeho jednání pohoršení nezpůsobilo. Proto bylo trestní stíhání proti němu zastaveno. Mnohem hůře se podle vyšetřovatelů chovala jeho manželka Marie Trillsamová st., jež však nemohla být potrestána, jelikož zemřela. Dcera obou výše zmíněných Marie Trillsamová ml.¹⁶³ byla také vyšetřována TNK Votice, ale i proti ní bylo trestní řízení zastaveno, a to proto, že německou státní příslušnost obdržela automaticky jako dcera otce Němce, respektive původem Rakušana. Jediným odsouzeným z rodiny se stal syn manželů Trillsamových a bratr Marie ml, Jan Trillsam ml. Trestním nálezem byl odsouzen proto, že za okupace propagoval nacismus a sloužil v německé armádě. Za své provinění obdržel trest 6 měsíců vězení, 10 000

---

¹⁶⁰ SOA Praha, TNK Votice, NT 374/45.

¹⁶¹ SOA Praha, TNK Votice, TV 161/45.

¹⁶² SOA Praha, TNK Votice, TNK 290/46.

¹⁶³ SOA Praha, TNK Votice, TNK 62/47.

Kčs pokuty a veřejné pokárání. Odsouzený, teď již účetní firmy Odkolek v Praze, podal odvolání proti nález s odůvodněním, že německé občanství nabyt stejně jako jeho sestra automaticky po otci a že jako příslušník německé armády byl kvůli politické rozepři s nadřízeným za trest odvelen na východní frontu, kde při první příležitosti zběhl a působil v Rudé armádě jako obsluha tlampače, kdy německy vyzýval německé vojáky, aby se vzdali. Na sklonku války byl při bojích zraněn. V odvolání také popíral propagaci nacismu, jež nebyla podle něj nijak prokázána. Další vadou vytýkanou v odvolání je fakt, že trestní nález byl vydán až 18. června 1947 a zpětně datován k 3. květnu 1947, přičemž obviněnému nebyla dána šance k obhajobě. Krajský národní výbor v Praze v roce 1949 nařídil doplnění řízení. Dva členové komise, jež Trillsama v roce 1947 soudila, naopak v roce 1949 při prohlídce spisů tvrdili, že tento spis není kompletní, chybí velká část, zejména svědecké výpovědi apod. Dnes už není možné zjistit, zda se ze spisu opravdu část ztratila či zda komise jen chtěla zakrýt určité pochybení v celé kauze. Nakonec v roce 1950 odvolací komise při Krajském národním výboru v Praze odvolání Jana Trillsama ml. vyhověla z důvodů uvedených v odvolání odsouzeného.

Známou osobou ve Voticích byla majitelka obchodu Anna Kalinová-Rokosová.¹⁶⁴ Zatímco její manžel prof. dr. ing. Rokos, farář Československé církve husitské, utekl před Němci přes Bělehrad k československé zahraniční armádě, kde bojoval mimo jiné u Tobrúku, byla jeho manželka naopak činná v protektorátu. Po válce byla TNK ve Voticích uznána vinnou společenskými a hospodářskými styky s Němci, dále podporou a propagací nacismu tím, že se díky stykům s Němci obohatila a že terorizovala Čechy. Za to byla odsouzena k trestu 5 měsíců vězení, k vysoké pokutě 500 000 Kčs a k veřejnému pokárání. Proti tomuto rozhodnutí podala odvolání, zejména s poukazem na to, že jako manželka emigranta musela být s Němci zadobře, jinak by jimi byla perzekuována. Odvolací komise Zemského národního výboru v Praze však trestní nález změnila jen nepatrně. Co do viny zrušila vinu za terorizování Čechů, ostatní výroky o vině však ponechala v platnosti. Co se týkalo trestu, snížila pouze trest vězení na 1 měsíc 27 dní, které si již odpykala vazbou. Kalinová-Rokosová podala stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu, mimo jiné s poukazem na fakt, že jedním z členů

---

¹⁶⁴ SOA Praha, TNK Votice, TNK 83/46.

komise je i pan Novotný, jenž je správcem jejího zabaveného majetku ve Voticích a tudíž má zájem na tom, aby ona byla odsouzena, a že se na její úkor obohacuje. Z dochovaných spisů je patrné, že stížnosti bylo pravděpodobně vyhověno a že znovu měla rozhodovat odvolací komise při ZNV. Ve spise je také poznámka, že zároveň bylo po únoru 1948 v době obnovené retribuice znovu otevřeno trestní stíhání Anny Kalinové-Rokosové. Další fakta však chybí, patrně k žádnému rozhodnutí ve věci nedošlo, neboť v roce 1953 byla ve spise udělána poznámka, že stíhání je promlčeno.

Případ okresního soudce JUDr. Antonína Tesaře je poměrně typickou ukázkou rozháraných poměrů po skončení války, ukázkou určité závisti a malosti. Dr. Tesař působil ve Voticích po okupaci jako vyšetřující soudce. Celá vyšetřovací komise byla rozdělena na tři skupiny, v každé z nich byl v čele právník, dále byl členem strážník a zbytek tvořili političtí vězňové nebo za okupace perzekuované osoby. Na jedné schůzi revolučního Národního výboru ve Voticích byl jejím členem Opavou obviněn soudce dr. Tesař, že za války „chlystal s Němci“ a že do vězení dal přinést vězněnému Němci oblečení. Dr. Tesař vše uvedl na pravou míru a trestní stíhání bylo proti němu zastaveno. Uvedl, že u něj v bytě byli za války vnuceně ubytováni němečtí důstojníci, kteří občas pořádali večírky s hudbou a že se jich dr. Tesař ani jeho rodina nezúčastňovala a vůbec, že se Němcům vyhýbali, což jim potvrdilo několik svědků. Pokud se jednalo o oblečení pro vězněného Němce, byl to případ bývalého ředitele Škodových závodů Vosse, jenž za války bydlel také na zámku ve Smilkově. Tento měl v době zatčení na sobě pouze nátělník a na vězňovu žádost mu bylo oblečení doplněno, což byla běžná věc, kterou by udělal každý normální člověk a nejednalo se tedy o žádné nadřování zatčenému Němci.

Trestní komise nalézací Dolní Kralovice

Trestní nalézací komise v Dolních Kralovicích zpracovala oproti třem předešlým minimum případů. Bylo jí předloženo 49 případů, z nichž 14 skončilo odsouzením a vydáním trestního nálezu, 4 skončily osvobozením a celých 31 zbylých případů bylo předáno k Trestní nalézací komisi do Ledče nad Sázavou, kde působily dva senáty.¹⁶⁵ V čele komise v Dolních Kralovicích stál advokát dr. Emil Herrmann.

---

¹⁶⁵ SOA Praha, SOKA Benešov, Archiv obce Dolní Kralovice, Památní kniha Dolních Kralovic 1905 – 1956, s. 287.

Potrestání válečných zločinců z Benešovska v 60. a 70. letech mimo území Československa

Jelikož se nepodařilo během období trvání mimořádných lidových soudů postihnout všechny pachatele na Benešovsku způsobených trestných činů, byli i tito pachatelé předmětem zájmu vyšetřovatelů StB v polovině 60. let, kdy československá tajná policie procházela archivní materiály a vybírala z nich ty, jež by mohly být i s odstupem let zpracovány a jejich pachatelé zrealizováni, tedy zatčeni a předáni soudu k potrestání. Vzhledem k poměrně velkému nápadu trestné činnosti na okrese Benešov v době války není jistě překvapením, že vyšetřování několika těchto případů bylo v 60. letech 20. století opět zintenzivněno.

Jedním z prvních úspěchů československých orgánů bylo odsouzení Fritze Gottspenniga, velitele záložního policejního praporu, který určoval velitele popravčích čet při hromadných popravách v době tzv. „heydrichiády“ v Pardubicích. Popravy zařizoval i pro Gestapo Kolín, přičemž část území spadající pod tento orgán spadalo i pod dnešní okres Benešov. Dvaasedmdesátiletý východoněmecký občan byl na popud československých vyšetřovatelů StB odsouzen v březnu 1971 soudem ve Schwerinu ke 12 letům odnětí svobody.

V souvislosti s tímto případem byl v NDR objeven i Paul Hermann Feustel, velitel Gestapa Kolín a Benešov, když již na konci šedesátých let dvacátého století bylo proti němu v ČSSR zahájeno trestní stíhání. Feustel byl odsouzen Městským soudem pro Velký Berlín a Nejvyšším soudem NDR za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, kterých se dopustil i na území Benešovska, k trestu smrti a v roce 1973 popraven (viz. dále).¹⁶⁶

Stejně jako velitel kolínského gestapa, byli rozpracováni i další kolínští členové této zločinné organizace. StB na ně vedlo dva vyšetřovací spisy, včetně toho Feustlova. Všichni byli stíháni za spolupachatelství k vraždě dle § 9 odst. 2, §219 trestního zákona z roku 1961. Jednalo se o velitele kolínského gestapa Paula Feustla, dále Emila Laufku, Adolfa Steinwarta (všichni tři sloužili i u Gestapa Benešov), Henricha Meyera, Friedricha Neumanna, Augusta Däwese, Leopolda

---

¹⁶⁶ Blíže viz. níže samostatně zpracovaný případ Paula Hermanna Feustla v kapitole týkající se Gestapa Benešov.

Steinwendtnera, Otto Schrödera, Johanna Šindeláře, Fritze Wintera a Helmuta Tresse. V září 1973 generální prokurátor přerušil trestní stíhání všech výše uvedených osob z důvodu neznámého pobytu všech obviněných, vyjma Paula Feustla, kdy v jeho případě bylo trestní stíhání zastaveno s ohledem na jeho odsouzení k trestu smrti v NDR¹⁶⁷

Rozpracován byl i případ příslušníka tábořského a benešovského gestapa Bruna Mietschkeho, ale pro nedostatek důkazů muselo být jeho trestní stíhání zastaveno (viz. dále kapitola týkající se Gestapa Benešov).

Mnoho úsilí věnovali vyšetřovatelé též trestnímu stíhání velitelů cvičiště zbraní SS na Benešovsku. Stíhání byli především za svůj podíl na surové vraždě 8 zajatých amerických letců na konci dubna 1945. Stíhání byli velitel SS Truppenübungplatz Böhmen SS brigadeführer Alfred Karrasch, jeho pobočník SS sturmbannführer Otto Hauprich, Karraschův zástupce SS hauptsturmführer Herbert Sander, velitel popravčí čety SS untersturmführer Ernest Albert a někteří členové popravčí čety – SS Oberscharführer Heinz Kureck nebo SS Oberscharführer Erich Merwitz. Trestu se však nikdo z nich nedočkal, Karrasch i Albrecht před koncem trestního stíhání již nebyli naživu, proti dalším bylo trestní stíhání zastaveno, vesměs z důvodu důkazní nouze (blíže viz. kapitola Truppenübungplatz Böhmen – cvičiště zbraní SS u Benešova).

Dalším zločinem, který měl být více jak dvacet let po jeho spáchání potrestán, byl případ nesmyslného vraždění příslušníků koncentračního tábora Hradištko na konci války. K této tragické události mělo dojít asi následujícím způsobem. Ke konci války, kdy už bylo nad slunce jasnější, že válka je pro Němce ztracená, docházelo v prostoru cvičiště zbraní SS na Benešovsku k opevňování tohoto prostoru. K těmto pracím byli určeni především vězni koncentračních táborů, které se nacházely na území cvičiště. Mezi jinými tábory svými těžkými životními podmínkami vynikal ten v Hradištku. I odsud denně docházeli vězni do blízkého okolí, aby zde kopali protitankové příkopy nebo jinak místa opevňovali. Právě při těchto odchodech do práce a příchodech zpět do areálu koncentračního tábora docházelo k nesmyslným vraždám vězňů. Za tyto zločiny měl být zodpovědný SS sturmbannführer Ernst Lange.¹⁶⁸ Nedostudovaný právník Lange se přes vojenskou školu Štětín a Schutzpolizei v Königsbergu

¹⁶⁷ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. V 15579.

¹⁶⁸ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-164-4.

(Kaliningrad) dostal v roce 1939 k divizi SS Polizei, sníž se později zúčastnil bojů v SSSR. Za svoji službu byl povýšen a několikrát vyznamenán. Od roku 1944 působil ve funkci velitele výcvikového ženijního praporu SS divize Das Reich. Z tohoto jeho praporu byl stavěn strážní oddíl, který výše zmíněné vězně doprovázel od bran tábora do práce a zpět, a to v měsících březnu a dubnu 1945. Ačkoliv měl Lange pravomoc pouze mimo areál koncentračního tábora, vměšoval se i do samotného chodu tábora. Před velitelem tábora Kussem vyslovil ke konci války názor, že vězně bude nutné buď odtransportovat, nebo zlikvidovat. Koncem března 1945 uspořádal akci k odhalení domnělého spiknutí vězňů, kdy nechal celý tábor svým mužstvem prohledat a při tomto hledání bylo nalezeno nepatrné množství trhaviny a několik nožů. Jednalo se patrně o Langeův podvrh, neboť podle několika svědků byli vězni v tak zuboženém stavu, že na nějakou vzpouru neměli ani pomyslení. Samotné vraždění vězňů začalo dne 9. 4. 1945, kdy na cestě do práce několik vysílených vězňů vybočilo z řady. Strážní začali na tyto vězně střílet s odůvodněním, že se pokouší o útěk. O den a dva dni později již příslušníci SS stříleli do vězňů tak, že jim dali povel k zalehnutí a pak jich vždy několik ranou z bezprostřední blízkosti do týla zastřelili. Dne 10. 4. 1945 bylo několik vězňů zastřeleno i přímo ve výkopu. Zranění byli místo ošetření bez milosti dobíjeni. Mrtví vězni byli posléze odváženi do pražského krematoria. Vše Lange hlásil svým nadřízeným jako pokusy o útěk. Svědkové se shodli na tom, že celkem bylo zastřeleno nebo dobito asi 50 vězňů. Po válce se mu podařilo uprchnout směrem k americké armádě i přesto, že byl podle svých slov v době Pražského povstání nějakou dobu vězněn československými orgány.¹⁶⁹ Dne 14. dubna 1966 byl na Ernsta Langeho československými orgány vypracován pamětní spis a přes Ludwigsburgskou centrálu předán do NSR, kam bylo tímto předáno jeho trestní stíhání. Stíhán byl dle §10, odst. 1, písm. a (organizátor tr. činu), § 219 (vražda) trestního zákona z roku 1961. Vyšetřování vedlo státní zastupitelství v Oldenburgu, které se nakonec rozhodlo trestní stíhání Ernsta Langeho zastavit. Stalo se tak usnesením z 30. 5. 1969,¹⁷⁰ v němž jako důvod zastavení stíhání je uveden fakt, že vinu za výše uvedený skutek, který se prokazatelně stal, není možné bez pochyb klást za vinu obviněnému Langemu.

---

¹⁶⁹ Národní archiv, fond Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců, Pamětní spis Lange.

¹⁷⁰ Tamtéž.

Nebyl totiž jediný přímý svědek z řad vězňů, jenž by mohl označit Langeho jako původce rozkazu ke střelbě do vězňů. Navíc velitel tábora Kuss a velitel oblasti Klein (oba viz. dále) podstatně změnili své výpovědi. Zatímco v době svého věznění československými orgány jednoznačně označovali Langeho jako původce tohoto zvěrstva, v průběhu vyšetřování v Německu na konci šedesátých let 20. stol. již své výpovědi zeslabují či úplně mění. Tak Kuss tvrdí, že skutečnost, že původcem masakru je Lange, slyšel asi od nějaké třetí osoby. Klein dokonce neví nic o tom, kdo by dal povel ke střelbě do vězňů. Obviněný Lange se proti obvinění důrazně ohrazoval a tvrdil, že s tímto zločinem nemá vůbec nic společného. V táboře v Hradištku prý nikdy nebyl, střelbu slyšel, ale neví, zda střílel někdo z jeho skupiny podřízených. Podle svých slov se o masakru později dozvěděl s tím, že vězňové byli zastřeleni na útěku. V takové důkazní situaci se tedy státní zástupce v Oldenburgu rozhodl trestní stíhání obviněného Langeho zastavit, a tak zůstal masakr vězňů z koncentračního tábora Hradištko z dubna 1945 nepotrestán. Na závěr je třeba uvést ještě jednu zajímavost z tohoto případu. Že právní styk s cizinou nějaké peníze stál, je jasné. Vydělat dostali zejména soudní překladatelé. U tohoto případu se dochoval účet překladatele JUDr. Arnošta Duschnera, který v roce 1966 účtoval za překlad do němčiny pamětního spisu, 17 výslechů a části novinového článku celkem 2 260,70 Kč, přičemž na překladu pracoval 42 dnů.¹⁷¹

Podobný právní průběh měl i další válečný zločin spáchaný na území Benešovska. Tento se stal konkrétně v obcích Olbramovice a Křešice. Společným znakem s předchozím případem z Hradištko je také to, že se stal na konci války a rovněž zde se jednalo o nesmyslné a kruté vraždění vězňů koncentračních táborů. Z válečných zločinů byli obviněni SS hauptsturmführer Friedrich Wilhelm Graun.¹⁷² V roce 1945, kdy mu bylo teprve 29 let, byl místním velitelem SS ve Voticích, kam byl poslán po svém těžkém zranění z fronty. Byla mu amputována noha ve stehně a v důsledku toho nosil protézu, používal francouzskou hůl a kulhal. Stal se také držitelem několika válečných vyznamenání, např. rytířského kříže. Zajímavé je to, že svoji protézu při spěšném odchodu z Votic zanechal v domě, kde bydlel, a po válce byla k vidění na místním národním výboru.¹⁷³

---

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-164-2.

¹⁷³ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-16-4.

Spolu s ním byla obviněna také jeho manželka Margareta Graunová, na konci války asi pětadvacetiletá Němka. Posledním obviněným v tomto případě byl SS obersturmführer Bruno Galke, Graunův zástupce, tehdy asi třicetiletý. Na konci války byly před postupující frontou evakuovány koncentrační tábory a jejich osazenstvo bylo vysíláno na tzv. „pochody smrti“. Některé z nich procházeli i přes Benešovsko. Někteří vězni byli přepravováni také ve vlacích, které směřovali většinou směr Rakousko nebo Bavorsko. Podmínky vězňů v těchto vlacích byli doslova zoufalé, vězni trpěli hladu, žizně, zimou a různými nemocemi. Posledního dubna 1945 dorazil do Prahy železniční transport čítající asi 90 vagónů plný vězňů z koncentračních táborů Buchenwald, Dachau, Gross-Rosenn, Terezín a poboček tábora Flossenbürg na území SS cvičiště Benešov. Jednalo se asi o 3 až 4 tisíce osob. Dne 1. 5. 1945 v časných ranních hodinách dorazil vlak do stanice Olbramovice, jež leží na hlavní trase směr České Budějovice. Vyhladovělí vězni se zde snažili najít něco k jídlu. Mladí strážníci z oddílu SS po nich stříleli a 3 z nich zde zabili. Odtud byl vlak odsunut na vedlejší trať do katastru obce Křešice. Zde vězni se souhlasem strážných z Wehrmachtu sháněli u obyvatel Křešic potraviny. V tuto dobu projížděl obcí výše zmíněný velitel SS ve Voticích Graun, který toto jednání strážným Wehrmachtu vytýkal. Asi v 10.45 hod. se vrátil z Votic s nákladním vozem obsazeným oddílem asi 20 vojáků zbraní SS. Vojáci SS vytvořili rojnici a počali pročesávat vesnici Křešice. Každého vězně, kterého SS-manni zahlédli, zastřelili. Zastřeleno bylo asi 27 vězňů a jeden občan Křešic byl postřelen. Mrtví vězni byli zahrabáni u lesa „Baba“ u Manělovic. Obyvatelům obce bylo vyhrožováno zastřelením, pokud budou přistiženi při podávání potravy vězňům. Podle výpovědi jednoho svědka byla mezi vojáky SS i Graunova manželka ozbrojená pistolí. Přes tyto výhrůžky byl transport zásobován jídlem i pitím a později bylo toto zásobování Graunem oficiálně povoleno. Jakmile se Graun dozvěděl o povstání v Praze, zakázal jako odvetné opatření další zásobování vězňů. Transport měl na rozkaz SS obersturmführera Sinneho (viz. dále) pokračovat směr České Budějovice 4. 5. 1945, avšak Graun tento rozkaz zrušil. Sinne však na svém rozkazu trval a odjezd byl připraven na 6. 5. 1945. Ten samý den asi v 22.00 hod. přijeli Graun, Graunová, Galke a četa vojáků SS do Olbramovic. Všichni výše uvedení zahájili bez zjevného důvodu do transportu palbu. Zastřeleno mělo být 12 vězňů, přičemž Graunová měla sama údajně zastřelit 4 vězně. Nebohý transport odjel až o den později večer. Osvobozen byl

českými vlastenci u jihočeských Kaplic. Je nutné ještě dodat, že několik mrtvých vězňů bylo nalezeno i po odjezdu transportu z Olbramovic, a to podél železniční trati. Nebylo však možné zjistit, zda i v těchto případech byl viníkem Graun nebo někdo jiný. Manželům Graunovým i Galkemu se podařilo z Votic včas zmizet a posléze byli zajati americkou armádou. Byli internováni kdesi v Rakousku, ale než se podařilo představitelům Národního výboru ve Voticích vyřídít formality předání přes dr. Ečera, nebyl již Graun ani ostatní dva váleční zločinci k nalezení.¹⁷⁴ Všichni tři byli stíháni až na konci 60. let 20. století generálním prokurátorem ČSSR pro trestný čin vraždy ve spolupachatelství dle § 9, odst. 2, § 219 trestního zákona z roku 1961, Graun navíc také dle § 10, odst. 1, písm. a (organizátor tr. činu). Pamětní spis byl vypracován 1. 7. 1971 a československé orgány jím předaly trestní stíhání do NSR. Ve spise se autoři spisu také odvolávají na již účinnou Úmluvu OSN o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Trestní stíhání nakonec dopadlo stejně jako v předešlém případě. Státní zástupce v Braunschweigu trestní stíhání všech tří výše jmenovaných osob 30. 12. 1976 zastavil,¹⁷⁵ a to i ze stejných důvodů a za obdobné důkazní situace. Spáchání tohoto zločinu bylo sice prokázáno, bylo prokázáno i to, že se na něm podíleli příslušníci zbraní SS, avšak kdo z důstojníků dal povel k takovému jednání, nebylo možné bezpečně zjistit. Existoval pouze jeden jediný svědek, který tvrdil, že při řádění vojáků SS bezpečně poznal ve velícím důstojníkovi Grauna. Že se masakru měla zúčastnit Graunová také přímo nikdo z žijících svědků neviděl, pouze věděli, že se jednalo o nějakou ženu, a všeobecně se říkalo, že to byla Graunova manželka. To se zdálo německým orgánům k podání obžaloby málo. Graun navíc ve své výpovědi tvrdil, že při střelbě v Olbramovicích nebyl vůbec na místě (byl prý na cestě kdesi mezi Vrchotovými Janovicemi a Voticemi). Když se na vězně střílelo v Křešicích, na místě prý byl, ke střelbě však povel nedal. Naopak se podle svých slov snažil střílející vojáky zastavit. Graunová ve své výpovědi neuvédla nic převratného, moc si toho již nepamatuje, ale určitě ví, že na nikoho v Olbramovicích ani v Křešicích nestřílela. Třetí obviněný Galke vyšetřovatelům řekl, že podle rozkazu se na místě vražd měl nacházet, ale úplnou náhodou tam v inkriminované dny nebyl. Později se prý

---

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Národní archiv, fond Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců, Pamětní spis Friedrich Graun.

pouze dozvěděl, že tam mělo být zabito asi 80 vězňů. Graun ve své výpovědi nakonec obvinil z tohoto zločinu SS obersturmführera Sinneho¹⁷⁶ (viz. dále), který měl podle něj být tím důstojníkem SS, který vydal rozkaz ke stříbě do vězňů a který řídil celou akci (o němž věděl, že ho německé státní orgány nemají k dispozici, neboť byl toho času neznámého pobytu). Zbývá jen dodat, že i v tomto případě zůstal zločin nepotrestán. Obviněný Galke se však konce trestního stíhání nedožil, neboť 24. 2. 1975 v podvečer zemřel.

Podobně surovou akci předvedli jednotky SS v obci Sedlec (dnes část obce Sedlec-Prčice). Opět se tak stalo na samém konci války. Dne 5. 5. 1945 se na výzvu Československého rozhlasu vytvořila i v obci Sedlec revoluční garda. Tato garda odzbrojila maďarskou posádku dislokovanou v budově školy, dále prováděla odzbrojování procházejících německých jednotek. Patrně některý z Němců bydlících v Sedlci tyto skutečnosti nahlásil na velitelství SS v Benešově. Už o den později od Votic přijeli příslušníci zbraní SS na kolech a na motocyklech. SS-manni dojeli až k obci Loudilka (asi 4 km od Sedlce), kde se strhla přestřelka mezi nimi a revoluční gardou, po níž Němci ustoupili. 7. 5. 1945 odpoledne přijeli od Votic a Vrchotíc tanky, pancéřové vozy a nákladní vozy pro přepravu vojska. Asi v 18 hod. dorazili i dvě auta s příslušníky SS z Tábora. Pancéřovému oddílu, který byl z Vrchotových Janovic, velel SS hauptsturmbannführer Franz Sinne (alias Sinek) a oddílu pěšáků velel SS hauptsturmbannführer Schröder. Němečtí vojáci utvořili rojnici a postupovali od obce Loudilka směrem k Sedlci. Při tom stříleli po všech osobách, které se nacházeli v jejich zorném poli. Tak přišlo o život 9 československých občanů. Po příjezdu německých jednotek do Sedlce byli věznění maďarští a němečtí vojáci z místní školy propuštěni. Na náměstí byli soustředěni všichni obyvatelé mužského pohlaví a ti, kteří byli poznáni zajatými vojáky nebo měli připjatou trikoloru nebo měli u sebe nějakou součást vojenské výzbroje, byli odvedeni za školu a zde zastřeleni. Před popravou byli týráni a po exekuci byla některá těla zohavena. Zabito tak bylo 11 sedleckých mužů. Dále Němci vyrabovali spoustu domů, a dokonce chtěli obec zapálit. Na prosby občanů nakonec zapálili jen budovu školy, místo potupy německého národa. Po válce nebyli velitelé tohoto zásahu československými orgány vypátráni a počátkem roku 1971 bylo zahájeno

---

¹⁷⁶ Tamtéž.

trestní stíhání příslušníků zbraní SS, kteří ve spolupachatelství spáchali trestný čin vraždy.¹⁷⁷ I v tomto případě bylo trestní stíhání přeneseno do NSR, kde však bylo jako v mnoha dalších případech zastaveno. V tomto případě se nepodařilo vypátrat současný pobyt obviněných, a proto trestní stíhání skončilo tak, jak je uvedeno výše. Pouze se podařilo zjistit informaci, že by se měl Sinn nacházet v USA, alespoň do roku 1959 měl žít ve městě Union city, New Jersey.¹⁷⁸ Nicméně tímto celý případ i skončil.

Dalším válečným zločinem příslušníků zbraní SS na Benešovsku byl případ z Živohoště. Trestní stíhání hlavního viníka začalo dokonce o pár měsíců dříve než v předchozím případě, tedy v prosinci 1970.¹⁷⁹ Z toho je zřejmé, že ani viníky tohoto válečného zločinu z konce války se po válce nepodařilo vrátit do ČSR k potrestání. V roce 1970 byl tedy obviněn bývalý SS oberstandartenjunker Günter Ballnow. Tento mladý příslušník zbraní SS (v době spáchání činu 22 let) velel četě z jednotky Slowakische Heimatschutz Beneschau, jež provedla zátah proti obcím Chotilsko a Živohošť, při němž zahynulo 8 československých občanů. Dne 7. 5. 1945 se asi 50 SS-mannů v ranních hodinách na 4 vozech tažených koňmi vydalo směrem na obec Chotilsko. Při cestě stříleli na všechny osoby, jež potkali. U obce Prostřední Lhota byl jeden československý občan zastřelen a druhý těžce zraněn. V obci Chotilsko provedli Němci prohlídky domů a shromáždili všechny muže od 16 do 60 let. K těmto měli proslov. V tu dobu také SS-manni zajali 7 mužů, jenž scházeli z nedaleké stráně. Tito muži nebyli ozbrojeni, ale v místech kudy procházeli, byli nalezeny dvě lovecké pušky. Všech 7 mužů bylo Němci odvečeno do obce Živohošť, kde byli téhož dne odpoledne popraveni. Ti, kteří po střelbě ještě žili, byli dobíjeni puškami. Mrtvolky zabitých československých občanů byly vhozeny do Vltavy.¹⁸⁰ Zajímavostí je také fakt, že před touto akcí pobývala Ballnowova četa v chatě dr. Schlee na Živohošti. (viz. případ dr. Schlee v kapitole TNK Benešov). Po válce měl Ballnow údajně žít v NSR. Vyšetřování jeho činu bylo StB rozpracováno pod krycím názvem „Živohošť“. Nakonec byl Ballnow obviněn ze spolupachatelství k vraždě. Jak je uvedeno výše, stalo se tak na počátku prosince 1970. Nicméně žádné další

¹⁷⁷ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-16-4.

¹⁷⁸ Národní archiv, fond Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců, Pamětní spis Friedrich Graun.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-16-3.

informace k tomuto případu se nepodařilo v archivech zjistit, takže je předpoklad, že buď k předání trestního stíhání do NSR vůbec nedošlo, nebo pokud ano, bylo toto trestní stíhání Němci zastaveno.

Posledním zde popsáním případem, o němž měli vyšetřovatelé StB v šedesátých letech zájem, byl případ odvezení a zabití 7 československých občanů z obce Pyšely.¹⁸¹ K jejich bezprávnému zadržení došlo dne 5. 5. 1945 zde dislokovanou jednotkou SS I. Panzergranadier pod vedením SS sturmbannführera barona Klause von Allwöhlera. Celý den byli zadržováni v místní škole a v brzkých ranních hodinách je SS-manni dodali na velitelství zbraní SS do Konopiště, kde byli zastřeleni a jejich mrtvoly byly zakopány neznámo kde.¹⁸² Údajně měl příkaz k jejich fyzické likvidaci vydat velitel zbraní SS v této oblasti SS brigadeführer Karrasch nebo jeho zástupce SS hauptsturmführer Hauprich (viz dále také případ Karrasch, Hauprich). V tomto případě ale z důvodu důkazní nouze pravděpodobně ani nezačalo trestní stíhání nikoho z výše uvedených.

---

¹⁸¹ Tamtéž

¹⁸² Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-16-5.

Nejzávažnější a nejzajímavější případy na Benešovsku a v okolí

Problematiku závažných a zajímavých případů lze uchopit několika způsoby. V této práci se tato materie rozděluje nikoliv chronologicky, nýbrž podle příbuznosti jednotlivých spáchaných skutků či odsouzených osob.¹⁸³ Někdy by bylo možné zařadit ten nebo onen případ pod více kapitol. Proto je případ zařazen vždy do té kapitoly, se kterou souvisí více. Objevují se zde především případy přímo spáchané na území Benešovska souzené MLS Tábor nebo MLS Kutná Hora (popřípadě ještě MLS Praha), spíše výjimečně případ, jenž toto území přesahuje nebo s ním souvisí pouze okrajově.

Benešovský lékař před Národním soudem – případ MUDr. Františka Teunera¹⁸⁴

V roce 1911 se narodil v rodině primáře okresní nemocnice MUDr. Karla Teunera syn František. Jeho otec byl nejen primářem nemocnice v Benešově, ale také osobním lékařem následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho rodiny. Právě známý Habsburk byl Františkovým kmotrem a po svém kmotrovi dostal i jméno. Gymnázium mladý František Teuner vychodil v Benešově, kde byl jeho spolužákem i pozdější veřejný žalobce u MLS Tábor JUDr. Josef Dráb, poté vystudoval na Univerzitě Karlově medicínu a získal, stejně jako jeho otec, titul MUDr. Už v mládí se u něj projevila nenávist vůči demokratickému zřízení první republiky a prezidentu Masarykovi. Haněl i tehdejší kulturní osobnosti republiky (např. Voskovce a Wericha, Wolkera, Haška, Vančuru apod.). Proto asi nepřekvapí, že už na počátku třicátých let vstoupil do Vlajky, kde ho vedoucí Vlajky Rys-Rozsévač pověřil prací s vlajkařskou mládeží. Pracoval jako lékař na interní klinice, kde byl kvůli svým pronacistickým názorům svými kolegy nenáviděn. Stýkal se s mnoha kolaboranty, např. s Emanuelem Moravcem, jeho synem Igorem, velitelem Svatoplukových gard Čermákem, továrníkem Janatou atd. S mládeží spojil i své další osudy. Po svém odchodu z Vlajky se stal spoluzakladatelem Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě.

¹⁸³ U trestů odsouzených osob je uváděn obvykle pouze trest hlavní.

¹⁸⁴ Renner, E.: František Teuner. Od kritiky demokracie k fašismu a kolaboraci. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka, 2000, s. 149-177. Rovněž Národní archiv Praha, fond Národní soud, TNs 10/47.

Kuratoriu byly podřízeny všechny sportovní, mládežnické a turistické spolky. Převzalo také velkou část majetku Sokola, Orla, DTJ a jiných organizací. Největší vliv v Kuratoriu měli němečtí poradci, jenž byli většinou zároveň také důstojníky zbraní SS. Mládež musela povinně do Kuratoria docházet, i když se to rodičům příliš nelíbilo. Kuratorium propagovalo svou činnost různými akcemi, sportovními podniky, výlety, ale také prostřednictvím umění, tiskem, rozhlasem a filmem. Teuner si liboval v setkávání s prominenty tehdejšího režimu, od Franka dostal například tzv. čestnou dýku jako ocenění jeho proněmecké činnosti. Stal se také členem Ligy proti bolševizmu, kde vedle něj působily další známé osobnosti, jako např. historik prof. Šusta, bývalý prvorepublikový premiér Malypetr, velvyslanec dr. Mastný nebo aktivistický novinář Krychtálek. Dalšími Teunerovými zálibami byly podle svědků ženy, večírky a alkohol. Ani zřetelně se blížící konec nacistického snu nezměnil názory benešovského rodáka. Před koncem války naopak organizoval aktivně mládež, aby pomáhala při kopání zákopů proti postupující Rudé armádě, při němž i několik mladíků přišlo o život. Toto jeho jednání mu před soudem velmi přitížilo. Přes jeho veřejnou proklamaci, že hodlá „bojovat proti bolševikovi třeba ve Vršovicích“, 8. května uprchl z Prahy směrem na Plzeň do amerického sběrného tábora. Odtud byl po dvou měsících propuštěn na svobodu. Odstěhoval se do obce Pongau, navštěvoval svoji matku a sestru, jež se odstěhovaly z Čech do Mnichova. Mezitím bylo po Teunerovi vyhlášeno pátrání Československou komisí pro vyšetřování válečných zločinů. Dne 2. dubna 1947 byl na mnichovském nádraží při jedné ze svých návštěv své rodiny zatčen. Při večerním výslechu Teuner náhle vstal a vyskočil z okna úřadu. Při skoku si zlomil nohu, dokázal se ještě skrýt v blízkých sutinách, ale ráno byl objeven a předán policii. Poté byl internován ve věznici v Dachau. Vydán do Československa byl až několik dní po skončení jeho procesu před Národním soudem, ve kterém byl uznán vinným, že propagoval a podporoval nacismus výše zmíněnými činy. Národní soudce JUDr. Neureiter vyhlásil rozsudek, v němž byl nepřítomný Teuner odsouzen k trestu smrti. Jeho advokát se snažil v procesu poukázat na to, že jeho mandantovi nebyla doručena soudní obsílka, jak velí trestní řád, ale soud námitku zamítl a zdůvodnil to tím, že obsílka byla nahrazena uveřejněním v tisku a rozhlase. Teunerovi nepomohli ani velký počet intervencí v jeho prospěch a nebyl tedy použit známý § 16 „Velkého“ dekretu. Teuner po návratu do ČSR celkem pochopitelně žádal o milost pro svou osobu, i když jeho žádost nebyla příliš pokorná a jeho obhajoba

přínejmenším zvláštní, spíše však až drzá. Teuner žil pod hrozbou popravky ještě čtyři roky, až roku 1951 mu prezident republiky svým rozhodnutím změnil trest smrti na trest doživotního těžkého žaláře. Prošel několik nápravných zařízení, zpočátku byl hodnocen představiteli věznic dosti záporně, v roce 1955 se dokonce zúčastnil vzpoury vězňů, když spolu s ostatními odmítal nastoupit do práce a přijímat potravu. Později se choval ve vězení lépe. V roce 1956 mu byl amnestií prezidenta republiky snížen trest na 25 roků žaláře. V roce 1960 se opakovaně domáhal účasti na další amnestii, ale Krajský soud v Praze měl zcela opačný názor. Na svobodu se dostal těsně před Vánoci 1963, když Okresní soud v Jičíně rozhodl o jeho podmíněčném propuštění se zkušební dobou 7 let. V roce 1968 mu byl zbytek zkušební doby prominut. Je velmi zajímavé, že po svém propuštění pracoval Teuner po devatenáctileté (!) pauze, kdy vykonával manuální práce, opět jako lékař. I když podle rozhodnutí Národního soudu mu byl titul MUDr. odebrán, používal jej dál. Jako lékař pracoval ve slovenské Kremnici, v Prosečnici nad Sázavou a v plicním sanatoriu Albertinum u Žamberka. V roce 1968 po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa emigroval do SRN, kde také v roce 1978 zemřel. Stalo se tak trochu příznačně v Norimberku. O tom, že Teuner byl o své nacistické ideologii skutečně přesvědčen, svědčí i to, že ani po válce své názory na věc v zásadě nezměnil.

Jeho bratr JUC. Karel Teuner, ač sám stíhaný podle „Malého“ dekretu, svému bratrovi v jeho řízení velmi pomáhal, zejména v jeho podáních po vydání odsuzujícího rozsudku. Trestní stíhání proti JUC. Karlu Teunerovi bylo zastaveno a když po únoru 1948 měl být jeho spis prověřen, zda ho doporučit k obnově, nebyl k nalezení a nenalezl se dodnes. To mu však příliš nepomohlo a byl propuštěn ze svého zaměstnání u Okresního soudu v Benešově a poté pracoval jako dělník na různých místech Čech.¹⁸⁵ Pikantní je příběh z doby, kdy měl být MUDr. František Teuner zatčen. Vyšetřovatelé omylem zatkli právě jeho bratra Karla, ale vše se brzy vysvětlilo a před Národním soudem stanul skutečně dr. František Teuner.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ Informace pochází od PhDr. Ericha Rennera.

¹⁸⁶ Tamtéž.

Truppenübungplatz Böhmen (Beneschau) – cvičiště zbraní SS u Benešova

Obrovskou zátěží pro místní obyvatelstvo bylo zřízení cvičiště zbraní SS Böhmen nebo také Beneschau). Iniciátorem této myšlenky byl pravděpodobně říšský vedoucí SS a velitel policie Heinrich Himmler.¹⁸⁷ První návrhy jeho expertů na zbudování cvičiště nedaleko Benešova spatřily světlo světa již v roce 1939.¹⁸⁸ K samotnému uskutečnění tohoto cíle začalo docházet od března 1942, kdy na základě vyhlášky Okresního úřadu v Benešově se měli vystěhovat obyvatelé některých obcí na Neveklovsku (tzv. první etapa do 15. září 1942). V Benešově byla zřízena přesídlovací kancelář ministerstva vnitra, jež měla za úkol organizovat a kontrolovat stěhování z území budoucího cvičiště. Paradoxem zůstává, že Němci při přípravě této vyhlášky zneužili zákon z doby tzv. první republiky o zřizování vojenských cvičišť (z. č. 125/1927 Sb.). Nakonec se stěhování rozdělilo do pěti etap. Okupanti prováděli zábor ještě tak říkajíc „nad plán“ a o své vlastní vůli tak zabrali ještě mnohem větší území a více nemovitých i movitých věcí, než podle plánu měli. Poslední etapa vystěhování měla skončit do 1. dubna 1944, avšak termíny nebyly přesně dodržovány, stěhování bylo ještě zrychlováno. Nakonec se hranice cvičiště ustálily takto: na severu řeka Sázava, na západě řeka Vltava, na východě železniční trať Praha – České Budějovice a na jihu státní silnice ze Sedlčan na Příbram. Je nutné ještě dodat, že částečně vystěhovány byly i města Sedlčany a Benešov. Za nuceně opuštěný nemovitý majetek vypláceli okupanti určitou částku peněz, avšak patrně tím utrpení a bezmocnost vystěhovaných obyvatel příliš nezmírnili. Zabráno bylo celkem asi 700 km² půdy, tedy asi 62 obcí s celkem 60 000 obyvateli. Po válce byly škody odhadnuty na 10 miliard Kčs. Hranice území hlídali němečtí četníci, uvnitř cvičiště dohlíželo na pořádek polní četnictvo (Felgendameiere). Vstup na toto území byl možný pouze na speciální propustky vydávané velitelstvím SS v Konopišti. Na území cvičiště směli zůstat pouze někteří dělníci a živnostníci potřební pro chod cvičiště. Zůstali také zaměstnanci zemědělských dvorů (tzv. SS Hofů). V prostoru cvičiště jich bylo zřízeno okolo 40,¹⁸⁹ např. Tisem, Chvojen, Dublovice, Krňany, Teletín apod.¹⁹⁰ Ostatní obyvatelé do zabraného (lidově se

¹⁸⁷ Národní archiv, Fond Zřizování cvičiště zbraní SS Benešov a poválečná obnova území (1942-1950), Historický úvod, s 1.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 100.

¹⁹⁰ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-16-3.

tomuto území začalo říkat „v zabranom“) území nesměli pod pohrůžkou přísných trestů vstupovat. Na okraji cvičiště bylo zřízeno velitelství celého cvičiště i posádek v Benešově. Nacházelo se ve východním cípu cvičiště na zámku Konopiště u Benešova. Cvičiště bylo využíváno ke všem vojenským činnostem, včetně ostrých střelb, které dokázaly úplně zničit a srovnat se zemí celé vesnice nebo osady. Cvičili se zde příslušníci nejznámějších divizí SS, např. Das Reich, Wiking, Wallenstein apod. Další, ještě stinnější stránkou cvičiště, byla existence různých koncentračních nebo pracovních táborů. Zpočátku se jednalo pouze o tábory pracovní, např. v Jírovicích, Tvoršovicích, Lešanech apod. Později se smutně proslavily spíše tábory koncentrační. Tak v Bystřici u Benešova byl zřízen tábor pro židovské míšence a manžele židovských osob, tzv. „Sonderlager“, jehož pobočky se nacházely ve Vrchotových Janovicích (velitel SS hauptscharführer Christel) a ve Tvoršovicích. V Chlumu u Sedlčan se nacházel zvláštní koncentrační tábor. Velel mu SS Oberscharführer Schröder. Byl určen pro zběhy a provinilce z řad vojáků SS. Sem také dojížděl K. H. Frank, aby podepsal rozsudky smrti a byl přítomen popravám některých provinilců z tohoto tábora,¹⁹¹ jež se konaly zpravidla v pátek a vždy utajeně.¹⁹² V této souvislosti je třeba připomenout, že nedaleko Chlumu v zámku Nalžovice se nacházel vyšší vojenský soud a prokuratura SS pro celou střední Evropu. Patrně nejhorší situace pro internované byla v koncentračním táboře v Hradištku. Jednalo se o pobočku koncentračního tábora Flossenbürg. Vězni žili v nelidských podmínkách, stejně jako v předešlých táborech museli těžce pracovat a navíc byli často vystavováni perzekuci, která zejména na konci války končila nesmyslným střílením do vězňů (viz. výše). Pobočkou Flossenbürgu byl také koncentrační tábor v Křepevicích. Vězni z Hradištka, Křepevic i z Vrchotových Janovic měli na počátku května podobný osud. Dostali se do vlaku, který směřoval z jiných koncentračních táborů (tzv. pochody smrti) směrem na jih. Vezl zubožené a na smrt vyhladovělé vězně. Vězni z výše uvedených táborů byli do vlaku také nahnáni a nedaleko Kaplic byli všichni osvobozeni českými partyzány. Jen zbývá dodat, že v Olbramovicích

---

¹⁹¹ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 106.

¹⁹² Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-16-3.

nechal jeden důstojník SS do věžňů kulometem střílet a několik z nich zemřelo přímo na nádraží (podrobněji viz. výše).¹⁹³

Ještě na počátku května odjela z cvičiště kolona tanků z divize Wallenstein, aby pomohla potlačit Pražské povstání. Celý prostor cvičiště byl osvobozen Rudou armádou 11. května 1945. Velmi složitě se potom celé vystěhované území vracelo ke svému původnímu životu. Píno vesnic bylo úplně zničeno, pole rozorány, všude protitankové zákopy, nevybuchlá munice a peněz na obnovu se po válce příliš nedostávalo. Postupně se však podařilo území opět osídlit.

Až do listopadu 1942 byl velitelem celého cvičiště SS brigadeführer Bernhard Voss,¹⁹⁴ jenž se v poválečné retribuci zblízka setkal s oprátkou. Tento muž byl vojákem už v první světové válce a po nuceném snížení stavu německé armády v roce 1920 nastoupil u Schutzpolizei. Poté vstoupil do NSDAP a v roce 1935 se stal velitelem důstojnické školy SS (SS Junkerschule) v Bad Tölz v Bavorsku. V tehdejší Protektorátu Čechy a Morava měl na svědomí celou řadu retribučně závadných činů. Na počátku listopadu 1939 přibyl z Gdaňska jako velitel šestého pluku SS Totenkopf – Standarte se svým plukem do Prahy. V Praze zrovna probíhaly studentské nepokoje, které Voss jako doprovod K. H. Franka viděl na vlastní oči. Zúčastnil se také porady špiček okupační moci v Praze o potlačení těchto nepokojů a o potrestání odbojných studentů. Jako velitel pluku se spolu se svými podřízenými na potlačení sám podílel. Zatímco první prapor jeho pluku obsadil 16. listopadu 1939 budovy vysokých škol v Praze a Příbrami, jeho druhý prapor sídlící v kadetní škole v Ruzyni provedl v noci na Frankův rozkaz popravu 12 vybraných studentů a příštího dopoledne byl popraven ještě jeden student. Všichni byli zastřeleni popravčí četou tvořenou pátou setninou, přičemž na jednoho odsouzeného střílelo vždy pět vojáků. V roce 1940 byl Voss odvelen do Norska, aby se v roce 1941 objevil opět na našem území, tentokrát s úkolem zřídit cvičiště zbraní SS u Benešova a stát se i jeho velitelem. Dokonce sám osobně měl být autorem konkrétního plánu na vybudování cvičiště. Avšak jeho dokončení se nedočkal, neboť v červnu 1942 byl odvelen do Německa. Až do roku 1944 sloužil na východní frontě. Do Československa se vrátil ještě dvakrát.

---

¹⁹³ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 108. Viz. také případ Graun, Graunová, Galke, s. 66 a násl.

¹⁹⁴ SOA Praha, MLS Praha, LS 5066/46.

Poprvé jako velitel tzv. Kampfkompanie, aby zde spolu s dobrovolníky z gestapa bránil prostor protektorátu za každou cenu a jako poradce tzv. svatováclavských gard a jiných dobrovolnických sborů. Podruhé již jako vězeň. Dne 13. března 1946 byl předán Američany a souzen byl u MLS Praha 4. února 1947. Odsouzen byl za svoji účast na vraždě studentů z roku 1939, za spoluúčast při zřizování cvičiště SS u Benešova a v neposlední řadě za příslušnost k organizaci SS. Trestem byl trest smrti provazem, který byl na něm vykonán na dvoře pankrácké věznice. Smrt byla konstatována dr. Navarou (viz. dále). Smutnou tečkou byla již jen žádost Vossovi manželky, zda by mohla po manželovi dostat alespoň osobní věci, např. snubní prsten, hodinky nebo zlaté knoflíky, jež byla zamítnuta s poukazem, že Vossův veškerý majetek podle rozsudku propadl státu. Pravděpodobné je, že si dané věci již dávno někdo rozebral. Tento nešvar byl zjištěn např. v případě S. Ž. Veselíkové (viz dále).

Nejdéle ve funkci velitele cvičiště působil SS brigadeführer und generalmajor der Waffen SS und Polizei Alfred Karrasch. Je možné označit ho za nejvlivnějšího Němce na Benešovsku v té době. Tento v lednu 1945 šestapadesátiletý muž začal svoji vojenskou kariéru již v roce 1909 jako člen ženijního batalionu č. 17 v západním Prusku. S tímto batalionem také prodělal první světovou válku, pracoval také na štábu a obdržel i některá vyznamenání. V roce 1919 byl z armády propuštěn a stal se policejním důstojníkem. Pracoval v Katovicích, Glivici nebo v rodném Opolnu (dnes polské Opolí). Poté pracoval pro Schutzpolizei v Kolíně nad Rýnem, Halle a později na velitelství brandenburské oblasti. Do armády se vrátil v roce 1939 jako velitel ženijního batalionu. V roce 1940 vstoupil do SS, krátkou dobu působil na území protektorátu a poté byl odvezen do Norska. V roce 1942 působil v Nizozemí. Ještě téhož roku byl odvezen zpět do Čech, kde se ujal velení nad cvičištěm zbraní SS u Benešova. Na území Benešovska měl velitel jednotek SS brigadeführer Karrasch kromě jiného na svědomí zločin, který pobouřil po válce nejen Benešovsko – 19. dubna 1945 po sestřelení amerického bombardéru nechal osm zadržených přeživších letců bez milosti popraviti ranou do týla (viz dále). Karraschovou pravou rukou byl jeho zástupce SS sturmbannführer Otto Hauprich, kterému je přičítán rovněž podíl na surové vraždě amerických letců. Hauprich, rodák z Obersiegen, byl v době konce druhé světové války teprve třicetiletý muž, od roku 1938 působil v divizi SS Totenkopf – Standarte. Poté byl přidělen k cvičišti

zbraní SS. Hauprich měl údajně na Karrasche velký vliv, Karrasch s ním konzultoval řadu došlých i vydaných rozkazů, někdy dokonce návrh připravil pouze Hauprich a Karrasch jen jeho návrh schválil.¹⁹⁵ Ke konci války hovoří svědci o tom, že Hauprich fakticky řídil německé jednotky, neboť Karrasch toho z psychických důvodů nebyl schopen. Svědky byl Hauprich charakterizován jako ctižádostivý, výbušný a arogantní, avšak k zaměstnancům korektní. Oba vysokí důstojníci SS Waffen po uzavření dohody o odchodu z Benešova s benešovským národním výborem dne 8. května 1945 opustili tento kraj v čele svých vojsk směrem na západ. Podle informací JUC. Drába měl kolonu vojsk SS dohnat v noci z 8. na 9. května automobil Národního výboru Benešov, aby podle dohody předal německé vojáky do rukou amerických vojsk. Jak je v Benešově všeobecně tradováno ve shodě s výpovědí JUC. Drába, mělo se tak stát na mostě u Kamýku nad Vltavou 9. května 1945 v 10 hodin dopoledne. Ovšem svědectví dalších osob, zejména účastníků útěku hovoří trochu jinak. Předně u Kamýku nemohla stát americká armáda, mohlo se jednat pouze o vyjednavče nebo o určité předsunuté hlídky. Linie amerických vojsk byla České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary. Svědectví o cestě kolony SS z Benešova podávají níže podrobněji zmínění zaměstnanci benešovského gestapa dr. Hohl a Weisser. Dr. Hohl přechal spolu s SS-manny z vojenské školy ve Vrchotových Janovicích. Z Benešova vyrazil spolu s dalšími gestapáky po 18. hodině. Protože kolony SS měly přednost před ostatními (Wehrmachtem a civilisty), museli jim tito uhnout až do příkopů, aby vojka SS mohla projet.¹⁹⁶ Nedaleko Dublovic spatřil dr. Hohl stojící auta Němců z Benešova (viz. dále). Mezi čtvrtou a pátou hodinou ranní jejich automobil předjel tank, na němž jel sturmbannführer Hauprich i brigadeführer Karrasch. Někdo z kolony dokonce viděl, že na tanku měli připevněnou československou vlajku. Asi v 11 hodin dopoledne (tedy 9. 5. 1945) projeli okolo Příbrami a kdesi u Milošova údajně někdo z kolony spatřil přední americkou hlídku. Přední část kolony neuposlechla amerických rozkazů a vydala se do Plzně, zbytek kolony zamířil podle amerických pokynů do Klatov. Tam dorazila kolona 10. května 1945 v 6 hodin ráno.¹⁹⁷ Gestapák Weisser pochodoval pěšky se švadronou SS-mannů z Václavic, odkud vyrazili 8. května 1945 asi v půl deváté

¹⁹⁵ Martin, O.: Štěchovická past. Praha 1993, s 63.

¹⁹⁶ Martin, O.: Štěchovická past. Praha 1993, s 32.

¹⁹⁷ Celá cesta je vlastní rukou dr. Hohla popsána a založena v jeho trestním spise. SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 4/47.

večer. I on viděl ve velké zácpě u Dublovic benešovské Němce. Asi 5 km za mostem přes Vltavu nasedl na krytý vůz a jel s ním směr Písek a Strakonice až se dostal k americkým závěrům.¹⁹⁸ Dalším svědkem je níže zmiňovaný retribuční vězeň Noack,¹⁹⁹ příslušník zbraní SS. Podle své výpovědi vyjel z Benešova na kole se svou českou manželkou v noci na 9. května přes Neveklov a Sedlčany směrem na Příbram. Druhého dne dohonili za mostem přes Vltavu kolonu SS a kolonu civilistů, které silnici úplně ucpaly. Tato podivná směs prchajících lidí a techniky měla podle svědka délku až 30 km. Asi 13. května přední část kolony přece jen dosáhla svého cíle a byla zajata Američany (jednało se patrně o další část jednotek SS prchajících z cvičiště u Benešova, neboť Američané měli zájem na tom, aby byly odzbrojeny jako první). Svědek uvádí, že slyšel o tom, že Karrasch a Hauprich měli údajně k Američanům dojet ve voze s označením červeného kříže a od nich být také zajati. Zbytku kolony se vedlo hůře. Po rozšíření zprávy, že se rychle blíží Rudá armáda a že je Američané již nepřijmou, vypukla mezi prchajícími panika. Zpráva se ukázala být pravdivou a celý zbytek kolony byl obklíčen a posléze zajat sovětskou armádou.

Vraťme se ale zpět ke zločinům, jenž byly spáchány na území cvičiště. K těm největším a nejsurovějším došlo patrně až v posledních týdnech války. Již bylo uvedeno výše, že dne 19. dubna 1945 přelétal nad územím cvičiště bombardovací svaz spojeneckých letadel. Vinou německých stíhaček a pozemní protiletectvé palby byly dva americké stroje sestřeleny. Z těchto strojů se na padácích snášelo dolů celkem 10 letců. Jednomu z nich se podařilo Němcům uniknout i díky pomoci místních obyvatel, ostatní byli německými a maďarskými hlídkami pochyťáni, jeden z nich zastřelen ihned (údajně při útěku) a osm zbylých bylo dopraveno na zámek Konopiště, kde bylo sídlo Komandatury SS (původně bylo toto velitelství v Piaristické koleji na Masarykově náměstí v Benešově). Letci byli vyslýcháni v budově pod zámek, kde byly kanceláře velitele a dalších jeho podřízených. Vyslýchání byli v kanceláři Haupricha, přičemž přítomni byli i velitel Karrasch, jeho pobočník Sander a jiní. Podle zvyklostí měli být po výslechu dodáni do zajateckého tábora. Avšak nestalo se tak. Na popud Haupricha a za schválení Karrasche byla ustavena popravčí četa v čele s SS untersturmführerem Ernstem Albrechtem, jenž byl arogantní a surový, za což si

---

¹⁹⁸ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 196.

¹⁹⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 27/46.

vysloužil přílehlavou přezdívku „Krvavý pes“ (Bluthund). Tento rodák z Gelsenkirchenu byl členem SS divize Liebstandarte, později získal několik vyznamenání na východní frontě a ještě později byl velitelem stráže na SS komandatuře na Konopišti. Nedaleko konopištského rybníku na cestě na Václavice bylo za Albrechtova velení všech osm amerických letců bez milosti ranou do týla popraveno. Jejich mrtvoly byly zakopány nedaleko Vánova statku. Až na počátku roku 1947 byla těla exhumována za přítomnosti amerických orgánů a odvezena na americký vojenský hřbitov do Belgie. Z dnešního pohledu to byl těžko pochopitelný čin, navíc těsně před koncem války, když spojenecké armády z východu i západu byly již „za dveřmi“. Je nutné také uvést, že Karraschův syn byl za války velitelem německé ponorky, byl zajat Američany nedaleko Kanárských ostrovů a zbytek války strávil ve Spojených státech amerických, kde se mu v zajetí vedlo relativně dobře, o čemž byl Karrasch otec informován. Z tohoto pohledu je nepochopitelné, proč se k americkým zajatcům nechoval stejně velkoryse. Je možné spekulovat o alkoholu (svědek Dušák po válce vypověděl, že u německých jednotek je chaos a že se tam pije)²⁰⁰ nebo o určitých psychických problémech vyšších důstojníků vyvolaných blížící se porážkou sebevědomých nacistů. Jiným důvodem může být plnění tajného rozkazu SS reichsführera Himmlera, jímž bylo nařizováno zastřelit spojenecké letce, neboť ti byli Himmlerem označeni za teroristy.²⁰¹ Dalším, velmi prostým, důvodem mohl být fakt, že dále zmiňovaný důstojník SS Hauprich měl svoji rodinu v Ústí nad Labem (jeho manželka z Ústí nad Labem pocházela a uměla dobře česky), přičemž toto město bylo cílem sestřelených amerických letců, navíc se údajně měl jeden z pilotů Hauprichovi při výslechu vysmívat. Pravdu se dnes již patrně nedozvíme, možná se jednalo o kombinaci výše uvedených důvodů. Hauprich také měl údajně vyslat a řídit postup pancéřových vozů z SS divize Wallenstein po staré benešovské silnici na Prahu, kde tato vojska SS napáchala řadu zločinů proti obyvatelstvu Prahy, zejména v bojích okolo Pankráce. Dalším zločinem, který měli mít velící důstojníci cvičiště na svědomí, byla vražda 7 mužů z Mirošovic, Sulic, Nové Hospody a Pyšel. Tito byli zavlčeni do budovy obecné školy v Pyšelicích dne 5. května 1945 a o den později byli transportováni na velitelství v Konopišti, kde měli být všichni popraveni. Jejich mrtvoly se nikdy

---

²⁰⁰ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 305-191-3.

²⁰¹ Moczarski, K.: Rozhovory s katem. Praha 1985, s. 292, 293.

nenášly, avšak faktem zůstává, že se domů nikdy nevrátili a o jejich vraždě svědčí několik nepřímých důkazů.²⁰² Po válce byla většina SS-mannů z prostoru cvičiště zajata americkou armádou (viz. výše) Karrasche a Haupricha nevyjímaje. Oba pobývali určitý čas v zajateckém táboře nedaleko Horažďovic. Bylo by možné předpokládat, že američtí vojenští prokurátoři budou mít eminentní zájem, aby byli viníci této sprosté vraždy svých letců spravedlivě potrestáni, avšak z neznámých důvodů se tak nestalo. Přestože místní vyšetřovací orgány poskytly americkým úřadům celou řadu důkazů a výpovědí svědků, nikdo nebyl za tento čin Američany potrestán. Brigadeführer Karrasch se měl relativně dobře, když pobýval v zajateckém táboře v Dachau, kde ho viděl později v Praze popravený gestapák Soppa. Snaha o jeho vydání do ČSR byla bezvysledná. Hauprich se na území ČSR 12. 12. 1946 jako zajatec vrátil (spolu s dalším důstojníkem SS Kleinem, viz. dále), ale byl vydán omylem a v rámci udržení dobrých vztahů s Američany byl vrácen už 14. 1. 1947 do zajateckého tábora v Dachau, aby ho oni sami mohli potrestat. Ovšem jak bylo uvedeno výše, nikdy k jejich potrestání nedošlo a oba podezřelí byli nakonec Američany „gentlemansky“ propuštěni. Zajímavostí je fakt, že za Haupricha se přimlouval dopisem dr. Vladimír Vodička, advokát z Benešova, který působil u retribučních případů jako advokát nebo jako předseda trestní komise nalézací.²⁰³ Zločiny z Konopiště zůstávaly dlouhou dobu bez povšimnutí, až v šedesátých letech v rámci prověrek StB se začalo znovu uvažovat o trestním stíhání viníků. V archivech vybírali příslušníci československé tajné policie vhodné nevyřešené případy, jež by se daly v NDR nebo NSR odstíhat. Tyto akce byly vedeny pod krycími jmény „Karrsch a spol.“ a „Konopiště“. Stíhání měli být nejen přepokládání iniciátoři poprav, tedy Hauprich a Karrasch, ale i další osoby, zejména členové popravčí čtyry nebo Karraschův pobočník Sander. Trestní stíhání bylo zahájeno v srpnu 1971, stíhání byli Alfréd Karrasch a Ernest Albrecht pro trestný čin vraždy ve spolupachatelství a Otto Hauprich pro trestný čin vraždy ve formě návodu.²⁰⁴ Zajímavé je, že zákonnou normou byl trestní zákon číslo 140/1961 Sb., neboť tento zákon byl pro pachatele příznivější než předchozí trestní normy. Dokonce byl obviněným ustanoven v ČSR obhájce ex-offo. Byl vypracován tzv. pamětní spis

---

²⁰² Viz také výše, s. 71 a násl.

²⁰³ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-16-1.

²⁰⁴ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. V 11232.

Československou vládní komisí pro stíhání nacistických válečných zločinců, na jehož základě bylo trestní stíhání předáno do Západního Německa.²⁰⁵ Řízení probíhalo původně u státního zastupitelství v Essenu. Ze SRN však přišla pro československé vyšetřovatele nemilá zpráva, Alfréd Karrasch zemřel dne 30. 8. 1968, tudíž jeho trestní stíhání bylo generálním prokurátorem ČSSR 26. 9. 1972 zastaveno.²⁰⁶ Stejně tak trestní stíhání dopadlo i u Ernesta Albrechta, tedy z důvodu jeho smrti bylo zastaveno. Případ byl předán pro věcnou příslušnost do Trieru. V listopadu 1976 byl státním zastupitelstvím v západoněmeckém Trieru vyslechnut obviněný Otto Hauprich. Ve své výpovědi jakýkoliv podíl na vraždě osmi amerických letců popřel s tím, že v inkriminované době se na Konopišti vůbec nenacházel. Uvedl, že byl v Benešově u tehdejšího starosty Benešova Krejzy.²⁰⁷ V této době již Krejza nežil a nebylo možné ho vyslechnout, avšak několik svědků tvrdilo, že v onen den vidělo na vlastní oči Haupricha v budově Komandatury a navíc byl viděn, jak osobně řídil motocykl se sajdkárou, v němž vezl jednoho ze zajatých letců. Výsledky došetření byly poslány do SRN. Přes tato došetření bylo trestní stíhání Otto Haupricha usnesením státního zastupitelství v Trieru ze dne 14. 7. 1978 pro nedostatek důkazů zastaveno.²⁰⁸ Kvůli témuž zločinu byli stíháni státním zastupitelstvím v Dortmundu také Karraschův pobočník a bývalý SS hauptsturmführer Herbert Sander, rodák ze slezského Hirschbergu a „majitel“ dřevěné nohy, a člen popravčí čety SS oberscharführer Heinz Kureck. Ale i proti nim bylo trestní stíhání zastaveno, a to 28. 3. 1979.²⁰⁹ Kureckovi nebylo možné střelbu na letce prokázat (tvrdil, že jediný, kdo střílel, byl Albrecht) a i kdyby to možné bylo, považoval německý státní zástupce případ za promlčený (i přesto, že od roku 1970 platila Úmluva o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti!). Sanderovi zase nebylo možno prokázat přímou účast na zastřelení amerických letců. Posledním stíhaným v souvislosti s konopišťským případem byl další člen popravčí čety SS oberscharführer Erich Merwitz, rodák z Ústí nad Labem ovládající velmi dobře český jazyk. Stíhalo ho státní zastupitelství v Itzehoe a Merwitz se doznal, že na letce střílel a že títo byli usmrceni střelbou celé popravčí čety. I přes jeho přiznání

---

²⁰⁵ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-164-5.

²⁰⁶ Národní archiv, fond Generální prokuratura ČSSR.

²⁰⁷ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-16-1.

²⁰⁸ Národní archiv, fond Generální prokuratura ČSSR.

²⁰⁹ Národní archiv, fond Generální prokuratura ČSSR.

bylo i proti němu trestní stíhání zastaveno, neboť i u něj shledal státní zástupce jeho čin jako promlčený!²¹⁰

Werner Noack,²¹¹ původně německý obchodník, udělal poměrně slušnou kariéru v SS. Zúčastnil se tažení do Francie, kde získal vyznamenání. Od roku 1942 sloužil v Benešově a na Konopišti u komandatury SS, a to až do konce války. V SS dosáhl hodnosti hauptscharführera. V roce 1943 se oženil s Češkou Mandáskovou. Na počátku května 1945 se se svou manželkou snažili z Benešova uprchnout na kolech, ale byli zajati Rudou armádou a poté se vrátili do Benešova, kde byl Noack 30. května 1945 zatčen. Za svou činnost byl souzen v Benešově 14. února 1946 a výsledkem soudního jednání byl pro Noacka trest 10 roků těžkého žaláře. Z výkonu trestu se ho snažil „vyreklamovat“ Lužickosrbský zemský výbor, neboť Noacka – Nowaka označoval za Lužického Srba. K uvolnění k odsunu však nedal souhlas ONV v Benešově, neboť považoval údaje o Noackovi za nepravdivé. V roce 1955 byl Noack vysídlen do SRN.

Jak už bylo uvedeno výše, nacházel se nedaleko Bystřice u Benešova koncentrační tábor pro židovské míšence nebo manžele osob označovaných Němci jako Židy (Sonderlager für jüdisch versipte Ariet und jüdische Mischlingen). Patřily k němu ještě dva pobočné tábory, ve Vrchotových Janovicích a ve Tvoršovicích. Jelikož se tábor nacházel na území cvičiště SS, byl za celé území zodpovědný brigadeführer Karrasch, přímo za tábor potom jemu podřízený sturbannführer Hauprich a výkonným velitelem tábora byl hauptscharführer Maurer. Z výše uvedeného vyplývá, že ani Karrasch ani Hauprich se v Československu trestu nedočkali. Naopak Ernest Maurer²¹² stanul před benešovským senátem MLS Tábor jako jeden z posledních dne 29. dubna 1947. Důvodem takto pozdního konání soudního procesu byl fakt, že tento původně sklenář a truhlář byl z americké zóny okupovaného Německa dodán do Benešova až 6. března 1947. Zajímavé je, že během roku 1945 po odsunu do Německa americkými orgány pobýval u své manželky na svobodě a až koncem roku 1945 byl německou policií znovu zatčen a vězněn v různých táborech pod americkou správou, naposledy byl internován v Dachau. Na výzvu ve Svobodných novinách se přihlásila celá řada svědků, jenž vypovídali vesměs

---

²¹⁰ Národní archiv, fond Generální prokuratura ČSSR.

²¹¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 27/46.

²¹² SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 73/47.

v neprospěch bývalého německého velitele koncentračního tábora. Svědci vypovídali nejen o otřesných poměrech týkajících se ubytování, stravy a práce, ale také o chování obviněného. Jeho „zálibou“ bylo trestání obyvatel lágru a pití alkoholu. Při spojení obou jeho „koníčků“ internovaní velmi trpěli. Pověstné bylo jeho bití holí, kdy se internovaní museli bít navzájem, a pokud někdo bil potrestaného příliš mírně (podle Maurera), byl tento exekutor sám holí potrestán. Maurer také počítal jen dost silné rány (podle něj), takže z trestu dvaceti ran holí mohlo být ran třeba dvojnásobně. Smutně proslulé byly i jeho „apely“, kdy internovaní stáli celé hodiny v jakémkoliv počasí v pozoru nastoupení. Dále internované týral různými druhy cvičení. Neměl také rád nemocné, a tak se snažil držet počet osob na marodce na minimu a odpíral také posílat těžce nemocné do benešovské nemocnice. Za toto vše byl odsouzen k doživotnímu těžkému žaláři, přičemž jako zákonné ustanovení byl v rozsudku uveden pouze § 2 „Velkého“ dekretu (hauptscharführer SS). V červnu roku 1955 mu byl amnestií trest snížen na 25 let a téhož roku v listopadu byl rozhodnutím generálního prokurátora vysídlen do SRN.

S táborem pro židovské míšence v Bystřici u Benešova souvisí i provinění Františka Čechmánka.²¹³ Ten jako vedoucí kuchyně a proviantury zneužíval svého postavení k osobnímu prospěchu tím, že okrádal osoby v lágru ubytované, co se týče kvality i kvantity jím připravované a podávané stravy. K osobám umístěným zde se choval povýšeně a podlézal německým osobám odpovídajícím za chod tábora. Dával najevo své antisemitské a protičeské smýšlení. Na výzvu v Rudém právu se přihlásila celá řada svědků, jež Čechmánka z jeho činnosti usvědčila. Jeho případ se však nedostal k mimořádnému lidovému soudu, ale pouze k TNK Benešov, kde obdržel poměrně nízký trest 7 měsíců, které si však již odpykal předchozí vazbou. Před stejnou komisí stanula i jeho manželka Štěpánka,²¹⁴ která za války pracovala se svým manželem v bystřickém táboře a někteří věznění ji označili jako „hysterku“. Stíhání proti ní však bylo zastaveno, neboť podle komise její jednání nenaplnilo skutkovou podstatu provinění podle „Malého“ dekretu.

Dalším táborem hrůzy byl koncentrační tábor v okolí Hradištku u Davle, jednalo se o pobočku koncentračního tábora Flossenbürek. S koncentračním táborem jsou spojeny osudy dvou retribučních vězňů. Oba byli důstojníci zbraní

---

²¹³ SOA Praha, TNK Benešov, TK 162/46.

²¹⁴ SOA Praha, TNK Benešov, TK 163/46.

SS, ale každý byl odsouzen z jiného důvodu. Tím prvním byl SS oberführer Emil Heinrich Kristof Klein.²¹⁵ I tento významný důstojník SS se stal vojákem (ženistou) již jako mladík v 18 letech (ročník 1898), v době první světové války bojoval na francouzské frontě jako ženista. Ženijní práce v armádě se mu stala osudem, po válce v armádě zůstal a z prostého vojína se stal důstojník. Do organizace SS vstoupil dobrovolně již v roce 1934. Ve druhé světové válce se zúčastnil bojů v Sovětském svazu, kde byl raněn. Po uzdravení v září 1942 byl jmenován velitelem ženijní školy v Hradištku na území cvičiště zbraní SS, kde působil až do května 1945. Asi 8. května 1945 odjel Klein z Hradištku směrem na jih aniž uposlechl poslední rozkaz o vyhození do vzduchu mostů přes Vltavu v Davlí, Štěchovicích, Vraném a přehradu ve Vraném. Zadržen byl už v civilním oblečení v Táboře, poté byl odvezen do Prahy, kde byl internován na fotbalovém stadionu na Letné. Přes Nymburk se dostal do odsunu do americké zóny v Německu. Zde byl poznán jako vysoký důstojník SS, zatčen německou policií, předán Američanům a ti ho pak na dožádání z Československa vydali československým orgánům. K vydání došlo před Vánoci 1946. Oficiálním důvodem dožádání bylo podezření na masakru hradištských vězňů v posledních týdnech války, neoficiálním pak také snaha přimět Kleina vypovídat o tzv. štěchovickém pokladu, který měl Klein v tamější krajině ukrýt. Byl vyšetřován důstojníky Obranného bezpečnostního zpravodajství v Praze, dále od konce ledna 1947 také v Benešově, ale bez zjevného úspěchu.²¹⁶ Ani pozdější výslechy k tomuto tématu nevedly k žádnému objevu. Protože mimořádné lidové soudy již nefungovaly (svoji činnost skončily na počátku května 1947), byl Kleinův spis postoupen Krajskému soudu trestnímu v Praze, u kterého byl nakonec Klein souzen. Stalo se tak 22. 1. 1948, odsouzen byl pouze za své členství u zbraní SS a to na 12 roků těžkého žaláře. Naopak z nařčení, že měl podíl na masakru bezbranných vězňů, se dokázal vyvinit. Klein podal odvolání a zároveň zmateční stížnost k Nejvyššímu soudu do Brna z důvodu nepoužití § 16 odst. 2, který měl být dle jeho názoru použit, neboť měl zmínit zlo tím, že zachránil budovu jedné myslivny před obsazením německými úřady. Dále se hájil tím, že ačkoliv byl velitelem hradištské oblasti, masakrům, zlému zacházení a špatným životním

²¹⁵ SOA Praha, MLS Praha, LS XV 377/48.

²¹⁶ Už v únoru 1946 tajně odvezli Američané tzv. Frankův archiv ze štoly poblíž Hradištku, později ho na politický nátlak vrátil, i když se spekuluje, zda materiály byly vráceny všechny.

podmínkám nemohl zabránit. Nejvyšší soud o podaném odvolání rozhodl netradičně a to tak, že bez projednání opravného prostředku předával případ veřejnému žalobci u mimořádného lidového soudu. Byl totiž již duben 1948 a mimořádné lidové soudy začaly po únorovém vítězství komunistů opět fungovat. Podruhé tedy stanul Klein před československým soudem 18. června 1948. Odsouzen byl za stejný čin jako v prvním případě, tedy za své členství v SS, ale trest mu byl zvýšen na 20 roků těžkého žaláře. Že v pozadí stály tajné služby a jejich snaha o nalezení tzv. štěchovického pokladu, tudíž snaha co nejdéle Kleina udržet v republice, je zřejmé. Stejně jako ostatní retribuční vezni prošel celou řadu věznic, zhoršil se mu zdravotní stav. V roce 1962 se něj nevztahovala amnestie a propuštěn byl až na Vánoce 1964. Byl vysídlen do SRN.

Druhým odsouzeným důstojníkem působícím v Hradištku byl SS Oberscharführer Alfréd Kuss.²¹⁷ Tento rodák z Myslivetzu byl původním povoláním účetní a pracoval u městské správy ve Zhořelci. V roce 1939 nastoupil k Waffen SS jako dozorce vězňů v koncentračním táboře Buchenwald. O dva roky později byl přeložen do koncentračního tábora ve Flossenbürgu, kde pracoval jako písař. V roce 1943 se stal velitel nově zbudované pobočky flossenbürgského tábora v Hradištku u Davle na území vojenského cvičiště zbraní SS. Tato pobočka byla zřízena na místě bývalého pracovního tábora. Do tábora byli internováni především političtí vezni z Francie, Ruska i jiných zemí. V táboře pro téměř 500 vězňů byly podmínky obzvláště kruté. Jeden z francouzských vězňů po válce uvedl, že podmínky zde byly horší než v Buchenwaldu. Vězni chodili na těžké práce na stavbu silnic a opevnění, v pozdější fázi války i na výkopové práce k protitankovým okopům. Za neplnění povinností byli také trestáni a několik vězňů bylo i zastřeleno při pokusu o útěk. Teror dostoupil vrcholu, když mezi 9. a 11. dubnem 1945 bylo asi 50 vězňů mimo tábor při cestě na pracoviště nesmyslně postříleno mladými strážnými ze strážného oddílu SS. Přeživší vězni vyprávěli, že přesně nezjištěný důstojník SS dal povel „k zemi“ a vojáci do ležících vězňů stříleli. Poté museli pokračovat v cestě do práce. Zranění, kteří se chtěli nechat ošetřit, byli později bez milosti zastřeleni. Za tento masakr měl být osobně zodpovědný SS sturmbannführer Ernst Lange, který velel strážním oddílům a k tomuto masakru měl dát rozkaz (viz. výše). Velitelem

---

²¹⁷ SOA Praha, MLS Praha, LS XV 178/48

hradištské oblasti byl SS oberführer Klein, který poté toto řádění zastavil. V retribučním řízení byl Klein zproštěn obžaloby za účast na masakru. Po válce byl rovněž Kuss obviněn, že proti tomuto masakru nezasáhl, když o něm po první dnu musel vědět. Proto se československé orgány snažily o jeho vydání, neboť Kuss jako jiní důstojníci SS uprchl do zajetí k Američanům. V Německu byl na základě udání jednoho bývalého vězně vypátrán, zatčen a 22. února 1947 dopraven do Československa. Jeho činy se do konce první fáze retribuice nepodařilo zcela objasnit, proto byl souzen až v období obnovené retribuice a to u MLS Praha. Původně se mělo hlavní líčení proti Kussovi konat 8. září 1948, ale kvůli pohřbu prezidenta E. Beneše bylo soudní jednání přeloženo na 15. září 1948. Senát MLS Praha ho nakonec uznal vinným z členství v SS a z podpory a propagace nacismu, čehož se měl dopustit tak, že jako velitel koncentračního tábora dopustil, aby vězni byli týráni a aby bylo 48 z nich zastřeleno. Naopak zproštěn byl obžaloby ze skutku, kterého se měl dopustit při evakuaci tábora, kdy měl dát rozkaz k usmrcení smrtícími injekcemi 21 vězňů neschopných přesunu. Toto zproštění mu zachránilo život. Soud vyřkl „pouze“ trest odnětí svobody na doživotí. V roce 1953 žádala jeho manželka Kathe Kussová o milost pro svého manžela, avšak bezúspěšně. O dva roky později byl díky amnestii Kussovi snížen trest na 25 roků těžkého žaláře. Ale už o rok později, 12. dubna 1956, byl rozhodnutím generálního prokurátora vysídlen do SRN.

Německá okupační správa a služba v cizím vojsku

Benešovsko, stejně jako jiné oblasti, bylo plně v rukou německých okupačních správních orgánů. Nahrávala jim i blízkost cvičiště zbraní SS, kde bylo dislokováno velké množství vojáků a vojenské techniky. S rychle se blížícím koncem války však i tyto osoby z Benešova před hněvem místních obyvatel raději prchly. Zvolily stejnou trasu jako kolona vojsk SS z prostoru benešovského cvičiště, ale na rozdíl od nich neměly právo přednostního průjezdu a k americkým závorám se většinou nedostaly.

Ve této koloně prchal i „výkvět“ benešovských nacistů, hlavně vedoucí NSDAP v Benešově ortsguppenleiter NSDAP a SS obersturmbannführer Nikolai Strobel z Bavorska, postrach všech českých lidí ve městě a okolí. Mimo to

vykonával také funkci nuceného správce majetku židovského velkostatkáře z Benešova Steindlera a nuceného správce majetku šlechtice Jiřího Šternberka. Strobel, tento nevzdělaný Němec, se nacistou stal již v roce 1923 a později patřil k nacistickým bojůvkám, ještě později, po uchopení moci nacisty, se stal „sonderkomisařem“ a pronásledoval své protivníky z řad odpůrců nacismu, přičemž nešetřil ani lidských životů. Jako jeden z prvních stoupenců Hitlera byl jeho osobním přítelem.²¹⁸ A samozřejmě – byl zavilý odpůrce všeho židovského. Z Benešova nechal odtransportovat do Terezína a Osvětimi asi 350 Židů. Možná stejně velký odpor jako k Židům měl i k Čechům. V době tzv. „heydrichiády“ se podílel na zatčení a popravě několika významných benešovských občanů. Ve svých rukou koncentroval celou řadu udání, které poté postupoval nejčastěji gestapu. Při útěku z Benešova si ještě údajně povzdechl, že jich (myšleno Čechů a Židů) „neoddělal“ víc.²¹⁹ Mezi dvěma nejmocnějšími muži v Benešově v době okupace – Strobelem a Karraschem – panovalo napětí až nesnášenlivost.²²⁰

Dalším mužem na útěku byl komisařský vedoucí židovské firmy ATAS, schulungsleiter (výchovný vedoucí) a zellenleiter NSDAP Josef Augustin. O tomto zuřivém nacistovi někteří svědkové vypovídali, že vedl nemravný život a že přesto, že měl manželku a děti, rád vyhledával společnost „povolných“ žen. Svědkyně Sochůrková hovoří dokonce o „orgiích“, o nichž je zmínka u případu obviněné Rossmannové.²²¹

Spolu s nimi prchali z Benešova i další představitelé německé okupační moci a fanatičtí nacisté – vrchní vládní inspektor při okresním úřadu a vedoucí SA v Benešově Martin Strassel,²²² vrchní inspektor státních statků a lesů Fritz Altmann, vedoucí pracovního úřadu dr. Hergel a jiní.

Všichni měli tu smůlu, že se nenacházeli v přední části oné kolony, a byli zajati Rusy. Panika se celkem pochopitelně projevovala i u nich. Augustin žádal ozbrojenou část kolony, aby jeho i jeho rodinu raději zastřelili. Strobelovi se porouchalo auto, a tak bylo zapáleno. Novopečení zajatci měli být převezeni přes Strakonice do internačního tábora k městu Tábor. Zde však mělo být údajně plno, a tak je možné, že někteří z nich byli převezeni do internace do tábora poblíž Dačic

²¹⁸ SOA Praha, SOKA Benešov, fond ONV Benešov 1945 – 48, k. č. 6.

²¹⁹ Renner, E.: Gisela – zlý duch města, Benešovský kalendář, 2006, číslo 3, s. 11.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Viz. s. 122.

²²² Ten měl mít příbuzné v Ulbingu u Pasova, ale prověrkou v tomto místě nebylo v červnu roce 1946 zjištěno žádných kladných poznatků k současnému pobytu Strassela.

(mohlo se jednat o velký sběrný tábor v Českém Rudolci). Ze sběrných táborů se většinou benešovských Němců patrně podařilo v transportu uniknout do Německa. Část zajatců (asi většinou ženy a děti), v níž byla například Strobelova manželka, Augustinova manželka s dětmi nebo níže podrobněji zmiňovaná Sochůrková, putovala směr internační tábor Slavonice. Zde si uprchlíci mohli vybrat, do které části bývalé Říše chtějí být odsunuti. Augustinovi zvolili Vídeň, Strobelová a Sochůrková Durynsko. Ve Slavonicích obdržela Augustinová dopis od svého manžela, v němž se s ní loučí, neboť umírá na tyfus.²²³ Na závěr zbývá jen dodat, že kromě Sochůrkové se nepodařilo nikoho z výše jmenovaných později vypátrat a postavit před mimořádný lidový soud. Snad jen Augustin si svým útekem nepřímou způsobil smrt, když patrně zemřel na tyfovou nákazu. Pro nedostatek svědectví je nutné rekonstrukci útěku německých prominentů uchopit velmi opatrně, protože svědectví pochází namnoze pouze od samých pronásledovaných. Faktem zůstává, že členové vyšetřovací komise, kteří se vydali po stopách nacistů z Benešova, neměli úspěch. Příímý účastník tohoto pátrání JUC. Dráb uvádí tyto stopy sice jako falešné, ale zároveň přiznává, že internační tábor v prostoru Český Rudolec nedaleko Dačic nebylo možné prohlédnout, protože se zde nacházelo asi 80 000 osob, přičemž neexistovala kartotéka internovaných a prohlížení by benešovským vyšetřovatelům trvalo podle vlastního odhadu nejméně tři dny.²²⁴

Obchodník zeleninou Josef Schamal²²⁵ přibývá do Benešova na počátku okupace z Liberce naopak dopaden byl. Stalo se tak 19. května 1945 na nádraží v Benešově. Bylo mu kladeno za vinu, že v době nesvobody byl členem NSDAP a vedoucím NSV pro Benešov. Dále byl podezřelý, že se jako komisařský vedoucí asi 15 obchodů v Benešově a okolí nezákonně obohatil. Ve Volksturmu měl funkci účetního. Staral se také o přidělové lístky pro německé občany. Dnes už těžko můžeme určit, co vše by mu nakonec soud prokázal. K soudu totiž nedošlo, protože 3. ledna 1946, den před stanoveným datem hlavního líčení, Josef Schamal ve vazbě jako pětapadesátiletý zemřel. Jako příčina smrti je v úmrtním listě uvedena arterioskleróza. Pochován byl na benešovském hřbitově.

---

²²³ Renner, E.: Gisela – zlý duch města, Benešovský kalendář, 2006, číslo 3, s. 13. Podle jiných informací onou nemocí měla být úplavice, viz Archiv bezpečnostních složek MV ČR, sign. Kartotéka.

²²⁴ Dráb, J.: Hledáme Gestapáky!, Benešovský kraj, 1945, č. 3.

²²⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 324/45.

Známou postavou ve Voticích byl majitel továrny na výrobu likérů a octa Wilhelm Krigelstein.²²⁶ Původně byl učitelem, jako profesor učil v Praze na státní německé škole. Působil též jako rektor Univerzity Karlovy v Praze v komerčním oddělení. Tento pražský Němec přibyl do Votic v roce 1940, když jeho snoubenka a později i manželka Eleonora kvůli zdravotním problémům potřebovala z městského prostředí Prahy. Přišel sem po dohodě s továrníkem Kleinem, jenž byl Žid a jako takový nemohl svou továrnu dále provozovat. Domluvil se s ním, že po válce, až se Klein vrátí, budou továrnu vlastnit jako společníci. Továrna měla být „arizována“ a Krigelstein ji později koupil, jak sám uvedl, aby ji nekoupil jiný Němec, jenž by se k českým osobám a majetku nechoval jako on. O továrnu měla zájem i Soňa Žofie Veselíková, o níž se pojednává níže. To, že továrnu dostal Krigelstein, mu patrně Veselíková nikdy neodpustila a když bylo po válce s Krigelsteinem relativně dobře zacházeno, velmi to kritizovala, i ve své básni z votického žaláře „Block a Zellenleiter, Votic pán“. Jako Němec se ve Voticích stal opravdu blockleiterem a zellenleiterem NSDAP, ale po celou dobu se snažil chránit české obyvatele před okupační zvlí. V mnoha případech se mu to dařilo. Například i jeho zásluhou za „heydrichiády“ nebyl nikdo z Votic uvězněn a popraven prostě proto, že do Votic přibývali gestapáky na mol opil. Dále kupříkladu na sklonku války ukrýval před německými orgány ilegálního pracovníka ing. Pluhaře. Pravdou také je, že za války si díky velkým příjmům žil relativně dobře a na několika jeho účtech byly vysoké obnosy peněz, které však po válce propadly státu. Nicméně po osvobození byl zatčen a za své jednání v době okupace byl obviněn, neboť jeho jednání se dalo podřadit pod § 3 odst. 2 „Velkého“ retribučního dekretu. Avšak použitím § 16 odst. 2, neboť v té samé době, jak už bylo uvedeno, pomohl řadě českých lidí a po válce až nadstandardně pomáhal vyšetřovacím orgánům, bylo upuštěno od potrestání odsouzeného Krigelsteina. Soud se konal 13. února 1946 v Táboře za předsednictví dr. Zacha. Po skončení soudního řízení byl propuštěn na svobodu. Jako Němec kupodivu ani nebyl vysídlen, požádal o československé občanství, jež mu bylo patrně uděleno, a po válce působil na Šumavě, kde ve Volarech pracoval v potravinářském družstvu.

---

²²⁶ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 368/45. Spis se však v SOA Třeboň nenachází, nachází v SOA Praha, TNK Votice. Ve spisech je možné se setkat jak s tvarem Krigelstein, tak Krieglstein.

Říšskoněmecký příslušník Karel Hocke²²⁷ působil za okupace jako ředitel muniční továrny Sellier & Bellot ve Vlašimi. Veřejný žalobce ho vinil z toho, že jako německý pověřenec v továrně podával zprávy o sabotážích, špionáži, ilegálním hnutí a jiné důležité zprávy německému Vojenskému úřadu v Praze (Abwehrstelle) a Gestapu v Havlíčkově Brodě, Táboře a Benešově. Žalobcem byl v tomto případě dr. Klouda, jenž také v Benešově působil jako předseda jedné z trestních komisí nalézacích. I obžalovaný Hocke byl jako někteří další vyšetřován nejprve NKVD. Nakonec pro něj mělo soudní jednání šťastný konec, neboť byl v celém rozsahu zproštěn obžaloby a po skončení jednání propuštěn na svobodu.

Tolik štěstí před retribučním soudem neměl Rudolf Wahala,²²⁸ německý občan bydlící tehdy v Brodcích u Týnce nad Sázavou. Veřejný žalobce ho vinil z toho, že jako pověřenec pro zbrojní průmysl (Abwehrbeauftragter) u firmy Ing. Janeček v Týnci nad Sázavou podával zprávy Abwehrstelle v Praze, Gestapu v Praze, Táboře a Benešově o špionáži, sabotážích a zejména o politických událostech. Dále mu bylo kladeno za vinu, že svým jednáním způsobil ztrátu svobody několika zaměstnanců továrny a smrt jednoho z nich. Po provedení důkazů v hlavním líčení, včetně posudku vojenského znalce stran povahy podávaných zpráv a vojenské zrady, však benešovský senát MLS Tábor dne 3. prosince 1946 konstatoval, že se obžalovaný v tomto směru obžaloby zprošťuje. Jediné, čím se podle soudu Wahala za okupace provinil, byla jeho činnost v NSDAP v Týnci nad Sázavou, kde jako blockleiter svou funkci skutečně aktivně vykonával. Trestem mu bylo pětileté odnětí svobody. V roce 1947 ONV v Benešově souhlasil s odsunem Rudolfa Wahaly do Německa, avšak ze spisů vyplývá, že na svobodu se dostal až díky podmíněčnému propuštění v říjnu 1948. Ve spisech není uvedeno, zda v Československu zůstal, či zda byl vysídlen do některé části Německa.

Čtrnáctý květen 1945 byl patrně přelomový pro německou rodinu Panzerovu, posledně z Benešova, a to v tom zlém slova smyslu. Toho dne byl Rudolf Panzer²²⁹ na příkaz ONV v Benešově zatčen a zbytek jeho rodiny (manželka, dvě dcery a matka) byl internován v bývalém koncentračním táboře

---

²²⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 611/46.

²²⁸ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 630/46.

²²⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 238/46.

v Bystřici u Benešova. Podle dochovaných dokumentů byl Panzer za okupace pohříchu typicky jednající člověk, pro nějž byly tou nejvyšší hodnotou peníze. Tato „obojakost“ se mu nakonec nevyplatila v obou režimech, které v naší republice vládly ve čtyřicátých letech dvacátého století. V roce 1934 za tzv. první republiky žádal tehdejšího ministra zahraničních věcí dr. Beneše o půjčku 500 000 Kčs s tím, že na oplátku bude přispívat na chudé a že Benešovi nechá vystavět pomník. Po mnichovské zradě a vzniku Protektorátu Čechy a Morava ochotně na Beneše zapomněl a stal se v Benešově zellenleiterem NSDAP a členem SS v hodnosti unterscharführera. V těchto funkcích působil až do roku 1943, kdy na něj „praskla“ předválečná záležitost s teď Němci nenáviděným prezidentem Benešem. Proto byl vyloučen z obou výše zmíněných nacistických organizací. Nicméně z pohledu retribučního soudnictví jeho vyloučení nebylo relevantní a Panzer byl členstvím v NSDAP a SS uznán vinným. Navrch se ještě soudu podařilo prokázat, že se na úkor židovského občana Heřmana z Benešova obohatil, a to tak, že od něj jako činovník nacistických organizací koupil, využívaje Židovy tísně, továrnu na zpracování kůže za 300 000 Kčs, když hodnota továrny byla 7 150 000 Kčs, a ještě k továrně obdržel hotovost pět miliónů korun. Soud s Rudolfem Panzerem se konal v Benešově 27. března 1946 a byl mu vyměřen trest v trvání 10 roků těžkého žaláře. Přes četné žádosti o milost, jež podával sám nebo jeho rodina z Bavorska, se pravděpodobně na svobodu dostal až po odpykání celého trestu v květnu 1955 a lze předpokládat, že poté byl předán ke své rodině do SRN.

Nechvalně známou byla v Benešově neoblíbená Gisela Sochůrková,²³⁰ zvaná Gíza. Tato německá státní příslušnice pracovala jako sekretářka u vedoucího NSDAP v Benešově Strobela. Soudní jednání se Sochůrkovou bylo posledním jednáním konaným před benešovským senátem MLS Tábor. Tato vdaná žena, původně ošetřovatelka dětí, byla dopadena poměrně pozdě. Sochůrkové se podařilo ve zmatcích porevolučního období dostat do durynského Neustadtu, kde byla zaměstnána jako ošetřovatelka v nemocnici. V noci na 6. červen 1946 byla zde zatčena vrchním komisařem ONV JUDr. Schenkem. Do věznice v Benešově byla dodána 7. června 1946. Podle rozsudku horlivě vykonávala své funkce, například sekretářku u vedoucího NSDAP v Benešově,

---

²³⁰ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 71/47.

kromě toho řadu funkcí v německých organizacích jako NSV nebo NS-Frauschafft. Dále podporovala nacismus tím, že vybírala na německý Červený kříž, pomáhala zabavovat židovský majetek, přemlouvala české občany, aby si zažádali o německé státní občanství, vypracovávala pro svého nadřízeného Strobela seznam nepohodlných osob apod. Udala ještě 7 osob pro různé činy, například Karla Roubala, který jí patrně značně posilněn alkoholem při odklizení sněhu označil za „německou svini a gestapáckou kurvu“, za což si odseděl dva a půl měsíce v Terezíně, nebo Ludvíka Šturce, strážníka z Benešova, za to, že ji zdravil komunistickým pozdravem sevřenou pěstí. Tímto udáním mimoděk započala zatýkání tzv. „sluníčkářů“, jejichž jména prozradil zatčený a mučený Šturm. On sám „sluníčkářem“ nebyl, ale znal jich několik jménem. Někteří z později zatčených „sluníčkářů“ se z koncentračních táborů nevrátili. A kdo to ti „sluníčkáři“ byli? Byli to benešovští občané, kteří se ve volných dnech scházeli na náměstí v Benešově, kde „na sluníčku“ hovořili o nových důležitých zprávách, třeba z bojišť. Jednalo se o zprávy získávané z poslechu cizího rozhlasu. Sochůrkové hrozil až trest smrti, o čemž svědčí i přítomnost kata. Nakonec byla soudem odsouzena k trestu odnětí svobody na 20 let těžkého žaláře, dva soudci z lidu dokonce hlasovali pouze pro 15 let. Důvodem, proč nakonec trest smrti nedostala, byl fakt, že ji soud neprokázal vinu na zatčení „sluníčkářů“, neboť ona „pouze“ udala Šturce za komunistický pozdrav, nikoliv však přímo „sluníčkáře“. V roce 1953 jí prezident republiky svým rozhodnutím prominul z jejího trestu 7 let a v téže roce byla podmíněčně propuštěna. Nesměla se ale vrátit do Středočeského kraje, na práci byla po propuštění přidělena na statek Kaliště u Ústí nad Orlicí.

Svým chováním jistě ovlivnila i svého manžela Josefa Sochůrka,²³¹ původně pokrývače z Benešova. V roce 1939 se oženil s Gisélou, v roce 1940 na vlastní žádost a na naléhání své novomanželky získal německou státní příslušnost. Z tohoto důvodu musel nastoupit vojenskou službu v německé armádě. V bitvě u Stalingradu přišel vinou zranění o část ruky až po zápěstí. Po návratu do Benešova byl zaměstnán jako poštovní úředník. Zatčen byl na rozdíl od své manželky již 9. května 1945 v ranních hodinách. Mimořádný lidový soud Tábor, senát v Benešově ho za službu v cizím vojsku poslal 17. září 1946 na 20 let do

---

²³¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 526/46.

těžkého žaláře. Na svobodu se dostal díky milosti prezidenta republiky již v říjnu 1953. Zajímavé je na výpovědi odsouzeného, že podle svých slov o kolaborantské činnosti své ženy nevěděl.

Podobný případ je i případ Hugo Sehoře,²³² strojního zámečníka z Vlašimi. Ten byl také odsouzen benešovským senátem MLS Tábor k přísnému trestu 20 roků těžkého žaláře za službu v cizím vojsku. Tento muž německé národnosti však ve válce přímo nebojoval, po celou dobu války pracoval jako německý voják v hodnosti desátníka v dílnách, naposledy v Kielu, kde byl zajat anglickými vojáky. Trest se zdál přísný už jeho současníkům, proto Akční národní výbor ve Vlašimi požadoval v době obnovené retribuice snížení jeho trestu. Nakonec se dostal na svobodu v roce 1953 rozhodnutím prezidenta republiky, který mu prominul zbytek trestu.

I jeho manželka Jarmila Sehořová²³³ byla souzena mimořádným lidovým soudem, avšak na rozdíl od svého manžela byla senátem v Benešově zproštěna obžaloby. Ta jí kladla za vinu, že v době nesvobody vyhrožovala koncentračním táborem majiteli domu a jeho dceři, u kterých byla v nájmu. Jednalo se patrně o osobní mstu údajně poškozených, neboť z dochovaného rozsudku vyplývá, že soudcům se zdál poškozený proti obviněné silně zaujatý a na přání soudu, aby zopakoval, jak přesně mu obžalovaná vyhrožovala, odvětil „ať si soud nechá ty kličky, že obžalovaná je jednou vlastizrádce a vlastizrádcem zůstane“. Patrně její případ nebyl ani posléze projednáván trestní komisí nalézací, neboť její spis se ani u TNK Vlašim ani TNK Benešov nenachází.

Stejný trestný čin jako výše uvedení Sochůrek a Sehoř spáchal i Antonín Průša²³⁴ z Vlašimi. To znamená, že v době války na vlastní žádost obdržel německé státní občanství a v důsledku toho sloužil v německém, tedy cizím, vojsku, a to na východní frontě. Zde působil i v armádě generála Vlasova. Za své válečné činy obdržel i zimní medaili a záslužný kříž. Na počátku září 1944 padl do ruského zajetí. V prosinci 1945 se ze zajetí vrátil do Vlašimi a až v dubnu 1946 byl zatčen. Benešovský senát MLS Tábor ho za tento čin a ještě za členství v SA poslal v září 1946 na 20 roků těžkého žaláře. Tento příběh však nemá tradiční konec ve smyslu udělení milosti po určité době strávené v pracovních oddílech,

---

²³² SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 524/46.

²³³ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 479/46

²³⁴ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 554/46.

jelikož se Antonínu Průšovi podařilo odpoledne 21. září 1948 uprchnout ze statku Zálezly u Plzně, kam byl přidělen na práci ve výkonu trestu. Zamířil patrně na západ a jeho útěk se zřejmě zdařil dokonale, neboť ve spisech není zmínka o tom, že by byl dopaden.

K těmto případům služby v cizím vojsku je třeba uvést ještě tolik: Jednalo se o porušení zákona na ochranu republiky číslo 50/1923, s čímž počítal § 1 „Velkého“ dekretu. V těchto případech je možné vypozařovat ještě jeden společný jmenovatel. Tyto osoby obvykle nejprve dobrovolně požádaly o německé občanství, poté nastoupily do závodní stráže (Werkschutz), v těchto případech do muniční továrny Sellier & Bellot ve Vlašimi, a následně byly odeslány na východní frontu v uniformě německého vojáka.

Gestapo v Benešově

Smutně proslulá německá tajná státní policie Geheimestaatpolizei měla již v roce 1939 svoji služebnu v Benešově. Jednalo se o tzv. venkovskou pobočku pražské úřadovny (Aussendienststelle). Vedle soudní věznice a Fulínovy vily na Červených Vrškách byla hlavním stanem a vyšetřujícím místem benešovského gestapa vila Katuška u železniční tratě směrem na Konopiště. Zde byla ve sklepě umístěna mučirna vybavená kruhy ve zdi, ocelovými karabáči a jinými zvrhlými nástroji.²³⁵ Činnost gestapáků způsobovala v řadách ilegálních skupin četné ztráty a strach samozřejmě šířili i mezi lidmi, kteří s odbojem neměli nic společného. Jejich metody vyšetřování se dají označit doslova za nelidské.

Za několik let své působnosti se v Benešově u gestapa vystřídala celá řada zaměstnanců. Poválečnou spravedlnost zajímali především ti gestapáci, kteří působili v Benešově naposledy, zejména poslední dva roky.

Od roku 1944 byl vedoucím benešovské služebny SS-obersturmführer a později SS-hauptsturmführer Paul Hermann Feustl, jenž byl svým spolupracovníkem Weisserem charakterizován jako velmi přísný nadřízený.²³⁶ Jeho vyšetřovací spis vedl MLS Kutná Hora,²³⁷ protože Feustl řídil před příchodem do Benešova služebnu Gestapa v Kolíně. Tento horlivý nacističt byl

²³⁵ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 129.

²³⁶ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 259.

²³⁷ SOA Praha, MLS Kutná Hora, VS XIV 56/47.

přímo prototypem osoby, která se svými morálními vlastnostmi přesně hodila pro potřeby Třetí říše. Feustel,²³⁸ rodák z Legenfeldu, se vyučil kreslířem a tiskařem záclon, ale toto povolání nikdy pořádně nevykonával. Již v roce 1917 (narozen 1899) sloužil v německém císařském vojsku. Později přešel k zemské policii, ještě později k Schupo v Drážďanech, kde se stal také jedním z velitelů této úřadovny. Díky svým pracovním výkonům byl v roce 1936 zařazen jako kriminální komisař na gestapo. O rok později vstoupil do NSDAP, aby se v roce 1938 stal vedoucím úřadovny gestapa v Bautzenu (Budyšín), kde se v očích svých nadřízených vyznamenal potíráním osob protinacistického smýšlení. Na začátku 2. světové války prodělal výcvik policejních velitelů v Plauen (Vogtland) a v roce 1940 přichází do Prahy. Byl převelen na úřadovnu gestapa do Kolína coby její velitel. V roce 1942 vstupuje do SS a o dva roky později přibírá na svá bedra ještě velitelskou funkci Gestapa Benešov a je vyznamenán záslužným křížem II. třídy. V obou středočeských městech se dopouští celé řady retribučních i válečných zločinů. V Kolíně a Benešově se zdržuje až do konce války a v prvních květnových dnech bere na sebe civilní oblečení a vydává se pod falešnými doklady jako obchodní zaměstnanec firmy Vakuum Oil Copany Kolín spolu s dalšími svým vozem směrem na Rakousko. Feustel je jako civilista zadržen nedaleko Českého Krumlova a z amerického zajetí je již 17. 5. 1945 propuštěn. Zamířil do rodného Saska.²³⁹ Pátrání po něm bylo zatím v Československu bezvýsledné. Dokonce kolínský ONV vyslal do tehdy na čtyři části rozděleného Německa svého pátrače JUC. Vaníčka spolu s řidičem a svědkyní (pro případ konfrontace), aby zde na vlastní pěst pátrali po členech kolínského gestapa, zejména pak po Feustelovi. Bylo však předtím nutné získat souhlas ministerstva zahraničí a ministerstva vnitra. Československá vojenská mise v Berlíně musela této skupině vymoci povolení k pátrání od ruských vojenských úřadů, kdy tato žádost směrem k naší misi v Berlíně putovala kvůli své závažnosti šifrou.²⁴⁰ Úspěšného konce se však tato kolínská pátrací akce nedočkala. Někdejšího velitele kolínského a benešovského gestapa Feustela se dopadnout nepodařilo. Až v polovině 60. let při prověřování archivních spisů je opět nastolena otázka Feustlova potrestání, tentokrát vyšetřovateli československé StB. Jeho případ byl

---

²³⁸ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-81-5.

²³⁹ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-121-1.

²⁴⁰ Národní archiv, sign. 316-54-35.

rozpracován v rámci akce s krycím názvem „Mosaika“, byl vytvořen pamětní spis a tento byl poslán v roce 1966 skrze Ludwigsburgskou centrálu do NSR. Již předtím totiž bylo bezvysledné pátrání po pobytu Feustla v NDR. Jak se později ukázalo, bylo pátrání v NDR provedeno ledabyle, neboť až o několik měsíců po zaslání pamětního spisu do NSR se překvapivě ozvaly příslušné orgány NDR, že byl zjištěn pobyt podezřelého Feustla na území NDR. Stalo se tak díky vyšetřování bývalého policejního důstojníka Fritze Gottspfenniga, který určoval velitele popravčích čet v době „heydrichiády“ a jemuž dával v Pardubicích rozkazy právě Feustel. Situaci omlouval sám ministr státní bezpečnosti NDR Mielke, když psal československému ministru vnitra Kaskovi.²⁴¹ Rozběhla se čilá spolupráce mezi československými vyšetřovateli a vyšetřovateli NDR. Obě země do této činnosti nasadily příslušníky své státní policie. Jelikož již bylo proti Feustlovi v ČSSR vedeno trestní stíhání (jeho činy hmotně-právně posuzovány již dle z. č. 140/1961 Sb.), bylo na základě Smlouvy o právní pomoci mezi NDR a ČSR (později ČSSR) přeneseno trestní stíhání do NDR a to přes generální prokuratury obou států. Bylo zjištěno, že ještě v květnu 1945 se Feustel usadil v Hohenstein-Ernstthalu (obec mezi městy Zwickau a Chemnitz). Do roku 1951 pracoval u soukromé firmy, později pracoval jako vedoucí komisionářského obchodu se smíšeným zbožím v témže městečku. Spravedlnosti unikal díky falšování dotazníků a vlastního životopisu. Dne 14. 12. 1971 byl Feustel v NDR zatčen a byla na něj uvalena vazba, kterou trávil v Berlíně.²⁴² Byl proti němu sbírán důkazní materiál, který byl zasílán vyšetřovatelům do NDR. Tito pracovníci i několikrát osobně navštívili ČSSR, např. v červenci 1971 nebo v březnu a září 1972, kdy společně s místními vyšetřovateli prováděli operativně-pátrací úkony.²⁴³ Naopak českoslovenští pracovníci StB zase „na oplátku“ navštívili zejména samotný soudní proces s obviněným.²⁴⁴ V průběhu trestního řízení se Feustel k mnoha svým činům doznal, zejména pod tlakem důkazů o jeho vině, jež mu němečtí vyšetřovatelé předkládali. Soudní proces s obžalovaným Feustlem začal u Městského soudu pro Velký Berlín 27. 11. 1972 v 10 hod. dopoledne. Soudu předsedal dr. Hugot (předseda Městského soudu Velký Berlín), dalšími členy senátu byli soudce dr. Glück, archivář Schröder, vědecký

---

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-81-5.

²⁴³ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-121-1.

²⁴⁴ Tamtéž.

spolupracovník dr. Berwig (posledně dva jmenovaní jako soudci – laici) a doplňující soudce dr. Schneider a doplňující soudce – laik Eck. Jednalo se o speciální případ a tomu odpovídal i nestandardní počet členů senátu – pro tento případ byl zvýšen na 5 členů. Obžalobu zastupovali státní návladní pro Velký Berlín dr. Roehlová a její zástupce dr. Beinarowitz. Obžalovaný měl k dispozici dva advokáty jako své obhájce. Samotný proces byl neveřejný, do soudní síně nebyli vpuštěni ani zástupci médií. A tak jediné publikum tvořilo vždy 50 až 60 studentů policejní vysoké školy, policistů nebo příslušníků východoněmecké státní bezpečnosti. K hlavnímu líčení bylo prostřednictvím Československé vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců obesláno 21 svědků z Československa. Předvolání k východoněmeckému soudu jim bylo doručeno prostřednictvím místně příslušných soudů v ČSSR. K soudu do NDR se jich dostavilo pouze 5, 10 se jich omluvilo, 4 mezitím zemřeli a 2 se nedostavili bez omluvy. Na vině nízkého počtu dorazivších svědků bylo také jisté to, že německá strana nezajistila organizovaný příjezd svědků, včetně zajištění ubytování a stravy, což bylo německým kolegům československými úřady vytýkáno. Podle pracovníka StB, který se jednání zúčastnil, byl Feustel na svůj věk (73 let) v dobré fyzické i psychické kondici. Na otázky soudu o své osobě odpovídal rychle, na otázky týkající se jeho zločinů spíše sklesle. Záporně lze z dnešního pohledu nahlížet na poznámku výše uvedeného československého pracovníka StB, že „kladně lze hodnotit kontakt státní bezpečnosti NDR s předsedou soudu a prokurátorem během líčení i o přestávkách“.²⁴⁵ Je zřejmé, že o osudu obžalovaného bylo rozhodnuto již dopředu a i když jistě byl válečným zločincem, zcela fair procesu se v NDR nedočkal. Jeho proces se stal i politickou záležitostí. 6. 12. 1972 pronesla své závěrečné řeči obžaloba (asi 1,5 hodiny, návrh trestu smrti) i obhajoba, včetně obžalovaného. Ten hovořil asi 30 minut, své činy omlouval zejména tím, že po roce 1945 se zařadil do budování socialismu a vyjádřil zděšení nad návrhem prokurátora na trest smrti. Mimo protokol se vyjádřil, že využije všech možností, aby dosáhl nižšího trestu a z trestu odnětí svobody bude, dle jeho názoru, propuštěn kvůli jeho vysokému věku. Dne 11. 12. 1972 vynesl trestní senát Městského soudu pro Velký Berlín nad obžalovaným Feustlem trest smrti.²⁴⁶ Dle rozsudku tohoto soudu se Feustel, v rozsudku

---

²⁴⁵ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-125-1.

²⁴⁶ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-81-5.

označený jako tzv. Herrenmensch“ – panský člověk, dopustil válečných zločinů tím, že jako velitel kolínského a benešovského Gestapa toleroval a častěji také sám nařizoval tzv. „zostřené výslechy“, což znamenalo vlastně nelidské týráni vyšetřovaných. V této své funkci potíral také československé ilegální skupiny, např. skupinu „Zalabí“ nebo skupinu „Bureš“, dále organizací ÚVOD, Sokol aj., kdy následkem vyšetřování gestapem přišlo o život 132 československých občanů. Svůj teror vůči místním občanům zesílil Feustel v období po atentátu na Heydricha, kdy sám vydal rozkaz k zastřelení 9 osob nedaleko Kolína a dále odpovídal za provádění poprav 35 československých občanů v Pardubicích. Jeho dalšími válečnými zločiny byly vojenské akce proti partyzánům. V čele tzv. Sonderkommanda Chrudim (zvláštní komando) pátral po partyzánech, zejména ve východních Čechách a na Vysočině. Provedl vojenské razie v několika vesnicích s cílem získat informace, kde se partyzánské skupiny skrývají. Jednalo se o vesnice Lipovec, Licoměřice, Křížová a Vickovice. Z těchto vesnic bylo mnoho obyvatel vyslýcháno a při výsleších mučeno, 180 jich bylo zatčeno, 160 z nich skončilo v koncentračním táboře Malá pevnost Terezín a nakonec jich 41 zemřelo. Pomocí zaměřovače radiového vysílání byl zaměřen štáb partyzánské skupiny „Mistr Jan Hus“, jenž byl 26. 3. 1945 asi 300 německými vojáky, gestapáky a členy Sonderkommanda obklíčen. Po přestřelce, která trvala celou noc, zemřelo všech 7 přítomných členů partyzánského štábu, včetně velitele této skupiny majora Rudé armády Fomina a dvou ruských partyzánek. Celé akci velel obžalovaný Feustel, který na dvoře pardubického krematoria, kam byly mrtvoly partyzánů převezeny, střelil do těla majora Fomina, když tento pohnul rukou. Tento čin byl u soudu v NDR označen jako pokus vraždy. Obžaloba ještě Feustla vinila z toho, že dne 7. 5. 1945 na kolínském náměstí velel německým ozbrojeným silám při střelbě do neozbrojeného davu. Tento čin mu však nebyl prokázán. Celkově však podle soudu zapříčinil zatčení a převezení do vězení nebo koncentračního tábora 2 460 osob, z nichž 173 následkem toho zemřelo.²⁴⁷ Soud vzal za prokázané, že obžalovaný porušil svým jednáním jednak článek 6, písmeno b) a c) Statutu pro Mezinárodní trestní tribunál v Norimberku z 8. 8. 1945, dále článek 8 a 91 Ústavy NDR, § 91 a § 93 trestního zákona NDR, § 1 prováděcího zákona k trestnímu zákonu NDR, § 1 zákona o nepromlčitelnosti

---

²⁴⁷ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-81-5.

nacistických válečných zločinů z roku 1964 a dohodu OSN z listopadu 1968. Proti rozhodnutí městského soudu podal Feustel odvolání a již v lednu 1973 o tomto opravném prostředku rozhodoval Nejvyšší soud NDR. Za předsednictví dr. Mühlbergera, kdy přísedícími byli dr. Brunner a Böhmová, senát nejvyššího soudu dne 26. 1. 1973 rozhodl, že Feustelovo odvolání se zamítá a rozsudek se potvrzuje jako správný.²⁴⁸ Podle získaných informací nebyla Feustelovi udělena milost a tento odsouzený byl popraven,²⁴⁹ pravděpodobně zastřelením.²⁵⁰ Tečkou za tímto případem bylo zastavení trestního stíhání Feustla v ČSSR 6. 9. 1973 z důvodu jeho odsouzení v NDR.²⁵¹

Dalším gestapákem, jenž vystřídal jak Kolín, tak Benešov, a který rovněž unikl v civilním oblečení a na falešné doklady, byl SS-oberscharführer Emil Laufka.²⁵² Tento automechanik z Hodonína, později z Dubé, měl na starosti zpravodajství. Měl snědší pleť s d'olíčky po neštovicích, uměl perfektně česky (avšak mluvil se silným hanáckým přízvukem)²⁵³ a ve službě byl velmi horlivý.²⁵⁴ Při rozhovoru se podle svědků téměř nikdy nedíval svému partnerovi do očí, díval se do země a ironicky se usmíval. Jakoby tím už naznačoval své morální vlastnosti. Velmi rafinovaně vedl zdejší konfidenty (mělo jich být na 600), které posílal jako agenty provokatéry, aby se infiltrovali do ilegálních skupin. Sám také zatýkal a zatčené vyslychal. Jeho výslechy byly vedeny se surovou brutalitou. V době tzv. „heydrichiády“ navrhoval gestapem zatčené osoby na řízení před stannými soudy a také navrhoval, kdo půjde do tzv. transportů smrti do koncentračního tábora v Osvětimi. Svoji činností přímo či nepřímo zapříčinil smrt nejméně 110 lidí. Dále také, stejně jako mnoho jeho kolegů, zabavoval při domovních prohlídkách věci vyšetřovaných, které vůbec nesouvisely s vyšetřováním. Někteří svědkové hovoří doslova o rabování.²⁵⁵ Takto nakradené

---

²⁴⁸ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-121-1.

²⁴⁹ Národní archiv, fond Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců, sign. Pamětní spis Feustel. Není však uveden přesný datum popravy, ale muselo se tak stát jistě před červnem 1974.

²⁵⁰ Informace získána od prof. de Mildta, akademického pracovníka Amsterdamské univerzity, který se zabývá poválečným trestáním válečných zločinců v Německu. Viz. také <http://www1.jur.uva.nl>.

²⁵¹ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-81-5.

²⁵² Údajně se měl původně jmenovat Hlávka. Jeho pravé jméno mohlo být také Gross. Národní archiv, sign. 316-162-14.

²⁵³ Národní archiv, sign. 316-162-14.

²⁵⁴ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 260.

²⁵⁵ Národní archiv, sign. 316-129-3.

věci měl posílat svému tchánovi do Vídně.²⁵⁶ Po válce se ho však rovněž nepodařilo dopadnout. Stejně jako Feustel se vydal v civilním oblečení přes České Budějovice až k Českému Krumlovu, kde pobyl asi 14 dní, a v transportu civilistů směřoval podle vlastní vůle zcela svobodně dál.²⁵⁷ Byl zařazen na seznam válečných zločinců a v prosinci 1945 byly požádány americké okupační orgány o jeho vydání do ČSR.²⁵⁸ Avšak bezúspěšně. Zajímavé je, že instrukce Ministerstva vnitra ČSR v případě vydání do naší země hovořily o tom, že Laufka má být dodán nikoliv do vazby v Kolíně, kde ho měl soudit kutnohorský MLS, ale do věznice v Praze, a to z důvodu, aby ho někteří lidé v Kolíně nemohli ovlivňovat. V roce 1968 proti němu bylo zahájeno trestní stíhání v rámci stíhání členů kolínského gestapa, avšak jeho pobyt se nepodařilo vypátrat. Laufkovy stopy mizí v USA.²⁵⁹ Tam měl být zaměstnán jako číšník v restauraci The Bohemian Tavern v Clevelandu, kde měl spolupracovat s bývalým agentem kolínského gestapa Karlem Veselým.²⁶⁰ Více se však k jeho pobytu nepodařilo zjistit, a proto se nikdy na tomto světě ze svých činů nezodpovídal.

Několik měsíců před květnovou revolucí byl dříve zmíněný Feustl z Benešova odvelen a na jeho místo nastoupil do té doby jeho zástupce SS-untersturmführer Julius Müller-Reidel.²⁶¹ Tento 176 cm vysoký zrzek z Tillendorfu, kraj Lichnitz – Dolní Slezsko, přišel do Benešova spolu s Feustlem z Kolína. Byl charakterizován jako nepřístupný, egoistický a bezohledný člověk. S nikým neznal slitování. Po revoluci se snažil svoji minulost zatajit pomocí falešných dokladů, ale na konci června 1945 byl odhalen a posléze vyslýchán v Benešově a Kutné Hoře. Zajímavostí je, že jeho údajné milence (Müller-Reidel byl ženatý a bezdětný), zapisovatelce gestapa Dupákové, se podařilo uprchnout. Tato v roce 1945 23 let stará Němka sice pocházela z Dienslacken u Düsseldorfu, ale za tzv. první republiky bydlela v Příbrami, kde žila její matka. Dupáková pracovala na Úřadu práce v Benešově a teprve v roce 1944 přešla k benešovskému gestapu. Z tohoto důvodu byla zařazena do seznamu válečných zločinců. O její výpověď by určitě vyšetřovatelé měli zájem, neboť ona se starala

---

²⁵⁶ Národní archiv, sign. 316-162-14.

²⁵⁷ Prokazoval se falešným pasem na jméno Kroupa nebo Pleket, podle jiných informací měl americký pas na jméno Braun nebo Bruner.

²⁵⁸ Národní archiv, sign. 316-162-14.

²⁵⁹ Podle svědků se měl v posledních měsících války intenzivněji učit anglický jazyk. Národní archiv, sign. 316-162-14.

²⁶⁰ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-81-5.

²⁶¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 647/46.

o kartotéku, kde byli vedeni konfidenti gestapa. Dopadena nebyla, podle neověřených zpráv byla viděna v druhé polovině roku 1945 v Düsseldorfu s bývalým kolínským gestapákem Laufkou, s nímž utíkala z Československa.²⁶² Zvláštním poznávacím znamením na jejím těle byly jizvy po říznutí na prstech pravé ruky. Její bývalý milenec Müller-Reidel zatím čekal ve věznici okresního soudu na svůj soud. Ten proběhl ve dnech 5. a 6. prosince 1946 před benešovským senátem MLS Tábor. V řízení vyšly najevo krutosti, kterých se dopustil na vyslýchaných. Týral je hladu, všemožně je tloukl nebo je jinak fyzicky mučil. Nakonec byl odsouzen za členství v Die Schutzstaffeln der NSDAP a gestapu, dále za to, že způsobil ztrátu svobody mnoha československým občanům, způsobil většímu počtu občanů těžké ublížení na zdraví a některým smrt. Za to byl senátem jednomyslně odsouzen k trestu smrti provazem, jenž na něm byl 6. prosince 1946, dvě hodiny po skončení jednání, vykonán. Stejně jako dalším gestapákům mu nebyly prokázány trestné činy proti majetku podle § 10 retribučního dekretu,²⁶³ přestože téměř všichni z nich byli pro tyto činy žalováni.

V roce 1943 přišel do benešovské služebny SS-obescharführer dr. Robert Hohl, rodák z moravských Ivančic.²⁶⁴ Zajímavostí je, že práva vystudoval v Praze. Měl na starosti levicové ilegální organizace. Ačkoliv si nechal narůst vousy a bradku, byl vypátrán vyšetřovateli z Benešova v internaci v Klatovech, přičemž neváhal prozradit, že se zde nachází pod falešným jménem i další gestapák Müller-Reidel a gestapák Heller²⁶⁵ (viz. dále). Do věznice v Benešově byli dodáni společně 29. června 1945. Soud proběhl 13. a 14. února 1947 před senátem MLS Tábor v Benešově. Byl odsouzen za svoje členství v gestapu, dále byl v roce 1942 blockleiterem na Zbraslavi, ale to, co ho opravdu přivedlo až na benešovskou šibenici, bylo jeho chování ve službách gestapa. Zavínil ztrátu svobody většího počtu občanů, mimo jiné i na základě udání konfidenta Janouše z Kondrace (viz. dále), osobně je týral, některým způsobil těžká ublížení na těle a některým v důsledku zatčení přímo i nepřímou způsobil smrt. Aby si člověk dovedl přestavit, co znamenalo týrat na gestapu, odcitujme si část rozsudku: „... byli po zatčení obžalovaným bití rukou do obličeje, fackování, tlučení nelidsky až do mdlob, býkovcem a provazem, s oblibou tloukl hlavami zatčených o zeď, týral je

²⁶² Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-81-6.

²⁶³ S výjimkou velitele věznice v Benešově, gestapáka Schaffelhofera.

²⁶⁴ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 4/47.

²⁶⁵ Dráb, J.: Hledáme gestapáky!, Benešovský kraj, 1945, č. 4.

v zimním čase ledovou lázní, kopal je, škrtil, šlapal po nich...“. Není proto překvapením, že za své činy dostal trest smrti, který na něm byl v Benešově také vykonán, a to 14. února 1947.

Největší krasavec a „don Juan“ mezi benešovskými gestapáky byl určitě SS-unterscharführer Oswald Marx.²⁶⁶ Ani on po revoluci v Benešově nezůstal a uprchl spolu s ostatními. V americkém zajateckém táboře v Dobřanech u Plzně byl ale vypátrán členy okresní vyšetřovací komise z Benešova a na počátku července 1945 byl dodán do rukou benešovské justice. Zajímavostí je, že ho Američané vydali tak, jak byl oblečen v táboře, tedy víceméně v pyžamu a bačkorách. Vyučený řezník z Jáchymova měl v popisu práce především ilegální organizace pravého směru, české hnutí odporu a poslech cizího rozhlasu. Pracoval často se svým kolegou Rzihou, o němž ještě bude řeč. Ve volných chvílích pořádal ve svém bytě večírky a pitky, které s blížícím se koncem války byly čím dále intenzivnější. Zajímavou charakteristikou ho ocenila vyšetřovací komise, když do protokolu uvedla, že má „vzporný pohled a chování drzé“. Jestliže byl dr. Hohl charakterizován jako surovec, byl Marx patrně ještě horší. Tento bezohledný člověk byl odsouzen za stejné zločiny jako většina gestapáků, tedy za členství v gestapu,²⁶⁷ za to, že jednak prokazatelně zavinil ztrátu svobody nejméně 183 osob, zatčené osoby při výsleších týral, způsobil jim čtrnáct zranění, některá byla trvalého rázu, a zavinil také smrt nejméně 21 českých občanů. Ještě v něčem konal stejně jako dr. Hohl – vězňům posílaným do koncentračních táborů, zejména do Malé pevnosti v Terezíně, psal do průvodních materiálů poznámku XYZ, což v překladu znamená „návrat nežádoucí“. Svůj ortel si vyslechl před benešovským senátem MLS Tábor 21. února 1947. Stejný den byl i vykonán uložený trest – trest smrti provazem. Jeho poslední slova údajně byla: „Tak já padám za Německo.“²⁶⁸

SS-unterscharführer Alfréd Rziha²⁶⁹, příslušník Gestapa v Kladně, Kolíně a Benešově, byl na rozdíl od Marxe souzen u MLS Kutná Hora. Tento vyučený cukrář z rakouského Lince se u gestapa uplatnil hlavně díky své fyzické síle. Za manželku měl Češku, ale jak vyplývá z dalších kapitol, příliš věrný jí za pobytu

²⁶⁶ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 676/46.

²⁶⁷ V rozsudku se senát odvolává na soud v Norimberku, který gestapo označuje za zločineckou organizaci.

²⁶⁸ SOA Praha, SOkA Benešov, Archiv města Benešov, Pamětní kniha města Benešova 1937 – 1948, s. 342.

²⁶⁹ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 48/47.

v Benešově nebyl. Jeho spolupracovníci ho charakterizovali jednak jako brutálního a bezohledného člověka, jednak jako velkého mluvku, který neumí mlčet.²⁷⁰ Vyšetřovaní o něm hovořili jako o „mlátiče“. Ke službě u gestapa ho prý přesvědčil nechvalně známý gestapák Weissmann.²⁷¹ Rzihovi se po válce podařilo projít z amerického zajateckého tábora u Klatov do Bavor, kde byl zaměstnán jako řidič. V červnu 1946 byl ale německou kriminální policií zatčen, předán americkým okupačním orgánům a ty ho poté předaly k potrestání k MLS Kutná Hora. Soud se konal v Kolíně od 8. do 14. dubna, což bylo nezvykle dlouhé soudní jednání. Velmi obsáhlý je i rozsudek, který čítá téměř 60 strojem psaných stran. V něm defiluje celá řada jmen lidí, kterým Rziha svou činností u gestapa více či méně ublížil (je jich hodně přes sto). Odsouzen byl jednak za členství u gestapa, za to, že způsobil ztrátu majetku československých občanů, dále spáchal trestné činy proti občanům Československa, vyhrožoval jim, bil je a týral, aby z nich vynutil příznání či informace. Je nasnadě, že při nelidském týrání způsobil mnoha občanům těžkou újmu na zdraví, někdy s trvalými následky a také přímo i nepřímou ve 20 případech smrt. Výmluvný je případ z dubna 1945. Obžalovaný Rziha jel spolu s gestapákem Marxem a řidičem Gerstnerem do Votic a okolí pozatýkat členy ilegální skupiny okolo votického občana Nešlehy. Několik osob bylo zatčeno a později v Benešově ztýráno takovým způsobem, že někteří z nich s podlomeným zdravím poté zemřeli po návratu z Terezína na skvrnitý tyfus. Doslova peklem si musel projít ilegální pracovník, učitel Travěnek. Ten přes strašné mučení Rzihy a Marxe nikoho nevyzradil. Byl týrán hladem a žízni (kvůli žízni si prokousal rty a konečky prstů), strašlivě bit nebo musel stát devět dní u železného kruhu, kde si nemohl lehnout. Za tyto a spoustu jiných nelidských zločinů byl Rziha odsouzen k trestu smrti a na nádvoří věznice v Kolíně dne 14. dubna 1947 oběšen.

Šofér a vrátný u gestapa SS-unterscharführer Jan Odradovec²⁷² byl z důvodu nedostatku benzínu používán také jako tlumočník. Ačkoliv by se mohlo zdát z jeho zařazení u gestapa, že nemohl spáchat příliš závažných trestných činů, opak byl pravdou. Benešovským senátem MLS Tábor byl tento rodák z Vestfálska 11. října 1946 odsouzen k trestu smrti provazem a popraven za celou řadu

---

²⁷⁰ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 261.

²⁷¹ Blíže k němu poznámka číslo 59.

²⁷² SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 575/46, v některých protokolech uváděn také jako Otradovec.

trestných činů. Tím nejmenším byla příslušnost ke gestapu, potom udal své spoluobčany z Jankova, že poslouchají cizí rozhlas, dále se zúčastnil několikrát zatýkání československých občanů, ty pak surově týral, nezřídka jim způsobil i trvalé poškození zdraví a následkem zatčení i smrt. Velmi mu přitížila akce německých okupačních orgánů, které se aktivně zúčastnil v únoru 1944.²⁷³ V obcích Licoměřice a Lipovec na Časlavsku zatkly německé orgány všechny muže mezi 16 a 50 roky a několik žen. Tito zatčení putovali následně do Mále pevnosti Terezín do koncentračního tábora, z něhož se 31 zatčených nevrátilo. Při tomto zatýkání byl obžalovaný Odradovec usvědčen celou řadou svědků, že řádl jako zběsilý, zatčené bil, kopal, škrtil nebo jinak týral. Svědci ho dobře poznávali podle jeho nepřehlédnutelného napadání na jednu nohu. Odradovec měl totiž jednu nohu dřevěnou.²⁷⁴ Nebyly to však jediné jeho oběti. Podobnou zkušenost s ním měli i zatčení přímo na Benešovsku. Jím zatčený číšník nádražní restaurace v Benešově Josef Peške zemřel v koncentračním táboře v Terezíně. Drobnou zajímavostí jeho případu je fakt, že byl převezen z vazby u Okresního soudu ve Voticích do věznice v Benešově na příkaz sovětského podplukovníka Solověva.

Unterscharführer Antonín Neubauer²⁷⁵ působil u gestapa nejprve v Táboře a od roku 1943 až do konce války pracoval jako tlumočnický u gestapáka SS-hauptcharführera Bruna Mietschkeho v Benešově. Kromě své tlumočnické činnosti byl tento rodák z Bedřichova u Jihlavy navíc ještě pověřen úschovou přísně důvěrných spisů. Svým kolegou Weisserem byl charakterizován jako na jedné straně úzkostlivý člověk, na druhé potom dobrý kamarád, jenž se údajně chová k vězňům dobře. Ale při soudním jednání této charakteristice tábořský MLS neuvěřil a za svou gestapáckou minulost musel Neubauer pykat trestem nejvyšším. Odsouzen a popraven byl v Táboře 5. března 1947. Soud ho uznal vinným ze stejných trestných činů jako většinu jeho kolegů z gestapa, tedy členstvím a nadměrnou aktivitou ve zločinecké organizaci, za níž bylo gestapo prohlášeno, při níž spoluzavinil utrpení a těžká ublížení na zdraví, ztrátu svobody a v některých případech i smrt československých občanů.

---

²⁷³ Viz. též případ Paula Hermannna Feustla.

²⁷⁴ Uvádí to ve své výpovědi bývalý zaměstnanec gestapa Černík, SOA Praha, TNK Benešov, TK 426/46.

²⁷⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 653/46.

O mnoho lépe než předešlí gestapáci dopadl SS-unterscharführer Josef Schaffelhofer²⁷⁶ alias Novotný. Byl hlavním strážmistrem v benešovské věznici, kam přišel z Pankráce a z Českých Budějovic. Již tam se projevovala jeho sadistická povaha. Ve věznici surově tloukl vězně stejně tak jako v Benešově. Podle výpovědí svědků vynikal velikou silou a o to bylo utrpení vězňů větší. Pověstný byl i tím, že vězňům organizoval na zahradě věznice různá cvičení, což nebylo nic jiného než další týrání. Vězni se báli také jeho smutně proslulého holení „na sucho“, kdy měli pořezané a rozedřené obličej. Koupání probíhalo tím způsobem, že se asi padesát vězňů koupalo ve vaně v jedné a té samé vodě, ačkoliv musel velitel věznice Schaffelhofer vědět, že spousta z nich má nakažlivou chorobu. Podle další výpovědi obcházel chodby věznice bez bot, aby vězně přistihl při nějaké nekalosti a mohl ho ztýrat. Týrání prováděl často i v noci, když byl opilý. Pomyslnou korunu svým činům nasadil, když společně s dozorkyní a zaměstnankyní vězeňské kuchyně Olgou Šulcovou vybíral vězňům balíčky, které jim posílali příbuzní na přilepšenou. Zatímco vězni hladověli, Schaffelhofer se Šulcovou potraviny, které nestačili zužitkovat, dávali slepicím. Po válce se z pochopitelných důvodů z Benešova ztratil. Byl však vypátrán v americkém zajateckém táboře v Moosburgu a přes Plzeň dopraven do Benešova. Dalším vyšetřováním bylo zjištěno, že kromě výše uvedených skutků byl ještě navíc členem gestapa, blockleiterem NSDAP v Rudolfově u Českých Budějovic a udal dva lidi z Benešova. Pro všechny dříve uvedené trestné činy byl odsouzen 23. dubna v Benešově k trestu smrti. Podle dochovaného hlasovacího protokolu však pro trest smrti hlasovali jen tři soudci, dva včetně předsedy dr. Šilhavého byli pro doživotní trest odnětí svobody. Jeho obhájce dr. Král požádal o prodloužení doby do popravky o jednu hodinu, aby mohl podat žádost o milost prezidenta republiky. Nato veřejný žalobce JUC. Dráb požádal senát o odložení výkonu trestu smrti z důvodu veřejného zájmu, což senát schválil. Dokonce doporučil jednohlasně žádost ke kladnému vyřízení. Až 3. června 1949 prominul prezident republiky trest smrti a stanovil trest náhradní na doživotní těžký žalář zostřený jednou tmavou kobkou v den výročí rozsudku, 20 let měl odpykat v pracovních táborech. Amnestií mu byl trest zkrácen na 20 let těžkého žaláře.

---

²⁷⁶ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 67/47.

Ani ty si však neodpykal. V listopadu 1955 byl rozhodnutím generálního prokurátora vysídlen do SRN.

Je nutné se ještě vrátit k Olze Šulcové.²⁷⁷ Nejen, že Schaffelhofer spolu s ní okrádal vězně, navíc spolu měli patrně bližší vztah. Podle vyjádření jednoho ze svědků „se Šulcová k Schaffelhoferovi chovala tak, jak se žena chovat nemá“. Přitom byla vdaná za soudního zřízence a dozorce Karla Šulce, zaměstnaného ve zdejší věznici. Kromě aktivit Šulcové s balíčky vězňů lákala společně s manželem z příbuzných vězňů různé věci, zejména potraviny. Šulcová navíc vyhrožovala zastřelením jednomu z vězňů. Za to vše byl benešovský senát MLS Tábor nekompromisní a vyměřil jako hlavní trest Olze Šulcové 25 roků a jejímu manželovi 7 roků těžkého žaláře. Ani jeden z nich si celý trest neodpykal. Šulc byl podmíněčně propuštěn v roce 1951, Šulcové byl prominut zbytek trestu v roce 1953. Oběma bylo v šedesátých letech odsouzení zahlazeno.

Případy pracovníků u gestapa Weissera²⁷⁸ a Hellera²⁷⁹ mají mnoho společného. Nejen, že oba byli učitelé, ale oba byli také označeni za velmi mírné osoby, které se proti našim občanům nijak zvláště neprohřešily. Oba byli zadrženi mimo Benešov, Weisser v internačním táboře v Albeři, Heller potom v táboře v Klatovech. Sturmscharführer Hugo Heller, rodák ze Štětí nad Labem, nebyl přímo členem gestapa, ale byl k němu totálně nasazen, zpracovával pouze malicherné případy a navíc v mnoha případech vězňům gestapa prokazatelně pomohl. Proto bylo proti němu stíhání zastaveno podle § 34 trestního řádu (zákon č. 119/1873) a Heller byl vysídlen do NDR. SS-sturmscharführer Rudolf Weisser tvrdil, že nebyl členem gestapa, stejně jako Heller, ale soud mu neuvěřil a za členství v gestapu ho odsoudil k těžkému žaláři na 2 roky. Tento mírný trest byl vyřčen vzhledem k polehčujícím okolnostem, neboť proti Weisserovi nesvědčil ani jediný bývalý vyšetřovatel,²⁸⁰ naopak vždy byl k českým lidem v rámci možností shovívavý. Ačkoliv se spis patrně nezachoval, je možné předpokládat, že po odpykání trestu byl i Weisser vysídlen.

Rodák z Blepeny (Oldenburg) SS-oberscharführer Hans Höpken sloužil do roku 1939 u tělesné standarty SS. Odtud byl přeložen k pohraniční policii do

²⁷⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 577/46.

²⁷⁸ Spis má číslo 3/47, ale v SOA Třeboň, MLS Tábor se nenachází.

²⁷⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 579/46.

²⁸⁰ SOA Praha, SOKA Benešov, Archiv města Benešov, Pamětní kniha města Benešova 1937 – 1948, s. 344.

Zlína, poté přes Brno putoval do Prahy a konečně později zakotvil v Benešově. Údajně byl u svých nadřízených špatně zapsán, protože byl často bezradný, a proto byl pod přísným dohledem velitele benešovské pobočky gestapa.²⁸¹ Podle některých svědků se stejně jako jiní gestapáci choval k vyšetřovaným surově a také je i bil.²⁸² Na počátku roku 1945 byl dán k dispozici SS k pochodové rotě „Čechy“. Ještě později, těsně před koncem války, byl odvelen do skladiště oděvů ve Zbraslavi.²⁸³ Podařilo se mu spolu s jednotkami SS z Prahy uprchnout. Až v roce 1948 byl zjištěn jeho pobyt v britském okupačním pásmu v zajateckém táboře v Sandhostenu. Prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ČSR byla Britům zaslána extradiční žádost včetně zatýkacího rozkazu MLS Tábor.²⁸⁴ Höpken však vydán nebyl, patrně kvůli tomu, že po komunistickém převratu v únoru 1948 vztahy mezi ČSR a Velkou Británií jako kapitalistickou mocností výrazně ochladly. Jiným důvodem může být fakt, že než se vyřídily extradiční formality, mohl být Höpken (i s tichým souhlasem Britů) ze zajateckého tábora propuštěn.

Rodák z vestfálského Berwertshausenu SS-hauptscharführer Bruno Mietschke byl přidělen v roce 1939 z Karlových Varů ke Gestapu Tábor, kde pracoval nejvíce v okolí Písku a Vodňan.²⁸⁵ O tři roky později, tedy v roce 1942, byl přeložen ke Gestapu Benešov. Ke gestapu se vyučený elektrikář dostal prostřednictvím svého bratra.²⁸⁶ Ve službě byl velmi horlivý a při výsleších se k vězňům choval surově. Jeho kolega Weisser ho charakterizuje jako samotářského nekuřáka a abstinenta, který ve službě byl velmi ctižádostivý, avšak náladový.²⁸⁷ V průběhu své služby dokonce měl osobně zastřelit jednu osobu v Písku. Dále se spolu s jednotkami SS zúčastnil zatýkací akce proti partyzánské skupině nedaleko Minartic, kde při vzájemné přestřelce zahynuli dva partyzáni. Po válce se mu podařilo z Benešova zmizet, přičemž zakotvil ve Wuppertalu–Barmen v britské zóně rozděleného Německa.²⁸⁸ Žádosti československých orgánů z června 1948 o vydání však nebylo vyhověno, přestože byl Mietschke zapsán na listinu válečných zločinců. Tím snaha o jeho dopadení v období

---

²⁸¹ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 260.

²⁸² Národní archiv, sign. 316-157-47.

²⁸³ Tamtéž.

²⁸⁴ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 305-628-2.

²⁸⁵ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 302-862-9.

²⁸⁶ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 260.

²⁸⁷ Tamtéž.

²⁸⁸ Národní archiv, sign. 316-164-30.

obnovené retribuice skončila. Až v šedesátých letech byl jeho případ znovu v centru pozornosti československých vyšetřovacích orgánů. Rozpracován byl pod krycím názvem „Bruno“ a pracovali na něm pracovníci Krajské správy StB České Budějovice. Nepodařilo se však zajistit žádný důkazní materiál, který by svědčil o jeho válečných zločinech. Bylo vyvráceno i to, že by to byl on, kdo v Písku zastřelil výše zmiňovanou osobu. Dále vyšetřovatel nemohl stíhat podle svého názoru Mietschkeho ani za účast na zastřelení dvou partyzánů u Minartic, protože přestřelka byla vzájemná a na obou stranách bylo použito zbraní.²⁸⁹ Proto nedošlo k Mietschkeho stíhání ani na konci 60. let 20. století, i když bylo zjištěno, že Mietschke žil v té době v NSR.

V roce 1939 přišel do Prahy, stejně jako mnoho jiných gestapáků, SS-sturmscharführer Alfred Keller, narozený v Beuthenu nad Odrou. Keller začínal u Schutzpolizei v Berlíně, poté pracoval u Landespolizei, nakonec přešel ke gestapu, nejprve v Berlíně, později v Praze. To již byl členem NSDAP a NSV a také čekatelem na členství v SS (tzv. SS-Bewerber). U pražského gestapa pracoval v oddělení kontroly zbrojařských závodů. Do Benešova byl přeložen v roce 1943 a to z trestu. Při zatýkání montéra Frolíka gestapem, tento zatýkaný jednoho člena gestapa zabil a druhého těžce zranil a gestapák Keller se raději schoval někde v pokoji a svoji služební pistoli nechal ležet ve druhém pokoji v aktovce. U svých nadřízených byl již před tímto služebním neúspěchem nepříliš dobře zapsán. Jeho zálibou bylo sbírání známek a obchodování s nimi. Proto mu nezbývalo mnoho času na jeho služební povinnosti. Jeho kolegové s jistou dávkou sarkasmu o něm hovořili v tom smyslu, že jeho zaměstnáním jsou známky, nikoliv práce pro gestapo. Po 16 měsíčním pobytu v Benešově byl „vzat na milost“ a mohl se vrátit zpět ke Gestapu Praha. Stalo se tak v červenci 1944. Z revoluční Prahy včas uprchl do amerického zajetí, když se jeho dočasným domovem stal internační tábor nedaleko Rokycan a později tábor v Herzbrucku u Norimberka. Jeho pobyt zde byl vypátrán v souvislosti s pobytem členů plzeňského gestapa a spolu s nimi byl i 9. 12. 1945 vrácen do ČSR. Už o pět dní později byl Keller eskortován do Prahy, kde měl být souzen mimořádným lidovým soudem. Ačkoliv bylo jeho jméno i s fotkou uveřejněno v tisku, nenašel se nikdo, kdo by si na jeho chování za okupace stěžoval a to ani v Praze ani

---

²⁸⁹ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 302-862-9.

Benešově. Ve vazbě v pankrácké věznici pobyl až do 3. 3. 1947, kdy se konalo hlavní líčení v jeho případě před MLS Praha.²⁹⁰ Senát ho nakonec uznal vinným, že jako referent gestapa v Praze a Benešově podporoval a propagoval nacismus, avšak díky jeho malému zájmu o služební věci gestapa a díky v zásadě korektnímu jednání se zadrženými mu byl vyměřen poměrně nízký trest 5 roků těžkého žaláře. Tento trest si odpykal téměř celý a na svobodu byl propuštěn 10. 5. 1950, kdy byl následně odsunut do Německa.

Dalšími gestapáky, o něž měli vyšetřovatelé z Benešova zájem, byli SS-hauptsturmführer Adolf Steinward a SS-oberscharführer Helmut Braun. Steinward působil u gestapa v Jičíně, Praze a Benešově. Byl charakterizován svým kolegou Weisserem jako služby morálně a duševně neschopný.²⁹¹ K vězňům byl bezohledný, mnohé z nich poslal do koncentračního tábora. Jeho manželka se snažila jako vedoucí místních žen zlepšit jeho služební postavení, avšak marně. Ke konci války byl odvelen k bezpečnostní policii do Fürstenbergu. Helmut Braun rodák z Jablonce nad Nisou byl naopak Weisserem označen jako dobrý kamarád, který neměl příliš zájem o služební věci. Vězně prý odmítal tlouci, ovšem jen za střízlivého stavu. V opilosti se z něj stával nepřítelný člověk, jenž byl schopný každé špatnosti.²⁹² Braunovým poznávacím znamením byla 5 cm dlouhá jizva na levé tváři. Po obou bylo po válce pátráno, ale ani jeden z nich nebyl dopaden a odsouzen. Oba se po válce měli zdržovat v NSR.

Jan Jonáš²⁹³, československý občan z Jestřebic u Milevska, pracoval u gestapa jako řidič, nejprve v Praze, poté v Benešově. Nezůstalo však jen u toho. Zúčastnil se několikrát zatýkání československých občanů a ve dvou případech dokonce vystupoval jako agent provokatér. Podle svědeckých výpovědí se k zatčeným choval vždy dobře. Při domovní prohlídce u Písaříků, již se zúčastnil spolu s gestapákem Weisserem, se choval hůře než on a našel při ní dva náboje do pušky, o kterých uvádí svědek Písařík, že tam určitě nebyly a že je pravděpodobně Jonáš při prohlídce podstrčil. V říjnu 1946 za svoji činnost obdržel v Benešově spolu s tresty vedlejšími poměrně mírný trest 5 roků těžkého žaláře. Trest měl odpykat v pracovních táborech. Byl předán k výkonu trestu do věznice krajského soudu do Prahy pro doly Kladno. Hned po pěti dnech pobytu se

²⁹⁰ SOA Praha, MLS Praha, LS XXVa 475/47.

²⁹¹ Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 260.

²⁹² Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966, s. 261.

²⁹³ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 578/46.

mu však podařilo uprchnout. O den později už byl dopaden a předán zpět do výkonu trestu. Trest si celý odbyl a v roce 1950 byl propuštěn z Valdic. K Jonášovi se váže ještě jedna zajímavost. On i několik dalších lidí bylo vyslýcháno krátce po revoluci sovětskou NKVD v jejich středisku číslo 30 v Bmě. Vyšetřovací komise si ho musela doslova vyreklamovat k řízení v Benešově.

Zajímavý byl i osud zaměstnankyně benešovského gestapa Alexandry Gutové.²⁹⁴ Tato v roce 1945 26 let stará Češka byla původním povoláním korespondentka. Pracovala u svého otce na státním velkostatku nedaleko Kladna. V roce 1940 se dobrovolně přihlásila na práci do Říše, údajně proto, aby se zdokonalila v německém jazyce. Zde pracovala nejprve jako pokojská v Drážďanech, po dvou měsících jako kancelářská síla u jedné firmy v Budyšině. Tam se také seznámila s místním redaktorem Laschingerem, s nímž se též zasnoubila. Zažádala si o německou státní příslušnost, prý na jeho naléhání. Tu také v roce 1942 obdržela. To již byl ale její snoubenec mrtev, neboť padl na východní frontě. Gutová se vrátila zpět do Prahy, kde pracovala jako úřednice u jedné soukromé firmy, poté přešla na pražský magistrát. A právě zde se započala její kariéra konfidentky gestapa. Jednoho dne v roce 1942 byla pozvána do Petschkova paláce na pražské gestapo, kde souhlasila se spoluprací s touto organizací. Byla vyslána do firmy Walter v Jinonicích, odkud měla podávat gestapu zprávy o náladách zaměstnanců, o sabotážích apod. Později byla nasazována i na konkrétní osoby v Praze. Ještě později se stala písařkou a tlumočnicí u Gestapa Benešov a Kolín. Byla také členkou NSDAP. Bylo jasné, že po válce se o ní orgány činné v trestním řízení budou zajímat. Proto se sama 18. 5. 1945 dobrovolně přihlásila policistům v Praze a byla ihned zatčena. Vazbu trávila ve věznici Okresního soudu v Benešově, kde se jí také narodil nemanželský syn. Souzena byla až 16. 1. 1948 u Krajského soudu v Táboře, jehož senát zprostil Gutovou obžaloby, neboť mnoho svědků svědčilo v její prospěch, a sice, že před ní hovořili o ilegálním hnutí a obžalovaná je neudala. Dále měla údajně pomoci několika Židům. Propuštěna byla 20. 1. 1948, ale už o den později byla hospitalizována na nervové klinice prof. Myslivečka v Praze, neboť vazba a stres z trestního stíhání na ní zanechal vážné stopy. Ve vazbě se dokonce pokusila

---

²⁹⁴ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-111-5.

o sebevraždu.²⁹⁵ Na klinice pobyla až do září 1949. Po propuštění z kliniky nastoupila jako úřednice Československých hotelů v Mariánských Lázních. O rok později přišel její další osudný životní krok. V roce 1950 se totiž dobrovolně přihlásila do odsunu spolu se svým nezletilým synem. V NSR se opět zasnoubila, tentokrát s lodníkem. Ani s ním se však nevdala, pro rozepře se rozešli. Mezitím však její syn onemocněl tuberkulózou a Gutová ho poslala ke své matce do ČSR. Možná i to byl impuls pro československou StB, která se o ní více začala zajímat. Díky tomu, že Gutová pracovala v Paříži a také kdesi v Belgii a také díky jejím zkušenostem z dob okupace, byla pro StB možnou kandidátkou na spolupracovnici. V roce 1952 pracovala jako pomocná dělnice v Hamburku v továrně na margarín, žila v tíživých podmínkách v jakémsi ženském lágru. Údajně chtěla zpět do ČSR, zřejmě kvůli synovi (což je u ní použito pracovníky StB jako tzv. vázací motiv). StB o ní zjistila, že je údajně: „náladová, lehkomyšlná, hysterická, ale zároveň i chytrá a chápavá“. Prý se cítí jako Češka a sympatizuje s KSČ. V roce 1953 pracovníci StB tvrdí, že je vhodná k: „pronikání do cizí zpravodajské služby“.²⁹⁶ U StB měla jako případná spolupracovnice krycí jméno „Grete“. Dokonce navštívila i ilegálně Berlín, kde hovořila s pracovníky československé mise. V roce 1954 už zase Gutová mění působiště a stěhuje se do Londýna, kde se vdává za anglického Čecha Josefa Holuba. V roce 1956 se jí narodilo druhé dítě a zároveň žádá československé orgány, aby její první syn mohl za ní vycestovat. Této žádosti nebylo orgány ČSR vyhověno. Podle některých poznatků se Gutová, teď již Holubová, měla odstěhovat do Jihoafrické republiky do Johannesburgu. Její první syn se do NSR dostal až v roce 1964. V tu dobu už byl zájmovou osobou policie, neboť prodával bony a byl označován jako tzv. „vekslák“.²⁹⁷

Další dva členové benešovského gestapa byli souzeni „pouze“ u Trestní komise nalézací v Benešově. Ani jeden z nich nakonec odsouzen nebyl, i když každý z jiných důvodů. Bývalému zaměstnanci Gestapa v Benešově sturmmannovi Františku Černíkovi²⁹⁸ se podařilo přesvědčit komisi, že se vždy hlásil k české národnosti, službu u gestapa nastoupil z přinucení a vykonával v ní pouze podřadné práce, tudíž trestní řízení bylo proti němu zastaveno. Německé

²⁹⁵ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-81-6.

²⁹⁶ Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. 325-11-5.

²⁹⁷ Tamtéž.

²⁹⁸ SOA Praha, TNK Benešov, TK 426/46.

občanství mu bylo přiděleno automaticky z důvodu jeho trvalého bydliště v Mostě. U gestapa pracoval jako zřízenec, někdy také jako tlumočník. Zatčen byl v Praze v době pražského povstání 8. května 1945.

Unterscharführer Josef Mühlwald alias Pepíček,²⁹⁹ původem z Liběchova u České Lípy, se v roce 1942 na příkaz úřadu práce stal řidičem u gestapa, nejprve v Praze, pak v Kolíně a nakonec přišel spolu s několika dříve zmiňovanými gestapáky do Benešova. V Praze vozil zejména komisaře Leimera, dále také dr. Geschkeho nebo dr. Wytisku. V Kolíně i v Benešově dělal řidiče nejvíce komisaři Feustelovi, v Kolíně také Tressovi. Příležitostně také pomáhal u gestapa jako tlumočník. Po válce se po výše popsané peripetii přihlásil u národního výboru ve svém rodišti, kde byl také zatčen. Ve vazbě byl poté v Benešově, odkud byl po nějaké době propuštěn a vyšetřován na svobodě. TNK Benešov se těsně před Vánoci 1946 usnesla upustit od potrestání Josefa Mühlwalda podle „Malého“ dekretu, zejména s ohledem na to, že o národnosti obviněného nebylo do doby jednání zcela rozhodnuto, jelikož za války měl obdržet díky národnosti otce německé občanství.

Konfidenti gestapa a SD

Při činnosti gestapa velmi pomáhali jeho konfidenti. Jednalo se o tzv. pomocníky agenty - V-manny a důvěrníky W-persony. Agenti byli odměňováni za každou jednotlivou zprávu zvlášť.

Benešovskými gestapáky patrně nejvíce ceněným konfidentem byl Ladislav Bambas alias major Svoboda.³⁰⁰ Tento světoběžník hovořící údajně šesti cizími jazyky se mimo jiné zúčastnil bojů v tehdejší Habeši. Technický úředník z Úval u Prahy byl již před okupací trestán, autem způsobil smrt dítěte. Účet jeho činností za války byl však daleko větší. Už v roce 1939 se dopustil trestného činu proti státu, když působil jako agent Abwehrstelle v Rumunsku, Jugoslávii, Slovensku i v tzv. protektorátu. Od roku 1940 se stal registrovaným agentem gestapa číslo 115 a pod pseudonymem major Svoboda takto působil na Kolínsku, Čáslavsku, Kutnohorsku, Příbramsku, Benešovsku i jinde jako agent provokatér. Snažil se proniknout do různých odbojových skupin, což se mu v několika

²⁹⁹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 332/46.

³⁰⁰ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 5/47.

případech podařilo. Odbojové skupiny pak byly zničeny a členové pozatýkáni. Tím způsobil ztrátu svobody většího množství československých občanů a smrt celé řady z nich. Navrch byl ještě místním vedoucím Vlajky v Úvalech u Prahy. Co se týče jeho činnosti jako agenta, celý proces infiltrace do odbojové skupiny vypadal následovně. Důležitý byl první kontakt s ilegály, ten nejčastěji konal právě Bambas. Vzbudil v ilegálních pracovnících mylnou domněnku, že je poslán z ústředí ilegální odbojové skupiny. Po několika schůzkách takto začatý případ předal dalším agentům. I oni „hráli“ členy nějakého ilegálního odboje. S Bambasem pracoval, nebo spíše případ pak přebíral, na Benešovsku agent Příbyl nebo agent Kasal (viz. dále). Takto postupovali například v případě trampa a spisovatele Peterky známého také jako Bob Hurikán, který měl vést ilegální skupinu trampů. První kontakt vykonal Bambas a poté přehodil případ na agenta Příbyla. Představitel pražského ústředí měl sehrát agent vystupující pod jménem dr. Karlík,³⁰¹ aby Peterku utvrdil v názoru, že má před sebou opravdu členy ilegálního pražského ústředí. Po Příbylovi několikrát Peterku navštívil ještě agent Kasal. Peterka byl následně benešovským gestapem zatčen a vězněn až do květnové revoluce. Bambas byl vypátrán benešovskými vyšetřovateli, když byl internován ve věznici v Plzni-Borech. Souzen u benešovského senátu MLS Tábor byl jako jeden z posledních obžalovaných, a to ve dnech 17. a 18. dubna 1947, tentokrát za předsednictví dr. Zacha z Tábora. Rozsudek zněl: trest smrti provazem. Z hlasovacího protokolu je zřejmé, že pro trest smrti hlasovali tři soudci proti dvěma, kteří navrhovali trest odnětí svobody na doživotí. Trest byl téhož dne v zahradě věznice v Benešově vykonán. Zajímavý na tom je fakt, že v případě, že pro trest smrti hlasovali pouze tři soudci z pěti, mohl být podle § 29 odstavec 2 „Velkého“ dekretu uložen i trest od 20 let až na doživotí. Přesto se tak nestalo a Bambas skončil na benešovské šibenici.

Agent Josef Příbyl,³⁰² zmíněný výše, alias Fibich alias Pepík alias spisovatel Morávek, povoláním mechanik z Kolína, pracoval stejně jako Bambas pro Gestapo v Benešově a Kolíně. Zaregistrován byl pod číslem 211. Měl také velmi široký akční rádius své činnosti. Vedle „svého“ Kolínska se pohyboval i na Kutnohorsku, Příbramsku, Voticku, Dolnokralovicku, Říčansku, Nymbursku,

---

³⁰¹ Osoba JUDr. Jan Karlík skutečně existovala, byl to advokát z Prahy, nar. 1895. Konfidenti gestapa používali jeho totožnost po jeho zatčení i po jeho smrti ve věznici na Pankráci v dubnu 1942. Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR, sign. V 8508.

³⁰² SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 72/47.

Benešovsku, Čáslavsku, Vlašimsku i jinde. Gestapu z těchto míst podával zprávy o náladách obyvatel, politické situaci, ilegálním hnutí i o jednotlivcích. Pátral také neúspěšně po známém ilegálním pracovníkovi Josefu Raiskupovi. Jako agent provokatér působil při infiltraci do ilegálních skupin. Soudem byl též uznán vinným z udání téměř třiceti občanů, z nichž pět po zatčení gestapem zemřelo. Souzen byl ve stejné době jako jeho „kolega“ Bambas, od 15. do 18. dubna 1947 v Kolíně u MLS Kutná Hora. Senát v čele s dr. Zvěřinou bez milosti vyslovil trest smrti provazem, který byl 18. dubna krátce před půlnocí na vězeňském dvoře v Kolíně vykonán.

Obchodník z Votic Jan Kasal,³⁰³ ač je zde uváděn až na posledním místě, setkal se s oprátkou ze všech benešovských konfidentů nejdříve. Od jara 1944 donášel zprávy německé zpravodajské službě Sicherheitsdienst (SD) a benešovskému gestapu o tvořících se ilegálních odbojových skupinách. Mimo to také způsobil ztrátu svobody mnoha lidem svojí činností pro benešovské gestapo a udal mnoho československých občanů, z nichž tři v důsledku jeho udání později zemřeli. Jednou z obětí byl votický malíř pokojů Nešleha, který je zmiňován výše a jenž zemřel po svém návratu z Terezína na tyfové onemocnění v benešovské nemocnici. U benešovského gestapa byl Kasal registrován pod číslem 1 200 a při své zločinné činnosti vystupoval pod jménem Jan Zeman, obchodník z Prahy. Jako placený konfident si přišel asi na 1 500 Kčs měsíčně. Co se týče jeho spolupráce s dalšími agenty Bambasem a Přibylem, používali při předávání případů tzv. půlených lístků. Agent, který případ přebíral, se u ilegálního pracovníka prokázal druhou půlkou lístku, jehož první polovinu měla oběť od předchozího agenta provokatéra. Případ Jana Kasala byl prvním případem projednávaným u senátu v Benešově. Stalo se tak 22. listopadu 1945. Senát v čele s dr. Šilhavým odsoudil Kasala k trestu smrti provazem. Poprava byla vykonána veřejně krátce po půl třetí odpoledne.

Jeho manželka Antonie Kasalová,³⁰⁴ s níž měl její manžel obchod s galanterií ve Voticích, byla odsouzena Trestní nalézací komisí Votice za podporu a propagaci nacismu a antisemitismu k trestu 2 měsíců vězení, k pokutě 20 000 Kčs a k veřejnému pokárání. Jejím odvolání bylo sice ještě v roce 1946 vyhověno, ale v obnovené retribuci ji též komise za to samé odsoudila

³⁰³ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 152/45.

³⁰⁴ SOA Praha, TNK Votice, TNK 232/46.

k totožnému trestu. Po válce se z Votic raději vystěhovala za svojí rodinou do Uhlířských Janovic. Dokonce tvrdila, že byla „nucena“ se vystěhovat. Další zajímavostí tohoto jednání před TNK je to, že v odůvodnění trestního nálezu se píše, že „její činnost je notoricky známá a není třeba dokazovat“. Asi i právě pro tento formálně-právní nedostatek odvolací komise jejímu odvolání vyhověla a v roce 1948, kdy byla souzena podruhé, si na to komise dala pozor a nález v odůvodnění podepřela i důkazy. Je též zajímavé, že jednání před komisí v roce 1948 bylo veřejné, i když pravidlem bylo spíše konat řízení před TNK neveřejně, alespoň tedy v první fázi retribuice.

Nechvalně známou postavou v Benešově byl benešovský občan Josef Vlček.³⁰⁵ Vlastník společnosti na výrobu krmiv Agrovita se stal synonymem pro spolupráci s Němci. Jiný obviněný, zámečník František Hrstka z Benešova, ho charakterizoval jako „člověka podlého, schopného všeho“. Před válkou byl Vlček desetkrát soudně trestán, např. pro porušení tiskového zákona, trestný čin útisku nebo pro hanobení republiky. I jeho partnerka Klementina Jíková byla u soudu častým „hostem“, pětkrát ji soud totiž odsoudil za nezákonné provádění potratů.³⁰⁶ Vlček byl zatčen jako mnoho jiných zprofanovaných kolaborantů již 9. května ráno. O rok později (11. a 12. května 1946) se s ním konal soud u MLS Tábor, senátu v Benešově. Žalobci se podařilo Vlčkovi prokázat celou řadu zločinů. Velmi zajímavý byl první zločin. Už v roce 1938 se Vlček spojil s jinými, např. s Thun-Hohensteinem, aby násilím změnili československou ústavu, vyvolali státní převrat, zatkli prezidenta Beneše a vládu a aby zabránili mobilizaci. Spiklenci chtěli také založit jakýsi trojspolek států Česko-Slovensko-Polsko. V roce 1939 s několika dalšími osobami chtěl pomocí „pekelného stroje“ vyhodit do povětří židovskou synagogu v Benešově, aby výbuch zabil, podle Vlčka, „hodně Židů“. Tito teroristé-amatéři nakonec dostali strach a vše oznámili na okresním úřadě. Přivolavší pyrotechnik bombu zneškodnil a potvrdil, že skutečně mohla zničit celou budovu.³⁰⁷ Za doby okupace potom pracoval jako konfident gestapa a SD. Donášel zprávy také vedoucímu NSDAP v Benešově Strobelovi. Z konfidentství pro gestapo usvědčil Vlčka také již několikrát zmiňovaný

³⁰⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 403/46.

³⁰⁶ Renner, E.: Člověk podlý, schopný všeho. Pod Blaníkem, ročník X., číslo 2, s. 25.

³⁰⁷ Renner, E.: Člověk podlý, schopný všeho. Pod Blaníkem, ročník X., číslo 3, s. 29.

gestapák Weissmann.³⁰⁸ Ten vypověděl, že udání z Benešova bylo tolik, že z nich gestapo stačilo zpracovat asi jen tři procenta.³⁰⁹ Mnoho udání pocházelo právě od Vlčka, z nichž některá se zdála i gestapu a SD nevěrohodná. Přesto asi třicítka udání padla z Vlčkova pohledu na „úrodnou půdu“. U Gestapa v Benešově, Kolíně, Táboře i jinde udával zejména Židy, demokraty z první republiky nebo jeho obchodní konkurenty. Tyto osoby potom označoval jako masarykovce, benešovce, agromarxisty, zednáře, protišišsky smýšlející osoby nebo Židy. Někteří z takto udaných, zejména v období „heydrichiády“, toto Vlčkovu jednání zaplatili životem. Bylo mezi nimi mnoho známých benešovských občanů, například tehdejší ředitel benešovského gymnázia Farka, stavitel Fulín, ředitel nemocenské pojišťovny Fuksa nebo ředitel Středočeské zemědělské záložny Činátl. Zajímavý je také fakt, že v době okupace udal JUDr. Kloudu pozdějšího veřejného žalobce u MLS Tábor a předsedu jedné z TNK Benešov pro skutečnost, že dr. Klouda je právním zástupcem prezidenta Beneše v majetkových věcech a že odvezl z Hradu do úkrytu v Nebřichu několik Benešových beden.³¹⁰ Nutno dodat, že dr. Klouda v případě Vlčka jako veřejný žalobce nepůsobil, neboť tomto případě jako veřejný žalobce pracoval JUC. Dráb. Kromě této činnosti vydával Vlček také fašistické časopisy, ve kterých podporoval tuto ideologii, spolupracoval s časopisem *Árijský boj* a nacismus a okupaci podporoval na veřejných schůzích. Celé řadě lidí také nebezpečně vyhrožoval. Také vydírání bylo jeho koníčkem, zejména vydírání občanů židovského původu, jejichž majetek se mu velmi hodil. Možná trochu překvapivě nebyl členem Vlajky v Benešově, přestože se s vlajkaři stýkal a scházel. Členství mu totiž zakázal výše zmiňovaný čelní funkcionář Vlajky František Teuner.³¹¹ I když svoji vinu Vlček u soudního jednání popíral, byl nakonec odsouzen k trestu smrti provazem. Zajímavostí hlasovacího protokolu je fakt, že v případě zločinu, jenž se týkal onoho spiklenectví před válkou, hlasoval předseda dr. Šilhavý, odlišně od ostatních, pro nevinu. Jinak ostatní výroky byly jednomyslné. Trest byl na Vlčkovi téhož dne vykonán. Když ho vyváděli z cely k šibenici na zahradě

---

³⁰⁸ S Vlčkem podle Weissmanna spolupracoval Karel Křemen, o něm více v kapitole o benešovských vlajkařích.

³⁰⁹ Renner, E.: *Člověk podlý, schopný všeho*. Pod Blaníkem, ročník X., číslo 3, s. 30.

³¹⁰ Renner, E.: *Člověk podlý, schopný všeho*. Pod Blaníkem, ročník X., číslo 3, s. 30.

³¹¹ Renner, E.: *Člověk podlý, schopný všeho*. Pod Blaníkem, ročník X., číslo 2, s. 26.

věznice Okresního soudu v Benešově, řekl prý: „A pozdravujte ode mne pana hostinského...“³¹²

Na Vlašimsku vzbudil velký rozruch proces s rodinou Janoušových.³¹³ Otto Janouš, dílovedoucí v továrně na munici Sellier & Bellot ve Vlašimi, učitelka Marie Janoušová a Jindřich Janouš, řidič autobusu, byli souzeni v Benešově ve dnech 30. a 31. ledna 1947. Manželé Otto a Marie i Ottův bratr Jindřich bydleli v Kondraci. Otto Janouš byl placeným konfidentem Gestapa v Benešově zaregistrovaný pod číslem 315 a s krycím jménem „Jaro“. Podával zprávy i německému pověřenci v továrně Františku Dürrerovi³¹⁴ Při své činnosti udal mnoho českých lidí pro různou činnost, od zhotovování cívek na radiopřijímač a poslouchání cizího rozhlasu, přes oslavy blížícího se konce války až po vyzrazení zpráv o tvořících se ilegálních hnutích. Z jeho obětí zemřela jedna osoba. Otto Janouš byl odsouzen k trestu smrti provazem a poslední lednový den v Benešově popraven. Jeho manželka Marie byla uznána vinnou trestným činem udavačství, neboť udala řídicího učitele Kočího z Kondrace pro přechovávání zbraní. Za svůj čin dostala hlavní trest 5 roků těžkého žaláře. Protože její žádosti o milost prezident republiky nevyhověl, na svobodu byla propuštěna až po odpykání celého trestu v roce 1950. Třetí z rodiny, Jindřich, byl v celém rozsahu zproštěn obžaloby.

Smutným rekordmanem v udávání byl hostinský František Policar³¹⁵ z Horní Cerkve. Jeho akční rádius byl široký a zasahoval i do oblasti Benešovska. Za období pěti let se mu podařilo pod krycím jménem „Kapitán“ udat přes 200 osob gestapu, z těchto osob v důsledku zatčení zemřelo 62. Dále mu soud prokázal podporu a propagaci nacismu. Té se měl dopustit tím, že založil a vedl Národně socialistickou gardu slovanských aktivistů (NSGSA) v Horní Cerkvi, tedy fašistickou organizaci. Mimořádný lidový soud Tábor, senát Pelhřimov za předsednictví dr. Vondráka odsoudil Policara alias Kapitána 26. listopadu 1945 k trestu smrti. Ten byl na něm týž den v Pelhřimově vykonán.

---

³¹² Renner, E.: Člověk podlý, schopný všeho. Pod Bláníkem, ročník X., číslo 4, s. 20. Podle vyjádření PhDr. E. Rennera se jednalo o hostinského jedné benešovské restaurace, kam Vlček rád chodil.

³¹³ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 675/46.

³¹⁴ O něm se hovoří na str. 32 a 33.

³¹⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 243/45.

Policarův synovec, krejčí z Dolní Cerkve Bohuslav Bušta,³¹⁶ se dopustil stejných retribučních trestných činů jako jeho strýc. Jeho udání směřovala z velké části proti partyzánům a partyzánským skupinám. Byl stejně jako jeho strýc jedním z vedoucích NSGSA (v rozsudku je však tato zkratka vysvětlována s mírou odchylkou oproti rozsudku proti Policarovi jako nikoliv garda slovenských aktivistů, ale garda státních aktivistů). Souzen byl v Kutné Hoře u tamějšího mimořádného lidového soudu, ale pouze v nepřítomnosti. Podařilo se mu totiž ještě v době před nařízením hlavního líčení někdy na jaře 1946 uprchnout z vazby. Senát MLS Kutná Hora při svém hlavním líčení 9. prosince 1946 odsoudil Bohuslava Buštu v nepřítomnosti k trestu smrti provazem. Avšak ve spisech není doklad o tom, že by byl později dopaden a trest smrti na něm vykonán.

Obchodní zástupce z Benešova Stanislav Pánek,³¹⁷ přezdívaný „Kobzínek“, byl agentem SD v Táboře vedeným pod číslem 375. Od roku 1944 podával zprávy o náladách obyvatel, o tom, jak Češi reagují na zprávy z bojiště či jakou mají pracovní morálku. Za tuto činnost obdržel trest odnětí svobody v trvání 20 roků. Zajímavou iniciativu projevila jeho tehdy ještě ani ne patnáctiletá dcera, jež podala žádost o milost prezidentu republiky, kterou doplnila svojí fotografií. Tuto snahu opakovala ještě o několik let později, to už provdaná jako paní Šišková. I to byl způsob, jak se pokusit uspět ve snaze o udělení milosti. V roce 1954 Pánkovi prezident republiky zmírnil milostí trest o 7 roků, aby byl v lednu roku 1955 podmíněčně propuštěn. O deset let později mu Okresní soud v Benešově odsouzení zahladil.

Ve stejném řízení byl odsouzen za obdobnou činnost i typograf z Benešova Zdeněk Šteffel. U SD v Táboře měl jako agent značku 570 g). Trestem mu byl těžký žalář v trvání 12 let. Nižší trest než Pánek obdržel proto, že splnil podmínky § 16 odst. 2, když pomohl z vazby gestapa učiteli Svatošovi a ušetřil městu Benešovu 100 000 Kčs, když sehnal zdarma knihy, které podle německé vyhlášky musely v městské knihovně být. Šteffel byl obžalován i z dalších zločinů, ty se mu ale nepodařilo prokázat. Soud použil kvůli

---

³¹⁶ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 593/46.

³¹⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 495/46, souzen společně s Vítězmi Zemanem a Zdeňkem Štefflem.

rozporuplným výpovědím svědků zásadu *in dubio pro reo*, kterou soud v retribuici ne vždy užíval.

Agentem SD byl také benešovský Němec Otto Stekel, jež se však potrestání nedočkal, neboť dříve, než mohl být postaven před soud, zemřel.³¹⁸

Na závěr ještě poznámka k soudnímu řízení, v němž se vyskytl trestný čin, který spočíval v předávání zpráv SD. K takovému jednání byl obvykle povolán znalec z oboru vojenského práva, aby posoudil míru prospěchu Německu z podávaných zpráv. V Benešově se v této roli objevovali například znalci vojenské justice JUDr. Fink nebo JUDr. Fulín.

Trestání mladistvých – případ SS–oberjunkera Günthera Clause

Velmi zvláštní vyústění soudního jednání měl případ mladého Němce z Míšně, oberjunkera SS Günthera Clause.³¹⁹ Byl objeven v zajateckém táboře v Bystřici³²⁰ a předán četnické stanici v Čerčanech, neboť právě tam spáchal své zločiny. Později byl internován v benešovské věznici. Tento 184 cm vysoký příslušník německé armády se dopustil během revolučních květnových dní celé řady zločinů. Těžko spekulovat, do jaké míry byla příčinou Clausova chování jeho surová povaha a do jaké míry se sám stal obětí skomírajícího nacistického režimu. Jednalo se při tom o docela vzdělaného člověka – studenta reálného gymnázia, jenž ovládal kromě rodné němčiny i angličtinu a italštinu slovem i písmem. Faktem zůstává, že mu soud v Benešově prokázal jeho členství v SS, střelbu na neozbrojené lidi, vyhrožování smrtí a to, že zavinil bezdůvodně dočasnou ztrátu svobody několika občanů. Jako velitel pancéřového vlaku střílel u Pyšel na ženu a dítě, v Javorníku na muže a jeho dva syny. Ke smrti všech těchto osob nedošlo jen náhodou. Jako velitel strážního oddílu v Čerčanech vydal rozkaz ke střelbě do neozbrojeného davu a sám také střílel, čímž způsobil zranění několika občanů a smrt čtyř osob. Claus byl také uznán vinným, že třemi ranami zezadu zastřelil československého občana ze Lštění Kovaříka, a to bez jakéhokoliv důvodu. Ve

³¹⁸ Odsouzena však byla jeho manželka Emilie Stekelová na 12 roků těžkého žaláře pro § 5 a § 11 „Velkého“ retribučního dekretu. SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 456/46.

³¹⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 377/46.

³²⁰ Který za okupace sloužil jako tzv. „Sonderlager“ pro židovské mišence.

spise se nachází rukou kreslený náčrtek průstřelů Kovaříkových zad. Soud ho rovněž uznal vinným tím, že jako velitel oddílu SS neoprávněně zadržoval několik československých občanů a těmto také vyhrožoval. Soudní jednání se konalo 2. a 3. května 1946 a to na žádost Místního národního výboru Čerčany v aule Gymnázia Benešov, neboť mezi čerčanskými občany byl o jednání velký zájem. Po provedeném řízení se senát odebral k poradě. Vše směřuje k tomu, že bude vynesen trest smrti. Předseda senátu dr. Šilhavý vysvětluje ostatním soudcům – laikům, že podle jeho názoru zůstává v platnosti § 52 trestního zákona, který nedovoluje uložit osobě mladší 20 let trest smrti. Maximálním trestem tu je odnětí svobody na 20 roků. Po hlasování o vině, v němž se nevyskytly žádné větší problémy, senát přistupuje k hlasování o trestu. Soudci z lidu přes předchozí vysvětlení právní situace hlasují pro trest smrti, předseda dr. Šilhavý, vzhledem k § 52 odst. 2 trestního zákona hlasuje pro trest 20 roků těžkého žaláře. Jako jediný také následně doporučuje žádost o milost ke kladnému vyřízení. Veřejný žalobce navrhuje odložení výkonu trestu smrti z důvodu důležitého veřejného zájmu. Obhájce obžalovaného podává žádost o milost, aby trest smrti byl změněn. Následně podal generální prokurátor zmateční stížnost na zachování zákona proti výše uvedenému rozsudku k Nejvyššímu soudu. Ten výrok v části o trestu zrušil a nahradil trestem těžkého žaláře v trvání 20 roků. Ztotožnil se tak s názorem dr. Šilhavého, že obecné ustanovení § 52 trestního zákona nebylo retribučním dekretem vyloučeno z účinnosti. Zbývá jen dodat, že Claus si dvacet roků neodpykal, protože na počátku roku 1956 byl rozhodnutím generálního prokurátora vysídlen do NDR.

Členové SA na Benešovsku

Sturmabteilung (SA) byla militantní složkou NSDAP, která podporovala program této strany. SA spadala pod organizace, v nichž členství bylo retribučními soudy trestáno.

Za toto členství byl potrestán v Benešově například Antonín Švehla,³²¹ řidič české národnosti. Kromě svého členství v SA se dopustil ještě trestného činu udavačství, když udal Františka Gütla z Benešova pro poslech cizího rozhlasu.

---

³²¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 498/46.

Gütl zemřel v koncentračním táboře. Kromě toho udal ještě jednu osobu, tentokrát bez následku smrti. Soud jeho jednání za okupace ohodnotil trestem odnětí svobody na doživotí. Ten mu byl cestou milosti prezidenta republiky změněn na 20 roků těžkého žaláře. Ale už v roce 1957 byl podmíněčně propuštěn. O jedenáct let později, tedy v roce 1968, mu Okresní soud v Příbrami odsouzení zahladil.

Stíhána byla i jeho manželka Anna Švehlová,³²² i když „jen“ podle „Malého“ dekretu. Odsouzena však nebyla, protože její stíhání bylo pro promlčení zastaveno.

Ještě pestrější rejstřík retribučních trestných činů měl na svědomí ing. Václav Suchánek³²³ z Benešova. Technický úředník firmy Hora v Benešově vystudoval vysokou školu v Berlíně a možná proto v době okupace a po osvobození provedl několik veletečů se státním občanstvím. Za války se stal dobrovolně říšským Němcem, po válce se hlásil k československému státnímu občanství. Zatčen byl 10. května 1945. Zadržován byl ve sklepě bývalé živnostenské školy v Benešově pod dohledem ruských okupačních orgánů. V noci na 16. května 1945 se mu podařilo z vazby uprchnout, ale již 26. května téhož roku byl vypátrán nedaleko Petroupimi ve stohu slámy, znovu zatčen a dodán zpět do vazby do Benešova. Souzen byl benešovským senátem MLS Tábor 16. května 1946. Po téměř osmihodinovém hlavním líčení byl ing. Suchánek uznán vinným, že jednak byl členem SA v Benešově, jednak podporoval a propagoval nacistické hnutí zejména tím, že byl informátorem Gestapa v Praze, Benešově a Táboře a informátorem SD, využil tísně způsobené politickou a národní perzekucí a na úkor čtyř občanů se obohatil (slíboval intervencí za zatčené příbuzné těchto osob za úplatu), dále vyhrožoval ublížením na svobodě, cti a zdraví dalším třem občanům a v neposlední řadě udal dva lékaře z Benešova, že žijí ve smíšeném manželství, a jednoho benešovského občana z hospodářských důvodů. Zaměstnanec benešovského gestapa Odradovec o něm do protokolu uvedl, že na gestapo chodil jako domů a že se jednotlivým gestapákům nemusel předem ohlašovat jako jiní. Za tyto činy mu byl vyměřen trest v trvání 20 roků těžkého žaláře. Do tohoto trestu se mu započítávala vazba pouze od 10. do 16. května 1945, zbytek nikoliv, a to z důvodu jeho útěku z vazby. Žádost o milost odsouzeného i od jeho dcery byla zamítnuta. Z výkonu trestu byl už téměř

³²² SOA Praha, TNK Benešov TK 73/47.

³²³ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 467/46.

šedesátiletý a nemocný ing. Suchánek propuštěn v červnu 1954, když mu prezident republiky prominul zbytek trestu.

Jeho známostí za války byla obchodní příručí z Netvořic Anna Rybářová,³²⁴ jež byla díky této známosti postavena před TNK v Benešově, ale řízení proti ní bylo zastaveno.

Rechnungsführerem v SA byl Rudolf Urban,³²⁵ český správní úředník z Benešova. Byl také informátorem vedoucího NSDAP v Benešově Nikoly Strobela, členem německé pracovní fronty a blockwalterem NSV. Navíc ještě udal ředitele benešovské nemocnice Václava Otavu pro poměry v nemocnici a pro to, že údajně nenávidí Němce. Trest uložil benešovský senát MLS Tábor ve výši 15 roků těžkého žaláře. Další scénář byl už tradiční. Prezident republiky nejprve prominul část trestu 5 let, a poté, v roce 1955, byl Urban podmíněčně propuštěn.

Železniční zřízenec německé národnosti Hermann Wastl³²⁶ byl rovněž členem SA v hodnosti rottenführera. Pomáhal také zakládat v Benešově místní župu NSDAP, kde se stal také blockleiterem této organizace. Kromě toho rovněž vyhrožoval československým občanům a tři železniční zaměstnance udal. Benešovským senátem byl odsouzen na 14 roků těžkého žaláře. Na svobodu se dostal díky milosti prezidenta republiky již v roce 1954.

Jeho manželka, původem Češka, Ludvika Wastlová³²⁷ se rovněž zblízka setkala s benešovským senátem MLS Tábor. Jejími prohřešky v době nesvobody byly, na rozdíl od svého manžela – SA-manna, nebezpečné výhrůžky a udání. Nebezpečně vyhrožovala dvěma občanům ublížením na svobodě a těle a u Gestapa v Benešově udala Václava Hejtmánka pro vymyšlenou činnost, a sice, že doma „něco“ uschoval do dříví. O jejím smýšlení leccos vypovídá i fakt, že své nezletilé děti posílala do německých škol a do Hitlerjungend. Soud jí vyměřil trest v trvání 13 roků těžkého žaláře. V průběhu výkonu trestu častokrát žádala její téměř osmdesátiletá matka o milost pro svoji dceru, avšak bez úspěchu. Téměř až úsměvné jsou její žádosti plné pravopisných chyb i jiných omylů. Za všechny snad úvodní oslovení jedné ze žádostí: „Váženy Panové Ministerstva Pravedlivosti...“. Státní orgány se těmito žádostmi musely zabývat a také se jimi zabývaly, leč Wastlová milost neobdržela. Na svobodu se dostala až v dubnu 1953

³²⁴ SOA Praha, TNK Benešov, TK 228/46.

³²⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 63/45.

³²⁶ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 648/46.

³²⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 266/45.

díky podmíněčnému propuštění z výkonu trestu. Zbývá dodat, že její trest i trest jejího manžela byl zahlazen v roce 1966 usnesením Okresního soudu v Benešově.

Vídeňský rodák, před válkou mnohokrát soudně trestaný, Ferdinand Veřtát,³²⁸ posledně bytem ve Vlašimi, byl zatčen 14. května 1945 a souzen 10. ledna 1946 v Benešově u MLS Tábor. Senát ho uznal vinným členstvím v SA, dále podporou a propagací nacismu a vyhrožováním, že udá gestapu dělníka Soukupa. Jako člen závodní stráže (Werkschutz) v továrně Sellier & Bellot ve Vlašimi veřejně před dělníky vychvaloval nacismus a haněl prezidenta Beneše a jeho příznivce, nadával dělníkům do „českých psů“ a kritizoval je za to, že v továrně mluví česky. Za to vše byl odsouzen na 15 roků těžkého žaláře. O tom, že to pro něj byl žalář opravdu těžký, svědčí nejlépe fakt, že se z něj nikdy nevrátil. Zemřel 17. října 1948 v trestnici pro muže v Plzni. Bylo mu 46 let, ale ze spisů není jasná příčina úmrtí.

Vlajkaři z Benešova a okolí

Do Českého národně socialistického tábora – Vlajky, organizace spolupracující s okupační mocí, vstupovali lidé z různých pohnutek. Ať už to bylo z přesvědčení, nebo pro nějaký prospěch, po válce se stali předmětem vyšetřování a následně i trestního stíhání u mimořádných lidových soudů. V Benešově tomu nebylo jinak a spousta „vlajkařů“ skončila před soudem. Obvykle kromě svého členství ve Vlajce měly tyto osoby na svědomí i další a mnohem závažnější trestné činy. Někteří méně významní „vlajkaři“ byli souzeni před trestní komisí nalézací. Členové Vlajky v Benešově se scházeli nejčastěji ve francouzské restauraci U Dvořáků na Malém náměstí.

Zakladatelem Vlajky v Benešově byl ještě před válkou velkoobchodník s kávou Jan Kadlec. Snažil se pro benešovskou Vlajku získat co nejvíce osob a aktivní byl i 15. března 1939 při obsazování našeho území německými vojsky. Pak v průběhu války jako by ztratil veškeré iluze poté, co mu němečtí vojáci při neopatrné jízdě autem zranili syna. Odchází nejen z politického života, ale později i z Benešova, a to do Prahy. Více není možné ze spisů vyčíst, jisté však je, že retribučními orgány na Benešovsku potrestán nebyl.

---

³²⁸ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 303/45.

Vedoucím Vlakky v Benešově byl Bedřich Schless,³²⁹ drogista z Benešova. Podával také zprávy SD v Táboře, všemožně podporoval nacistický režim – prováděl sbírky na německý Červený kříž, zdravil zdviženou pravici apod. A byl také „výstavní“ udavač. Udal nejen skupinu učitelů z Benešova pro jejich neochotu vést kurzy němčiny, ale i známého ilegálního pracovníka Karla Zmeka, který pak skončil pod gilotinou. Benešovským senátem mu byl vyměřen trest smrti, ale nebyl na něm vykonán. Nejprve byl z důležitého veřejného zájmu na návrh žalobce odložen a podané žádosti o milost prezident republiky vyhověl. Trest byl přitom změněn na doživotí. Pozdější amnestií byl jeho trest snížen na 20 let těžkého žaláře, ale na svobodu se dostal ještě dříve, neboť v roce 1956 byl podmíněčně propuštěn.

Spolu s ním byli obžalováni ještě úředník z Benešova František Dobeš a lesmistr z Postupic Josef Král.³³⁰ Dobeš byl odsouzen k 20 letům těžkého žaláře za spolupráci při udání ilegála Zmeka, na svobodu se dostal tak, že mu prezident republiky prominul zbytek trestu v roce 1954. V roce 1966 mu bylo odsouzení dokonce zahlazeno. Král byl naproti tomu zproštěn obvinění ze spoluudání Karla Zmeka. Stíhání se ale úplně nevyhnul. Skončil totiž před TNK Benešov,³³¹ ale až na základě rozhodnutí revizní komise z července 1948. Souzen byl v dubnu 1949 a odsouzen byl k trestu 6 měsíců vězení za v podstatě stejný čin, za který byl MLS Tábor zproštěn obvinění, tedy spolupůsobení při udání ilegála Zmeka a jiných osob. Královu odvolání odvolací komise při Krajském národním výboru v Praze vyhověla částečně, když výrok o vině zůstal nezměněn, naproti tomu výrok o trestu byl změněn na veřejné pokárání. Zbývá dodat, že Král nezůstal po válce na Benešovsku, odstěhoval se do Horní Branné u Jilemnice.

Benešovským vlajkařem byl i drogista Karel Křemen.³³² Soudní jednání bylo velice zajímavé. Jeho právní zástupce dr. Novotný uplatňoval vyloučení předsedy senátu dr. Šilhavého, který Křemena vyslychal už dříve jako soudce vyšetřující.³³³ Přednosta MLS Tábor dr. Müller žádost na vyloučení zamítl! Ani s další taktikou obžalovaný neuspěl. Neprokázal totiž, že by byl choromyslný. Při jednání v červnu 1946 byl odsouzen k trestu těžkého žaláře na 20 let. Podle

³²⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 43/48.

³³⁰ Tamtéž.

³³¹ SOA Praha, TNK Benešov, TNK 12/48.

³³² SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 497/46.

³³³ § 68 trestního řádu.

rozsudku podporoval a propagoval nacismus zejména tím, že podával zprávy gestapu, byl členem Svatoplukových gard a Vlajky a dopisoval do Árijského boje. Příležitostně i vyhrožoval a také udal občana Prokšíka, že chodí za židovskou dívkou, a udal také, že na záchodě chlapecké školy v Benešově byl napsán hanlivý výrok o Hitlerovi a že místní učitel Lepš to chtěl utajit. Po změně režimu v roce 1948 žádala manželka Křemena o milost pro svého manžela a žádost zakončila pozdravem „Pětiletce zdar!“. To nebylo nic neobvyklého, protože vychvalování nového režimu a pozitivní poměr k novému zřízení byl teď hlavním argumentem ke kladnému vyřízení žádostí. Nicméně v případě Karla Křemena žádost kladně vyřízena nebyla. Nebyla mu povolena ani obnova řízení. Nakonec však přece od prezidenta milost obdržel, ale až v roce 1954.

Vítězmír Zeman,³³⁴ vrchní poštovní tajemník z Benešova, byl odsouzen nejen za svoje členství ve Vlajce, ale i za to, že byl registrovaným agentem SD v Táboře pod číslem 54, které podával zprávy o náladách obyvatel, politické situaci a podobně. Odsouzen byl na 10 roků těžkého žaláře, odkud byl propuštěn na podmínku v roce 1951.

Další členové Vlajky v Benešově byli mimořádným lidovým soudem osvobozeni a stanuli tak před trestní komisí nalézací. Strojní zámečník František Hrstka³³⁵ sice spáchal trestný čin tím, že byl okresním a určitou dobu i místním vedoucím Vlajky v Benešově a pomáhal zakládat odbočku Vlajky v Týnci nad Sázavou, ale za použití § 16 bylo benešovským senátem MLS Tábor upuštěno od potrestání Hrstky, vzhledem k tomu, že podporoval za okupace několik lidí, ilegální organizaci předal dvě pistole a v květnu 1945 pomáhal odzbrojovat Němce. Nic na tom nezměnila ani trestní komise nalézací, jež se v dubnu 1949 ztotožnila s rozhodnutím soudu v Benešově a neshledala ze svého pohledu Hrstku vinným ani podle „Malého“ dekretu.³³⁶

Benešovským senátem MLS Tábor byl obvinění z činovnictví ve Vlajce zproštěn úředník úřadu ochrany práce Jindřich Kroužek.³³⁷ Rovněž byl zproštěn obvinění, že donášel zprávy agentu SD v Táboře Otto Steklovi. Trestní komise

³³⁴ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 495/46 Souzen společně se Stanislavem Pánkem a Vítězmírem Zemanem.

³³⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 588/46.

³³⁶ SOA Praha, TNK Benešov, TNK 11/48.

³³⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 323/45.

nalézací, kam se Kroužkův případ posléze dostal, rozhodla tak, že upouští od potrestání výše jmenovaného Jindřicha Kroužka.³³⁸

Známou firmou byl v Benešově Josef Plášil. Tento úředník pojišťovny se v době okupace stal pokladníkem a horlivým členem Vlajky, dále také poručíkem Svatoplukových gard. Jeho provinění nebylo možné podřadit pod paragrafy „Velkého“ dekretu, proto byl u MLS Tábor, senátu v Benešově zproštěn obžaloby.³³⁹ K projednání jeho případu byla poté příslušná TNK Benešov.³⁴⁰ Zde byl vydán trestní nález, v němž za své jednání obdržel trest šesti měsíců odnětí svobody ve vězení. Po skončení jednání však mohl být propuštěn na svobodu, neboť trest si odpykal vazbou, dokonce už více jak měsíc ve vazbě „přesluhoval“.

Josefu Kautzkému³⁴¹ bylo v době projednávání jeho provinění před TNK Benešov již 66 let. Byl uznán vinným členstvím ve Vlajce a tím, že se zúčastnil důvěrných schůzí Vlajky. Odsouzen byl na 14 dnů vězení a k pokutě 1 000 Kčs.

Obchodník František Votruba³⁴² byl rovněž odsouzen TNK Benešov pro své členství ve Vlajce, pro horlivost, s níž vykonával své členské povinnosti, dále pro společenský styk s Němci a vychvalování nacismu. Pět tisíc korun pokuty a veřejné pokárání mu bylo odplatou za jeho chování v době okupace. Votrubou podané odvolání bylo v září 1949 odvolací komisí při Krajském národním výboru v Praze zamítnuto jako nedůvodné. Stejně jako jiní nemusel trest díky amnestii z roku 1948 vykonat.

Komíník František Hart³⁴³ vstoupil do benešovské Vlajky v roce 1939. Důvodem jeho vstupu byla snaha získat komínickou koncesi u Oberlandratu v Táboře, kterou nemohl získat za první republiky. Jeho snaha, i přes jeho aktivní činnost v organizaci, vyšla naprázdno a koncesi stejně nezískal. Zato komise v Benešově mu po válce jeho chování „spočítala“ a vyšlo jí 3 měsíce a 14 dnů vězení, 1 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání. Jako polehčující okolnost vzala TNK jeho velmi špatnou výchovu a to, že se stará o ženu a nezletilé dítě. Původně byl Hart ještě podezřelý, že udal svého konkurenta ve vymetání komínů Mayera, ale toto mu nebylo prokázáno.

³³⁸ SOA Praha, TNK Benešov, TK 105/46.

³³⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 587/46

³⁴⁰ SOA Praha, TNK Benešov, TK 65/47.

³⁴¹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 41/46.

³⁴² SOA Praha, TNK Benešov, TK 134/46.

³⁴³ SOA Praha, TNK Benešov, TK 1/46.

Otec a syn Staňkovi byli v době nesvobody také členy Vlajky v Benešově. Antonín Staněk st.,³⁴⁴ pokrývač, vstoupil do Vlajky dobrovolně v roce 1940 a zůstal v ní až do konce války. Veřejně dával najevo své sympatie k Němcům a prohlašoval, že válku jistě vyhrají. Do Vlajky údajně vstoupil, aby měl více zakázek. Trestem mu byla pokuta 2 500 Kčs a veřejné pokárání. Antonín Staněk ml.,³⁴⁵ taktéž pokrývač, byl odsouzen ze stejných důvodů jako jeho otec, jen trest byl pro něj menší – 1 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání.

Další vlajkaři z Benešova byli benešovskou komisí osvobozeni, zpravidla proto, že jejich účast ve Vlajce se omezovala pouze na běžné členské povinnosti a nijak z nich nevybočovala, nebo proto že z organizace vystoupili, či z ní byli vyloučeni. Tak bylo zastaveno trestní stíhání podle „Malého“ dekretu proti lékárníkovi MrPh. Václavu Ryškovi,³⁴⁶ pokrývači a traktoristovi Josefu Novotnému,³⁴⁷ mlynáři Františku Párysovi,³⁴⁸ řezníkovi Antonínu Tesařovi,³⁴⁹ posunovači ČSD Karlovi Suchému,³⁵⁰ autodopravci Jiřímu Kodetovi³⁵¹ atd. Karel Kočí,³⁵² taktéž Vlajkař z Benešova, se potrestání nedožil, neboť zemřel v dubnu 1946. Jeho případ byl odložen ad acta.

Student ze Lštění Stanislav Vedral byl nejprve zproštěn obvinění u MLS Tábor, senátu v Benešově³⁵³ pro svoji činnost za okupace, aby později u TNK Benešov byl uznán vinným, že jako člen Vlajky vylepoval v Čerčanech plakáty s texty „pryč se Židy“ nebo „vstupte do Vlajky“ a tím propagoval fašismus a antisemitismus, v rozhovorech vychvaloval Němce, haněl Čechy a varoval před styky se Židy.³⁵⁴ Jako trest musel přijmout 10 týdnů vězení, 1 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání. Nechtě se s tím smířit, podal proti trestnímu nálezu odvolání, avšak odvolací komise Krajského národního výboru v Praze v říjnu 1949 nález v celém rozsahu potvrdila a odvolání zamítla. Kvůli amnestii ovšem nemusel trest vykonat.

³⁴⁴ SOA Praha, TNK Benešov, TK 119/46.

³⁴⁵ SOA Praha, TNK Benešov, TK 120/46.

³⁴⁶ SOA Praha, TNK Benešov, TK 118/46.

³⁴⁷ SOA Praha, TNK Benešov, TK 113/46.

³⁴⁸ SOA Praha, TNK Benešov, TK 115/46.

³⁴⁹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 127/46.

³⁵⁰ SOA Praha, TNK Benešov, TK 122/46.

³⁵¹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 318/46.

³⁵² SOA Praha, TNK Benešov, TK 102/46.

³⁵³ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 311/45.

³⁵⁴ SOA Praha, TNK Benešov, TK 133/46.

Vlajkaři na Neveklovsku

Vlajkařem v Neveklově byl Jaroslav Novák,³⁵⁵ povoláním kožešník a čepičář, jenž se za okupace přestěhoval do Benešova. Podobně jako ostatní vlajkaři i další přísluhovači Němců byl zatčen v prvních květnových dnech roku 1945. Jeho syn uprchl v roce 1939 do Anglie, kde se stal letcem. V témže roce byl sestřelen při náletu na Německo. Jeho otec se zachoval o mnoho méně příkladně. Odsouzen byl za podporu nacismu. Nacismus podporoval svojí činností ve Vlajce, vystavoval ve výkladu svého obchodu obraz Hitlera i protižidovské plakáty. Navíc udal 3 osoby, dvě pro porážku vepře načerno a jednu pro protiněmecký výrok. Za to vše mu udělil benešovský senát trest těžkého žaláře v trvání 15 roků. V roce 1954 mu prezident republiky prominul zbytek trestu.

Do učení k výše zmíněnému odsouzenému kožešníkovu Novákovi přišel ve svých 14 letech sirotek Václav Vančura.³⁵⁶ Ten pod Novákovým nátlakem ve svých 17 letech vstoupil do Vlajky. Byl nuceně nasazen na práci v Říši a z Vlajky vystoupil. Po návratu do vlasti se přiznal do obce Bučovice a na podzim 1945 žádal osvědčení o státní spolehlivosti, přičemž v této žádosti neuvedl, že byl členem Vlajky v Neveklově. I přes tento prohřešek vzhledem k okolnostem vstupu do Vlajky a poměrně brzkému odchodu z organizace bylo TNK Benešov trestní stíhání zastaveno.

Ladislav Vaněk,³⁵⁷ sedlák a čalouník z Brandýsku, byl také členem Vlajky v Neveklově, jako člen jednal s velkou horlivostí, po městě vylepoval plakáty a za to byl benešovskou trestní nalézací komisí odsouzen k trestu veřejného pokárání. Nutno doplnit, že i v jeho případě byl předsedou komise neprávnick Karel Dráb.

Stejný trest dostal od TNK Benešov i Karel Kába,³⁵⁸ původem z Neveklova, poté bytem v Choceradech, jenž byl uznán vinným členstvím ve Vlajce v Neveklově a napsáním hanlivého dopisu, v němž hanobil republiku, české obyvatelstvo a žádal v něm pomoc jako „přítel Němců“. Trestní nález a veřejné pokárání bylo v jeho případě i v případě Vaňka vyvěšeno na úřední desce v Neveklově.

³⁵⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 392/46.

³⁵⁶ SOA Praha, TNK Benešov, TK 216/46.

³⁵⁷ SOA Praha, TNK Benešov, TK 132/46.

³⁵⁸ SOA Praha, TNK Benešov, TK 35/47.

Rovněž cestář Bohumil Maňák³⁵⁹ ze Spolí u Neveklova byl právě v Neveklově vlajkařem. Proti tomuto otci sedmi dětí bylo trestní stíhání zastaveno v květnu 1946, neboť komise seznala, že do Vlajky vstoupil kvůli sociálním poměrům své rodiny a nikdy nepřekročil rámec svých členských povinností. Jiný názor na celou věc měla obnovená retribuce. V říjnu 1948 v obnoveném řízení byl Maňák uznán vinným svým členstvím ve Vlajce a tím, že se aktivně zúčastňoval vlajkařských schůzí, že vychvaloval nacismus a odebíral časopis Vlajka.³⁶⁰ Trestem byla pokuta 3 000 Kčs. V době obnovené retribuce bydlel již jinde, a to v Žatci.

Vlajkaři z Týnecka

Stejně jako v Benešově a okolí, i v Týnci nad Sázavou byla založena organizace ČNST - Vlajka. Jedním ze zakladatelů týnecké Vlajky byl Lev Konečný z Brodců.³⁶¹ Tento technický úředník firmy Ing. Janeček v Brodcích byl odsouzen 27. února 1946 tábořským MLS, senátem v Benešově k trestu odnětí svobody na deset let. Zatčen byl už 9. května 1945 a soudem mu byla prokázána jeho činnost označená v retribučním dekretu č. 16/45 jako podpora a propagace nacismu, dále činovnictví ve Vlajce, kde byl propagátorem. Jeho podpora a propagace nacismu spočívala zejména v jeho snaze přivést do týnecké odbočky Vlajky co nejvíce nových členů, schůze Vlajky zahajoval projevy v nacistickém duchu, zdravil zdviženou pravicí apod. Spolupůsobil také při vzniku nacistického nápisu na skále u řeky Sázavy nedaleko Zbořeného Kostelce. Zajímavé je to, že Lev Konečný v době výkonu trestu jako jeden z mála přežil důlní neštěstí na dole Koh-i-noor, na rozdíl od již výše zmíněného odsouzence Josefa Chrpy.³⁶² Na konci prosince 1947 mu prezident republiky prominul 5 let žaláře z jeho trestu. O necelý rok později, 16. 12. 1948, byl podmíněčně propuštěn na svobodu. Podle zpráv ze soudního spisu po propuštění odešel za prací na Slovensko, kde pracoval v ČKD Kriváň, závod Prakovce.

³⁵⁹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 318/46.

³⁶⁰ SOA Praha, TNK Benešov, TNK/48-109/46.

³⁶¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 65/46.

³⁶² Viz. s. 35 dole.

I jeho manželka Jaroslava Konečná³⁶³ byla v rámci retribuční potrestána, TNK Benešov ji odsoudila za společenský styk s Němci, zejména za hoštění vedoucího závodní stráže Kirchnera, k trestu veřejného pokárání.

Lev Konečný ve své výpovědi označoval za zakladatele týnecké Vlajky svého jmenovce Oldřicha Konečného.³⁶⁴ Tento slévač byl souzen benešovským senátem MLS Tábor přesně rok po odchodu Němců z Benešova, tedy 8. května 1946. Na rozdíl od svého jmenovce Lva Konečného dostal velmi nízký trest šesti měsíců těžkého žaláře. Důvodem nízkého trestu bylo užití § 16 „Velkého“ dekretu, neboť se obžalovanému podařilo prokázat odbojovou činnost v ilegální organizaci „Lípa“, která působila v okolí Plzně. Zde byl také v prvních květnových dnech při konání hlídky raněn do ruky. Nicméně za své týnecké působení u Vlajky mu byl vyměřen onen trest. Byl označen soudem jako zakladatel týnecké Vlajky a další podporu a propagaci nacismu prováděl obdobným způsobem jako jeho výše uvedený jmenovec. Trest vykonal 13. srpna 1946 a poté byl propuštěn. Pak se přestěhoval do Nové Bělé, okres Frýdek-Místek. Epilogem tohoto případu je zahlazení odsouzení Lidovým soudem v Ostravě v roce 1960.

Případ dalšího vlajkaře Jana Barteckého³⁶⁵ z Týnce nad Sázavou měl z juristického hlediska velmi zajímavý a v praxi mimořádných lidových soudů netypický průběh. Typický byl snad jen trestný čin, jehož se Bartecký dopustil – podpora a propagace nacismu, zejména svým členstvím a činností ve Vlajce v Týnci. Bylo mu prokázáno například šíření letáků, vylepování plakátů nebo ústní propagování nacismu mezi dělníky firmy Ing. Janeček v Týnci nad Sázavou a Brodcích. První soudní jednání absolvoval obžalovaný u benešovského senátu MLS Tábor 1. března 1946. Tento senát rozhodl o postoupení věci řádnému soudu, neboť podle jeho názoru nebylo možné věc rozhodnout v třídní lhůtě pro nedostatečné vyšetření celého případu. Řádným soudem byl Krajský soud v Táboře, který Barteckého poslal na 5 roků do těžkého žaláře. Odsouzený Bartecký mohl v řádném řízení využít opravný prostředek, a tak podal zmateční stížnost k Nejvyššímu soudu v Brně. Ten podanou stížnost jako nedůvodnou zamítl. Z vězení se Bartecký dostal přece jen dříve, v říjnu 1948 mu prezident

³⁶³ SOA Praha, TNK Benešov, TK 26/46.

³⁶⁴ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 425/46.

³⁶⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 64/46.

republiky prominul zbytek trestu. Po návratu z výkonu trestu opět pracoval jako slévač v Týnci nad Sázavou, tentokrát již v národním podniku Metalurgické závody. V roce 1961 mu Okresní soud v Benešově odsouzení zahladil.

Obdobně jako u členů Vlajky v Benešově i v Týnci nad Sázavou byli někteří souzeni „pouze“ trestní komisí nalézací, a to v Benešově. Jednalo se například o Jaroslava Štycha,³⁶⁶ slévače z Bukové Lhoty, jenž svého času jako vedoucí týnecké Vlajky překračoval svoji horlivostí běžnou činnost člena. Za toto byl odsouzen k sedmi měsícům žaláře, které si odpykal vazbou.

Jaroslav Šípek,³⁶⁷ pomocný dělník z Týnce nad Sázavou, byl odsouzen trestním nálezem v Praze za to, že jako osmnáctiletý vstoupil do Vlajky a žádal o přijetí do zbraní SS. Do SS přijat nebyl a po válce za své činy pykal 2 měsíci vězení a veřejným pokáráním.

To jeho otec Stanislav Šípek,³⁶⁸ vrátný ve zbrojovce, rovněž z Týnce nad Sázavou, stanul před komisí v Benešově. Stejně jako jeho syn byl uznán vinným svým členstvím v týnecké Vlajce, kde vybíral členské příspěvky a aktivně se účastnil vlajkařských schůzí. Trestem mu byla pokuta 2 000 Kčs a veřejné pokárání.

Malíř pokojů z Brodců František Kašpárek³⁶⁹ byl za okupace také vlajkařem v Týnci nad Sázavou. Kromě svého členství ve Vlajce byl odsouzen pro namalování nápisů na skálu u řeky Sázavy proti Zbořenému Kostelci, jenž zněly: „Český socialistický tábor Vlajka zvítězí, Rys měl pravdu“ a „Židé na dálnici“. Za toto své jednání dostal 2 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání.

Někteří vlajkaři z Týnce potrestáni nebyli. Kupříkladu cidič František Kubát³⁷⁰, původně z Týnce nad Sázavou, posledně bytem v Jiříkově u Rumburku, byl TNK v Benešově osvobozen, neboť nejednal jako člen Vlajky obzvláště horlivě a byl označen za pouhého „matrikového“ člena, jenž nepřekročil normální členské povinnosti.

Leccos společného s výše zmíněným Kubátem měl i automechanik František Pondělíček.³⁷¹ Také za války působil jako vlajkař v Týnci nad Sázavou, též se po válce přestěhoval (Hostinné nad Labem) a rovněž nebyl za svou činnost

---

³⁶⁶ SOA Praha, TNK Benešov, TK 175/46.

³⁶⁷ SOA Praha, TNK Praha, TK 694/47.

³⁶⁸ SOA Praha, TNK Benešov, TK 193/46.

³⁶⁹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 101/46.

³⁷⁰ SOA Praha, TNK Benešov, TK 107/46.

³⁷¹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 117/46.

potrestán. Důvodem však tentokrát byla jeho předčasná smrt utrpeným úrazem v Klášterní Lhotě u Vrchlabí v únoru 1946.

Členem Vlajky v Týnci nad Sázavou přímo nebyl, ale tuto podporoval dentista z Týnce Josef Matějka.³⁷² Jednak odebíral časopis Vlajka, jednak hostil členy týnecké Vlajky. Navíc také žádal německou kriminální policii o zakročení proti Václavu Bartákovi pro „fušování“ do zubařského řemesla. Odsouzen byl v Benešově k 20 000 Kčs pokuty. Jeho odvolání proti trestnímu nálezu bylo Trestní odvolací komisí u Zemského národního výboru v Praze zamítnuto. Matějka podal proti tomuto rozhodnutí o odvolání stížnost k Správnímu soudu v Bratislavě, avšak tento soud jeho stížnost v prosinci 1950 zamítl. Mezitím díky všeobecné amnestii ve věcech správních z roku 1948 mu byl trest pokuty prominut.

Vlajkaři na Dolnokralovicku a ve Vlašimi

Dolní Kralovice a okolí byly široké veřejnosti známy jako místo, kde se nacistická myšlenka velmi uchytila. Podle informace kronikáře této obce se občané jiných vesnic měli před Dolnokralovickými na pozoru. Prohlásil-li někdo třeba ve vlaku, že je z Dolních Kralovic, dali si ostatní spolucestující velký pozor na to, co před ním říkají.³⁷³

Zahradník z Kácova Jaroslav Týce³⁷⁴ byl souzen společně s hajným Františkem Švehlou a lesním radou Jindřichem Marzym. Ještě před samotným soudním řízením byl Týce zkoumán odborníky na psychiatrii. Byl uznán plně zodpovědným, i když jeho povaha se podle lékařů značně změnila po tom, co se dozvěděl, že jeho manželka byla též odsouzena a dcera znásilněna. Soud se konal v Kutné Hoře a Týce byl uznán vinným, že podporoval a propagoval nacismus tím, že založil místní organizaci Vlajky, vylepoval protižidovské plakáty, zdravil nacistickým pozdravem, dožadoval se zničení pomníku T. G. Masaryka v Kutné Hoře a podobně. Dále podle § 3 odst. 2 retribučního dekretu byl uznán vinným, že se stal vedoucím místní pobočky Vlajky, vedoucím Národní obce fašistické, místním vedoucím České pracovní

³⁷² SOA Praha, TNK Benešov, TK 176/46.

³⁷³ SOA Praha, SOkA Benešov, Archiv obce Dolní Kralovice, Památní kniha Dolních Kralovic 1905 – 1956, s. 285.

³⁷⁴ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 318/46.

fronty a velitelem roty Svatoplukových gard. Několika lidem také vyhrožoval a spolu se svou manželkou udal občana židovské národnosti (viz. dále), sám pak udal bratra člena exilové vlády Jaroslava Laušmana. Naštěstí pro Laušmana to pro něj nemělo za následek ztrátu svobody. Trest v podobě odnětí svobody 25 let mu byl „odměnou“ za jeho činy za okupace.

Spolu s ním souzený Švehla byl zproštěn obžaloby, spoluobžalovaný Marzy se k soudu nedostavil ze zdravotních důvodů a za několik dní po konání řízení zemřel ve vazbě Krajského soudu v Praze. Oba byli obžalováni, že vyhrožovali lesním dělníkům. V roce 1953 Týcemu prezident republiky prominul 10 let z jeho trestu a o dva roky později byl rozhodnutím propouštěcí komise při Krajském soudu v Karlových Varech podmínečně propuštěn. Ve zkušební době, která měla trvat osm let, se ale neosvědčil. Lidovým soudem v Hořicích byl odsouzen za šíření poplašné zprávy na dva měsíce odnětí svobody. Tento trest si také odpykal. Neušlo to však pozornosti Krajského soudu v Karlových Varech, jenž v neveřejném zasedání rozhodl, že Týce musí zbytek trestu vykonat. Přitížilo mu i to, že ho státní orgány hodnotily jako člověka, který má negativní vztah k lidově demokratickému zřízení.

Věnceslava Týceová,³⁷⁵ manželka Jaroslava Týceho, stanula stejně jako její manžel před Mimořádným lidovým soudem v Kutné Hoře. Její antisemitské smýšlení ji přivedlo až před soud, neboť za okupace spolu se svým manželem udala Žida Leopolda Hojtaše proto, že se v rozporu s předpisy okupantů o Židech neustále stýká se svou rozvedenou manželkou a dětmi. Toto udání mělo pro Hojtaše strašlivé následky, neboť důsledkem byla deportace do koncentračního tábora v Terezíně a následně do Osvětimi, odkud se již nikdy nevrátil. Navíc Týceová sama se dopustila činu schvalování nacistického režimu tím, že nechala židovskou ženu, manželku udaného Hojtaše, Gabrielu Hojtašovou vyvést z divadla, s poukázáním na to, že s ní nebude dýchat jeden vzduch. Za své protižidovské projevy v době nesvobody byla odsouzena k hlavnímu trestu 20 roků těžkého žaláře. Na podzim 1946 byla odsouzená Týceová nasazena na polní práci u jednoho statkáře v Jindicích spolu s dalšími trestankyněmi. Některá z nich Týceovou udala pro hanlivý výrok. Zahrála si totiž na kněžnu Libuši, když trochu nevybíravými výrazy věštila: „Naši páni stejně tu republiku proserou,

---

³⁷⁵ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 108/46.

nebude to ani dva roky trvat.“ Z pohledu demokratických sil v tehdejší Československu to byla předpověď prorocká a krutě pravdivá. Přes toto extempore jí prezident republiky prostřednictvím svého rozhodnutí prominul část trestu o 7 let. V roce 1954 ji komise pro podmíněčné propuštění při Krajském soudu v Pardubicích nepropustila s poukazem na závažnost spáchaných činů a špatný poměr klidově demokratickému zřízení, aby jí o rok později ta samá komise podmíněčně propustila s úplně opačným hodnocením (!) pod podmínkou zákazu pobytu v okrese Kutná Hora.

Třetím z rodiny Týceových souzený u MLS Kutná Hora byl Zdeněk Týce³⁷⁶ z Kácova. Tento automechanik a řidič byl souzen za podporu a propagaci nacismu, které se dopustil tím, že haněl český národ, prezidenty Masaryka a Beneše, zdravil nacistickým pozdravem, vylepoval antisemitské plakáty, byl členem Svatoplukových gard apod. Dále byl pokladníkem, tedy činovníkem, Vlajky v Kácově a v Praze. Navrch ještě udal německé kriminální policii v Kolíně Jaroslava Pokorného za to, že mu bránil v pronášení fašistických výroků. Trestem byl pro něj 8 let dlouhý těžký žalář, ale již v roce 1951 byl Zdeněk Týce podmíněčně propuštěn na svobodu s podmínkou, že pět roků musí pracovat v hornictví.

Rolník z Čáslavska u Čechtí František Staněk³⁷⁷ byl zatčen již 5. května 1945 ruskou policií z Lukavce a souzen byl o jedenáct měsíců později. Během okupace se dopustil několika trestných činů. Propagoval a podporoval nacismus například tím, že zdravil zdviženou pravicí, dopisy končil pozdravem „Vůdci zdar!“ a vychvaloval německý režim slovně i písemně. Byl také místním vedoucím Vlajky a udal tři československé občany. Jedním z nich byl JUDr. Emil Herrmann, advokát a pozdější předseda trestní komise nalézací v Dolních Kralovicích. Udán byl za to, že jako Žid vstoupil do hostince, kam byl Židům vstup zakázán. Kvůli tomu byl gestapem následně vyšetřován a 8 týdnů vězněn. Na druhou stranu se ve spise nachází poměrně hodně dobrozdání, že obžalovaný Staněk těmto lidem pomohl nebo že se podle nich choval jako dobrý Čech. Trochu úsměvné je potvrzení od místní organizace Komunistické strany Československa v Čáslavsku, kde se místopředseda této organizace Pajer označuje jako „místo Přeceda“. Nicméně k tomuto i jiným dobrozdáním soud přihlédl a při

³⁷⁶ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 591/46.

³⁷⁷ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 55/46.

výměře trestu použil § 16 odst. 2 „Velkého“ retribučního dekretu o snížení výměry trestu pod dekretem stanovenou hranici. Výsledný trest nakonec zněl na 14 roků těžkého žaláře. Staněk si odpykal pouze roků osm, protože v roce 1953 byl podmíněčně propuštěn. V roce 1967 bylo jeho odsouzení navíc zhlazeno.

Dalším členem Vlajky byl Antonín Krejča,³⁷⁸ rolník z Kopanin u Čechtíc. MLS Kutná Hora ho po jednání konaném v Dolních Kralovicích odsoudil k 10 rokům těžkého žaláře za několik trestných činů podle „Velkého“ retribučního dekretu. Podporoval a propagoval nacismus, vyhrožoval Karlu Fořtovi udáním za protiněmecké výroky, zasadil se o to, že Oldřich Havlík osvobozený z pracovní povinnosti byl poslán na práci do Říše, načež obě výše zmíněné osoby udal v Táboře na pracovním úřadě pro útěk z práce v Říši. Ačkoliv mu prezident republiky nejprve nevyhověl v žádosti o milost, později, v roce 1953, mu byl rozhodnutím prezidenta republiky zbytek trestu prominut.

Vlajkařem byl také Vojtěch Šedivý z Vlašimi.³⁷⁹ Kromě toho, že byl činovníkem této organizace, udal Augustina Zimu, že vyprávěl anekdoty o Hitlerovi, a podával zprávy o smýšlení obyvatel a také o zemědělské a sociální situaci. Soud se konal v Táboře u mimořádného lidového soudu 11. prosince 1945 a předseda senátu dr. Šperl vyhlásil v jednom ze svých posledních rozsudků³⁸⁰ trest 20 roků těžkého žaláře. Stejně jako další retribuční delikventi si neodpykal celý trest. Nejprve mu prezident republiky milostí snížil trest o 7 let a v roce 1954 byl Šedivý podmíněčně propuštěn na svobodu. Podmínkou však bylo, že nebude pobývat v okrese Vlašim.

Udavači na Benešovsku

Trestný čin udavačství podle § 11 „Velkého“ retribučního dekretu byl nejčastějším žalobním důvodem u MLS Tábor a patrně nejinak tomu bylo i u jiných mimořádných lidových soudů, jejichž působnost nezahmovala odtržené území Sudet.³⁸¹ Nutno podotknout, že motivem byly často osobní antipatie nebo získání určitého prospěchu.

³⁷⁸ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 221/46.

³⁷⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 215/45.

³⁸⁰ Zemřel v lednu 1946.

³⁸¹ Tam byly nejčastější trestné činy členské podle § 2 „Velkého“ retribučního dekretu. Srovnej např. Jiřík, V.: *Nedaleko od Norimberku*. Cheb 2000.

Velmi známý je na Vlašimsku případ advokáta dr. Semeráda,³⁸² jenž byl svými současníky charakterizován jako lakomec a skrblík. Přestože si určitý komfort mohl dovolit, měl veškerou domácnost i pracovnu více než spartánsky vybavenou. Před Mimořádný lidový soud v Táboře ho však přivedlo úplně jiné jednání. V roce 1942 udal přednostu Okresního soudu ve Vlašimi dr. Pavelku a kancelářského asistenta Jana Matouška pro vymyšlenou činnost, a sice, že odmítli legalizovat podpisy českých smluvních stran na německy psané smlouvě. Tímto svým jednáním zavinil jednak ztrátu svobody Jana Matouška, jednak smrt dr. Pavelky. Tábořský MLS rozhodl za předsednictví dr. Bartoně o trestu odnětí svobody na doživotí. Je celkem jasné, že celý trest si dr. Semerád neodpykal. Nejprve mu byl zmírněn prezidentem republiky na 25 roků těžkého žaláře a v roce 1958 mu prezident prominul i zbytek trestu.

Dělník Václav Ježek³⁸³ velmi neslavně proslul za svého pobytu v Libži u Vlašimi, kde pracoval jako porybný. Před květnovou revolucí již sedmkrát soudně trestaný původně obráběč kovů byl souzen MLS Tábor, senátem v Benešově na počátku dubna 1946. V době okupace totiž podporoval nacismus tím, že se přátelsky stýkal s německými četníky, podával jim různé informace o místních občanech (zejména o načerno držných potravinách, o tzv. černých porážkách prasat apod.) a těmto občanům rovněž vyhrožoval. Nejhorším skutkem však bylo udavačství, kterého se dopustil také v Libži a to na podzim 1943. U benešovského gestapáka Marxe učinil udání na rodinu Tomkovu, že se u nich poslouchá cizí rozhlas a že se tam schází více osob. Tuto informaci potvrdil zatčený Václav Polesný, čeledín od Tomků, který také jmenoval další osoby, jež se u radiopřijímače scházely. Jednalo se většinou o občany Libže, dále o jednu osobu z Vlašimi a jednu ze Slověnic. Ježkovou „zásluhou“ nakonec ztratilo svobodu přes dvacet osob, z nichž sedm nakonec zemřelo, dílem jako odsouzení k smrti v Drážďanech, dílem ve věznici nebo těsně po návratu z vězení. Po tomto činu se Ježka lidé v Libži báli ještě více než předtím a on toho využíval k nebezpečnému vyhrožování. Zejména jeho prohlášení, že nechá udělat z Libže druhé Lidice, budila u místních obyvatel hrůzu. Odsouzen byl 5. dubna 1946 k trestu smrti provazem. Trest smrti provazem byl na něm vykonán v zahradě benešovské věznice. Podle některých informací nemohl kvůli svému špatnému zdravotnímu

³⁸² SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 2/45.

³⁸³ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 82/46.

(nebo psychickému?) stavu na popravu jít sám a musel být doslova nesen až pod šibenici.³⁸⁴

Před retribuční soud se dostala také jeho manželka Marie Ježková, a to společně s manžely Koubovými.³⁸⁵ Původně byli vyšetřováni i potomci obou rodin, tj. Ježkových i Koubových (zajímavé je, že za dcerou Koubových chodil čeledín od Tomků Václav Polesný, který po udání Ježka vyzradil další osoby poslouchající u Tomků rozhlas a který sám na toto doplatil a byl popraven na podzim 1944 v Drážďanech).³⁸⁶ Stíhání mladých Koubových bylo zastaveno a mladí Ježkovi – syn Václav (v roce 1946 18 let) a dcera Helena (tehdy 17) – stanuli před soudem pro mládež v Táboře. Ze spisů však nelze zjistit s jakým výsledkem. Jinak tomu bylo se stíháním jejich rodičů. Nejlépe u soudu dopadla Marie Ježková, které soud neprokázal, že v době okupace pomáhala svému manželovi se sbíráním informací o občanech v Libži, a byla zproštěna obžaloby. Lesní dělník Václav Kouba i jeho manželka v domácnosti Anna byli při tomtéž soudním jednání uznáni vinnými tím, že libežským občanům vyhrožovali, že nechají „zavřít“ půl vesnice. Protože byli známí svými styky s rodinou udavače Václava Ježka, byla tato výhrůžka pro obyvatele Libže nebezpečná. Senát v Benešově je poslal každého na 10 roků do žaláře. Ani oni si ovšem trest neodpykali celý, byli podmíněčně propuštěni. Václav Kouba byl propuštěn v listopadu 1951, jeho manželka potom v červnu 1952. Jelikož Anna byla v době výkonu trestu vážně nemocná a práce neschopná, byla uznána Okresním soudem v Táboře povinnou k náhradě výloh na její žalářování, které byly vyčísleny na 10 524 Kčs, tedy na částku na tehdejší dobu poměrně vysokou. Tentýž soud však na návrh povinné Anny Koubové rozhodl, že náklady vymáhány nebudou, neboť ona není ani po propuštění z výkonu trestu práce schopná a její manžel se má stát co nevidět invalidním důchodcem.

Dalším popraveným udavačem v Benešově byl Karel Hromas.³⁸⁷ Stalo se tak 9. ledna 1946. A čím si svůj trest zasloužil? Jako člen závodní stráže v továrně v Brodcích u Týnce nad Sázavou udal tři osoby – svého kolegu ze závodní stráže Františka Kociána za to, že kritizoval Německo, Marii Sešínovou za vymyšlený výrok, že Německo válku prohraje, a Františka Kabáta za to, že se údajně vydával

³⁸⁴ Vzpomínky pamětníka Václava Hozy.

³⁸⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 638/46.

³⁸⁶ Obec Libež, Kronika obce Libež, s. 29, 30.

³⁸⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 262/45.

za gestapáka. Nedozírné následky mělo udání zejména pro Kociána, který následkem toho později zemřel. Hromase sice ctižádostivost vynesla k funkci vrchního strážce (wachführera), ale později mu vynesla také trest smrti provazem.

Před válkou pětkrát soudně trestaný Josef Holešovský³⁸⁸ z Bystřice u Benešova byl rovněž odsouzen za trestný čin udavačství. Kromě toho mu byla také prokázána podpora nacismu, zejména tím, že podával zprávy německým orgánům (např. SD v Táboře). Opravdu zajímavý byl však průběh jednání. Holešovského právní zástupce uplatnil nárok na vyloučení předsedy senátu v Benešově dr. Šilhavého, jelikož on se již trestního řízení proti Holešovskému zúčastnil jako soudce vyšetřující. Předsednictví senátu se pro tentokrát ujal a do Benešova musel z Tábora přijet dr. Zach. Ne neobvyklou snahou bylo také prokázání duševní choroby obžalovaného. Ten byl zkoumán odborníky v Praze a uznán sice intelektuálně zaostalejší a osobou nevyváženou, nicméně duševně zdravou. Nakonec obhajoba nedosáhla než 15 roků těžkého žaláře. Průběh výkonu trestu byl, dalo by se říci, standardní. Nejprve mu prezident republiky odpustil 5 let z jeho trestu a v roce 1955 byl Holešovský podmíněčně propuštěn.

Jeho manželka Zdeňka Holešovská³⁸⁹ byla potrestána TNK v Benešově za vychvalování nacismu a za to, že se u nacistů ucházela o výhody (získání bytu po perzekuovaném) a že s nimi odborně spolupracovala (upozorňovala na nepořádky v přikazování žen do práce). Trestem jí bylo veřejné pokárání a 2 měsíce vězení, jež si odpykala vazbou. Proti trestnímu nálezu se odvolala, ale odvolání bylo odmítnuto jako opožděné.

Již v listopadu 1945 byl u benešovského senátu MLS Tábor souzen a odsouzen Josef Růžička,³⁹⁰ zednický mistr z Poříčí nad Sázavou. V době okupace udal své nájemníky přidělené k němu přidělovací kanceláří, že přechovávají zbraně, obilí a že neuzavírají holuby. Dále udal syna svých nájemníků, že utekl z práce v Říši. Pro poslech cizího rozhlasu také udal spoluobčana z Poříčí nad Sázavou a témuž také nebezpečně vyhrožoval. Soud zvážil Růžičkovy činy za války a odsoudil ho k 12 roků těžkého žaláře. V čele senátu byl tentokrát dr. Müller z Tábora, neboť dr. Šilhavý, který jinak předsedal benešovskému senátu, figuroval v celém případě jako svědek. K případu zbývá ještě dodat, že

³⁸⁸ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 618/46.

³⁸⁹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 161/46.

³⁹⁰ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 223/45.

několika žádostem Josefa Růžičky o milost nebylo vyhověno. V roce 1948 navrhl Akční výbor Národní fronty v Benešově obnovení řízení ve prospěch odsouzeného. Tento návrh byl sice zamítnut, ale v téže roce prezident republiky Růžičkovi milostí snížil trest o 7 roků a trest mu tak vypršel v květnu 1950, kdy byl z vězení propuštěn. Růžička se pokoušel po propuštění o svoji rehabilitaci, podal žádost o obnovu řízení, jež byla nakonec v roce 1951 Okresním soudem v Táboře zamítnuta. Nepomohla ani stížnost proti tomuto rozhodnutí, byla rovněž zamítnuta, a to Krajským soudem v Českých Budějovicích. Až v roce 1968 bylo odsouzení zahlazeno Okresním soudem v Benešově.

Těsně před Vánoci 1945, 21. prosince, odsoudil MLS Tábor, senát v Benešově dva občany jménem Novák – Antonína a Václava³⁹¹ – ze stejné vsi Chlum u Vlašimi, avšak žádný příbuzenský poměr mezi nimi nebyl. Společný jim byl ale trestný čin, kterého se dopustili za okupace. Oba udali své dva sousedy, jednoho pro nedovolené nošení zbraně, druhého potom pro to, že je komunistou. O deset roků mladší Antonín Novák (v době procesu 42 let) navíc ještě vyhrožoval tomu sousedovi, kterého později udal jako komunistu. Dělník Václav Novák za své jednání obdržel 5 roků těžkého žaláře a patrně ve výkonu trestu zemřel. Domkař Antonín Novák dostal 12 roků, v roce 1949 milostí prezidenta republiky mu byl trest snížen na 6 roků. Po odpykání šestiletého trestu byl v roce 1951 propuštěn na svobodu. Dřívější propuštění nevymohla ani jeho švagrová, jež byla zapálenou komunistkou a jež žádala prominutí zbytku trestu pro svého švagra.

V době okupace se dopustil udavačství i člen závodní stráže z Týnce nad Sázavou Josef Širůček,³⁹² jenž udal pět osob vesměs také z Týnce pro rozšiřování zpráv z cizího rozhlasu a pro kritiku současných poměrů. Kromě toho byl také informátorem německého zbrojního pověřence v Týnci nad Sázavou Wahaly. Za své jednání byl senátem v Benešově odsouzen na 15 roků těžkého žaláře. Ve spise není uvedeno, kdy byl odsouzený Širůček propuštěn, jisté je, že to nebylo před rokem 1950. Pravděpodobné ale je, že stejně jako drtivá většina odsouzených k vysokému trestu těžkého žaláře si celý trest neodpykal a byl propuštěn dříve buď na základě milosti prezidenta republiky, nebo na základě rozhodnutí komise pro podmíněčné propuštění.

---

³⁹¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 249/45.

³⁹² SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 257/45.

To o jeho manželce Anně Širůčkové³⁹³ jsou informace celkem přesné. Tato byla TNK v Benešově odsouzena k trestu odnětí svobody 7 měsíců, jenž si odpykala zajišťovací vazbou. Vychvalovala německý režim, využívala postavení svého manžela k zastrašování českých spoluobčanů a stýkala se s Němci přes nutnou míru.

Udávání však zdaleka nebylo jen „výsadou“ mužů. Alžběta Limaxová,³⁹⁴ německá dělnice z Benešova, se také dopustila trestného činu udavačství. Mimo jiné oznámila německým orgánům, že manželé Matouškovi z Benešova poslouchají cizí rozhlas a že se u nich za tím účelem schází více lidí. Také vyhrožovala Marii Perlové z Benešova gestapem. Odsouzena byla benešovským senátem na 15 roků těžkého žaláře. V roce 1953 byla předána do tzv. přechodného ústavu, protože sice splňovala podmínky podmíněčného propuštění, ale její návrat by v Benešově pohoršení. Proto měla být „dovychována“, zejména politicky, v přechodném ústavu. Prezident republiky jí prominul zbytek trestu a v roce 1956 byla vysídlena do SRN.

I další žena souzená v Benešově spáchala trestný čin udavačství. Byl o to závažnější, že udala vlastního syna, jeho manželku, synova tchána a ještě svého zaměstnavatele. Jednalo se o Františku Kubíkovou³⁹⁵ z Přísek. Udání bylo z dnešního pohledu banální, jednalo se o chov nepřihlášených slepic, zakázané krmení slepic pšenicí a šrotování obilí načerno. Ale tehdejší válečné hospodářství tyto činnosti trestalo. Trestem jí bylo 5 roků těžkého žaláře.

Dalším příkladem může být případ Pavly Pospíšilové,³⁹⁶ hostinské z Čerčan. V prosinci 1946 ji MLS Tábor, senát v Benešově poslal na 10 roků do žaláře za to, že udala dva občany z Poříčí nad Sázavou pro poslech cizího rozhlasu, pro nadávky Hitlerovi a že udala hajného Sechtera pro ukrývání obilí. Hajný Sechter kvůli tomu strávil více než rok v koncentračním táboře Buchenwald. Zajímavé je, že v průběhu vyšetřování byla propuštěna na svobodu oproti slibu, později však byla opět zatčena. Pavla Pospíšilová trpěla dnou a zádechou a v roce 1951 jako sedmašedesátiletá zemřela ve výkonu trestu ve Znojmě.

---

³⁹³ SOA Praha, TNK Benešov, TK 173/46.

³⁹⁴ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 582/46.

³⁹⁵ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 499/46.

³⁹⁶ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 658/46.

V Českém Šternberku zase vzbudil rozruch případ Matyldy Buchtové,³⁹⁷ manželky obuvníka. Do vazby byla vzata až v říjnu 1946 a již o měsíc později s ní proběhl soud. Soud se konal v Táboře a byla uznána vinnou udáním občana pro vymyšlenou činnost, a sice, že řídí vysílací radiostanici. Tento občan byl dva dny vězněn a když se obvinění ukázalo jako vymyšlené, byla sama Buchtová zatčena německými orgány a odsouzena pro křivé obvinění. Přesto v retribučním řízení obdržela poměrně vysoký trest 10 roků těžkého žaláře. V tomto případě jsou úplně typické důvody, proč k udání došlo – sousedské spory z doby před okupací. S těmito důvody polemizovala obhajoba, když se snažila klientku vyvinít tvrzením, že k jejímu jednání přispěly i „návaly v přechodu“. Spíše se však jednalo o nízký intelekt a charakterové vady odsouzené a rovněž o dobrou příležitost ke mstě v neutěšených poměrech okupace. Patrně vzhledem k přísnosti trestu a její duševní prostotě rozhodl se prezident republiky prominout této svárlivé ženě již v říjnu 1948 milostí zbytek trestu, což znamená, že z původního trestu 10 roků těžkého žaláře odpykala si tato pouze 2 roky.

Podobný případ – udání ze msty – se odehrál také ve Vlašimi. Z tohoto skutku byly obžalovány tentokrát hned dvě ženy najednou. Jednalo se o Aloisii Lacinovou a Marii Syrovou.³⁹⁸ Obě udały trojici vlašimských občanů, že poslouchají cizí rozhlas, čímž jim způsobily krátkodobou ztrátu svobody. Za svůj čin tvrdě pykaly, MLS Tábor, senát v Benešově je v listopadu 1946 odsoudil každou na 10 roků těžkého žaláře. Obě žádaly o milost, Syrová se odvolávala na manžela invalidu, který v první světové válce přišel o obě nohy, a nezletilé děti, o které se musí starat, za Lacinovou se zase přimlouval její bratr Jim Neuman až z amerického Texasu. Jenže zjištěním MNV Vlašim se ukázalo, že Syrová se svým manželem již dlouho nežila a nestarala se o něj a s výchovou jejich dětí to také nebylo příliš v pořádku. I proto nebyla žádost o milost kladně vyřízena. Ani Lacinová neměla s žádostí o milost úspěch. Shodou okolností byly obě propuštěny podmíněčně v témže roce, Syrová v květnu a Lacinová v srpnu 1951.

Někdy spáchali trestný čin udavačství i manželé, například manželé Antonín a Anna Kopečtí z Miřetic,³⁹⁹ oba dělníci, byli souzeni benešovským senátem MLS Tábor a odsouzeni za udání rolníka Jana Krejčího, u něhož oba

³⁹⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 605/46.

³⁹⁸ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 631/46.

³⁹⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 152/46.

bydleli, pro nedovolené držení zbraně a střeliva, čímž mu způsobili ztrátu svobody na 10 měsíců a poškození zdraví. Anna Kopecká byla sama vyšetřována pro nějakou krádež a při domovní prohlídce ukázala policejním orgánům náboje a tvrdila že domácí Krejčí má ještě zbraň, kterou prý viděla. Tu samou výpověď učinil i její manžel, když se vrátil domů. Oba tvrdili, že zbraň viděli a že ji Krejčí musel někde uschovat. Antonín Kopecký byl odsouzen na 10 roků těžkého žaláře, Anna na 14 roků. Oba se ale z žaláře dostali dříve, Antonín byl podmíněčně propuštěn v roce 1951, Anně byl prominut zbytek trestu rozhodnutím prezidenta republiky v roce 1952.

Z dnešního pohledu mnohem banálnější udání přivedlo do žaláře manžele Josefa a Marii Zavadilovy⁴⁰⁰ z Bystřice u Benešova. Oba totiž udali mlynáře Heřmana, že mele mouku načerno a že ji prodává za přemrštěné ceny. Sama Zavadilová pak ještě udala další tři osoby, že si pro načerno umletou mouku do mlýna jezdí. A protože mlynáře Heřmana patrně skutečně neměla ráda, přidala ještě udání, že onen chová nepřihlášenou drůbež a že načerno porazil prase. Je nutné si uvědomit, že všechny udané delikty, nad kterými se dnes můžeme pousmát, v tehdejší době znamenaly značné nepříjemnosti s okupačními úřady a mohly vést v lepším případě k pobytu ve vězení (mlynář Heřman byl za toto odsouzen na 4 měsíce). I proto byl benešovský senát MLS Tábor přísný a vyměřil řidiči Josefu Zavadilovi 10 roků a hokynářce Marii Zavadilové 12 roků těžkého žaláře. Oba se však na svobodu dostali díky podmíněčnému propuštění dříve, Marie v prosinci 1951, její manžel o necelý rok později. Platil pro ně zákaz pobytu v Bystřici. Josef Zavadil udal při propuštění jako místo nového působiště Vrchlabí.

Případ Boženy Šiškové,⁴⁰¹ narozené v Chicagu ve Spojených státech, měl velmi smutné vyústění. Případ se stal v Sadské, ale posledním bytem Šiškové byla obec Beztahov u Votic, kam se uchýlila ke svým rodičům po skončení války. Z tohoto důvodu byla nejprve vyšetřována u MLS v Táboře a následně byl její případ vzhledem k místu spáchání činu předán k MLS Kutná Hora. Šišková za okupace udala svého manžela Richarda Šišku pro nedovolené držení zbraně a svoji tchýni Marii Ulrichovou za spoluúčast na ukrývání zbraní. To vedlo až k popravě manžela a trestu odnětí svobody na pět roků pro tchýni. Z případu je

⁴⁰⁰ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 279/45.

⁴⁰¹ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 301/46.

patné, že pravým důvodem udání bylo zbavit se manžela. Šišková se u soudního jednání bránila, že ji manžel bil (faktem je, že Richard Šiška byl před válkou dvanáctkrát soudně trestán). Přesto jí soud v Kutné Hoře 4. července 1946 vyměřil trest smrti provazem, jenž byl také následně vykonán. Smutný na celém případu je především osud tří dětí manželů Šiškových, o které se podle spisů museli starat velmi staří rodiče Boženy Šiškové na Voticku.

Mnohem méně závažný případ udavačství měl na svědomí hrobník z Kácova Karel Kadeřábek.⁴⁰² Udal svého suseda Chmelička, že utekl z práce z Říše a že se skrývá doma u své manželky nebo v lesích a že Chmeličkova manželka přechovává doma neznámého muže. Za jeho anonymní udání na kolínském gestapu ho poslal MLS v Kutné Hoře na 5 roků do těžkého žaláře. Odsouzený se snažil o odložení výkonu trestu s poukazováním na svůj zdravotní stav a také na to, že je jediným hrobníkem v obci a že v důsledku nedostatku pracovních sil si obec nebude moci za něj najít náhradu. Do žaláře nakonec nastoupil a na svobodu se dostal v roce 1951.

Truhlář z Dolních Kralovic Josef Kepka⁴⁰³ byl odsouzen 5. března 1946 v Kutné Hoře mimořádným lidovým soudem za udavačství, kterého se dopustil na Josefu Markovi. Toho udal nejprve u četnického strážmistra a později u Gestapa v Kolíně pro výrok: „Ty svině hitlerovská, já tě roztrhnu i s ním!“ (myšlen Hitler). Z dnešního pohledu úsměvný výrok mohl mít pro Marka v době okupace nedozírné následky, nakonec byl „pouze“ více než dva měsíce gestapem vězněn. Kepka dostal za tento trestný čin poměrně přísný trest 10 roků těžkého žaláře. Na závěr je třeba dodat, že zemřel ve výkonu trestu ve Valdicích už v červenci 1946.

Společenské a pracovní styky s Němci, podpora nacismu

Tuto kategorii je nutno chápat velmi široce. V době okupace bylo na každém občanovi, jaký způsob chování zvolí. Někteří zatínali pěsti v bezmoci a těšili se, až Němci prohrají válku, jiní naopak nové situace využívali k posílení vlastní prestiže a nezřídka i majetkových poměrů. Spousta československých občanů musela také pracovat v zájmu Říše. Za tuto svoji činnost samozřejmě stíhaní nebyli. Před soudem měli stanout pouze ti, kteří svoji práci pro Německo

⁴⁰² SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 281/46.

⁴⁰³ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 36/46.

vykonávali s přílišnou horlivostí a nad míru přiměřeného výkonu svých povinností.

Úředník říšského Úřadu práce ve Voticích Quido Zedwitz⁴⁰⁴ byl souzen 20. února 1946 v Táboře. Soudem byl uznán vinným, že vyhrožoval ublížením na těle, ztrátou svobody a majetku. Dále spáchal trestný čin tím, že byl od roku 1941 až do konce války spoluvědoucím Úřadu práce v Sedlčanech a ve Voticích. Tento úřad posílal československé občany na povinnou práci, ať už na území protektorátu, nebo na území Říše. Toto pracovní nasazení bylo v některých případech velmi nebezpečné. Například pokud někdo pracoval v některé továrně v Německu, vystavoval se nebezpečí náletů spojeneckých bombardérů. Dalším trestným činem bylo udavačství. Zedwitz nejprve správním rozhodnutím udal⁴⁰⁵ svému nadřízenému Stanislava Hřebejka, že se na úřadu práce choval hrubě a nechtěl se podřídit rozhodnutí tohoto úřadu. Způsobil tak smrt udaného. Ještě dále udal další dvě osoby, jednu pro protiněmecký výrok, druhou pro neuposlechnutí nařízení úřadu práce. Za všechny tyto činy mu soud vyměřil trest odnětí svobody na doživotí. V hlasovacím protokolu je možné se dočíst, že pro trest doživotí hlasovali tři soudci včetně předsedy, ostatní dva požadovali dokonce trest smrti. Tak se kola osudu otočila o sto osmdesát stupňů, při odpykávání trestu pracoval Zedwitz například v železárnách nebo při výkopu kanalizace. V roce 1953 mu byl milostí prezidenta republiky snížen trest na 20 let těžkého žaláře. Na svobodu byl nakonec podmíněčně propuštěn oproti ostatním retribučním vězňům velmi pozdě, až v roce 1963. Velmi aktivní v celé kauze byla manželka odsouzeného Jarmila Zedwitzová. Snažila se o propuštění svého manžela nejdříve z vazby, potom z výkonu trestu. Zajímavý byl její dopis k ONV Votice, v němž píše o duševní nemoci svého manžela a předkládá od něj milostné dopisy s poukázáním na to, že člověk, který je schopen takových citů, by nemohl spáchat nic špatného.

Velký rozruch vyvolal v Benešově proces s rodinou Vaňkových,⁴⁰⁶ před nimiž varoval dokonce i rozhlas v Londýně. Konal se ve dnech 6. – 8. února 1946 v aule Gymnázia v Benešově. Obžalováni byli autodopravce Antonín Vaněk, Marie Vaňková starší, obchodnice zeleninou, Marie Vaňková mladší, obchodní příručí, a Marie Bártová, matka Marie Vaňkové starší. Všichni bydleli v Benešově

⁴⁰⁴ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 371/45.

⁴⁰⁵ Spadalo pod § 7 odst. 3 „Velkého“ retribučního dekretu.

⁴⁰⁶ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 334/45.

v Tyršově ulici (tehdy Heydrich Strasse) a byli velmi známí svými styky s Němci, hlavně s benešovským gestapem. Zatčení byli již v noci z 8. na 9. května 1945. Vyslýchal je jako vyšetřující soudce dr. Šilhavý, jenž byl později také předsedou senátu mimořádného lidového soudu. Nejtěžší trest obdržela Marie Vaňková mladší, která byla odsouzena na doživotí za následující trestné činy: udala ilegálního pracovníka Lercha, podporovala a propagovala nacismus zejména tím, že dělala konfidentku gestapa, hostila a stýkala se s členy gestapa, SD a SS, vybírala peníze na německý Červený kříž, žádala o německé státní občanství, verbovala československé občany pro německé státní občanství apod., nakonec ještě vyhrožovala několika osobám ztrátou svobody. Její matka Marie Vaňková starší spáchala obdobné trestné činy, jen na jiných osobách, navíc se ještě svým jednáním obohatila. „Odměnou“ jí byl trest těžkého žaláře na 20 roků. Jejím manželovi Antonínu soud prokázal podporu nacismu, jako jeho manželce a dceři a obohacení se na úkor židovského občana, za což obdržel trest těžkého žaláře v trvání 10 let. Marie Bártová se taktéž obohatila, zejména na úkor židovských občanů z Benešova, a krom toho vyhrožovala několika osobám udáním na gestapu. Od senátu mimořádného lidového soudu dostala stejný trest jako její dcera, tedy 20 roků těžkého žaláře. Zajímavostí je, že při prohlídce věznice nalezl vyšetřující soudce dr. Kejmar u Marie Vaňkové mladší moták, který měl skončit v ruce její matky, a druhý, jenž měl dostat gestapák Marx. V motácích stojí především to, jak mají jejich adresáti vypovídat. Na závěr zbývá jen dodat, kdy se odsouzení dostali na svobodu. Matka i dcera, obě Marie, byly propuštěny díky rozhodnutí prezidenta republiky v roce 1954, Antonín byl podmíněčně propuštěn v roce 1951. Jen Marie Bártová se již na svobodu nedostala, zemřela v žaláři v Praze-Řepích již v roce 1947.

Případ okresního soudce dr. Alfréda Schmidta⁴⁰⁷ je zajímavý tím, že v souvislosti s ním byl interpelován ministr spravedlnosti dr. Drtina. Odsouzen byl v nepřítomnosti benešovským senátem MLS Tábor za podporu a propagaci nacismu. Tu prováděl například tím, že vychvaloval nacistický režim, haněl české obyvatelstvo, zdůrazňoval nadřazenost Německa, při soudních jednáních nařizoval českým účastníkům, aby přispívali na německý Červený kříž, a dovolával se pomoci německých orgánů proti československému obyvatelstvu,

---

⁴⁰⁷ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 161/45.

kteře se k němu chová nepřátelsky. Jednání soudu nebylo bez problémů. Advokát dr. Zima nejprve omluvil svého mandanta, že se nachází v detenci sanatoria v Bohnicích, aby později předčasně opustil soudní síň na protest proti tomu, že byl ve své závěrečné obhajovací řeči jednou přerušen. Proto byl obhajoby zproštěn a jmenován byl nový obhájce dr. Vodička. Schmidt se zatím hospitalizací vyhýbal nástupu výkonu trestu, neboť se svým předstíráním paranoidního onemocnění snažil prokázat svoji duševní chorobu. V Zemském sanatoriu v Praze-Bohnicích byl odborně vyšetřen a nebyla u něj shledána žádná duševní choroba, proto byl předán k výkonu trestu 8 roků těžkého žaláře. Na tento podnět zemského sanatoria však MLS Tábor nereagoval. Jelikož se podobný případ objevil i u MLS v Kutné Hoře, podali poslanci Mráz, Paška, Vodička a Čepička na ministra spravedlnosti dr. Prokopa Drtinu interpelaci, jejíž obsahem byl dotaz, proč soudy a správní orgány v tomto směru nekonají a umožňují tím delikventům vyhýbat se nástupu výkonu trestu. Dr. Drtina však interpelaci vyvrátil tím, že obhájce dr. Schmidta předložil u Krajského soudu v Táboře usnesení opatrovníckého soudu z července 1946, které umožňovalo detenci obžalovaného až po dobu šesti měsíců, a z tohoto důvodu zůstal soud nečinný.⁴⁰⁸ Dr. Alfréd Schmidt nakonec svůj trest 12. prosince 1946 nastoupil. Na svobodu byl propuštěn v roce 1954 následkem milosti prezidenta republiky.

Velkou roli měli psychiatři také v dalším případě. Tragikomický nádech měl případ bohaté vdovy Soni Žofie Veselíkové.⁴⁰⁹ To, co ona prožila za jeden život, je až téměř neuvěřitelné. Jejím prvním manželem byl advokát a majitel známého kabaretu „Červená sedma“ JUDr. Červený. S ním měla i dvě dcery. Podle informací ve spise byl její život plný adrenalinu a excesů. Ve své výpovědi při psychiatrickém vyšetření například uvedla, že se v 16 letech bláznivě zamilovala do jeptišky, že závodila v automobilu (například každoroční závody Společenského autoklubu Zbraslav – Jíloviště), že dokázala utratit obrovské částky peněz za velmi krátkou dobu apod. Po rozvodu s bohatým advokátem Červeným se podruhé vdala, opět za boháče, tentokrát za bohatého obchodníka Veselíka, jenž adoptoval i její dcery z prvního manželství. V roce 1939 se stala

⁴⁰⁸ O tom též Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Táboře v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2006, s. 28, 29, rovněž Justin, P.: Retribuční soudnictví v jižních Čechách 1945 – 1948. Dizertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav, České Budějovice 2004, s. 145 a poznámka číslo 431.

⁴⁰⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 637/46.

vdovou. Její složitou a rozporuplnou povahu patrně výborně vystihuje fakt, že za okupace udržovala styky jak s německými orgány a vysokými německými představiteli, tak i s ilegálním odbojem. Stala se říšskou státní příslušnicí, stejně jako její starší dcera. Její mladší dcera zůstala Češkou. Proslulým se stal její výrok, že „plave ve dvou vodách“ a je „pojištěna na obě strany“ vzhledem k různým státním občanstvím svých dcer. Zároveň ji současníci označují jako bezcharakterní a ziskuchtivou komediantku. Již za doby protektorátu byla vězněna německými orgány za podvody a křivé obvinění, a to i v koncentračním táboře v Ravensbrücku. Zatčena byla i po válce, tentokrát československými orgány. V průběhu vyšetřování se pokoušela ovlivňovat svědky jednak působením na ně, jednak nabízením úplatků. Psala dopisy a melodramy Benešovi, Zenklovi i jiným vlivným osobám. Ve vazbě u Okresního soudu ve Voticích skládala pro vyšetřujícího soudce dr. Soukupa dokonce básně, například o Němci Krigelsteinovi, o tom jak je vyšetřující soudce statečný a spravedlivý a jak trpěl za okupace. Z uvedeného není těžké se dovtípit, že její psychický stav musel být zkoumán lékaři a to dokonce několikrát. Zajímavá je informace, že za vyšetření a vypracování posudku si MUDr. Macke účtoval částku 1 024 Kčs. Poslední vyšetření se konalo v Praze – Bohnicích, kde byla Veselíková delší dobu na pozorování. Lékaři o ní uvedli, že před nimi jde vrávoravě, ale jen jim zmizí z dohledu, chodí celkem dobře. Zjistili u ní zákal rohovky a mírnou šilhavost, z psychických problémů se jednalo o deprese, halucinace a křeče. Mohlo se jednat o hysterickou neurózu či o slabší paranoiu. Měla podle lékařů sklony k lhavosti. Při vyšetřování střídala nálady a hlas doslova jako herečka a na psychiatry „koulela očima“. Uvedla také, že její babička byla alkoholička a v podroušeném stavu prý místo soli ochutila otcí Soni Žofie polévku jedem na krysy, protože její otec zemřel (Mělo se tak stát, když byla Veselíková „malá“, na jiném místě ale uvádí, že když se ve svých 16 letech zamilovala do jeptišky, otec se z toho zhroutil - ??). Její jedna teta prý byla slaboduchá a Soně Žofii se smáli, že je po ní. Nicméně byla uznána natolik v pořádku, aby mohla absolvovat soudní jednání jako obžalovaná. Souzena byla v Benešově za předsednictví dr. Zacha z Tábora. Z mnoha zločinů kladených jí za vinu byla nakonec uznána vinnou tím, že zneužívajíc tísně se obohatila na úkor jedné židovské rodiny z Votic a že udala jednu osobu pro vymyšlenou činnost. Díky použití § 16 „Velkého dekretu“ kvůli její ilegální činnosti byl vynesena mírný rozsudek 3 roků těžkého žaláře. Po

vynesení rozsudku si odsouzená neustále stěžovala na bolesti břicha a následný rentgen odhalil, že Veselíková spolkla přelomenou lžičku a skobu dlouhou asi 8 cm. Zatímco skoba „vyšla“ přirozenou cestou ve stolici, obě části lžičky musely být z žaludku vyoperovány. Možná i to byl důvod, aby už 10. července 1947 byla Veselíková podmíněčně propuštěna na svobodu. V době obnovené retribuice měl být její případ znovu otevřen, v listopadu 1948 byla opět zatčena, ale v prezidiálních spisech táboorského MLS je poznámka k datu 31. 12. 1948, že řízení proti Soně Žofii Veselíkové se zastavuje z důvodu jejího úmrtí. Její spis z obnovené retribuice se sice nezachoval, ale její mladší dceři Soně bylo údajně řečeno, že spáchala sebevraždu otrávením. Bylo jí naznačeno, aby více po ničem nepátrala. Dcera Soňa sama osobně je přesvědčena, že sebevraždu nespáchala. Podivné je na celém případě i to, že byly vystaveny dva úmrtní listy, v jednom byla uvedena příčina smrti požití jedu, ve druhém zápal plic.⁴¹⁰ Dnes patrně přesně nelze objasnit, jak to ve skutečnosti bylo.

Veselíkové starší dcera Jiřina Drobná,⁴¹¹ rozená Červená, adoptovaná Veselíková, byla rovněž vyšetřována retribučními orgány a posléze také odsouzena, ovšem „pouze“ Trestní nalézací komisí ve Voticích. Za vinu jí bylo kladeno, že se v době okupace zasnoubila s německým důstojníkem, přihlásila se stejně jako její matka k německé národnosti a pomáhala matce při její činnosti v době okupace. Ze svatby s Němcem nakonec sešlo, údajně na intervenci snoubencova otce, a už v roce 1943 se vdala za českého primáře okresní nemocnice v Kyjově MUDr. Drobného. Po válce tato vyšší blondýna dostala jako trest 30 000 Kčs pokuty. Proti trestnímu nálezu se odvolala. V odvolacím řízení ji zastupoval její otec, advokát dr. Červený. Odvolací komise ZNV jejímu podání vyhověla také proto, že poukazovala na svou činnost za války v odbojové skupině „Karel“. Po únoru 1948 bylo i proti ní řízení obnoveno, ve spisech však není doklad o tom, jak toto řízení skončilo. Je jen patrné, že se poúnorovým vyšetřovatelům nepozdávalo potvrzení ilegální partyzánské skupiny „Karel“ a že je považovali za nepravdivé.

Zajímavou osobou je i výše již zmiňovaná Veselíkové mladší dcera Soňa Červená. Ta se však proslavila v tom dobrém slova smyslu. Nejen že za okupace zůstala Češkou, ale při jejím nelehkém dětství se dokázala vypracovat na

⁴¹⁰ Červená, S.: Stýskání zakázáno. Brno 1999, s. 35–36.

⁴¹¹ SOA Praha, TNK Votice, TNK 26/47.

světoznámou operní pěvkyní. Trochu smutné je, že díky tomu, že zrovna nepadla do oka poučovacímu režimu, musela své umění předvádět povětšinou v zahraničí. A ještě jedna neveselá věc vypovídající o morálním stavu konce roku 1948 – po smrti své matky ve vězení jí byl nabídnut na ulici k prodeji neznámou ženou za přemrštěnou cenu prsten, jenž matka v době smrti měla na ruce.⁴¹²

Elektrotechnik z Dolních Kralovic Bohuslav Těšínský⁴¹³ byl odsouzen u MLS Kutná Hora při jednání konaném v Dolních Kralovicích k 15 rokům těžkého žaláře. Zatčen byl poměrně brzy, již 5. května 1945. Odsouzen byl především za podporu a propagaci nacismu, čehož se dopustil celou řadou skutků. Například žádal o německé státní občanství, dával své děti do německých škol, podával zprávy SD, zdravil nacistickým pozdravem, podílel se na rozprodeji židovského majetku apod. Kromě těchto trestných činů mu soud prokázal ještě udavačství, kterého se dopustil udáním tří osob. V roce 1953 byl podmíněčně propuštěn a protože měl zakázaný pobyt v okrese Ledč nad Sázavou, při propouštění uvedl jako bydliště město Liberec.

Karel Kopecký,⁴¹⁴ české národnosti, se přihlásil k německé státní příslušnosti. I tímto činem se dopustil podpory a propagace nacismu. Mimořádný lidový soud v Kutné Hoře při jednání v Ledči nad Sázavou mu dále prokázal podporu a propagaci nacismu také zasláním příspěvků do Árijského boje, v nichž brojil proti Sokolu a zastáncům prezidenta Beneše. Dále zpustošil židovský hřbitov nebo také vybíral peníze na německý Červený kříž. V době okupace se také obohatil na židovském majetku. Vzhledem k tomu, že na druhé straně údajně pomohl několika osobám, použil soud § 16 retribučního dekretu a vynesl poměrně mírný rozsudek 4 roků těžkého žaláře. Podle spisu měl být po vykonání trestu odsunut.

V Ledči nad Sázavou byl souzen i další retribuční provinilec JUDr. Stanislav Babický.⁴¹⁵ V době okupace konal službu v nepřátelské armádě a byl zajat Rudou armádou. Po svém zajetí pracoval v dolech. Po válce byl vrácen zpět do republiky a souzen Mimořádným lidovým soudem Kutná Hora. Kromě již zmíněné služby v cizím vojsku podporoval a propagoval nacismus i jinak – zažádal si o německou státní příslušnost, kterou v roce 1940 také obdržel, zdravil

⁴¹² Červená, S.: Stýskání zakázáno. Brno 1999, s. 36.

⁴¹³ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 255/46.

⁴¹⁴ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 209/46.

⁴¹⁵ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 504/46.

nacistickým pozdravem a vybíral peníze na německou armádu. Byl také předsedou Národní árijské kulturní jednoty pro Čechy a Moravu. Navíc ještě udal Bohumila Hronka, že vlastní americké noviny, které získal ilegální cestou. Za všechny tyto retribuční zločiny mu soud vyměřil trest 21 let těžkého žaláře. Nejprve mu milostí prezidenta republiky byl trest snižen na 14 roků těžkého žaláře, a i když byl ve výkonu trestu charakterizován jako neukázněný, drzý, vypočítavý a stále nacistického smýšlení, nebo možná právě proto, byl v roce 1955 rozhodnutím generálního prokurátora vysídlen do SRN.

Velmi nepopulární u českých lidí byla i rodina Havlíčkových⁴¹⁶ z Dolních Kralovic souzená po válce MLS Kutná Hora. Otto Havlíček se stal za okupace starostou Dolních Kralovic, jeho manželka Ludmila byla odbornou učitelkou. Ve spise je přiložen zajímavý dopis, údajně od partyzána, jenž Havlíčkovou varuje před revolucí a doporučuje jí, aby ihned odjela na západ. Prý jí teď pomáhá na oplátku. Havlíčková, která byla mimochodem již třetí manželkou Otty Havlíčka, radu neuposlechla. Z Dolních Kralovic utekla až společně se svým manželem někdy 5. května 1945, ale v Ledči nad Sázavou byli oba zadrženi a 18. května 1945 převezeni zpět do Dolních Kralovic.⁴¹⁷ Soud s nimi se konal 31. května 1946 v Dolních Kralovicích. Čtení rozsudku mělo zajímavou atmosféru, neboť otevřeným oknem pronikal do místnosti zpěv mariánských písní, které zpívalo právě procházející procesí ze Svaté Hory.⁴¹⁸ Rozsudek nakonec zněl 12 roků těžkého žaláře pro Otta Havlíčka a 5 roků pro jeho manželku Ludmilu. Odsouzení byli za podporu a propagaci nacismu, jež se příliš nelišila od předchozích popsanych činů. Snad je možné zdůraznit, že Otto Havlíček psal do Árijského boje, podával zprávy SD a na rozdíl od své manželky kromě podpory nacismu navíc ještě udal dvě osoby. Nakonec byla Ludmila Havlíčková podmíněčně propuštěna v roce 1948 a její manžel Otto v roce 1955.

Intimní styky s příslušníky benešovského gestapa aneb Nejen Tři Codonas

Tato problematika by se jistě dala podřadit pod předchozí kategorii, ale pro větší přehlednost ji tu uvádím zvlášť. Některé příklady intimních styků

⁴¹⁶ SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 224/46.

⁴¹⁷ SOA Praha, SOkA Benešov, Archiv obce Dolní Kralovice, Pamětní kniha Dolních Kralovic, s. 274.

⁴¹⁸ SOA Praha, SOkA Benešov, Archiv obce Dolní Kralovice, Pamětní kniha Dolních Kralovic, s. 286.

s Němci jsou uvedeny zejména u kapitol týkajících se trestních nalézacích komisí, ale v tomto případě se jedná o styky přímo s členy Gestapa v Benešově. Nejaktivnějšími gestapáky v tomto ohledu byli bezesporu Oswald Marx a Alfred Rziha. Na toto jednání bylo obyvatelstvo v Benešově hodně háklivé a ženy, jež se těchto skutků dopustily nebo údajně dopustily, vytrpěly po válce své. Je patrně správné, že retribuční soudy toto jednání nepodřadily pod „Velký“ dekret a tyto ženy byly trestány trestními komisemi nalézacími. Správné to je proto, že je těžké odlišit, kdy se takto dívka stýká s takovou osobou z upřímné lásky nebo kdy tím sleduje jiné cíle. Správné to je také proto, že se z velké části jednalo o dívky mladé, tzn. jednalo se o nevyzrálé osobnosti, jež si neuvědomovaly dosah svých činů.

Jedinými dvěma ženami, které se dostaly v souvislosti se svojí známostí s benešovskými gestapáky před mimořádný lidový soud, byly soukromá úřednice Olga Fundová a úřednice firmy Kula Benešov Věra Krejčová,⁴¹⁹ obě z Benešova. Stíhány nebyly jen za intimní styky, ale především za to, že obě měly udat gestapákům Marxovi a Rzihovi adresu hledaného Vondráčka, do té doby snoubence Fundové, jenž uprchl z práce v Říši a skrýval se v Praze u tety Olgy Fundové, a pomoci při jeho zatýkání. Fundová, původem Slovenka, byla dále podezřelá z udání ještě jedné osoby, ale toto udání jí nebylo prokázáno. Případ s Vondráčkem se udál následovně. Gestapáci zřejmě využili své zkušenosti a při stycích s oběma obžalovanými „blufovali“, že znají adresu Vondráčka a obžalované ji tím pádem prozradily, údajně i pod pohrůžkou zatčení obou rodin obžalovaných. Obě děvčata pak Vondráčka vylákala z jeho úkrytu v pražském bytě, údajně z důvodu, aby teta, jež byla slabá na srdce, neutrpěla leknutím újmu. Na ulici byl Vondráček Marxem a Rzihou zatčen a poslán do Terezína. Zde se pokusil o útěk, ale byl dopaden a doslova utlučen dozorcí. Fundová i Krejčová nejprve zapíraly, tvrdily, že se v Praze ocitly náhodou a že po tři dny byly vězněny v Petschkově paláci gestapem. Ve skutečnosti tyto tři dny strávily ve vile gestapáků v Benešově. Smutně potom působí ve spise založené dopisy, ve kterých Fundová vyznává Vondráčkovi lásku, a na druhé straně její fotka věnovaná Marxovi s textem: „Miluji tě, Olga“. Zajímavé je také to, jak vězni ve vazbě mezi sebou komunikovali. Veřejný žalobce JUC. Dráb zadržel u Marxe v cele moták

---

⁴¹⁹ SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 48/48.

psaný Fundové. V něm mimo jiné bývalý referent gestapa píše, že „dostal bití, ale nevadí“, že „oni (myšleno vyšetřovatelé) mají dobré informace“ a stěžuje si, že se mu doneslo, že Fundová už ho nechce, neboť ji prý dostal do kriminálu. Moták končí oslovením „šmudlo“. Nechce se ani věřit, že takový sadista má také takové city. Nicméně moták byl vrácen na celu tak, aby Marx nepoznal, že ho vyšetřovatelé četli. Soud v Benešově nakonec rozhodl, že Krejčová se žádného trestného činu nedopustila, Fundová potom ano, ale ve „stavu nouze z neodolatelného donucení“, a byly proto obě zproštěny obžaloby. Jejich spis byl předán Trestní komisi nalézací v Benešově. Zde byla v roce 1947 tehdy jednadvacetiletá Olga Fundová trestním nálezem odsouzena za společenský styk s Němci přesahující nutnost, konkrétně s gestapákem Marxem, s nímž měla milostný poměr, k trestu vězení 60 dnů, k 5 000 Kčs pokuty a k veřejnému pokárání.⁴²⁰ Proti trestnímu nálezu podala odvolání, ale v roce 1949 bylo odvolací komisí krajského národního výboru zamítnuto. Totožný trest za obdobný skutek (milencem byl gestapák Rziha) byl vyměřen stejnou komisí i tehdy dvaadvacetileté Věře Krejčové.⁴²¹ Obě žádaly z důvodu svých nízkých příjmů povolení splátek pokuty. Například Krejčová splácela 300 Kčs měsíčně a nakonec zaplatila 3 900 Kčs, zbytek z důvodu amnestie ve správních věcech z června 1948 platit již nemusela. Zbývá dodat, že ze spisů je možné vyčíst, že Fundová po válce zůstala v Benešově, kde se vdala (Soukupová), Krejčová se potom přestěhovala do Tachova.

Naproti tomu jiná dvojice žen, Božena Franclová,⁴²² dvaatřicetiletá úřednice z Benešova, a Růžena Solnařová,⁴²³ šestadvacetiletá obchodnice rovněž z Benešova, dopadla daleko lépe a řízení u TNK Benešov proti nim bylo zastaveno. Obě byly podezřelé z intimních styků s benešovskými gestapáky. Franclová přiznala, že byla u gestapáků v bytě asi dvakrát a jednou na služebně gestapa, ale veškeré intimní styky rezolutně popřela. Důvodem návštěv byla snaha nějakým způsobem pomoci manželovi, jenž se toho času nacházel v koncentračním táboře ve Flossenburku. Když viděla, že jí gestapáci nepomohou, více za nimi nešla. I Solnařová přiznala několik návštěv, vesměs s Franclovou, ale také rezolutně popřela jakýkoliv intimní styk. Hájila se tím, že se obávala

⁴²⁰ SOA Praha, TNK Benešov, TK 400/47.

⁴²¹ SOA Praha, TNK Benešov, TK 399/47.

⁴²² SOA Praha, TNK Benešov, TK 229/46.

⁴²³ SOA Praha, TNK Benešov, TK 230/46.

odmítnout pozvání gestapáků, a tak u nich v bytě několikrát byla. Líbila se prý Marxovi, který jí dělal návrhy, ale měla z něj strach. Od konce roku 1944 až do osvobození v květnu 1945 měla známost s říšským Němcem Meschkem, jenž gestapákem nebyl a nebyla tedy ani za toto potrestána, neboť tím nevzbudila veřejné pohoršení.

Naopak velké pobouření vyvolalo, alespoň podle spisů, chování v době okupace třech nerozlučných kamarádek, které si benešovští gestapáci překřtili na „Tři Codonas“ podle filmu z roku 1940. Jednalo se o sestry Zdeňku⁴²⁴ a Marcelu⁴²⁵ Walterovy a Miladu Vojtěchovou.⁴²⁶ Milada Vojtěchová (v roce 1946 jí bylo 25 roků) pracovala v benešovské nemocnici jako vrchní sestra na gynekologicko-porodnickém oddělení. Na stejném oddělení pracovala jako ošetřovatelka i Marcela Walterová (tehdy 20 roků stará), jež bydlela s Vojtěchovou v bytě u nemocnice. Její sestra Zdeňka (25 let) za okupace pracovala jako úřednice v Praze. Všechny tři se poznaly s benešovskými gestapáky, které vícekrát navštívily v jejich bytě. Zatčeny byly 19. května 1945 a při výslechu 20. června 1945 všechny tři uvedly, že sice do bytu za gestapáky chodily, ale žádné bližší styky s nimi neměly. Ale už o den později všechny tři dobrovolně (?) přiznávají a popisují do protokolu své intimní poměry, Marcela Walterová s Kellerem, z Benešova později přeloženým gestapákem, Zdeňka Walterová s gestapákem Rzihou a Milada Vojtěchová s gestapákem Braunem. Vesměs všechny se hájily tím, že je gestapáci nutili a že jim vyhrožovali i zbraněmi. V protokole sepsaném s Marcelou Walterovou je možné se dočíst, že jí byl zadržen dopis, na který si napsala jakýsi seznam svých milenců. Je až pozoruhodné, kolik tato dvacetiletá dívka měla intimních známostí. Zdeňka Walterová zase v protokole označuje sama svoji povahu v sexuálních vztazích jako „frigidní“, v jiném zase přiznává styk s velkoobchodníkem Kadlecem, známým pravičákem z Benešova. Na druhou stranu ze spisů vyplývá, že vyšetřovatelé všechny tři dívky nijak nešetřili. Za sestry Walterovy se pokoušel intervenovat JUDr. Kotrlý a o případ se zajímalo i ministerstvo vnitra. Ve svém dopise uvádí dr. Kotrlý, že jedna ze sester dostala „90 ran“ a údajně je ve věznici trápí hlady a „vůbec se k nim nepěkně chovají“. Pravdivost těchto informací

⁴²⁴ SOA Praha, TNK Benešov, TK 9/46.

⁴²⁵ SOA Praha, TNK Benešov, TK 8/46.

⁴²⁶ SOA Praha, TNK Benešov, TK 7/46.

z jiných zdrojů však nelze ověřit, stejně tak, jak „dobrovolné“ bylo přiznání všech děvčat. Nicméně před soud se nedostaly, potrestány byly u Trestní komise nalézací v Benešově. Sestry Walterovy obdržely stejný trest 2 měsíců odnětí svobody, jenž si už odpykaly vazbou, 4 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání. Milada Vojtěchová dostala trest o něco přísnější, a sice 3 měsíce vězení, 6 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání. I ona si odpykala vězení vazbou, avšak jako jediná podala odvolání. Nebylo mu ovšem vyhověno a bylo v celém rozsahu zamítnuto. Všem třem byly povoleny měsíční splátky pokut. Není žádným překvapením, že všechny „Tři Codonas“ se po válce z Benešova odstěhovaly. Zatímco Vojtěchová se i s rodiči odstěhovala k Děčínu, kde pracovala jako ošetřovatelka v nemocnici, sestry Walterovy se odstěhovaly ke své tetě do Dvora Králového. Mladší Marcela opět získala místo ošetřovatelky v nemocnici a starší Zdeňka se stala znovu úřednicí.

Za obdobný čin byla TNK Benešov odsouzena trestním nálezem další ošetřovatelka z gynekologicko-porodnického oddělení benešovské nemocnice, pětadvacetiletá Marie Hofmanová.⁴²⁷ Jejím milencem byl Josef Schaffelhofer, velitel gestapácké věznice. Hofmanové obhajoba byla poněkud zvrhlá. Tvrdila totiž, že jí scházel mužský, neboť její manžel byl v té době v koncentračním táboře. Trest jí byl vyměřen podobně jako v předchozích případech, tedy 2 a půl měsíce vězení, 2 000 Kčs pokuty a veřejné pokárání. S odvoláním proti trestnímu nálezu neuspěla a její trest byl odvolací komisí u Krajského národního výboru v Praze v roce 1949 potvrzen. Ani ona po válce v Benešově nezůstala. Ve spisech je uvedeno jako místo jejího pobytu Bystré nad Jizerou.

Snad ještě větší „výtečnicí“ byla Emílie Rossmannová,⁴²⁸ uklízečka na komandatuře SS v Benešově. Před válkou bydlela ve Starkově u Trutnova se svým manželem a již měla nemanželskou dceru Evu. Zde se poznala také s pozdějším referentem Gestapa v Benešově Weisserem, stýkala se také s jistým Hofmanem, který navštěvoval hostinec, jenž provozoval Rossmannové manžel. Na počátku války se s manželem přestěhovala do Benešova a úplnou „náhodou“ se přestěhoval do Benešova i Hofman. Rossmann žádal o říšské občanství a navštívil ho v bytě dokonce předseda Kuratoria dr. Teuner. V roce 1940 Rossmann zemřel a druhem Rossmannové se stal „překvapivě“ Hofman, nyní

⁴²⁷ SOA Praha, TNK Benešov, TK 2/46

⁴²⁸ SOA Praha, TNK Benešov, TK 6/46.

číšník hotelu Nigrýn v Benešově. Před trestní komisí se Rossmannová dostala pro své styky s Němci, především se členy gestapa a SS v Benešově. Vyšetřovatelům přiznala intimní styky s gestapákem Weisserem, jehož znala již z doby předválečné, ale svědkové uvádí i další osoby, se kterými měla patrně intimní poměr. Odsouzená Gisela Sochůrková hovoří dokonce o orgiích, jež se měly údajně konat v bytě Rossmannové a kde se měly „povolné“ ženy pokoušet o tanec na stole v rouše Evině a kde se mělo souložit „na francouzský způsob“. Účastnit se jich měla i Solnařová, o níž je zmínka výše. Solnařová měla mít podle Rossmannové styk s Marxem. Dále Sochůrková vypověděla, že vrchní správce na zámku v Pyšelicích Würffel jí sdělil, že s Rossmannovou souloží, kdy se mu zachce, a že táž tančí na stole třeba nahá. Dobře se také znala s zellenleiterem Augustinem. TNK Benešov ji nakonec uznal vinnou z toho, že se snažila získat (stejně jako její zesnulý manžel) říšské občanství, že podporovala a propagovala nacismus a měla styky s Němci, zejména sexuální povahy. Za tato provinění jí byl vyměřen trest 5 měsíců vězení, 6 000 Kč pokuty a veřejného pokárání, přičemž trest vězení již měla odpykaný vazbou. Na závěr je třeba doplnit, že Rossmannová po válce odešla bydlet ke svému bratru do Náchoda. Ze spisů vyplývá také náznak, že za války zprofanovaným osobám bylo dokonce po roce 1945 nařizováno, aby se z Benešova odstěhovaly.

Exkurz k Mimořádnému lidovému soudu Praha aneb Případ manželky vězeňského lékaře na Pankráci Marie Navarové

Případ Marie Navarové⁴²⁹ s Benešovskem nesouvisí jen zdánlivě. Jednak měli manželé Navarovi rozsáhlé pozemky u Kozmic na Benešovsku, kam také poměrně často za války jezdili, jednak se životní pout' Navarové, značně ovlivněná retribucí, uzavřela právě v Benešově. Marie Jiřina Navarová, původem z Tovačova na Moravě, se podruhé vdala na počátku třicátých let minulého století. Jejím manželem se stal MUDr. Oldřich Navara, legionář z první světové války a hlavně také vězeňský lékař v Praze na Pankráci. MUDr. Navara, i přes svoji legionářskou minulost, zůstal ve své funkci vězeňského lékaře i za okupace. Jeho manželka Marie byla ženou v domácnosti. Oba manželé byli po válce viněni

⁴²⁹ SOA Praha, MLS Praha, LS XII 785/48

z toho, že se nad míru nezbytné nutnosti stýkali s Němci, zejména s velitelem pankrácké věznice Paulem Soppou, gestapáky Rotterem (působil také v Benešově), Gallem apod. Pořádali pro ně různé večírky, na jednom z nich se dokonce objevil i nechvalně známý velitel Malé pevnosti Terezín Jöckel alias Pind'a. Navarovi se hájili tím, že chtěli pomáhat vězněným českým osobám, a proto museli mít s Němci nadstandardní vztahy. Obě jejich jednání, tedy styky s Němci i pomoc českým lidem, byla prokázána. Přiklonit se k názoru obžaloby nebo obhajoby, je dnes velmi těžké a snad i nemožné. Faktem zůstává, že jejich činnost ve prospěch některých politických vězňů byla Němci odhalena a oba manželé skončili v Terezíně. MUDr. Navara po válce sloužil dále na Pankráci, kde dokonce úředně konstatoval smrt u popraveného K. H. Franka. Stejně jako Frank skončil i známý obou manželů – Soppa. Ten byl proslulý nejen svou krutostí, alkoholem, ale i panickým strachem z infekcí. Na něj se hodilo parafrázovat staré lidové pořekadlo o tom, že „kdo má viset, ten se neutopí“, na „kdo má viset, ten neumře na infekci“. A skutečně, Soppa skončil na šibenici v rukou kata na Pankráci (mimořadně toho, jenž také v některých případech popravoval v Benešově). Marii Navarové však osud ovlivnil ještě další a mnohem významnější představitel německé okupační moci, a sice zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich. Dvacátého sedmého května 1942 cestovala Marie Navarová na venkov pro potraviny ke svému příbuznému směrem z Prahy tramvají, když se asi v půl jedenácté u kobylišké zatáčky ozvala silná detonace. Ostatní cestující byli vyděšeni, naopak Marie Navarová si zachovala chladnou hlavu a vyběhla z tramvaje k místu výbuchu. Na místě našla zdemolované auto a zraněného Heydricha. Viděla řidiče vozu, kterak střelil na atentátníky, které si i ona měla možnost prohlédnout. Na Heydrichovo přání zastavila okolo projíždějící vůz, podala mu jeho aktovku a zraněný protektor ujížděl směr nemocnice Na Bulovce. Po tomto incidentu pokračovala na venkov. V kolotoči tzv. „heydrichiády“ byla po smrti zastupujícího říšského protektora vyslýchána gestapem a dále byla po vypátrání a smrti výsadkářů v kostele Karla Boromejského přizvána k identifikaci těl atentátníků. Jako odměnu za svoji činnost obdržela celkem 210 000 Kčs. A právě za toto jednání osudného květnového dne byla po válce Navarová odsouzena. Stalo se tak až v období obnovené retribuice, 29. září 1948 byla odsouzena za použití § 16 k trestu 8 let těžkého žaláře. Její manžel Oldřich byl v jiném procesu odsouzen na 7 let do

vězení a zemřel v roce 1953. Jako retribuční vězeňkyně pracovala v Dubí u Kladna, později v porcelánce v Dalošovicích u Karlových Varů. V roce 1953 ji prezident republiky milostí prominul zbytek trestu. Nějakou dobu však ještě v dalošovicke továrně zůstala jako civilní zaměstnankyně. Ve výkonu trestu se seznámila s již výše uvedenou Marií Vaňkovou ml. z Benešova, odsouzenou na doživotí. Skrze ni se seznámila také s dalším retribučním provinilcem Stanislavem Pánkem, jenž si odpykával trest 20 roků těžkého žaláře (také viz. výše). Po jeho předčasném propuštění po smrti jeho manželky v roce 1956 se Marie Navarová k Pánkovi nastěhovala a pomáhala mu vychovávat jeho nezletilou dceru. Pracovala stejně jako Pánek v podniku Zelenina Středočeský kraj jako dělnice a jako uklízečka. Podle pamětníků velmi dbala o svůj zevnějšek a oblékání. Její životní příběh se dopsal v roce 1966, kdy se při práci poranila o hřebík, zranění podcenila a v Benešově zemřela na otravu.⁴³⁰

---

⁴³⁰ Renner, E.: Nečitelný příběh Marie Navarové z Benešova. Pod Blaníkem, ročník IX., č. 4, s. 25.

Závěr

Doba po osvobození Československa byla obdobím plným rozporů a paradoxů. Na jedné straně tu byla euforie z osvobození, na straně druhé se již pozvolna plížil přízrak „vítězného“ února 1948, kdy se komunisté v Československu chopili moci.

Představitelé osvobozené republiky se snažili co nejvíce postihnout jednání, které v době okupace poškozovalo jednak republiku samu, jednak její občany. Vytvořen byl dekret prezidenta republiky číslo 16/1945, podle něhož měli být potrestáni váleční zločinci a kolaboranti u mimořádných lidových soudů. Jejich představy, vytvořené především v emigraci, musely být po návratu na osvobozené území korigovány, konkrétně například doplněním retribučního dekretu o § 11 trestající udavačství. V praxi Mimořádných lidových soudů v Táboře i v Kutné Hoře byl tento trestný čin nejčastěji žalován.

K potrestání menších provinění proti národní cti byl vydán zvláštní dekret, jenž měl toto jednání postihovat. Problém u tohoto dekretu byl nejen v jeho vágní formulaci, ale i v aplikaci této normy. Často byl zneužíván k osobní mstě. Ne vždy se tyto nízké pohnutky podařilo trestním komisím nalézacím odhalit.

U obou typů orgánů, tedy u mimořádných lidových soudů a u trestních komisí nalézacích, byli jako členové senátů využíváni soudci z lidu. Jak je patrné z názorů soudců Mimořádného lidového soudu Tábor dr. Müllera⁴³¹ a dr. Šilhavého,⁴³² spolupráce se soudci z lidu nebyla vůbec jednoduchá, hlavně z počátku retribuce, kdy soudci z lidu chtěli obžalované za každou cenu odsoudit. Problémem soudců laiků bylo i to, že se nechali poměrně snadno ovlivnit veřejným míněním a často také svými spolustraníky, za jejichž stranu byl soudce z lidu navrhnout. Není možné ani odhlédnout od toho, že pro laiky byla orientace v právních předpisech složitá.

Mimořádné lidové soudy měly do určité míry uklidnit situaci a rozbouřené pocity občanů, kteří museli šest let trpělivě snášet velkou spoustu křivd a nezřídka měli jistě chuť vzít spravedlnost do svých rukou. Nutno dodat, že se jim to alespoň v obvodu Mimořádných lidových soudů v Táboře a Kutné Hoře z velké

---

⁴³¹ SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. 25/47.

⁴³² SOA Třeboň, MLS Tábor, karton číslo 108, Prezidiální spisy, sign. 25/47.

části podařilo a až na exces v Táboře, kdy byli odsouzeni a popraveni místní kolaboranti Král a ing. Ryneš, se při studiu pramenů nepodařilo jiné podobné či ještě horší chování zjistit.

Zpočátku bylo možné sledovat velký zájem veřejnosti o projednávané případy. Ten však postupně upadal a projevilo se to i tím, že se k soudním jednáním nedostavovali soudci z lidu. Při srovnání obou soudů nelze nevidět, že praxe u obou byla velmi podobná.

Obdobné bylo i obsazení soudu, kupříkladu oba přednostové mimořádných lidových soudů byli soudní radové ve výslužbě. Některé odlišnosti by se jistě našly, zejména širší použití spisů typu LS u Mimořádného lidového soudu v Táboře nebo různé řešení problému, kdy se případ vztahoval k určitému městu nebo menšímu území. Zatímco Mimořádný lidový soud v Táboře tento problém řešil pomocí zvláštních stálých senátů v Benešově a v Pelhřimově, Mimořádný lidový soud v Kutné Hoře rozhodoval o tom, že se soudní jednání bude konat v jiném městě ad hoc.

Národní soudy v Praze a v Bratislavě měly potom fungovat jako soudy, jenž měly soudit tu elitu národa, která se více či méně zaprodala okupační moci. První fáze retribuice se přes všechny nedostatky držela v určitých intencích, z nichž tu a tam vybočil nějaký exces.

Při zkoumání případů u Mimořádného lidového soudu v Táboře i Kutné Hoře se nepodařilo zjistit žádný případ vyložené, do očí bijící nespravedlnosti. Některé tresty se s odstupem času mohou zdát příliš přísné, například výše popsané případy Hugo Sehoře nebo JUDr. Semeráda, ale je třeba konstatovat obecný jev v retribuici, že v jejích prvních měsících byly ukládány za totožné skutky tresty vyšší než v měsících dalších. Celkově je však možno uvést, že retribuice na Táborsku i Kutnohorsku proběhla v rámci možností spravedlivě. U trestních nalézacích komisí to tak jednoznačné nebylo z důvodů výše uvedených.

Úplně jiná situace byla po změně režimu a po obnovení retribuice. Obnovu navrhovaly „kádrově čisté“ komise, „očistěné“ byly i další orgány činné v trestním řízení. I přes velkou snahu obnovená retribuice patrně neuspokojila novou vládnoucí garnituru. Nelze vyloučit, že v obnovené retribuici byly odsouzeny některé osoby po zásluze, ale z větší části se jednalo o zvláště nově ustaveného lidově demokratického zřízení. Postiženy byly i osoby, jež dosud stály

na straně obžaloby nebo soudu. Příkladem za všechny může být osud veřejného žalobce u MLS Tábor dr. Josefa Drába z Benešova.

Pro výkon trestu bylo typické, že byl z velké části vykonáván v nápravných pracovních táborech. Druhou typickou věcí pro výkon retribučních trestů bylo to, že vyšší tresty těžkého žaláře nebyly odpykány v celé délce, velmi často docházelo buď k podmíněčnému propuštění, nebo k prominutí zbytku trestu cestou milosti prezidenta republiky.

Ale tím největším paradoxem zůstává fakt, že retribuční vězni se nezdálo, že v nápravných pracovních táborech setkávali jednak se svými oběťmi a jednak se svými soudci.

Snaha orgánů činných v trestním řízení v druhé polovině 60. a na počátku 70. let 20. století stíhat dosud nepotrestané válečné zločince se z velké části minula účinkem. Celá řada případů byla sice rozpracována, ale málokterý z nich se poté podařilo dostat až před soud. Z velké části se totiž jednalo o stíhané osoby, které měly bydliště kdesi na území NSR, a proto v atmosféře tzv. „studené války“ spolupráce mezi státními orgány NSR a ČSSR činnými v trestním řízení nebyla úplně vzorná. V rámci objektivit je třeba také přiznat, že důkazní situace v těchto případech byla velmi špatná, mnoho svědků již nežilo, nebo si vše již dobře nepamatovali apod. Mnohem pilnější byla spolupráce se soudruhy z NDR, kde se podařilo dotáhnout některé případy až do odsuzujícího rozsudku, zejména případ kolínského a benešovského vedoucího gestapa Paula Feustla, jenž byl na počátku roku 1973 dokonce popraven. Mnoho stíhaných bylo též neznámého pobytu, takže trestní stíhání muselo nakonec být zastaveno i proti nim. Celkově lze říci, že úsilí vyšetřovatelů StB patrně nepřineslo očekávané výsledky, i když kvůli této práci byl dokonce vytvořen samostatný odbor Státní bezpečnosti.

Cílem mé práce bylo shmout nejprve potrestání válečných zločinců a kolaborantů obecně a pak se zaměřit na situaci na Benešovsku. Tedy tím hlavním cílem nebylo popsat Mimořádné lidové soudy v Táboře a Kutné Hoře nebo trestní komise nalézací v jejich celistvosti, ale spíše zachytit průběh retribuční na Benešovsku a uvést nejzávažnější a nejzajímavější případy.

Na úplný závěr nezbyvá než konstatovat, že archivní materiál k retribuci je velmi bohatý a dosud nezpracovaný. Faktem je, že není úplně jednoduché se v něm orientovat, ale v případě úspěchu badatele skýtá zajímavé informace nejen o temném období okupace, ale i o prvních poválečných letech, ve kterých si ještě

většina občanů nedovedla představit, že zanedlouho po totalitě nacistické přijde totalita jiná, komunistická.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Státní oblastní archiv Třeboň

- Fond Mimořádný lidový soud Tábor.

Státní oblastní archiv Praha

- Fond Mimořádný lidový soud Kutná Hora.
- Fond Mimořádný lidový soud Praha.
- Fond Trestní nalézací komise Benešov.
- Fond Trestní nalézací komise Vlašim.
- Fond Trestní nalézací komise Votice.
- Fond Trestní nalézací komise Dolní Kralovice.

Národní archiv v Praze

- Fond Ministerstvo spravedlnosti, Praha, karton číslo 1650 – 1654.
- Fond Zřizování cvičiště zbraní SS Benešov a poválečná obnova území (1942-1950).
- Fond Zemský národní výbor, Praha, karton číslo 123, 135, 473, 474.
- Fond Národní soud.
- Fond Československá vládní komise pro stíhání nacistických válečných zločinců.
- Fond Generální prokuratura ČSSR.
- Fond Ministerstvo vnitra, Praha.

Státní oblastní archiv Praha, Státní okresní archiv Benešov

- Fond Okresní národní výbor Benešov 1945 – 48, karton číslo 2.
- Fond Okresní národní výbor Benešov 1945 – 48, karton číslo 6.
- Fond Okresní národní výbor Benešov 1945 – 48, karton číslo 24.
- Fond Okresní národní výbor Benešov 1945 – 48, karton číslo 34.
- Sběrka fotodokumentace.
- Archiv města Benešov, Pamětní kniha města Benešova 1937 – 1948.

- Archiv města Votice, Kronika města Votic 1938 – 1953.
- Archiv obce Dolní Kralovice, Pamětní kniha Dolních Kralovic 1905 – 1956.

Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra ČR

Městský úřad Vlašim

- Pamětní kniha města Vlašimě, díl IV.

Obecní úřad Libež

- Kronika obce Libež.

Muzeum Podblanicka

- Fond fotodokumentace.

Literatura

- Borák, M.: Spravedlnost podle dekretu. Ostrava 1998.
- Brandes, D.: Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939 – 1945. Praha 1999.
- Bubeníčková, R., Kubátová, L., Malá, I.: Tábory utrpení a smrti. Praha 1969.
- Červená, S.: Stýskání zakázáno. Brno 1999.
- Červenka, J.: Šla s ním až k šibenici. Nové Strašecí 2006.
- Dráb, J.: Hledáme Gestapáky! Benešovský kraj, 1945, číslo 3, 4, 6, 8, 11.
- Drtina, P.: Na soudu národa. Tři projevy ministra spravedlnosti dr. Prokopa Drtiny o činnosti mimořádných lidových soudů a Národním soudu. Praha 1947.
- Drtina, P.: Československo můj osud. Praha 1992.
- Ečer, B.: Jak jsem je stíhal. Praha 1946.

- Grónský, J.: Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa II/A (1945-48). Praha 2002.
- Hartman, J.: Činnost spojeneckého letectva nad Sedlčanskem v posledních týdnech druhé světové války. Praha 1996.
- Historicko-vlastivědná bibliografie okresu Benešov. Benešov 1980.
- Honzík, M.: Povstaňte, soud přichází. Praha 1986.
- Charvát, J. a kol.: Podblanicko proti okupantům. Benešov 1966.
- Jiřík, V.: Klatovské oprátky. Plzeň 2004.
- Jiřík, V.: Nedaleko od Norimberku. Cheb 2000.
- Justin, P.: Retribuční soudnictví v jižních Čechách 1945 – 1948. Dizertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav. České Budějovice 2004.
- Kočová, K. – Radvanovský, Z. – Suchá, J.: Mimořádný lidový soud v Liberci a Litoměřicích v letech 1945 – 1948. Ústí nad Labem 2001.
- Kolektiv autorů: Benešovsko – Podblanicko. Praha 1985.
- Kolektiv autorů: Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. Pardubice 2002.
- Kozák, J.: Příprava retribučních dekretů, jejich soudní realizace a trestně právní otázky s ní související. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Praha 2002.
- Kuklík, J.: Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“. Dekrety prezidenta republiky 1940 – 1945. Praha 2002.
- Martin, O.: Štěchovická past. Praha 1993.
- Moczarski, K.: Rozhovory s katem. Praha 1985.
- Pacner, K.: Osudové okamžiky Československa. Praha 1997.
- Pasák, T.: Český fašismus 1922 – 1945 a kolaborace 1939 – 1945. Praha 1999.
- Pernes, J.: Dějiny Československa očima Dikobrazu 1945 – 1990. Brno 2003.
- Petráň, J.: Podblanicko Benešovsko. Praha 1980.
- Poválečná justice a národní podoby antisemitismu. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Slezský ústav zemského muzea. Praha – Opava 2002.

- Renner, E.: Člověk podlý, schopný všeho. Pod Blánkem, ročník X., číslo 2, s. 24 – 26, číslo 3, s. 28 – 30, číslo 4, s. 20 – 21.
- Renner, E.: Dny svobody a chaosu. Benešovský kalendář, 2006, číslo 5, s. 21 – 22.
- Renner, E.: František Teuner. Od kritiky demokracie k fašismu a kolaboraci. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka, 2000, s. 149-177.
- Renner, E.: Gisela – zlý duch města. číslo 2, s. 17 – 19, číslo 3, s. 11-14, číslo 4, s. 19 – 20.
- Renner, E.: Nečitelný příběh Marie Navarové z Benešova. Pod Blánkem, ročník IX., číslo 3, s. 18-20, číslo 4, s. 23-25.
- Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu. Židovská problematika a antisemitismus ve spisech mimořádných lidových soudů a trestních komisí ONV v letech 1945 – 1948. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. Praha 2002.
- Roky a lidé. Dvacet svobodných let Podblanicka ve vzpomínkách a fotografiích. Benešov 1965.
- Solnař, V.: Jsou přípustné opravné prostředky proti rozsudkům mimořádných lidových soudů a Národního soudu? Právník, 85/1946, s. 158-161.
- Soukup, L.: Retribuční dekrety prezidenta ČSR dr. Edvarda Beneše in Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945 – 1990. Praha 2002.
- Stejskal, M.: Moudrost starých Římanů. Praha 1990.
- Šmejkal, J.: Činnost Mimořádného lidového soudu v Táboře v letech 1945 – 1948. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Praha 2006.
- Tywoniak, J.: Léta okupace na Benešovsku I. díl (1939 – 1942) , II. díl (1943 – 1945). Benešov 1992.
- Zimmermann, V.: Sudetští Němci v nacistickém státě. Politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938 – 1945). Praha 2001.
- Žaloudek, J.: Neveklov 1943 – 1983, 40 let od vystěhování Neveklovska. Benešov 1983.

Právní normy

- Sbirka zákonů a nařízení státu Československého 1945 – 1948.

Periodický tisk

- Naše pravda 1945.
- Benešovský kraj 1945.

Internet

- <http://www.soupisamatek.com>
- <http://www.waffen-ss.no/>
- http://www.geocities.com/~orion47/SS-POLIZEI/SS-Brigf_K-N.html
- <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/>
- <http://www1.jur.uva.nl/>
- <http://www.ushmm.org/>
- <http://www.axishistory.com/>

Seznam použitých zkratk:

CROWCASS	– Center Register of War Criminals and Security Suspect, Ústřední evidence válečných zločinců a podezřelých osob
ČSR	– Československá republika
ČSSR	– Československá socialistická republika
DAF	– Deutsche Arbeitsfront, Německá pracovní fronta
FS	– Freiwilliger Schutzdienst, Dobrovolná ochranná služba (ordneři)
Gestapo	– Geheime Staatspolizei, Tajná státní policie
KNV	– Krajský národní výbor
KSČ	– Komunistická strana Československa
MLS	– Mimořádný lidový soud
NDR	– Německá demokratická republika
NKVD	– Narodnyj komissariat vnutrenych děl, Lidový komisariát vnitra
NSDAP	– Nationalsozialistische Deutsche Arbeitepartei, Nacionálně socialistická německá dělnická strana
NSF	– Nationalsozialistische Frauenschaft, Nacionálně socialistické ženské hnutí
NSR (též SRN)	– Německá spolková republika
NSV	– Nationalsozialistische Volkswohlfahrt, Nacionálně socialistická péče o blaho lidu
ONV	– Okresní národní výbor
SA	– Sturmabteilung, Úderné oddíly
SD	– Sicherheitsdienst, Bezpečnostní služba
SdP	– Sudetendeutsche Partei, Sudetoněmecká strana
SNR	– Slovenská národní rada
SOA	– Státní oblastní archiv
SOKA	– Státní okresní archiv
SS	– Schutzstaffeln, Ochranné oddíly
StB	– Státní bezpečnost
TNK	– Trestní komise nalézací
UNWCC	– United Nations War Crimes Commission, Komise spojených národů pro válečné zločiny
ZNV	– Zemský národní výbor

Poddůstojnické a důstojnické hodnosti:

SS Waffen	SA	České hodnosti
SS – mann	SA – mann	vojín
SS – sturmmann	obersturmmann	svobodník
SS – rottenführer	rottenführer	desátník
SS – unterscharführer	scharführer	četař
SS – scharführer	oberscharführer	rotný
SS – obescharführer	trupführer	rotmistr
SS – hauptscharführer	obertrupführer	nadrotmistr
SS – stabsführer	–	podpraporčík
SS – junker	–	praporčík
SS – oberjunker	–	nadpraporčík
SS – untersturmführer	sturmführer	poručík
SS – obersturmführer	obersturmführer	nadporučík
SS – hauptsturmführer	hauptsturmführer	kapitán
SS – sturmbannführer	sturmbannführer	major
SS – obersturmbannführer	obersturmbannführer	podplukovník
SS – standartenführer	standartenführer	plukovník
SS – oberführer	oberführer	plukovník
SS – brigadeführer	brigadeführer	generálmajor
SS – gruppenführer	gruppenführer	generálporučík
SS – obergruppenführer	obergruppenführer	–
SS – oberstgruppenführer	–	generálplukovník
–	Stabschef	armádní generál

Obrazové přílohy

Seznam obrazových příloh:

1. Zámek Konopiště u Benešova
2. Němečtí vojáci v Benešově pochodují do zajetí
3. Surově realistická fotografie ze zatýkání kolaborantů v Benešově v prvních dnech po osvobození
4. Konfident gestapa Kasal stojí před domem jedné ze svých obětí, malíře pokojů Nešlehy z Votic, v den jeho pohřbu, spoutaný na ruku i nohou, s vězňem po každé ruce a s na krku zavěšenou cedulí: „Jsem vrah této oběti“
5. Budova Okresní hospodářské záložny na Masarykově náměstí v Benešově
6. Budova Gymnázia v Benešově
7. Zasedání benešovského senátu MLS Tábor
8. Předseda benešovského senátu MLS Tábor JUDr. Ludvík Šilhavý při hlavním líčení jednoho z retribučních případů
9. Zahrada věznice Okresního soudu v Benešově, místo poprav v době retribuice
10. SS-brigadeführer a velitel 6. pluku SS Totenkopf – Standarte Bernhard Voss. Byl popraven v Praze v únoru 1947.
11. Velitel Truppenübungplatz Böhmen brigadeführer Alfred Karrasch
12. Zástupce velitele cvičiště zbraní SS Karrasche SS sturmbannführer Otto Hauprich.
13. Pobočník velitele cvičiště zbraní SS Karrasche SS-hauptsturmführer Herbert Sander
14. Velitel ženijní školy v Hradištku SS-oberführer Emil Klein. Byl odsouzen MLS Praha na 20 roků těžkého žaláře
15. Vedoucí NSDAP v Benešově otrsgruppenleiter a obersturmbannführer Nikolai Strobel
16. Benešovský Němec, zellenleiter NSDAP, Augustin
17. Drážní zaměstnanec a blockleiter NSDAP v Benešově Hermann Wastl
18. Obchodník zeleninou, člen NSDAP, vedoucí NSV a komisařský vedoucí několika obchodů v Benešově Josef Schamal
19. Nechvalně známá sekretářka Nikolaie Strobela Gisela Sochůrková
20. Svatba Němce Krigelsteina ve Voticích v době okupace

21. SS-hauptsturmführer a velitel Gestapa v Kolíně a Benešově Paul Feustl
22. Feustlův nástupce v čele benešovského gestapa Julius Müller-Reidel
23. Fotografie zaměstnanců gestapa v Benešově na zahradě vily Katuška z jara 1945
24. Benešovský gestapák Rudolf Weisser
25. Část amerického denacifikačního dotazníku Josefa Schaffelhofera
26. Příslušník kolínského a benešovského gestapa Alfred Rziha
27. Vojenská knížka příslušníka benešovského gestapa Oswalda Marxe
28. Nerozlučná dvojice benešovských gestapáků a kamarádů – O. Marx a A. Rziha
29. Benešovský gestapák dr. Robert Hohl před MLS Tábor, senátem v Benešově
30. Zaměstnanec benešovského gestapa dr. Robert Hohl právě poslouchá rozsudek, kterým mu benešovský senát MLS Tábor ukládá trest smrti
31. Šofér a vrátný u gestapa Jan Odradovec
32. Zaměstnanec pražského a benešovského gestapa Alfred Keller
33. Kvarteto zaměstnanců gestapa – Emil Laufka, Bruno Mietschke, Hans Höpken a Adolf Steinward
34. Vedoucí autoslužby a povoláný k nouzové službě u Gestapa Benešov Josef Mühlwald
35. Zaměstnankyně Gestapa Benešov Alexandra Gutová a Irmgard Dupaková
36. Konfident gestapa Kasal
37. Další konfident gestapa a Kasalův kolega, Josef Příbyl
38. Elitní konfident gestapa Bambas
39. Marie Vaňková mladší, známá svými styky s Němci
40. Průkaz příslušníka SA Ferdinanda Veřtáta z Vlašimi
41. Zdeněk Týce v černé uniformě Českého národně socialistického tábora – Vlajky
42. Občanská legitimace JUDr. Stanislava Babického
43. Dionys Locke, statkář z Horních Kralovic
44. Olga Soukupová rozená Fundová z Benešova
45. Říšský cestovní pas Jana Trillsama ml.
46. Dobový kreslený vtíp
47. Otisky razítek Mimořádných lidových soudů Tábor a Kutná Hora

Příloha číslo 1: Zámek Konopiště u Benešova, za okupace místo nalézající se na vyklizeném území cvičiště SS. V zámku sídlilo velitelství posádky SS v čele s brigadeführerem Karraschem (dnešní stav).
Foto: Archiv autora

Příloha číslo 2: Němeční vojáci v Benešově pochoduji do zajetí směrem od Malého náměstí k benešovskému pivovaru.
Repro z: SOA Praha, SOKA Benešov, Sbirka Fotodokumentace, sign. 263

Příloha číslo 3: Surově realistická fotografie ze zatýkání kolaborantů v Benešově v prvních dnech po osvobození.

Repro z: SOA Praha, SOkA Benešov, Sběrka Fotodokumentace, sign. 4015

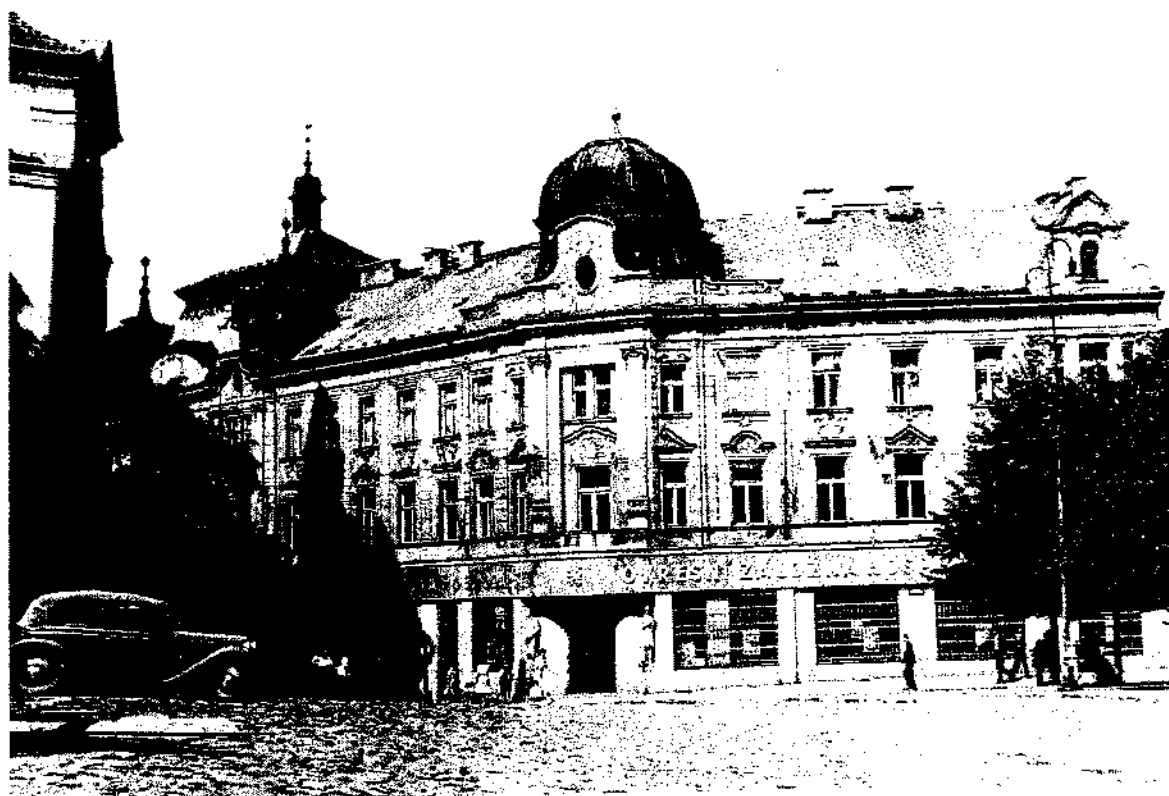

Příloha číslo 4: Konfident gestapa Kasal stojí před domem jedné ze svých obětí, malíře pokojů Nešlehy z Votic, v den jeho pohřbu, spoutaný na ruku i nohou, s vězněm po každé ruce a s na krku zavěšenou cedulí: „Jsem vrah této oběti“.
Repro z: SOA Praha, SOKA Benešov, Sbíрка Fotodokumentace, sign. 259

Příloha číslo 5: Budova Okresní hospodářské záložny na Masarykově náměstí v Benešově. Zde se konala většina soudních jednání MLS Tábor, senátu v Benešově. Fotografie pochází z padesátých let dvacátého století.
Repro z: SOA Praha, SOKA Benešov, Osobní fond Jiří a E. V. Danihelovský

Příloha číslo 6: Budova Gymnázia v Benešově. V aule této budovy byla konána jednání,
o které měla veřejnost velký zájem. Fotografie je z třicátých let dvacátého století.
Repro z : SOA Praha, SOkA Benešov, Archiv města Benešov, Pamětní kniha města Benešov
1937 - 1948, s. 133

Příloha číslo 7: Zasedání benešovského senátu MLS Tábor. Úplně vpravo soudce z povolání dr. Šilhavý, vlevo od něj potom čtyři soudci z lidu.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 8: Předseda benešovského senátu MLS Tábor JUDr. Ludvík Šilhavý při hlavním líčení jednoho z retribučních případů.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 9: Místo, kde se v Benešově v době retribučního soudnictví popravovalo –
Zahrada věznice Okresního soudu v Benešově (dnešní stav).
Foto: Archiv autora

Příloha číslo 10: SS brigadeführer a velitel 6. pluku SS Totenkopf – Standarte Bernhard Voss. Za své činy v Praze a na Benešovsku byl popraven v Praze v únoru 1947.
Foto: Archiv autora

Příloha číslo 11: Velitel Truppenübungplatz Böhmen SS-brigadeführer Alfred Karrasch. Po válce v čele kolony SS uprchl z Benešova. Zajat Američany, ale nakonec nepotrestán.
Repro z: SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 27/46

Příloha číslo 12: Zástupce velitele cvičiště zbraní SS Karrasche SS-sturmbannführer Otto Hauprich. I on uprchl z Benešova a byl zajat americkou armádou. Rovněž Hauprich nebyl za své činy nikdy potrestán.
Repro z: SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 27/46

Příloha číslo 13: Pobočník velitele cvičiště zbraní SS Karrasche SS-hauptsturmführer Herbert Sander.

Repro z: Archiv bezpečnostních složek MV ČR, sign. 305-191-3

Příloha číslo 14: Velitel ženijní školy v Hradištku SS-oberführer Emil Klein. V roce 1948 byl odsouzen MLS Praha na 20 roků těžkého žaláře.

Foto: Archiv autora

Příloha číslo 15: Vedoucí NSDAP v Benešově otrsgruppenleiter a obersturmbannführer SA
Nikolai Strobel. Po válce z Benešova zmizel.
Repro z: Muzeum Podblanička Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 16: Benešovský Němec, zellenleiter NSDAP, Augustin. Po válce se mu podařilo z Benešova zmizet, ale podle některých zpráv měl na útěku zemřít na tyfus.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 17: Drážní zaměstnanec a blockleiter NSDAP v Benešově Hermann Wastl, odsouzený na 14 roků těžkého žaláře benešovským senátem MLS Tábor.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 18: Obchodník zeleninou, člen NSDAP, vedoucí NSV a komisařský vedoucí několika obchodů v Benešově Josef Schamal. Zemřel po válce ještě před tím, než došlo k hlavnímu líčení před MLS Tábor, senátem v Benešově.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 19: Nechvalně známá sekretářka Nikolaie Strobela Gisela Sochůrková odsouzena benešovským senátem MLS Tábor na 20 roků těžkého žaláře.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 20: Svatba majitele továrny na likéry a ocet ve Voticích pražského Němce a profesora Wilhelma Kriglsteina v době okupace, jenž byl po válce sice odsouzen za to, že byl block a zellenleiterem NSDAP ve Voticích, ale protože pomohl celé řadě českých lidí, bylo benešovským senátem MLS Tábor upuštěno od potrestání.
Repro z: SOA Praha, TNK Votice, LS 368/45

Příloha číslo 21: SS-hauptsturmführer a velitel Gestapa v Kolíně a Benešově Paul Feustl. Po válce sice z Benešova utekl, ale spravedlnosti se „dočkal“ až v roce 1972, kdy byl odsouzen východoněmeckým soudem za své zločiny v době války k trestu smrti.
Repro z: SOA Praha, MLS Kutná Hora, TK V 346/47

Příloha číslo 22: Feustlův nástupce v čele benešovského gestapa SS-untersturmführer Julius Müller-Reidel. Zadržený v Klatovech, později popravený v Benešově.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 23: Fotografie zaměstnanců gestapa v Benešově na zahradě vily Katuška z jara 1945. Zleva doprava A. Neubauer, K. Brix, O. Marx, R. Weisser, H. Heller, J. Odradovec, F. Černík.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 24: Benešovský gestapák SS-sturmscharführer Rudolf Weisser, zadržený vyšetřovací komisí jako první v internačním táboře v Albeři. V retribučním řízení dostal trest 2 roky těžkého žaláře.

Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 25: Část amerického denacifikačního dotazníku Josefa Schaffelhofera, souzeného MLS Tábor, senátem v Benešově a odsouzeného k trestu smrti. Milostí prezidenta republiky mu byl trest zmírněn na trest těžkého žaláře na doživotí. Na dokumentu stojí za povšimnutí jména dr.Ečera a dr.Hrbka, kteří v zahraničí pátrali po nacistických zločincích. Repró z: SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 67/47

REQUEST FOR DELIVERY OF A PERSON
DESIRED FOR TRIAL FOR A WAR CRIME.

373

Place WIESBADEN

Date 31. May 1946.

Military Governor,
United States Zone, Germany.

I, _____, the authorized representative of the Government of
CZECHOSLOVAKIA, request on behalf of my government that Josef
SCHAFFELHOFFER, who is detained in STB 6
at Wiesbaden, Hesse,
be delivered to CZECHOSLOVAKIA for trial for the hereinafter
described offense.

My government has evidence that the person requested did, at
RENEŠOV and C. BUDEJOVICE, Czechoslovakia, in 1941-43,
commit the following crime:

As jailer of Gestapo prisons at RENEŠOV and C. BUDEJOVICE
he is responsible for mistreatment of Czech prisoners.

Nationality of person requested : German
Nationality of victim : Czech

My government agrees that if the person is not tried and
sentenced within six months from the date he is so delivered, he
shall be released upon request. It is understood that other conditions
imposed by the Military Governor, United States Zone, upon the
person requested. If my government accepts delivery
under these conditions, it agrees to abide by them.

/ Name / By Order of Gen. Dr. B. EČERA

/ Title / A/Capt. Dr. A. HRBK

Person desired will be entered upon the attached
Report Form.

Příloha číslo 26: Příslušník kolínského a benešovského gestapa Alfred Rziha, odsouzen MLS Kutná Hora k trestu smrti provazem a v Kolíně popravený.
Repro z: SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 48/47

Příloha číslo 27: Vojenská knížka příslušníka benešovského gestapa a místního krasavce
 Oswalda Marxe, odsouzeného k trestu smrti a popraveného v Benešově.
 Repro z: SOA Třeboň, MLS Tábor LS 676/46

2
3

Oswald Marx

(Eigenthändige Unterschrift des Inhabers — Rufname, Familienname)

I. Angaben zur Person								
1	Familienname <i>Marx</i>							
2	Vornamen <i>Oswald</i>							
3	Geburtsdag, -monat, -jahr <i>14. 2. 1911</i>							
4	Geburtsort Dienstleistungs- ort (s. B. Kreis, Reg. Bezirk) <i>Mechanisch -Kaufhaus - Betrieb, Kumburg, s. B.</i>							
5	Staats- gehörigkeit (s. B. früher) <i>J. R. Bürger 1. 2. 2. 2.</i>							
6	Religion <i>evang. luth.</i>							
7	Familien- stand <i>ledig</i>							
8	Beruf (nach Berufs- ausweis)	erlernt <i>Carroll-Handwerkzeugbau</i> ausgebildet <i>Handwerk</i>						
9	Eltern	<table border="0"> <tr> <td>Vater</td> <td>Mutter</td> </tr> <tr> <td><i>Oswald Marx</i> (Beruf, Geburtsort)</td> <td><i>Luise Marx</i> (Beruf, Geburtsort)</td> </tr> <tr> <td><i>Widauer</i> Beruf (nach Berufsangeh.)</td> <td><i>Widauer</i> Beruf (nach Berufsangeh.)</td> </tr> </table>	Vater	Mutter	<i>Oswald Marx</i> (Beruf, Geburtsort)	<i>Luise Marx</i> (Beruf, Geburtsort)	<i>Widauer</i> Beruf (nach Berufsangeh.)	<i>Widauer</i> Beruf (nach Berufsangeh.)
Vater	Mutter							
<i>Oswald Marx</i> (Beruf, Geburtsort)	<i>Luise Marx</i> (Beruf, Geburtsort)							
<i>Widauer</i> Beruf (nach Berufsangeh.)	<i>Widauer</i> Beruf (nach Berufsangeh.)							

Příloha číslo 28: Nerozlučná dvojice benešovských gestapáků a kamarádů – O. Marx a A. Rziha. Oba prosluli nejen svou krutostí, ale i milostnými románky s několika českými ženami.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 29: Benešovský gestapák SS-oberst Robert Hohl před MLS Tábor, senátem v Benešově.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 30: Zaměstnanec benešovského gestapa SS-oberstabsführer dr. Robert Hohl právě poslouchá rozsudek, kterým mu benešovský senát MLS Tábor ukládá trest smrti. O pár hodin později bude na něm vykonán. Stalo se tak 14. 2. 1947.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 31: Šofér a vrátný u gestapa SS-unterscharführer Jan Odradovec odsouzený
MLS Tábor, senát v Benešově k trestu smrti provazem a v Benešově popravený.
Repro z: Archiv bezpečnostních složek MV ČR, sign. V 8508

Příloha číslo 32: Zaměstnanec pražského gestapa a z trestu do Benešova přeložený
SS-sturmscharführer Alfred Keller odsouzený MLS Praha k poměrně nízkému trestu 5 roků
těžkého žaláře.
Repro z: Archiv bezpečnostních složek MV ČR, sign. 305-313-6

Příloha číslo 33: Kvarteto zaměstnanců gestapa, kteří působili v Benešově a Kolíně a po kterých bylo po válce bezvýsledně pátráno. Potrestáni nebyli ani v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století při revizích retribučních zločinů. Vlevo nahoře SS-oberstabsführer Emil Laufka, vpravo nahoře SS-hauptscharführer Bruno Mietschke, vlevo dole SS-oberstabsführer Hans Höpken, vpravo dole SS-hauptscharführer Adolf Steinward.
Repro z: Archiv bezpečnostních složek MV ČR, sign. V 8508, 302-862-9, 305-628-2.
205-191-3

Příloha číslo 34: Vedoucí autoslužby a povoláný k nouzové službě u Gestapa Benešov Josef Mühlwald alias Pepík. U TNK Benešov byl zproštěn obžaloby.
Repro z: Archiv bezpečnostních složek MV ČR, sign. V 8508

Příloha číslo 35: Zaměstnankyně Gestapa Benešov Alexandra Gutová (vlevo) a Irmgard Dupaková (vpravo). Gutová byla po válce nejprve obžalována, ale později osvobozena rozsudkem Krajského soudu v Táboře. Dupaková po válce utekla, byla na seznamu hledaných válečných zločinců, avšak nepodařilo se ji dopadnout.
Repro z: Archiv bezpečnostních složek MV ČR, sign. 325-111-5

Příloha číslo 36: Konfident gestapa Kasal podruhé, tentokrát fotografie pochází z jeho pobytu v benešovské věznici. V listopadu 1945 byl v Benešově popraven.
Repro z: SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 152/45

Příloha číslo 37: Další konfident gestapa a Kasalův kolega Josef Příbyl, později popravený
v Kolíně.
Repro z: SOA Třeboň, MLS Tábor LS 152/45

Příloha číslo 38: Elitní konfident gestapa, Kasalův a Přibylův kolega, Ladislav Bambas
Odsouzený a popravený v Benešově.
Repro z: Archiv bezpečnostních složek MV ČR, sign. V 8508

Příloha číslo 39: Marie Vaňková mladší, známá svými styky s Němci, zejména s benešovským gestapem. Odsouzená v Benešově k trestu těžkého žaláře na doživotí. Na fotografii se „dobře baví“ s příslušníkem zbraní SS u Vaňků v bytě.
Repro z: Muzeum Podblanicka Vlašim, fond Fotodokumentace

Příloha číslo 40: Průkaz příslušníka SA Ferdinanda Veřtáta z Vlašimi. Po válce byl odsouzen na 15 roků těžkého žaláře, v němž také v roce 1948 zemřel.
 Repro z: SOA Třeboň, MLS Tábor LS 303/45

Průkaz

geb. am
 21.5.1902

geb. am
 21.5.1902

SA-Ausweis Nr. 23083/41

SA-Einheit und Standort (des Ausweis-Inhabers):

Sturm 23/52 Prag

Name des Inhabers:

Veřtát Ferdinand

geb. am 21.5.1902 in **Wien**

Beruf: **Werksch. Wachmann**

1945

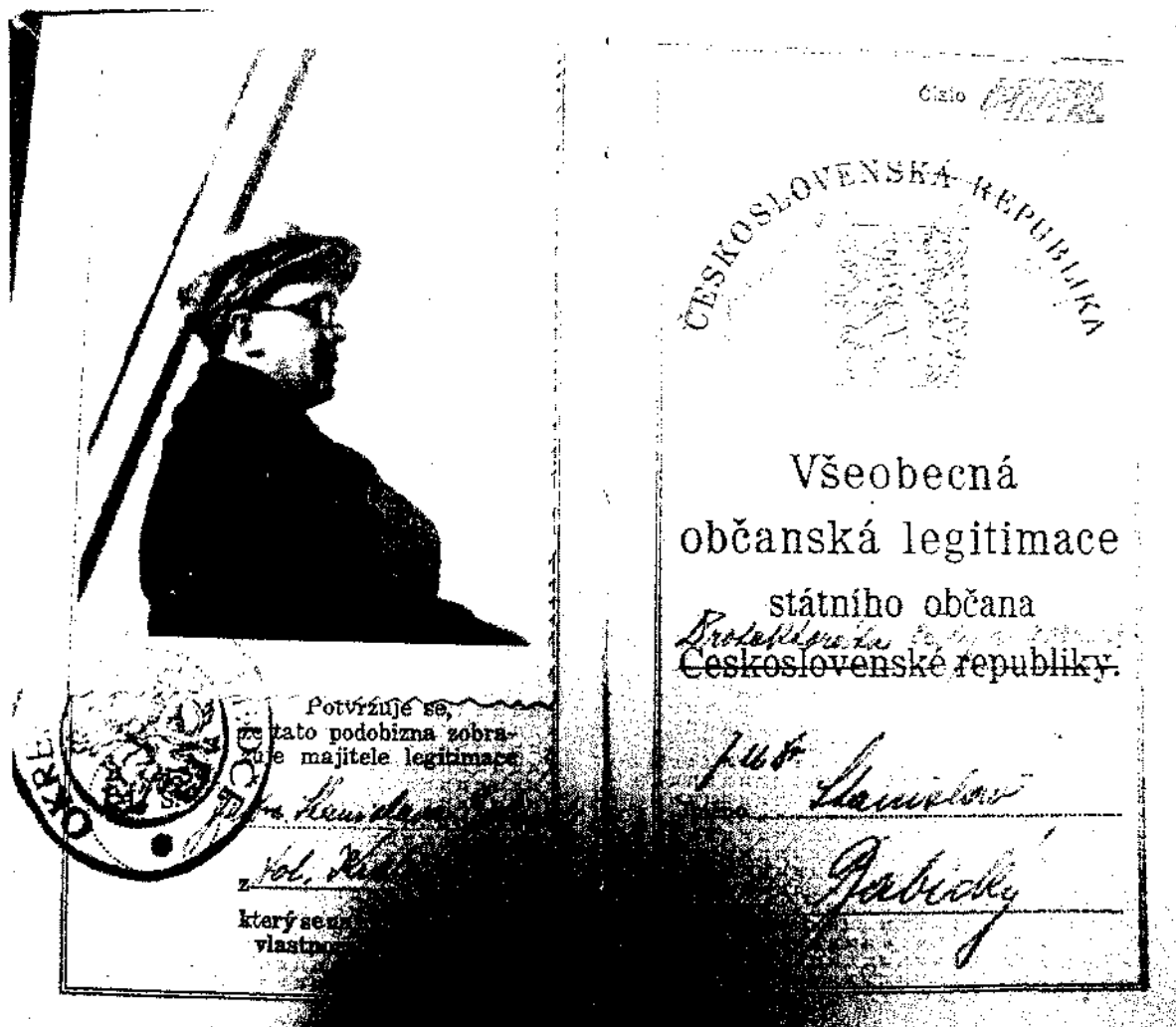
Diefer SA-Ausweis ist ungültig, wenn der Signaturvermerk nicht vorhanden ist.

Diefer SA-Ausweis ist ungültig, wenn der Signaturvermerk nicht vorhanden ist.

Příloha číslo 41: Zdeněk Týce, odsouzený u MLS Kutná Hora k osmi rokům těžkého žaláře,
v černé uniformě Českého národně socialistického tábora – Vlajky.
Repro z: SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 591/46

Příloha číslo 42: Občanská legitimace JUDr. Stanislava Babického, odsouzeného
Mimořádným lidovým soudem Kutná Hora k 21 rokům těžkého žaláře.
Repro z: SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 504/46

Příloha číslo 43: Dionys Locke, statkář z Horních Kralovic, souzený v první fázi retribuice i v době tzv. obnovené retribuice.
Repro z: SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 238/48

Příloha číslo 44: Olga Soukupová rozená Fundová z Benešova byla po válce souzena za provinění proti národní cti trestní nalézací komisí pro své intimní styky s gestapákem Marxem.
Repro z: SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 48/48

Příloha číslo 45: Říšský cestovní pas Jana Trillsama ml., jež byl souzen TNK Votice podle tzv. „Malého“ dekretu.

Repro z: SOA Praha, TNK Votice, TK 290/46

Legation: 3 - Plo

DEUTSCHES REICH

REISEPASS

Nr. *21117*

NAME DES PASSINHABERS
— *Johann Trillsam* —

BEGLEITET VON SEINER EHEFRAU

UND VON — KINDERN

STAATSANGEHÖRIGKEIT:
DEUTSCHES REICH

Dieser Pass enthält 20 Seiten.

Lichtbild

Unterschrift des Passinhabers
Johann Trillsam
und seiner Ehefrau.

Es wird hiermit bescheinigt, daß der Inhaber die durch das obenstehende Lichtbild dargestellte Person ist und die darunter befindliche Unterschrift eigenhändig vollzogen hat.

Legation, den *22. Mai 1939*
Kar Kischbaum
Kischbaum

PERSONENBESCHREIBUNG

Lichtbild

Beruf *Stenist*

Geburtsort *Wotitz, Böhmen*

Geburtsort *9. Dezember 1903*

Wohnort *Wotitz*

Gestalt *mittel-schlank*

Gesicht *oval*

Farbe der Augen *blaugrün*

Farbe des Haares *schl. blond*

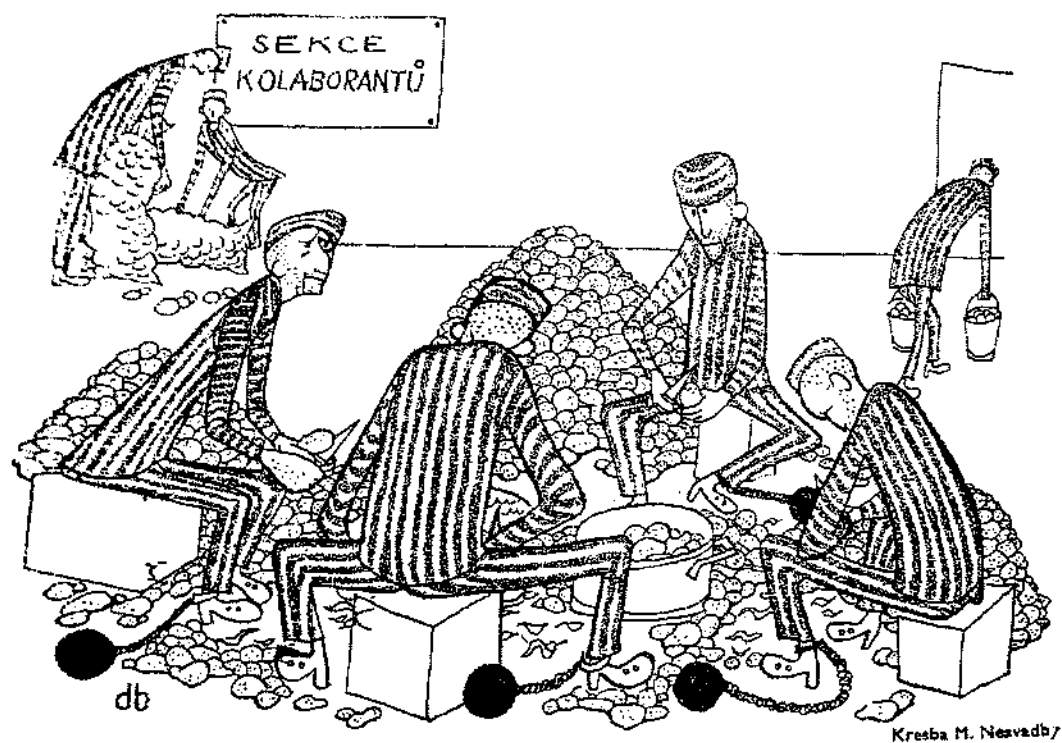
Besond. Kennzeichen *keine*

KINDER

Name	Alter	Geschlecht
/		

Příloha číslo 46: I z vážných věcí si lze udělat legraci – dobový kreslený vtip.
Repro z: Pernes J., Dějiny Československa očima Dikobrazu 1945-1990. Brno 2003, s. 14

Na Pankráci. „To byl ale od Kolumba bíbej fór dovézt do Evropy brambory!“

Příloha číslo 47: Otisky razítek Mimořádných lidových soudů v Táboře a Kutné Hoře.
Repro z: SOA Třeboň, MLS Tábor, LS 575/46, SOA Praha, MLS Kutná Hora, LS 239/46

